

BAAADUL

literar

**Revistă trimestrială de cultură
serie nouă, anul XII, nr. 1-2 (42-43), ianuarie - iunie 2018**

Redactor șef: Gruia NOVAC

Redactor: Voicu Gelu BICHINET

Revista apare cu sprijinul Consiliului Județean Vaslui
sub egida Bibliotecii Județene „Nicolae Milescu Spătarul”

În acest număr semnează:

P. S. IGNATIE, Episcopul Hușilor
Cela Maria NEAMȚU (București)
Nicolae GEORGESCU (București)
Valeriu RÂPEANU (București)
Mircea COLOȘENCO (București)
Dragoș NICULESCU (București)
Vasile FILIP (Iași)
Horia ZILIERU (Iași)
Ioan HOLBAN (Iași)
Daniel CORBU (Iași)
Nicolae CREȚU (Iași)
Magda URSACHE (Iași)
Valentin CIUCĂ (Iași)
Ștefan AMARIȚEI (Iași)
Mircea Radu IACOBAN (Iași)
Constantin MĂNUȚĂ (Iași)
Adrian VOICA (Iași)
Ionuț CARAGEA (Oradea)
Daniela SITAR-TĂUT (Baia Mare)
Ioan VIOLEANU (Bacău)
Constantin CĂLIN (Bacău)

Ioan DĂNILĂ (Bacău)
Petre ISACHI (Bacău)
Dan SANDU (Berzunți - Bacău)
Marian BARBU (Craiova)
Teodor OANCĂ (Craiova)
Alexandru JURCAN (Cluj Napoca)
Sonia ELVIREANU (Alba Iulia)
Ion POPESCU-SIRETEANU (Pitești)
Magda GRIGORE (Pitești)
Florentina Loredana DALIAN (Slobozia)
Vasile GHICA (Tecuci)
Daniel DRAGOMIRESCU (Vaslui)
Mihaela OCHIANU (Vaslui)

Eliza ARTENE
Petruș ANDREI
George IRAVA
Tomiță URSĂRESCU
Ionel OPRESCU-DELACORNU
Ioan Șt. POCOVNICU
Ionel DORIN
Gruia NOVAC

Vernisaj: Cela Maria Neamțu (pp.120-126)

Culegere computerizată

și tehnoredactare: Bogdan ARTENE

Materialele nu se înapoiază.

Redacția nu cenzurează articolele, dar responsabilitatea
opiniilor cade în sarcina autorilor.

*

*

Adresa revistei:

Editura Sfera,
Bârlad, str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302
e-mail: baaadul_literar@yahoo.com
www.bjvaslui.ro

Revista a fost tipărită de S.C. IRIMPEX S.R.L. Bârlad,
str. C. Hamangiu nr. 15,
tel./fax: 0335 425302,
în ziua de 20 mai 2018.

ISSN 1843-2190, ISSN-L 1843-2190

CUPRINS

Pagina

3	Vasile FILIP, <i>Închinare și Chemare</i> (Poemata)
5	P.S. IGNATIE, <i>Scrisoare pastorală Pascală</i>
8	Gruia NOVAC, <i>Am intrat demult în CENTENAR. Și ce?</i> (Editorial)
11	Mircea COLOȘENCO, <i>Alba Iulia, 1 Decembrie 1918</i>
14	Magda URSACHE, „ <i>N-au liniște morții acestui popor...</i> ”
17	Karl MARX, <i>Însemnări despre români</i>
22	Daniel DRAGOMIRESCU, <i>La București, în timpul ocupației, cu Vasile Th. Cancicov</i>
24	Horia ZILIERU, <i>Femeia îndrăgostită de moarte</i> (Poem)
26	Constantin MĂNUȚĂ, <i>Horia Zilieru - un mare poet al literaturii române și universale</i>
29	Mircea Radu IACOBAN, <i>Trăiască poezia și marii visători !</i>
31	Constantin CĂLIN, <i>Un domn</i>
32	Petre ISACHI, <i>Horia Zilieru cel „cu părul alizeu”</i>
33	Ioan HOLBAN, <i>Poeme translate prin rune migratoare</i>
35	Daniel CORBU, <i>Horia Zilieru. Experimentul liric între scenariul orfic și gramatica erosului</i>
37	Nicolae CREȚU, <i>Eminescu: versul, poemul, Poetul</i>
40	Nicolae GEORGESCU, <i>Eminescu la Florești</i>
46	Valeriu RÂPEANU, <i>Personalități și destine românești: Cella Delavrancea și Ion Agârbiceanu</i>
50	Redacția, <i>Mircea Dumitru Coloșenco - laudă verde</i>
51	Daniela SITAR-TĂUT, <i>Interviu cu Mircea Coloșenco</i>
53	Gruia NOVAC, <i>Poveste de... basm</i>
54	Marian BARBU, <i>Teme și realizări estetico-filosofice în aforismele lui Grigore Vieru</i>
64	Gruia NOVAC, <i>Cronici literare (despre: Alexandru Jurcan, George Irava)</i>
69	Constantin MĂNUȚĂ, „ <i>Januvia</i> ” de Daniel Corbu
71	Vasile FILIP, <i>I. O încântare. II. Tăcând, cuvintele vorbesc</i>
75	Ioan VIOLEANU, „ <i>Scrisori către un redactor</i> ” (vol. I) de Constantin Călin
78	Gruia NOVAC, <i>Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XXI)</i>
79	Alexandru JURCAN, <i>De două ori Neruda</i>
79	Vasile GHICA, <i>Ziceri: 13</i>
80	Ion POPESCU-SIRETEANU, <i>Păstrarea și cultivarea limbii (XXVIII)</i>
82	Ionuț CARAGEA, <i>Constantin Frosin</i>
83	Ioan DĂNILĂ, <i>De la Otilia Cazimir, la Vasile Alecsandri</i> (interviu)
85	Dan SANDU, <i>Cântec de prieten</i>
87	Gruia NOVAC, <i>Un spectacol prosemite și prouman...</i>
89	Eliza ARTENE, <i>Metamorphose</i>
90	Mihaela OCHIANU, <i>Hans Christian Andersen povestitorul, străinul călător prin Țările Române</i>
92	Ioan Șt. POCOVNICU, <i>N. D. Cocea</i>
94	Gruia NOVAC, <i>Pe Cezar IVĂNESCU?</i>
95	Ștefan AMARIȚEL, <i>Poezii și proză</i>
98	Magda GRIGORE, <i>Ceasul</i> (Poem)
99	Sonia ELVIREANU, <i>Poezii și traduse în engleză</i>
102	Adrian VOICA, <i>Distihuri</i>
104	Petruș ANDREI, „ <i>Și locuiesc, de-o vreme, în Nirvana!</i> ” (Sonete)
106	Dragoș NICULESCU, „ <i>...În urbea noastră sunt cel ce vinde fluturi!</i> ” (Poeme)
108	George IRAVA, „ <i>Prea ades ne-ascundem în câte o eroare!</i> ” (Poezii)
109	Ionel DORIN, „ <i>Trecere înaltă de cocori...</i> ” (Poezii)
110	Tomiță URSĂRESCU, <i>Conectat la infinit</i> (Poezii)
111	Ionel OPRESCU-DELACORNU, „ <i>Și cu ea-mi pare că pleacă/ Celălalt din mine-oleacă...</i> ” (Poezii)
112	Gruia NOVAC, <i>Noaptea e un sfetnic... (XXII)</i>
115	Florentina Loredana DALIAN, <i>I. Ninge în decembrie. II. Bradul</i> (Proză)
117	Teodor OANCĂ, <i>I. O partidă de pocher. II. Peștele de la cap...</i> (Proză)
119	Valentin CIUCĂ, <i>Rafinamentul tapiseriei</i>
120	Cela NEAMȚU, <i>Zidirile mele de lână</i> (Vernisaj)
127	Gruia NOVAC, <i>Cuvântul ce ni s-a dat...</i>
129	Vasile DUMITRU, <i>Calendar (selectiv)</i>

Poemata

1918 - Anul memorial al făuritorilor UNITĂȚII naționale

2018 - Anul omagial al unității de credință și de neam

Vasile FILIP

Poetul s-a născut la 22 Martie 1933,
în satul Dancu de lângă Iași.

La mulți ani, mulți peste 85 !

Închinare

S-a fost sculat Măria Sa-n Suceavă
Și glas de bucium a pornit chemare
Și limbi de clopot bat cu-nverșunare
Și geana Doamnei iarăși e jilavă.

Moldova toată și-a urnit tăria
Și-n jurul lor o rânduiesc hatmanii.
S-a dat de zvoană c-au pălit dușmanii,
Cu gând hiclean de-a primeni domnia.

Măria Sa mângâie buzduganul
Și-i zvârle Șendrii o poruncă-n taină.
Îi sună zaua sub domneasca haină,
Bătrânul Nistru și-a zburlit limanul.

A fost să se reverse o lumină
Peste Moldova dârză și întreagă.
Cu fir de aur soarta ni se leagă
De visul vechi cu ardere divină.

Dar visele sub vânturi se destramă
Și-n locul loc pustia se așează,
Iar Soarele apune în amiază
Și voci haine către hău ne cheamă.

Moldova noi am fost tăiat-o-n două,
Hotarul strâmb prin inima ei trece
Ca un cuțit înveninat și rece.
Nevrednicia ne-a fost dată nouă.

Măria Ta, nu-ți cerem îndurare,
Icoana ta se cade să ne certe.
Nici Cerului nu-i cerem să ne ierte,
Păcatul nostru iertăciune n-are.

Ne-am prefăcut în făcători de rele,
Iar ochiul nostru nu mai poate plânge.
Flămânzi de ură și-nsetați de sânge,
Până și cerul îl prădăm de stele.

Moldova ne-ai lăsat ca pe-o comoară,
N-am fost în stare s-o păstrăm întreagă.
De-acest păcat nici moartea nu dezleagă,
Luăm cu noi această grea povară.

Un braț hain au fost tăind în două
Un trup întreg, pulsând același sânge.
Zadarnic, Doamne, ochiul nostru plânge -
Durerea veche e durere nouă.

Veni-va poate timpul izbăvirii,
Mlădițe noi vor da din rădăcină.
Icoana ta mai picură lumină,
Nimic nu este deasupra firii.

Nu ne hrănim, Mărite, cu fantasme,
Istoria ne este călăuză.
Pe turta noastră noi nu tragem spuză,
Dreptatea și mândria nu sunt basme.

Măria Ta, noi nu cerșim iertare,
Suntem nevrednici de această milă;
Ne doare, însă, starea cea umilă,
Iar neputința mai adânc ne doare.

Când aprig se dezlănțuie furtuna,
Doar crengile copacilor se frâng,
Iar oamenii puterile își strâng,
Din cele multe răsărind doar una.

Mai credem deci în îndreptarea legii
Cât timp mai bat luminile-n fereastră.
În adevărul și-n dreptatea noastră
Ne cresc copiii și ne mor moșnegii.

De-aceea astăzi îți aducem slavă,
Ne ești izvorul cel cu apă vie.
Un glas de bucium pare că învie
Și limbi de clopot în vibrație gravă.

.....

Aștept să se întâmple o minune -
Pe Ștefan Vodă să-l mai văd călare
Și dinspre Putna să aud chemare...
Mai multe eu nu pot a vă mai spune.

Din adevăruri să-mpletim cunună,
Istoria nu-i doar o carte groasă.
Înstrăinații să se-ntoarcă-acasă -
Pământ și oameni iarăși împreună.

Chemare

Vă chem cu glas de bucium și de om
Reverberând într-un profund ecou,
Să ne-adunăm, sub strămoșescul pom,
Să răsădim pădurile din nou.

Să curgă din izvoare apă vie
Și grai străbun din gura cea de rai,
În vatra noastră focul viu să fie,
Înveșnicit în vatra ta să stai.

Vom bate timpul doar șezând alături,
Din rădăcini nimic nu ne va scoate.
Răzbatem prin furtună de omături,
Pădure nouă răsărim din cioate.

Sub semnul crucii năzuim a face
Lumină lină în fereastra sfântă.
Să netezim cărarea către pace,
Căci Domnul nostru bine ne cuvântă.

Vă chem cu glas de doină și baladă,
Cu vocea celor care au să vină,
Să facem codru din firava mladă,
Să fim din nou furnică și albină.

Ștefan cel Mare (Chișinău, 1925)
Autor: Alexandru Plămădeală

A fost Paștele Anului Centenar 2018

Critică și laică deopotrivă, încântătoarea *Pastorală Pascală a Prea Sfințitului IGNATIE*, Episcopul Hușilor, este profundă și responsabilă, analitică și atingătoare a mai tuturor preocupărilor drept măritorilor creștini, susținători ai Bisericii Ortodoxe, dar și stăpâniți de dorința unei îmbunătățiri morale a societății românești contemporane.

Revenirea la valorile etice tradiționale ale familiei, precum și redescoperirea comportamentului general civilizat, uman al cetățeanului român, iubitor de Dumnezeu și de Țară, iată motivații care ridică *Pastorală Pascală a Prea Sfințitului IGNATIE* la rangul de îndreptar de suflet și trup, astfel îndreptățind transcrierea în paginile revistei *Baaadul literar*, spre luare-aminte a sfaturilor dăruite odată cu Binecuvântarea Sobornicească a Prea Sfințitului Păstor Duhovnicesc.

Prezentare de Gruia NOVAC

† IGNATIE
Episcopul Hușilor

**Scrisoare pastorală la slăvitul praznic
al Învierii Domnului nostru Iisus Hristos,
anul mântuirii 2018**

**Învierea Domnului -
sămânța vieții
într-o cultură a morții**

† IGNATIE
DIN MILA ȘI PURTAREA DE GRIJĂ A CELUI DE SUS
EPISCOP AL HUȘILOR,

**iubiților frați preoți, ostenitorilor din sfintele
mănăstiri și alesului popor al lui Dumnezeu, har
îmbelșugat, lumină îndestulătoare și bucurie
sfântă de la Hristos Cel Înviat, iar din parte-mi
părintească îmbrățișare**

„Astăzi a eliberat Domnul din tirania diavolului firea omenească și a întors-o la noblețea ei de mai înainte. Când văd pârga mea că a biruit așa moartea, nu mă mai tem de război, nu mă mai înfricoșează lupta. Nu mă uit la slăbiciunea mea, ci caut la puterea nespusă a Aceluia care să lupte împreună cu mine”¹

**Cinstiți slujitori ai Sfintelor Altare,
lubiți frați și surori împreună-rugători,
Hristos a înviat!**

Sfintele Evanghelii ne relatează faptul că, atunci când se îngâna ziua cu noaptea, femeile mironosițe se duceau înspre mormântul unde era îngropat Domnul Hristos, pentru ca să-L ungă, conform datinii evreiești, „cu miresmele pe care le pregătiseră” (Luca 24, 1). Suferința și răstignirea lui Hristos din Vinerea Mare au fost atât de covârșitoare, încât sufletele lor erau cernite de durere și tristețe, nemaiputând să își aducă aminte de făgăduința că Mirele lor cel iubit va învia a treia zi „după Scripturi” (I Corinteni 15, 4). Cu alte cuvinte, înseși inimile sfintelor femei purtătoare de mir erau locuite de convingerea că moartea este invincibilă, atâta vreme cât nu le-a trecut nicio clipită prin minte gândul că s-ar putea ca Hristos să fi înviat, precum le-a făgăduit. Unicul lor gând, care nu le dădea pace, era cel legat de piatra de la ușa mormântului: „Și ziceau între ele: cine ne va prăvăli nouă piatra de la ușa mormântului” (Marcu 16, 3). Deci, nu mai aveau memoria și energia Învierii, ci erau cuprinse de memoria și energia morții, care se așeza ca o piatră pe mormintele inimilor lor. Pe cât de adânc era înkrustată în inima lor realitatea morții lui Hristos, pe atât de inexistentă era perspectiva Învierii Lui. Moartea era unicul vector, unica direcție care le jalona trăirile launtrice. Ajunse în fața mormântului, spre marea lor uimire și de nedumerire (Luca 24, 4), îl găsesc gol. De fapt, nu era gol, ci era plin de lumina Învierii lui Hristos, iar doi îngeri îmbrăcați „în veșminte strălucitoare” (Luca 24, 4) au pus o întrebare crucială: „de ce căutați pe Cel viu printre cei morți? Nu este aici, ci S-a sculat” (Luca 24, 5). Într-o exprimare mai lapidară, am putea transpune astfel cuvintele îngerilor: de

ce căutați viața în locul unde este moartea? Experiența aceasta minunată și uimitoare este similară cu dimineața în care te trezești după un coșmar îngrozitor și realizezi că nimic nu este adevărat. Totul a fost un vis, nu realitate.

lubiții mei fii sufletești,

Sunt nenumărate momentele, în peregrinarea noastră pământească, când în loc să căutăm viața, noi căutăm moartea. Trist este, din păcate, că nu avem în niciun fel conștiința că devenim, pe neștiute, apostoli ai culturii morții, care transformă omul și trăirea lui într-o ideologie. Știm, cu certitudine, din istoria recentă că, de fapt, orice fel de ideologie ucide omul ca persoană unică, ca dar al lui Dumnezeu și bucurie pentru semenii. Ideologie a fost nazismul, ideologie a fost comunismul și ideologie este marxismul cultural al vremurilor noastre, care poartă masca multiculturalismului, adică a comunismului postmodern ca atentat la persoană și impunerea cu orice preț a drepturilor minorităților de toate felurile. Pentru „omul recent” nu contează ce este omul în datele lui naturale și biologice, care implică diferențierea genetică pe sexe, nu mai contează tradiția și valorile perene rezultate din parcurgerea timpului istoriei, ci este relevantă doar interpretarea omului ca entitate pur ideologică, care poate fi oricând alterată și manevrată spre bunul plac al celor care vor cu orice preț să ne egalizeze, în care omul tradițional să fie considerat înapoiat, în care omul credincios să fie privit și tratat ca prost și în care omul să fie valorizat și tranzacționat ca acțiune de schimb la indicii bursieri ideilor progresiste.

lubiți credincioși,

Cultură a morții înseamnă să validezi, ca fiind rațional, binefăcător și progresist, păcatul în toate ipostazele lui, „pentru că plata păcatului este moartea” (Romani 6, 23) și pentru că orice păcat poartă în sine germele catastrofal și hidos al morții spirituale. Cultură a morții sau a căuta „viața” în moarte, așa cum sună sloganul „îmi trăiesc viața și cu asta, basta”, înseamnă să aperi pseudo-dreptul la avort, fără să te gândești la dreptul la viață al pruncului nenăscut și care nu se poate apăra în fața impulsului criminal al mamei; înseamnă să fii corupt, fără să te gândești că omori economia țării și bunăstarea cetățenilor ei prin îmbogățire necuvenită și goană murdară după bani, așa cum ne spune înțeleptul Solomon în Pildele sale că „cel ce primește mită se nimicește pe sine, iar cel ce urăște mita, acela va fi viu” (Pilde 15, 27); cultură a morții înseamnă să transformi o „ură spontană”,

ca cea a lui Cain asupra lui Abel, într-o „ură organizată”², așa cum o regăsim în politica românească, fără să realizezi că în felul acesta devii agentul dezbinării propriului tău popor; cultură a morții înseamnă să multiplici calomnia și vorba ocolită, sub umbrela libertății de exprimare, așa cum se întâmplă, aproape la tot pasul, în presa românească - sunt puține excepții -, fără să iei în calcul că poți desființa și murdări pentru totdeauna, dar nu și pentru veșnicie, destinul pământesc al unui om; cultură a morții înseamnă să transformi minciuna într-o realitate „atotcuprinzătoare”, adică „toată lumea minte și minte în toate direcțiile. Se minte «cât vezi cu ochii», de la indicatorii economici și până la sentimentele care îi animă pe oameni, de la ziare, radiouri și televiziuni și până la felul în care se face literatură, se pictează sau se compune”³; cultură a morții înseamnă să nu mai crezi în înviere, aruncându-te în brațele zeului consumismului, care îți dă sentimentul că totul trebuie trăit aici, pentru că „doar o viață avem”, fără să constăți că realitatea vieții veșnice este iminentă, indiferent dacă crezi sau nu în ea, adică de ceea ce îți este frică, tot nu scapi; cultură a morții înseamnă doar să auzi de înviere, fără să o fi văzut în viața ta, în inima ta, în sufletul tău, așa cum se spune în cântarea pascală „Învierea lui Hristos văzând, să ne închinăm Sfântului Domnului Iisus (...)”⁴ sau cum frumos spune Sfântul Simeon Noul Teolog: „cei mai mulți oameni cred în Învierea lui Hristos, dar foarte puțini sunt cei ce o au și o văd în chip curat”⁵; cultură a morții înseamnă să ignori prigonirea și omorârea creștinilor din Orientul Mijlociu, pentru că noi europenii ne-am uitat, premeditat și programat, rădăcinile creștine; cultură a morții înseamnă toate atentatele teroriste islamice, care sunt minimalizate, corect politic vorbind, prin expresia „au fost provocate de musulmanii radicalizați”; cultură a morții înseamnă să absolutizezi drepturile copiilor sau ale elevilor în defavoarea autorității neagresive și a demnității spirituale ale părinților sau ale profesorilor, fără să iei în calcul că în felul acesta atât copiii, cât și elevii, vor fi transformați în niște ființe care știu doar să aibă pretenții arogante, rupte de responsabilitatea faptelor; cultură a morții înseamnă să nu ne doară sufletul pentru tinerii care își desfigurează viața prin consumul de droguri, prin accesul direct la pornografie, care are efecte toxice asupra curăției minții și a inimii, asupra frumuseții relației dintre un bărbat și o femeie și asupra calității duhovnicești a launtricului, pentru că „multiplicarea dorințelor” „conduce la o oboseală a voinței, stare numită epuizarea eului”⁶.

Iubiți creștini,

Cultura morții poate fi învinsă prin cultura învierii, care înseamnă că „omul nostru cel vechi a

fost răstignit împreună cu Hristos, ca să se nimească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi păcatului. Căci Cel care a murit împreună a fost curățit de păcat. Iar dacă am murit împreună cu Hristos, credem că vom și viețui împreună cu El” (Romani 6, 6-8). Cultură a învierii înseamnă că Hristos este „lumină, viață, înviere și adevăr. Lumină, ca Cel ce dă strălucire sufletelor, alungă întunericul neștiinței, luminează mintea spre înțelegerea lucrurilor tainice și arată tainele care nu pot fi văzute decât de cei curați cu inima; Viață, ca Cel ce dă sufletelor ce Îl iubesc pe Domnul puterea de a se mișca spre cele dumnezeiești; Înviere, ca Cel ce ridică mintea din alipirea moartă de cele materiale, curățindu-o de toată nestricăciunea și amoria; Adevăr, ca Cel ce dăruiește celor vrednici deprinderea neschimbăcioasă a celor bune”⁷.

De aceea, vă îndemn stăruitor să fugiți de cultura morții și să îmbrățișați cultura învierii, care vă va învrednici de comuniunea cu Hristos cel Înviat, vă va ajuta să sorbiți din lumina și bucuria Paștilor, care sunt adevărata noastră trecere de la moarte la viață, de la păcat la virtute, de la întuneric la lumină, de la non-sens la rostul vieții noastre.

Fie-vă sărbătorile luminoase, pașnice și pline de adevărul salutului pascal: Hristos a înviat!

Al vostru părinte și prieten de tot binele voitor și
fierbinte rugător,
† Părintele Episcop IGNATIE al Hușilor

Note:

1. Sfântul Ioan Gură de Aur, *Predici la sărbători împărațesti și cuvântări de laudă la sfinți* 2 (Părinți și Scriitori Bisericești, seria nouă, 14), traducere din limba greacă veche de Pr. prof. Dumitru Fecioru, introducere de Ierom. Policarp Pâruloiu, București, Editura Basilica, 2015, pp. 175-176.
2. Gabriel Liiceanu, *Despre ură*, București, Editura Humanitas, 2007, pp. 52, 58
3. Idem, *Despre minciună*, București, Editura Humanitas, 2006, p. 66.
4. *Rânduiala slujbei din noaptea Sfintelor Paști*, în *Penticostar*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2012, p. 20.
5. Sfântul Simeon Noul Teolog, *Cateheze* (Scrieri II), traducere de diac. Ioan Ică jr, Sibiu, Editura Deisis, p. 174.
6. Diacon Adrian Sorin Mihalache, *Ești ceea ce trăiești. Câteva date recente din neuroștiințe și experiențele duhovnicești ale Filocaliei* (colecția Media Christiana-seria Lumina), București, Editura Trinitas, 2017, pp. 43-44.
7. Sfântul Maxim Mărturisitorul, *Cele două de capete despre cunoașterea de Dumnezeu și iconomia întrupării Fiului lui Dumnezeu* (a doua sută, cap. 70), traducere din grecește, introducere și note de Dumitru Stăniloae, București, Editura Humanitas, 1999, pp. 190-191.

Am intrat demult în CENTENAR. Și ce?

E cumva de mare mirare că destui, chemați sau nechemăți, când discută despre **Istoria noastră**, nu numai a ultimei sute de ani, uită (sau poate că nici n-au ce uita!) că în 1920, prin **Tratatul de pace de la Trianon (Versailles)**, statul român și teritoriile sale au fost recunoscute internațional? Constituite legal, marile puteri deliberative de atunci au gândit, judecat și hotărât pentru **tot viitorul**. Contestatarii de azi sunt revanșarii șovini care niciodată în istoria Europei, din care fac parte, n-au procedat altfel.

România are însă nenorocul de a fi condusă, în **Anul Centenarului**, mai mult decât ineficient, ca să nu spun prost și iresponsabil, lăsând astfel front liber Ungariei (pline de sechele hortyste!) să incite obraznic minoritățile maghiare din România, Slovenia și Ucraina, întreținând nu numai ura între oameni diferiți etnic, dar și nepermițând dezvoltarea unui climat de relații armonico-civilizate în zonele de graniță și între zonele amintite. Ce-i drept, nici noi, românii, nu suntem atât de diplomați încât să insistăm în găsirea căilor celor mai bune de colaborare, ci ne lăsăm târați în jocul fățarnic, periculos și interesat al lui Victor Orban, al lui Kelemen Hunor sau altor Kelemenii, Orbenii, încercând contracarări ineficiente la probleme false și neconforme cu gândirea europeană actuală. Dar nici destul de fermi nu suntem; fie din pricina lipsei de curaj național, fie că n-avem nici legi suficient de ajutoare sau poate că n-am scăpat de sindromul coloanei vertebrale frânte în fața amenințării „țărilor” bruxelezi ori strassburghezi, frați buni cu cei din spatele unei statui cu flacăra... rece. De fapt,

când ți se flutură zilnic prin fața ochilor neamului teoria renunțării la o câtimă din suveranitatea ta, de popor cândva independent, la ce să te aștepti? Te-a rugat cineva să-ți pui gâtul sub ghilotină? Tu ai cerut (chipurile!), tu ai insistat (cică!), tu te-ai angajat să-i slujești pe cei tari, cei care te-au și târat în războaiele lor, pentru poftetele lor și care, acum, îți dau lecții de morală europeană, de cum să accepți comportamentul față de... monitori, cerându-ți să fii ascultător!

Dar lăsați(-ne) măcar strămoșii să se bucure că nu i-am uitat cu prilejul unui eveniment... CENTENAR. Și așa fiind, pe conducătorii noștri, în totalitatea lor, îi rog să dea, o singură dată, **acum**, dovadă de înțelepciune și să rotunjească o sărbătoare cu adevărat a tuturor cetățenilor și naționalităților care au făcut România Mare în 1918. Este loc sub Soare, în Țara Asta, pentru toți; cu condiția simplă, **acceptată reciproc**, de a descoperi înțelegerea. Concilierea reală, **reciprocă** însă, este posibilă și de-o parte, și de alta, la majoritari și la minoritari, deși nu mulțimea sau puținătatea ar trebui să conteze, că așa se nasc orgoliile deșănțate și ilogice. Cantitatea nu ar trebui să prevaleze calității. S-o căutăm și s-o sporim mereu pe cea de-a doua, fiindcă tot căutând proporții și proporționalități vom simți cum trece clipa satisfacției, clipa împăcării, nu formale. CENTENARUL din 2018 trebuie luat și priceput ca atare, nu îndreptat, nici măcar în gând, împotriva maghiarilor din România, ci să-l transformăm într-un prilej divin de îndreptare a greșelilor tuturor - voite sau nu - din timpul unui secol.

Este loc sub Soare pentru toți. Iubim câmpiile, podișurile și munții la fel. Așteptăm trecerea anotimpurilor în același mod, trăim fiecare cu și după tradițiile lui, ne înțelegem, învățând sau nu limba celuilalt, pentru o viață blândă. La ce ne trebuie ocara, cearta și pâra?!

E timpul. Înțelepciunea trebuia să vină odată cu anii! Poate...

În ultima clipă... Rar, foarte rar, și poate din pricina asta nu uit, mă cutremură ca un tunet sacadat și îndepărtat, de dincolo de nouri, un gând netrebnic, pentru care bunelul meu de la Soroca, blândul Vasile Novac, mort de foame, în 1947, și tata mare din Cotiugenii Mari de lângă Florești-Răut, vrednicul Dumitru Surugiu, care, cu familia, a pătimit unsprezece ani în Kurganskaia Oblasti siberiană, m-ar renega grabnic și fără regrete...

...O Unire Mare, despre care emfatic spunem că e visul secular al românilor, în sfârșit adunați într-o singură și rotundă Țară acum un CENTENAR, ar trebui să fie stimulentele fără zăbavă pentru toți cei născuți din părinți români și ortodocși, în încercarea, chiar poticnită, de a reface moral Țara Asta. Partidele politice, în fruntea cărora s-au cocoțat niște netrebniți semidocti și nesătui, au dezbinat poporul și i-au spoliat bogățiile, vânzând industria și agricultura, resursele rare, propunându-ne o variantă care „Nu-i ordinea firească ce ei a fi susțin; / Averele să le aperi, mărirea ș-a lor bine, / Ei brațul tău înarmă ca să lovești în tine, / Și pe voi contra voastră la luptă ei vă mân”.

...Și dacă nu e la îndemână înțelegerea a tot ce se-ntâmplă-n România acum când vorbim și scriem, afirm că singura noastră „virtute”, după nenorocita de revoluție dintr-un decembrie blestemat, a fost să distrugem complet mijloacele de producție care asigurau milioane de locuri de muncă, agricultura care hrănea un popor, ba și exportam, să amanetăm subsolul și munții, Marea cu toate ale ei. Și am ales niște conducători care, fără excepție, s-au arătat a fi hulpavi și analfabeți în proporție înfricoșătoare, fără simțire românească și fără Dumnezeu.

Așa înfățișându-se tabloul, dificil de retușat, mă întreb spăimântat:

1. **Dacă**, din rațiuni diverse, în această clipă peste 4.500.000 (patrumilioaneșijumătate) de cetățeni români se află plecați la dracu-n praznic, peste 90% dintre aceștia argățind și salubrizând Europa de toate dejecțiile coloniștilor noștri europeni, **sărbătorim CENTENARUL cui?**

2. **Dacă** abia 10% din absolvenții liceelor (vai, Colegiilor... Naționale!) probează o spuză de cultură autohtonă și foarte multă engleză, restul fiind rezerva nemuncii, libertinajului aventurier intern și extern, viitorilor parlamentari și „manageri” de

direcții exotice, **sărbătorim CENTENARUL cui?**

3. **Dacă** LIMBA ROMÂNĂ a devenit mai mult nonverbală, interjecțională și monosilabică, în beneficiul altora de circulație globalistă, predată în cele câteva ore săptămânale de profesori (!?) cu licențe negociate prin iatacuri sau localuri fine, **sărbătorim CENTENARUL cui?**

4. **Dacă** ISTORIA ROMÂNIEI, scrisă de nonrolleriști și alții cu catedre plătite de universități care ne văd de mult în exitus, e predată de absolvenți care nu știu să explice sintagma „de la Râm ne tragem!” și n-au nici cum pricepe că istoria noastră - din imemorial și până la vânzarea, negociată și dijmuită, către Stalin de „democratul” Churchill - are indubitabil un chip real nimbant de un halo magic, compatibil cu imaginația și sufletul neconvertit al unui popor care, deși generos cu alogenii, își vrea (sau și-a dorit) întreaga identitatea, **sărbătorim CENTENARUL cui?**

5. **Dacă** numărul deceselor crește exponențial, în raport cu nașterile care scad dramatic de la trimestru la trimestru, iar divorțurile au depășit cu mult numărul mariajelor stabile, de nu ne mai mirăm că populația României a coborât de la 22 milioane, în 1989, la 14 milioane, cât are Țara Asta astăzi, iarăși ne întrebăm, **sărbătorim CENTENARUL cui?**

6. **Dacă** privim firmele din orașe (la sate realitatea este cu puțin mai diferită!), rămânem surprinși că, într-o proporție covârșitoare - îngrijorătoare, sunt grafiate în limba de pe Tamisa? Iar dacă adăugăm acestora reclamele pentru care, de fapt, au fost înființate toate canalele de televiziune, inclusiv (Doamne!) Trinitas, toate sau aproape toate în englezește, nu-mi rămâne decât să repet: **sărbătorim CENTENARUL cui?**

7. **Dacă** ne uităm în jurul teritoriului (încă) românesc, ni se dezvăluie o realitate apocaliptică: **n-avem niciun prieten**, contrar spiritului sfânt de **a te avea bine** întâi și întâi cu vecinii; nici măcar Marea cea Mare nu ne mai agreează! „Prietenii” ne sunt alții care întrețin zarva, noi având rolul de frunte în a aprinde... fitilul, pe care avem cinstea de a-l cumpăra (de la ei!) și de a-l atâta... la comandă. În raporturile cu ungurii suntem când lași, când fricoși; cu bulgarii suntem bătoși; cu ucrainenii suntem duplicitari; cu sârbii suntem malonești; cu rușii ne purtăm ca niște inconștienți; iar față de Marea Neagră suntem dezinteresați. Mirându-ne, **sărbătorim CENTENARUL cui?**

8. **Dacă** folosim masiv produsele agricole aduse cu... „efort” din Egipt, Grecia, Italia, Polonia, Ungaria și altele mai treze, noi încă mai fălindu-ne că, pe vremuri (care vor fi fost acelea; nu cumva era festivism!), aprovizionam cu **de toate** întreaga Europă, **sărbătorim CENTENARUL cui?**

9. Dacă cei mai mulți specialiști români cu studii universitare pleacă oficial și cu folos în străinătățile din vechiul continent și Lumea Nouă, iar un număr impresionant de elevi urmează licee tot de pe acolo (e drept, unii din snobism de mahala!), întrebare e: de ce mai întreținem financiar puzderia de universități și sute de licee teoretice a căror utilitate n-a demonstrat-o nimeni? Revin deci: **sărbătorim CENTENARUL** cui?

10. Mai este Transilvania a noastră? Parcă acolo s-a zămislit ziua aceea de început al sfârșitului numită **1 Decembrie**, pe care scuipă și se scârnăvesc cei care se fuduleau cu imperiul numit austro-ungar! Am auzit că pădurile Austriei îs neatrinse ca o fată mare, pe când ale noastre, din Transilvania, îs rase metru cu metru, munte cu munte și... **duse**, în ritmul „Marșului lui Radetski”, sub oblăduirea clară, dar tacită, a unui sas dirijat să ne conducă după porunci sibilinico-cabalistice, transmise de ambasadori obraznici, apărători ai democrației coloniale. Cozile noastre de topor doboară pădurile carpatine, în contul atâtor vèrneri, clăuși, éduarzi și köveși, medaliați pentru vânzări, dar și al unei tolerate societăți DIP. Oare cât vor mai fi suportați de Neam și de Biserică? Și-atunci, n-am eu dreptul să întreb, **sărbătorim**

CENTENARUL cui?

11. Dacă tot ne-am prăduit sentimentul de nație suverană și independentă, iar marile noastre evenimente istorice nu mai știm să le prăznuim într-un mod care să cutremure sufletele noastre ostenite, dovadă stând programul național de manifestări bengale legate de întregirea neamului românesc la 1 Decembrie 1918, **sărbătorim CENTENARUL** cui?

Cer îngăduință străbunilor mei care dorm sub brazda Basarabiei de veacuri, rugându-i să-mi ierte întrebările neroade și să mai creadă că sufletul meu, ajuns la 83 de ani, va rămâne, cum și este, **ROMÂN în veci**.

...Și totuși, **MAREA UNIRE**, înfăptuită la 5-24 Ianuarie 1859, în Iași și București, fără de care n-ar fi fost posibilă, cu toate conjuncturile natural-istorice de după Primul Mare Război Mondial, **DESĂVÂRȘIREA STATULUI NAȚIONAL** sub denumirea **ROMÂNIA MARE**, de la 1 Decembrie 1918, nădăjduiesc să fie în sufletul tuturor românilor care doresc nemurirea neamului nostru. Trăiască România!

27 Martie, 2018
Bârlad

Impuls

30 aprilie 2018
Bârlad

Scrisoare de drag și de patimi

Întâmplărilor excepționale nu le mai dă nimeni nicio atenție. Și fiindcă sunt neauzite, mai nimeni nu vrea să le și chiar audă. Mi-e aproape teamă să le semnalez, fiindcă lumea (lumea!?) din ce în ce mai puțin citește și din ce în ce mai rar are revelația cuvântului tipărit. Aș vrea să cred că exagerez, totodată mă și sperie gândul că am dreptate.

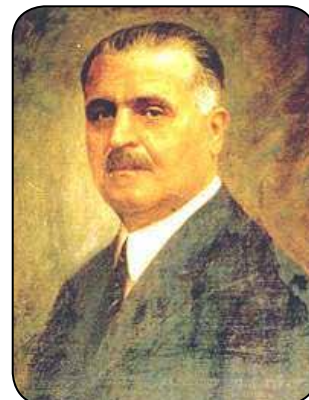
Doamnă Lume! Domnilor care nu mă auziți fiindcă nu mă citiți, cu umilință vă rog să luați aminte la paginile 8 și 9 ale unei reviste care nu întâmplător se cheamă *România literară*, nr. 19 din 19/27 aprilie 2018. O să vă întâlniți acolo cu doi (Doamne! încă mai avem **POEȚII!**) români care - conștienți, conștienți, conștienți - ne stimulează atenția noastră ostenită cu două cuvinte aproape arhaice prin puțină prețuială conferită: **DUMNEZEU** și **ȚARĂ**. **POEȚII** sunt **Ion HOREA** și **Grete TARTLER**. Citiți-le versurile și transmiteți-le mai departe, măcar în **ANUL CENTENAR**, pregătit (!), vai, ca de niște troglodiți, apatrizi și apatici.

Doar două exemple tulburătoare. „...Ori numai el e-n toate, pe care-l văd, urmându-l,/ Desculț, pe drumul țării, de când, nici nu mai știu,/ El în vecie Tatăl și eu vremelnic Fiu,/ Să-ajungem unde-i locul de nuntă și comăndul...”. (Ion Horea, *Vedenie*). Și continuăm: „...mi-am amintit ce spuneai despre domnitori, că au depășit căderile/ în istorie prin ridicarea de biserici./ Și am început să înalț, un zid/ în jurul grădinii noastre rotunde, / căci lumea era plată când ne-am cunoscut, rotundă când ai plecat./ (...) / Te aud spunând: «Am tras podul la mal»./ Ne-ai lăsat nouă fortificațiile în seamă, / căci temeliile trebuie întărite.” (Grete Tartler, *Temelii*).

Dacă le-ați citit, indiferent de impresie, confirmați scriindu-mi, în plic, pe adresa: Gruia Novac, Bârlad - România. Vă voi răspunde. Nu și anonimilor.

**Alba Iulia, 1 Decembrie 1918,
kilometrul 0 al României
Întregite.
Eveniment cardinal
din istoria națională**

Vasile Goldiș

Publicăm fragmente din *Cuvântarea* solemnă și *Proiectul de rezoluție* susținute de **Vasile Goldiș**, pe Câmpul lui Horea de la Alba Iulia (fostă capitală transilvană, așezare dacică, castru roman, reședința lui Mihai Viteazul), în cadrul Marei Adunări Naționale, compusă din peste 100.000 de participanți, constituită și deschisă la **1 Decembrie 1918**, care decretează cu ovații prelungite unirea necondiționată a tuturor românilor din Banat, Crișana, Maramureș și Transilvania cu Patria Mamă - România, după cea a Basarabiei (9 aprilie 1918) și a Bucovinei (28 noiembrie 1918), împlinind „visul de o mie de ani al neamului românesc, unirea într-un singur stat al tuturor românilor”, altfel spus - act istoric fără egal în destinul național.

Două săptămâni mai târziu, la 14 decembrie 1918, delegația Marelui Sfat Național, alcătuită din Vasile Goldiș, Al. Vaida Voevod, episcopii Iuliu Hossu și Miron Cristea (viitorul Patriarh al Bisericii Ortodoxe Române), a înmănat Regelui Ferdinand I, în sala tronului din București, **Actul Unirii**, însoțit de o Cuvântare de același Vasile Goldiș, din care reproducem în continuare.

Consiliul de Miniștri al Regatului României a consfințit Actul prin lege, ratificată de Parlament la 29 decembrie 1918, marcând oficial desăvârșirea procesului de realizare a statului național unitar român.

La 15 octombrie 1922, în Alba Iulia, a avut loc, la Catedrala Reîntregirii, încoronarea Regelui Ferdinand I și a Reginei Maria, simbolizând actul unirii tuturor provinciilor istorice române cu Țara sub sceptrul unui unic monarh.

Ziua de **1 Decembrie** a fost declarată de

Parlament, în 1990, ca **Zi Națională a României**.

*

Vasile Goldiș (Arad, 12 nov. 1862 - 10 febr. 1934, Arad) se numără, ca principal strateg, printre făuritorii Marii Uniri, membru de onoare al Academiei Române (1919), fiu și nepot de preot, licențiat în litere și filosofie (Viena), profesor, publicist, secretar al Episcopiei Ortodoxe Române din Arad, deputat român în Parlamentul de la Budapesta (1906-1910), luptător pentru emanciparea națională, anunțând pe orice cale prăbușirea iminentă a Imperiului Austro-Ungar. A fost ministru în mai multe guverne de la București, chiar și deputat în Parlamentul României. După 1926, s-a retras din viața politică, deținând funcția de Președinte al Societății „Astra” din Arad.

**DISCURSUL ROSTIT ÎN SALA TRONULUI
din 14 decembrie 1918
(fragment)**

Românii din Transilvania, Banat și Țara ungurească, adunați prin reprezentanții lor legali la Alba Iulia, în ziua de 18 Noiembrie (1 Decembrie) 1918, au decretat unirea lor și a acestor teritorii cu Regatul Român. Prin această unire, după aceea a Basarabiei, apoi a Bucovinei, s-a împlinit visul de o mie de ani al neamului românesc: Unirea într-un singur Stat a Tutoilor Românilor.

Această unire este o pretențiune a istoriei, fiindcă neamul românesc de la zămislirea sa și până astăzi, a rămas unul și etnicește, posedând, între aceleași margini geografice, pământul Daciei lui Traian.

Deci, îmbucătățirea lui sub diferite dominațiuni

străine a fost o nedreptate a Istoriei.

Această nedreptate se înlătură astăzi.

Dar unirea tuturor Românilor într-un singur stat este totodată și o pretențiune a civilizațiunii românești. Progresul acestei civilizațiuni pretinde comuniunea națiunilor într-o unire de ordin social superior, care să asigure libertatea și dreptatea deopotrivă pentru toate națiunile, mici și mari. Cu națiuni etnicește și geograficește unitare, dar politicește rupte în bucăți, această comuniune a națiunilor este o imposibilitate.

Deci, unirea tuturor Românilor într-un singur stat rectifică o mare greșeală a istoriei și se confirmă necesităților civilizațiunii omenitești. Tot astfel însă scopul istoric al acestei reuniuni integrale a națiunii române are să fie potrivit cauzei sale eficiente. Această unire pe deoparte ar trebui să înfăptuiască gradat egalitatea condițiunilor de viață pentru toți indivizii care o alcătuiesc, pe de altă parte ea va trebui să se întemeieze pe principiul de libertate și egalei îndreptățiri a neamurilor. [...]

PROPUNEREA UNIRII LA ALBA-IULIA

(1 Decembrie 1918)

- fragmente -

Mărită Adunare națională!

Zămislit din necesitatea imperiului roman de a-și așeza o sentinelă puternică în Carpații sudostici și coborâșurile lor împotriva semințiilor barbare dela miazănoapte și răsărit, cari amenințau cultura umană, creiată prin geniul latin, neamul românesc dela început și până astăzi a îndurat soarta aspră rezervată oricărei sentinele credincioase: loviturile dușmane și statornică răbdare.

[...] Dar această unire de o clipă dispără ca fulgerarea unei scânteii electrice și trupul neamului nostru se frânse iar în bucăți. Frații noștri de pe coborâșurile răsăritene ale Carpaților și din șesurile hotărnicite prin Dunărea de jos și apele Nistrului îndurată suzeranitatea turcească, suferiau prădăciunea Leșilor și a Tătarilor, îngrășară cu sângele lor litfa blestemată din Fanar. Țara Cernăuților și mormântul lui Ștefan cel Mare le răpi hoțește pajura spurcată a Habsburgilor perfizi, dulcile câmpii ale Basarabiei le fură muscalul tiran. Iar noi, cei ce rămăsesem la vatra străbună în Ardeal, Banat și țara ungurească am fost dripiți de cea mai crâncenă soartă ce o poate avea un neam de oameni în lume. Am fost lăntuiți într-o robie trupească, economică și sufletească, cum nu se mai pomenește în istoria întregă a omenirii. Încercarea desperată în 1784, de-a scutura jugul, n'a avut rezultat și sfârșitul din acest oraș al țaranului Horia așteaptă încă geniul literar, care să

întruchipeze una din cele mai înfiorătoare tragedii ale istoriei. Adevăr a grăit Simion Bărnuțiu în epocalul său discurs rostit în catedrala Blajului în ziua cea mare din 1848: «Dacă nu își poate închipui cineva greutățile ce le suferiau iudeii dela faraoni, să se uite la faraonii din Ardeal».

Veacuri de-a rândul poporul românesc, adevăratul și legitimul proprietar al pământului, ce fusese odată Dacia romană, a fost străin și sclav pe pământul său strămoșesc.

[...] Noi însă ne făceam datoria de cetățeni ai Ungariei și supuși ai dinastiei de Habsburg-Lotharingia. Am crezut, că îndelunga noastră răbdare și credința noastră pentru patrie și tron în cele din urmă totuș va muiă inimile celor puternici și ni se va oferi chiar în interesul monarhiei puțința unei vieți naționale și condițiunile progresului cultural și economic. Așteptările noastre au fost zadarnice. Oprimarea se întetește. Opresorii mărturisesc acum pe față, că scopul lor este un stat unitar național maghiar și că, prin urmare, noi naționalicește trebuie să ne desființăm. A pornit opera de extirpare și războiul mondial, care acum s'a sfârșit, în gândul opresorilor noștri a avut chemarea să încoroneze opul. Sute de mii de români și-au vărsat și acum sângele lor pentru patrie și tron, iar patria și tronul au târât în temniți și în urgia internării pe părinții și frații acestor luptători; patria și tronul au decretat moartea școalei românești, au trimis zbirii lor în adunările noastre bisericești, au pregătit proiectele pentru nimicirea noastră politică, au conceput ruina noastră economică, ni-au sugrumat libertatea presei și a cuvântului, patria și tronul s'au conjurat întru potrivă noastră și ne pregăteau mormântul.

[...] Pentru învingerea acestor idei au intrat în luptă puterile aliate ale apusului. Românii de pretutindeni s'au aliat acestor puteri, noi cu sufletul, frații liberi cu armele. Românii și-au făcut și de data asta datoria lor de sentinelă a civilizației întru potrivă brutalității.

Națiunile trebuiesc libere. Între aceste națiuni se află și națiunea română din Ungaria, Banat și Transilvania. Dreptul națiunii române de a fi liberată îl recunoaște lumea întreagă, îl recunosc acum și dușmanii noștri de veacuri. Dar, odată scăpată din robie, ca aleargă în brațele dulcei sale mame. Nimic mai firesc în lumea aceasta. Libertatea acestei națiuni înseamnă: unirea ei cu Țara Românească. Bucățirea poporului românesc n'a fost urmarea vre unei legi economice, în care terminologie se ascunde minciuna. Dimpotrivă, - teritoriul dintre Nistru, Tisa și Dunăre constituie cea mai ideală unitate economică, aproape autarhie. Bucățirea trupului românesc a fost act de barbarie. Distrusă barbaria - unirea tuturor

Românilor într'un singur Stat este cea mai firească pretențiune a civilizației. Teritoriile locuite de Români dela descălecarea lui Traian și până astăzi au fost teritorii românești. Nu este putere de a suci logica până acolo, ca invadările elementelor străine, dirijate pe aceste teritorii în chip artificial și prin abuzul de putere al statului cu scopul desființării noastre naționale, să poată clătina dreptul nostru de proprietate asupra acestor teritorii. Așa ceva ar fi sancționarea crimei și ar constitui o pălmuire a civilizațiunii, care principial nu admite substituirea dreptului prin brutalitate. După drept și dreptate Românii din Ungaria, Banat și Transilvania dimpreună cu toate teritoriile locuite de dânșii trebuie să fie uniți cu Regatul român.

[...] Unirea tuturor Românilor într'un singur stat numai atunci va fi statornică și garantată prin istoria mai departe a lumii, dacă va răspunde tuturor îndatoririlor impuse prin noua concepție a civilizațiunii. Ea ne va inspira datoria, să nu pedepsim progenitura pentru păcatele părinților și ca urmare va trebui să asigurăm tuturor neamurilor și tuturor indivizilor conlocuitori pe pământul românesc aceleași drepturi și aceleași datorinți. Civilizațiunea, care ne-a eliberat, pretinde dela noi respectul pentru dânsa și ne obligă să prăbușim în noul nostru stat orice privilegiu și să statorim ca fundament al acestui stat: munca și răsplata ei integrală.

Înaintașii noștri de pe Câmpul Libertății în 1848, au hotărât așa: «Națiunea română depune jurământ de credință către împăratul, către patrie și către națiunea română». Împăratul ne-a înșelat, patria ne-a ferecat și ne-am trezit că numai credința în noi înșine, în neamul nostru românesc ne poate mântui. Să jurăm credință de aci înainte numai națiunii române, dar, tot atunci să jurăm credință tare civilizațiunii umane. Câtă vreme vom păstra aceste credinți, neamul nostru va trăi, se va întări și fericiți vor fi urmașii noștri până la sfârșitul veacurilor.

Rog Mărita Adunare Națională să primească următoarea

HOTĂRÂRE:

I. Adunarea națională a tuturor Românilor din Transilvania, Banat și Țara Ungurească, adunați prin reprezentanții lor îndreptățiți la Alba-Iulia în ziua de 18 Noemvrie (1 Decemvrie) 1918, decretează unirea acelor Români și a tuturor teritoriilor locuite de dânșii cu România. Adunarea națională proclamă în deosebi dreptul inalienabil al națiunii române la întreg Banatul, cuprins între

râurile Mureș, Tisa și Dunăre.

II. Adunarea națională rezervă teritoriilor sus indicate autonomie provizorie până la întrunirea Constituantei, aleasă pe baza votului universal.

[...]

V. Românii adunați în această adunare națională salută pe frații lor din Bucovina scăpați din jugul monarhiei Austro-Ungare și uniți cu țara-mamă, România.

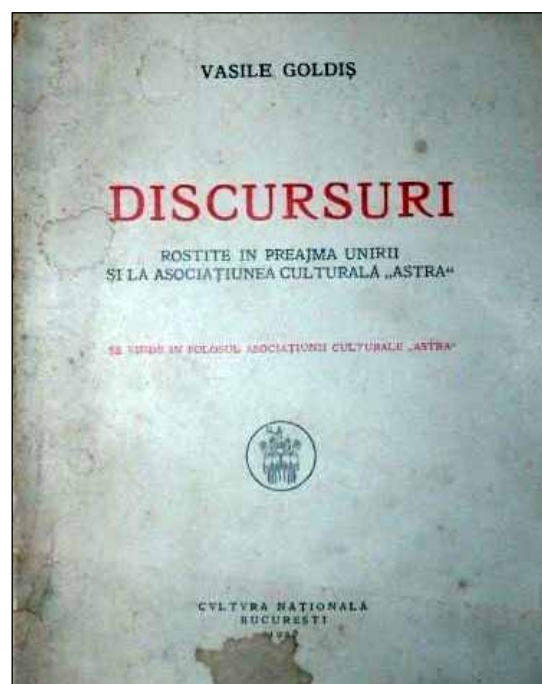
VI. Adunarea națională salută cu iubire și entuziasm liberarea națiunilor subjugate până aci în monarhia Austro-Ungară, anume națiunile: ceho-slovacă, austro-germană, jugo-slavă, polonă și ruteană și hotărăște ca acest salut al său să se aducă la cunoștința tuturor acelor națiuni.

VII. Adunarea națională cu smerenie se închină înaintea memoriei acelor bravi Români, cari în acest războiu și-au vărsat sângele pentru înfăptuirea idealului nostru, murind pentru libertatea și unitatea națiunii române.

VIII. Adunarea națională dă expresiune mulțumitei și admirațiunii sale tuturor puterilor aliate, cari prin strălucitele lupte purtate cu cerbie împotriva unui dușman pregătit de multe decenii pentru război, au scăpat civilizațiunea din ghiarele barbariei.

IX. Pentru conducerea mai departe a afacerilor națiunii române din Transilvania, Banat și Țara Ungurească adunarea națională hotărăște instituirea unui Mare Sfat Național Român, care va avea toată îndreptățirea să reprezinte națiunea română oricând și pretutindeni față de toate națiunile lumii și să ia toate dispozițiunile, pe care le va afla necesare în interesul națiunii.

Trăiască România-Mare!

„Dezveliți tot adevărul și le spuneți tuturor
Cum muriră frații noștri pentru Neam și Țara Lor...”
(v. I. Dormidont; m. Ionel G. Brătianu)

„N-au liniște morții
acestui popor...”

„...adânc în morminte străbunii se zbat și ne cheamă.” Distihul lui Nicolae Mazilu face parte din Imnul Carpatin - Făgărășenilor, conduși de Ion Gavrilă Ogoranu, a cărui sentință, de „criminal de război”, n-a fost anulată. „Mamă Țară, iartă-ne că am îndrăznit să luptăm și să murim pentru tine”, scria unul dintre reperele morale care dovedesc limpede că n-am fost un popor vegetal.

„Rezistența din munți, credea Aspazia Oțel Petrescu, este un cavalerism românesc care va trece în legendă”. Noi însă nu ne îngrijim de victime, ci de monștrii care le-au transformat în victime. Lui William Totok nu-i place „martirologia colectivă”, negând faptul că eroii din munți ar fi „modele civice, morale și, în ultimul rând, religioase”.

Câți nu se străduiesc să-i delegitimeze pe deținuții politici, ținta fiind negarea conștiinței etnice. O ultimă știre de presă: președintele Iohannis nu vrea să protejeze patrimoniul. Ducă-se Vila Florica din Argeș a lui Ionel Brătianu, unul dintre artizanii Marii Uniri.

Comanda Kremlinului, decimarea marilor unioniști, a fost riguros aplicată în regimul de stalinizare a României. Iuliu Maniu, de trei ori premier al României Mari, a fost ridicat și dus la Malmaison, bătrân și grav bolnav. În geamantanul de carton jerpelit - o repet că trebuie știut - avea o flaneu uzată, o căciulă uzată și ea, trei ștergare uzate, un Larousse și ochelarii cu un braț rupt, cruciulița... Enumerare din procesul verbal. După înscenarea de la Tămădău, mitinguri organizate de comuniști cereau pedepsirea aspră a trădătorilor din „fostul PNȚ”, desființat în 24 iulie '47. Maniu și „complicele său” Ion Mihalache au intrat în „închisoarea morții”, de unde n-au mai

ieșit, condamnați de Voitinovici, președintele Tribunalului Poporului, secondat de Alexandra lui Brucan, care jubila în „Scânțtea” pe tema *Procesul conducătorilor fostului PNȚ*. Mistificarea istoriei „profetologului” el a început-o, declarându-l pe Iuliu Maniu spion în slujba anglo-americanilor, trădător de rang înalt, complotist, răzvrătit, instigator la război civil și la război contra URSS etc., etc.

Episcopul greco-catolic Iuliu Hossu a fost și el pușcărizat și a sfârșit la Mănăstirea Căldărușani, în D.O. (pentru necunoscători, domiciliu obligatoriu). Încerc, în prag de Centenar al Marii Uniri, să văd scena îmbrățișării frățești de la Alba Iulia dintre patriarhul ortodox Miron Cristea și episcopul greco-catolic Iuliu Hossu, cel care a citit Declarația Unirii. Biserica Unită cu Roma, greco-catolică, a fost desființată în 31 octombrie 1948, după legea fărădelegii; nici Biserica ortodoxă nu s-a simțit prea bine.

Da, marii unioniști au fost exterminați în pușcăriile comuniste, când n-au fost schingiuiți și uciși mai înainte, ca dr. Ioan Ciordaș (nume maghiarizat după Ciurdariu) și ca dr. Nicolae Bolcaș, avocați în Beiuș, omorâți de secui în noaptea de 4 aprilie 1919, după ce au fost arestați și duși în satul Lunca. Lui Ciordaș i-au scos ochii, i-au zdrobit capul, i-au frânt dreapta, ca să-l pedepsească pentru „vânzarea” Bihorului la români. Amândoi mai erau vii când i-au îngropat. Ca în cântecul *Treceți batalioane române Carpații: „Ne trebuie Ardealul / De-ar fi să ne-ngropăm de vii”*.

Ioan Ciordaș a fost delegat la Alba Iulia. După Unire, Bihorul, unde era prefect, a rămas sub ocupație maghiară. Deși sfătuit de Iuliu Maniu să se refugieze, a rămas locului său, în Beiuș. Trupele

române ajunse, în fine, acolo, au pus Legiunea Secuiască pe fugă, i-au deshumat pe Ciordoș și pe Bolcaș, dar urmașii lor au fost persecutați de comuniști, arestați politic etc. Abia în 1977, Ciordaș a fost omagiat la mormânt cu salve de tun, datorită unor academicieni și istorici. Jertfă zadarnică? După istoricul Iancu Moțu (pe Gogea' Blog), membrii Legiunii au atacat cu focuri de mitralieră carul mortuar al unionistului Cicio-Pop. Și aceasta legiune aud că este comemorată acum în Ungaria!

Mai aproape de zilele noastre: în 1992, Snegur a ordonat armatei să se retragă din Tiraspol. După Viorel Dolga, învățătoarea Maria Gherasim a fost ucisă; au aruncat-o, noaptea, în fântână. Avea tricolorul la ea. Jertfă zadarnică? Și în acest moment, mă întreb: ce înseamnă *România, o iubire din care se poate muri*? Că poți să mori din cauza României, dacă o iubești? Că iubirea de România te poate omorî? Sau că, pentru neam și onoarea lui, s-a tot murit?

Dar ce bărbați de stat cuprind Parlamentul și guvernele postsocialiste? Unul dintre ei e senatorul, strălucind de ignoranță, Șerban Nicolae, care *pângărește* (îmi asum verbul) rezistența anticomunistă: că ar fi slăbit România, afirmație care duce direct la comunistul Ion Iliescu. Slăvim faptele de arme ale stalinizațiilor? Ridicăm statuie lui Lazăr de la Rusca? Sau mergem pe urmele lui Roller, pentru care soldații de la Mărășești - Mărăști - Oituz erau imperialiști expansioniști? După o astfel de logică, până și martirii de la Lunca, 8 februarie 1941, și Fântâna Albă, 1 aprilie 1941, pot fi condamnați ca atacatori ai graniței România - Ucraina. Un sacrificiu colectiv singular, părăsirea vetrei pentru a nu rămâne sub cizmă sovietică, e minimalizat că a fost un simplu incident de frontieră (impusă de URSS). Armata română n-ar avea eroi, ci ocupanți. Miile de morți ai Armatei Române, din același os cu Brâncoveanu, sunt încă blasfemiați, iar Goma, pentru documentarul *Săptămâna Roșie*, a fost declarat antisemit.

Cum răspundem la astfel de provocări, ca să nu le spun blasfemii? O fi motiv de mândrie că ne lăsăm umiliți de diplomația ungară? Maghiarii sunt veșnic nesatisfăcuți, deși cererile lor sunt satisfăcute de guvernanti, oricât de exagerate ar fi, de nemotivate. Kelemen Hunor, senator al României și fost ministru al Culturii pe deasupra, afirmă că ungurii nu pot și nu vor să serbeze Unirea Centenară. Cu toții? 15 martie 1848, când Dieta ungară a decis anexarea Transilvaniei la Ungaria, ieșită de sub Habsburgii Austriei, da, 1 Decembrie, nu. Cât despre pastorul Tökes, nu poate fi amendat exemplar pentru declarațiile extremiste și steagurile arborate? Vorbește de Partium? Dacă

nu știm istorie, tolerăm și asta. Libertate de opinie da, dar în limitele legii statului de drept. E clar că toate astea vizează statul unitar, indestructibil, independent. Și nu este propagandă ceașistă, pe care o detest.

Hai să nu sărbătorim Centenarul! Hai să-l apărăm de secesioniști!

La 10 octombrie, al anului 2017, generalul Stan Nițu, cel mai longeviv veteran de război, înainte de a trece dincolo, la 97 de ani, le-a spus românilor:

„Păstrați neîntinat, ca lumina ochilor, drapelul, care este simbolul națiunii române.”

În Piața Unirii din Iași, la sfârșit de Decembrie și de dictatură, un tânăr (comanda, acum, este evidentă, ca și revoluția portocalie) urcase pe o clădire să dea jos un tricolor. „Ce, mă, ești nebun? i-a strigat altcineva. Ce are tricolorul?”. „Nu tricolorul, stema. Trebuie s-o decupăm”. „Revoluționarii” maghiari n-au mai decupat nimic: au dat jos cu totul steagurile românești, ca la un semn.

Din te miri ce și mai nimica, s-au iscat tot soiul de controverse. Scandalul fetei cu bentiță tricoloră părea a nu se mai sfârși. De ce ar fi batjocorit-o ungurii, când o puteam face noi, românii? Ca Sorin Ioniță, analistul de politici publice, care a declarat-o, în revista „22”, „proastă mică, dar cu tupeu”, sub titlul *Jeanne D'Arc de Covasna sau războiul celor două cârpe*. Ion Coja i-a spus tricolor; Ioniță, cârpă. A spânzurat Sabina pe cineva, ca Csibi, simbolic, pe Avram Iancu? Gestul unei copile de a purta o bentiță tricoloră de ziua națională a fost caricaturizat în fel și chip. S-a spus că tricolorul roșu-galben-albastru pus pe ochi orbește, cel verde-alb-roșu nefiind orbitor.

Din păcate, nu numai drapelului i s-a dat gaură, ci României întregi. Am ajuns un stat care nu-și apără resursele, nu garantează munca (v. pensiile nesimțite), nu-și apără granițele. N-am înțeles defel, din discursul lui Eduard Hellvig, șef SRI, fost șef de programe al Fundației Soros - pentru societate deschisă, discurs ținut la Universitatea de Vest, Timișoara, în 6 oct. 2017, dacă ne apărăm întâi frontierele proprii, apoi „frontiera occidentală”; dacă armata noastră apără România sau globul, de vreme ce „mergem cu pușcoacele în deșert”, cum scria Petru Ursache, în numele unui globalism democratic *sans rivages*, altă formulă pentru internaționalism proletar, pus pe „lupta cea mare”.

Ce general și-ar fi lăsat fruntariile descoperite? Averescu, Prezan, Radu R. Rosetti, unul dintre artizanii Unirii? Le-a lăsat vraște gen. Militaru. Devenit șeful armatei, împreună cu listașul ultim Ion Iliescu au dat ordin de „deschiderea granițelor”,

în 23 dec. 1989.

În primele zile din ianuarie '90, Silviu Brucan (apud istoricul Alexandru Mihai Stoenescu) l-a primit personal pe Söros. Unde? La sediul Grupului pentru Dialog Social. Söros și-a recunoscut cu mândrie amestecul în căderea regimurilor comuniste. România a rămas nenumită de el, dar de făcut s-a făcut ce trebuia făcut.

Despre morți numai de bine? Cum? Pe termen nelimitat? Eu cer despre morți adevărul. Bunicul doamnei Sandra Pralong (consiliera principală a președintelui actual și fostă reprezentantă primă a magnatului), a revenit în țară într-una dintre cele două divizii trădătoare, ideologizate de Ana Pauker, „Tudor Vladimirescu” și „Horia, Cloșca și Crișan”. Mărturisește istoricul Radu Greceanu că generalul Budiș n-a trecut prin drama celor 60 de generali martiri, morți după mai '45 sau răsplătiți cu muncă silnică pe viață. Au fost pedepsiți numai pentru că și-au respectat jurământul militar, doar atât.

Comuniștii au fost în stare să topească săbiile generalilor: din oțel de Toledo sau Solinger, care trebuiau păstrate ca tezaur național. Și, o dată cu ele, faptele lor eroice.

Credința, spune Steinhardt, e un talent. Adaug: și eroismul. De la simplu soldat la general.

Reabilitarea generalului Leonard Mociulschi a venit spre bătrânețe. De ce? Pentru că a condus corpul de elită Vânătorii de munte. Cum era să fie iertat de sovietici pentru fapta de a fi străpuns „Linia Stalin”, pe Bug și Nipru? Că, ajuns până „în Crimeea peste mare” (cântec de front), a distrus Armatele roșii 9 și 18, cu pierderi românești minime?

În '48, generalul a fost anchetat sub acuza că ar fi omorât evrei, în Ciudei - Storojineț, în iulie 1941, fapt neadevărat. După anchetă, l-au disculpat. Dar pensia de general îi fusese suspendată, avea DO în Blaj, din '55, după o Jilavă crâncenă. Ajuns muncitor CFR, descărca vagoane, iar soția sa era zilieră la un depozit de lemne. Norocul a fost că, în '68, generalul De Gaulle, în vizită la Ceaușescu, s-a interesat de generalul Mociulschi. Ar mai fi de spus că, prin testament, a dorit să fie incinerat, iar cenușa să-i fie luată de vânt pe Moldoveanu, Omu, Postăvaru..., ca brav vânător de munte. Ceea ce s-a și întâmplat, în aprilie 1979.

Cei 21 de generali care au murit la Aiud (printre ei, Aurel Aldea, în '49 și Alexandru Vatamanu, în '51) n-au avut aceeași soartă. La Sighet, au murit 17 generali și un contraamiral. La Jilava, mareșalul Antonescu și 11 generali; la Văcărești - 9, la Canal - 6, la Făgăraș - 5; la Râmnicu Sărat a murit Constantin Pantazi, în '58 și alți 3 generali, de tuberculoză. Vitejia le-a fost răsplătită cu beciuri fără ferestre.

După „reeducarea” Pitești, a murit, în '60, Mihail Kiriacescu; Constantin Trestioreanu, mort în '57; alții, la Botoșani, Galați, Tg. Ocna, Ocnele Mari. În închisoarea din Dej, în '51, s-a stins gen. Traian Teodorescu.

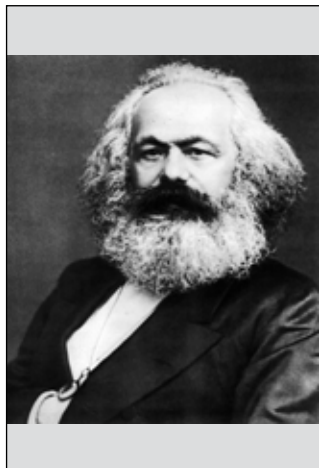
Cazul lui Gh. Avramescu, mort în '45? A luptat la Mărășești. A trecut Prutul în 21-22 iunie '41, apoi, a luptat pe linia Izmail-Cetatea Albă-Lăpușna-Tighina-Tiraspol-Nistru. La Odessa, era general de Corp de armată. S-a bătut cu sovieticii în Crimeea. În retragere, a salvat mii de ostași români. A cerut refacerea apărării pe linia Adjud-Nămoloasa - Brăila, dar nu i s-a admis. A luptat pentru eliberarea Ardealului. A fost arestat, ca să nu se alieze cu gen. Rădescu și a fost ucis de sovietici în 3 martie '45. Arestate și duse în Siberia i-au fost soția și fiica. Dețin multe episoade cutremurătoare din *Drama generalilor*, capitol din *Istorie, genocid, etnocid*, cartea lui Petru Ursache, din care n-am tipărit, încă, decât patru capitole.

Românii n-au „moralitate publică”, susține o doamnă cu minte largă, pe care n-o mai numesc. Ar deține, cunoaște doamna, numai „figuri izolate”. Dar Armata Română întreagă a fost un exemplu de moralitate publică. Grație patriarhului Miron Cristea, în mai 1923, s-au dezgropat osemintele a zece Eroi Necunoscuți, de la Mărășești, Topraisar, Chișinău, Jiu, Azuga, Predeal, Muscel, Mărăști, Cerna și Tg. Ocna. Un elev, orfan de război, din clasa I a Școlii Militare Craiova, în genunchi, a avut de ales, din cele zece, sicriul *Eroului Necunoscut*: „Acesta este tatăl meu”. Pe piatra tombală s-a scris: „Pe oasele lui odihnește pământul României Întregite. 1916-1919”. În Gara de Nord, în 15 mai 1923, o mare de oameni a întâmpinat trenul special care a adus sicriul: foști luptători, văduve, invalizi, eroi ai școlilor militare. În 17 mai 1923, în parcul Carol, a fost reînhumat Eroul Necunoscut. Iar, postsocialist, o monedă omagială de argint, cu chipul lui Miron Cristea unionistul, emisă de BNR, a fost etichetată monedă „rasistă”, „antisemită” chiar, alarmându-l pe Radu Ioanid. Grozăvie!!!

Onest și modest, Gheorghe Lăcătușu a luptat în Primul Război Mondial, a supraviețuit celui de Al Doilea, pe frontul de Est, contra URSS. A murit la 109 ani. În urma sa, un poem: „*Se sting veteranii, lăsați în uitare/ Încet, în tăcere și-n lacrimi se sting./ Și nimeni nu-i plânge!/ Pe nimeni nu doare/ Că mor veteranii / Nici ei nu mai plâng*”.

Dar, minune: o tânără poetă, Antonia Dubovici (Zavalic), nu-l uită. Scrie - am aflat-o pe Gogea s'Blog - că tema eroilor uitați e ca o boală, ca un cancer: *mușcă din tine*.

Memoria reperelor morale este *ce-a mai rămas de apărut*.

Karl MARX, *Însemnări despre români*

Statul român modern și națiunea română, așa cum le cunoaștem astăzi, își au obârșia în evenimentele istorice din 5-24 Ianuarie 1859, MAREA UNIRE de atunci deschizând drumul unei izbânde dorite și întreținând potențialitatea visului de DESĂVÂRȘIRE A UNITĂȚII DE NEAM ȘI TERITORIALE, care-și va vedea împlinirea la **1 DECEMBRIE 1918**.

Astăzi, la CENTENAR, poporul român, călit de o istorie nu întotdeauna prielnică și născut să fie tolerant cu alogenii, însă uitând să pretindă măcar un dram de respect, (încă) se ține bine pe picioarele ologite oarecum de o revoluție care a schimbat ordinea cu dezordinea, munca cu nemunca, libertatea cu libertinajul și înțelegerea cu dezbinarea.

Vocile care, răstit și obraznic, cer cu tărie abrogarea, iar dacă nu, măcar schilodirea art. 1 din **Constituția României**, sunt expresia unui revizionism fățiș, a unui șovinism feroce, dar mai cu seamă a unei inamiciții mai rele ca în 1848, când, în plină violență a guvernului ungar, comisarul acestuia îi numea pe românii transilvăneni, care formau, **totuși**, 2/3 din populație (în timp ce ungurii, sașii, secuii, grecii și armenii formau cealaltă treime!), „*plebea vagabondă*” sau „*plebea contribuabilă*”, ca să nu mai amintim etichetarea românilor cu vulgara „*valah împuțit*”.

În consecință, publicăm câteva pagini dintr-un trecut prelungit, în traducerea istoricului acad. Andrei Oțetea, din lucrarea lui Karl Marx, *Însemnări despre români (manuscrise inedite)*, date 1853-1860, scrise în limbile franceză, engleză, germană, așa cum se va vedea în manuscrisul B.85, din care am selectat fragmentul privitor la Transilvania.

Lucrarea *Însemnări despre români (manuscrise inedite)* este tradusă și publicată de acad. A. Oțetea și S. Schwann, în Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1964, cu patru manuscrise originale în facsimil, 186 pagini, dimensiuni 20,5/14,5, cu supracopertă.

Prezentare de Gruia NOVAC

Manuscrisul B. 85 (fragment)

În limbile folosite de K. Marx (pg. 68-72)

1526: les Magyars de la Hongrie, pour se délivrer des Turcs, le donnent à l'Autriche etc.

1699 dtto d. Magyars v. Transylvanie dch d. traité v. Carlovitz. Magyars betrachten falsch Transylv. als integrierenden Bestdtheil v. Ungarn.

Nch d. Magyar. Gesetz (bis 1848) d. Roumains,

Traducerea în limba română (pg. 145-149)

În 1526 ungurii din Ungaria, pentru a se elibera de turci, se închină Austriei.

În 1699, ungurii din Transilvania procedează la fel prin tratatul de la Carlowitz. Ungurii consideră pe nedrept Transilvania ca parte integrantă a Ungariei.

in Transil. assimilés aux Grecs, Juifs, Slaves, Tziganes... auf ihrem eignen Grund u. Boden „nation tolérée”. „Défense est faite aux Roumains de porter habits et pantalons de draps, bottes, chapeau de la valeur d'un florin et chemise de toile fine”. Nannten sie „la plèbe vagabonde”. Bilden 2/3 indess d. Einwohner, wdh Magyars, Saxons, Szeklers, Hongrois, Grecs, Arméniens etc nur d. andre 1/3. Mag. Groundlaw: Nobilitas Hungarica est. 12, 13, 14 Jhh. Lutte sanglante zw. d. Mag. u. Roumains. Dse appuyèrent d. invasions des Ottomans, Hptursache qui mit ces derniers in Besitz du Banat (de Temeswar). Als Lohn gbt en dse (Ottom.) d. Roumans ihre Rechte wieder. M. d. Oestreichern, le joug magyar s'appesantit de nouveau sur les pop. roum. Cour de Vienne musste mehrmals intervenir. Insurrection d. Hôra u. d. Roumans v. Transylvanie, Banat, Bucovina nennen d. Mold.-Val. noch tzara (la patrie)... Nch d. insurrection d. Vladimiresco, un journal spécial, organe des Roumains, fondé à Cronstadt, sous le nom de Gazette de Transylvanie...

Einige J. vor 1848 d. Magyars d. langue magyare d. latein, als officielle unterzuschieben, v. Oestreich erlangt. (1846) „Nolumus magyarisari”. Schon im 1846 Insurrection gegen d. Magyars nach. Protest auf d. Diet d. croatischen Deputirten. (les seuls admis parmi les Slaves). D. gouv. hongr. accordirte nur délais... Széchenyi.

1835: Louis Gaj, in d. ville d'Agram. Slav. move. In Oestreich (literary.) Agram - centre de l'action illyrienne... En Transylvanie (liter. rom.) le professeur Simion Barnutz...

Diète de 1847: on fit montre des plus injurieux mépris envers les Slaves et les Roumains; fondre toutes les nationalités dans la nationalité hongroise; Kossuth verdankt dem Theil of his influence auf d. Diète.

1847 séances des mois de novembre et de décembre agitées violemment, dauert fort in d. premiers jours de 1848. Kossuth schlägt offen vor d'introduire la langue hongroise in d. écoles primaires des Slaves et des Roumains, de proscrire

După legea ungară - până în 1848 - românii în Transilvania, asimilați cu grecii, evreii, slavii, armenii, țiganii, erau considerați pe propriul lor pământ, „națiune tolerată”. „Românii sunt opriți să poarte haine și pantaloni de postav, cizme, pălărie mai scumpă de un florin și cămașă de pânză fină”. Ei erau numiți „plebea vagabondă”, deși formau 2/3 din populație, în timp ce ungurii, sașii, secuii, grecii, armenii, formează numai cealaltă treime. Principiul fundamental al legii maghiare: Nobilitas hungarica est.

În secolele XII, XIII, XIV, lupte sângeroase între unguri și români. Aceștia au sprijinit invaziile turcești, ceea ce a constituit una din cauzele

principale care a permis turcilor să pună stăpânire pe Banatul Timișoarei. Drept răsplată, turcii au restituit românilor drepturile lor. Cu austriecii, jugul maghiar s-a lăsat din nou greu asupra populației românești. Curtea de la Viena a trebuit uneori să intervină, cum a fost de exemplu în timpul răscoalei lui Horea... Românii din Transilvania, Banat și Bucovina numesc Moldo - Valachia și țară (patria) ... După răscoala lui Vladimirescu, un jurnal special, organ al românilor, a fost întemeiat la Brașov, cu numele Gazeta de

Transilvania ...

Câțiva ani înainte de 1848, ungurii ceruseră guvernului austriac înlocuirea limbii latine cu limba maghiară, ca limbă oficială (1846). „Nolumus magyarisari!” Deja în 1846 o răscoală împotriva maghiarilor, era pe punctul să izbucnească, ca urmare a protestului deputaților croați (singurii admiși printre slavi) la Dietă. Guvernul maghiar n-a acordat decât o amânare... Széchenyi...

1835. Ludovic Gaj acționează în orașul Agram. O mișcare literară slavă se dezvoltă în Austria. Agram devine centrul mișcării ilirice... Același rol este jucat în Transilvania (în literatura română) de profesorul Simion Bărnuțiu...

În Dieta din 1847 s-a manifestat cel mai injurios dispreț față de slavi și de români: a topi toate naționalitățile în naționalitatea maghiară. Kossuth datora acestei politici parte din influența sa asupra Dietei.

Ședințele furtunoase din lunile noiembrie și decembrie 1847 au continuat și în primele zile ale anului 1848. Kossuth propune deschis ca

Încă nu s-au uitat
masacrele ungarilor
de la
IP,
TRĂZNEA,
MOISEI
(ultimul marcat cu Monumentul
realizat de Gheza Vida),
nici îngroparea de vii
a avocaților din Beiuș (4 aprilie 1919),
dr. Nicolaie Bolcaș și
dr. Ioan Ciordaș (Ciurdariu).
Măsoară tu, zeiță Nemesis!

tout autre idiome, et de contraindre même les prêtres d'officier en magyar. La tyrannie n'usait plus de ménagements.

1848 Februarrevolution Magyars glaubten d. Moment gekommen de fonder sur la ruine des autres nationalités, la grande patrie hongroise, la forte et puissante nation magyare.

13 Mars, 1848: Wiener Revolution.

14 März 1848: Kossuth schlägt Deputation nach Wien vor. 300 magnats dahin in attila national, le kalpack en tête, le sabre au côté, presentiren Ferdinand d. Adresse d. Dieté, kehren nach Pesth m.d. signature royale. L'art.12 dsr neuen Const. décrétait l'incorporation de la Transylvanie à la Hongrie. Auf d. zu Wien adoptirten bases arbeitet d. mag. Diet Constit. aus: Transylvanie déclarée pays hongrois; nur ungarische Sprache, aussi dans les municipalités et les comités des districts chargés de l'élection des deutes. Droit electoral fondé sur le cens; et tous ceux qui possèdent - des Hongrois.

18 März 1848: Kossuth in d. Diet: la Hongrie ne doit son existence qu'à la noblesse. Le noble c'est le Magyar. D. noble allein zu guider la nation.

Kossuth slovaque, fils d'un pauvre laboureur de Tjkely: son nom en slave bdtet cerf; heirathet Therèse Wesselényi, fille d'un magnat... Dch dse protection kam er in d. diet; d. election dses parvenu kostete Batthyány 100.000 florins...

Art. 18 d. Constit. § 6: „emprisonnement de 4 années pour tous ceux qui oseraient parler contre la parfaite unité de la nation hongroise”. Dabei provocation in Flugschriften gegen d. andre nationalités.

Bewegung (préparatoire) im Norden v. Slowaken u. Ruthenien; Süden Serben, Croaten, Slavonier; Osten Deutsche. Aber dse alle nur bedroht; dggen Art. 7 d. Const. prononçait l'incorporation de la Transylvanie. Des reunions dans tous les villages, mouvement génér. des campagnes. Alarm in Diète de la Transylvanie (exclusiv Magyaren); d. seigneurs magyars fliehn nach Clausenburg, siège du gouv; wo bestehn d. Diète solen prononcer l'incorporation: sie könne allein empêcher le massacre gén. des Hongrois, médité dch d. Roumains. Verführen Léményi, évêque de Blajium, d'élever sa voix pastorale en faveur de l'union. Nicht gehört darauf.

25 Mars 1848: proclamation manuscrite en circulation parmi les Roumains de Hermanstadt. (anonym Verf.: Siméon Barnutz.) Schliesst: „pas d'union avec les Hongrois, avant que nous ayons le

limba maghiară să fie introdusă în școlile primare ale slavilor și românilor, să se înlăture orice altă limbă și chiar și preoții să fie siliți să slujească în ungurește. Tirania nu mai folosea menajamente.

Când a izbucnit revoluția din februarie 1848, maghiarii au crezut momentul sosit de a întemeia pe ruinele celorlalte naționalități, marea patrie ungară, puternica și viguroasa națiune maghiară.

La 13 martie 1848, a izbucnit revoluția de la Viena.

La 14 martie 1848, Kossuth propune să se trimită o deputație la Viena. Trei sute de magnați, îmbrăcați în tunica națională, cu calpacul în cap și cu sabia la șold, au prezentat lui Ferdinand adresa Dietei și s-au întors la Pesta cu semnătura regală. Articolul al XII-lea al acestei noi constituții decreta încorporarea Transilvaniei la Ungaria. Pe bazele adoptate la Viena, Dieta maghiară a elaborat constituția: Transilvania e declarată țară maghiară, limba maghiară era singură admisă în municipalități și în comitetele districtelor însărcinate cu alegerea deputaților. Dreptul electoral era bazat pe cens: și toți cei ce au avere sunt unguri.

În ședința Dietei din 18 martie 1848, Kossuth declară că Ungaria nu-și datorește existența decât nobilimii. Nobilul e maghiarul. Numai nobilimea are să conducă națiunea.

Kossuth era slovac, fiu al unui plugar sărac din Tjkely; numele său în limba slovacă înseamnă cerb; s-a căsătorit cu Tereza Wesselényi, fiica unui magnat...Datorită acestei protecții, a ajuns în Dietă. Alegerea acestui parvenit l-a costat pe Batthyány 100 000 florini...

Art. 18 al Constituției, paragraful 6, prevede „patru ani închisoare pentru toți aceia care ar îndrăzni să vorbească împotriva perfecte unități a națiunii maghiare”. Pe lângă aceasta, provocări prin foi volante împotriva celorlalte naționalități.

Mișcări (pregătitoare) în nord, la slovaci și la ruteni; în sud, la sârbi, la croați, la sloveni; în vest, la germani. Dar totul n-a fost decât amenințare; dimpotrivă art. 7 din Constituție decreta încorporarea Transilvaniei. Au avut loc întruniri în toate satele. Mișcare generală la țară. Alarmă în Dieta Transilvaniei, compusă exclusiv din maghiari. Seniorii maghiari fug la Cluj, sediul guvernului. Ei stăruie acolo ca Dieta să decreteze încorporarea, care singură putea împiedica masacrul general al ungarilor, plănuț de români. Ei ademenesc pe Leményi, episcopul de Blaj să ridice vocea sa pastorală în favoarea unirii. Dar el n-a fost ascultat.

La 25 martie 1848, o proclamație manuscrisă a fost pusă în circulație printre românii din Sibiu. (Autorul anonim era Simion Bărnuțiu). Ea se termina prin cuvintele: „Nu vrem unire cu ungurii,

droit de traiter avec eux de nation libre à nation libre". Dslben Tag energ. Protest d. Croaten worin sie verweigern de reconnaître le minist. hongr. et la nouvelle const.

26 Mars 1848: 2te Proclamation d. Barnutz, invite le peuple de se réunir en assembl. gén. Colportirt dch d. jeunes gens in d. campagne.

Abend dslben Tags réunion d. jeunesse v. Blajium im Haus v. Abraham Ianko. Beschliessen f. 30 April 1848 d. Volk nach Blajium zu berufen (an einem dimanche) L'acte de convocation rédigé dch Prof. v. Blaj: Aaron Pumnó; colportirt v.d. jeunes gens.

Gouv. legt nieder in allen chancelleries des villes f. signatur acte d'adhésion à l'union, Drohungen, flatteries angewandt etc. Nützt nichts. violence d. gouv. hongr; arrestations (u.a. d. avocat Michès).

D. Dimanche de Quasimodo, 30 Apr. 1848 strömt d. Volk v. allen Seiten nach Blajium. Gouv. hatte d. Versammlungsaal m. Truppen umringt. Ianko u. Butéano arrivent m.d. montagnards (Ianko avocat, Sohn eines reichen Bauern). Nch d. Kirche, l'évêque célèbre dort la fête nationale. Arrivée v. Barnutz. 15 Mai 1848 als nächster Versammlungstag bstimmt, wo Beschlüsse gefasst wden sollen. In d. Bericht d. hung. Regierungscommiss. d. reunion v. 30 April genannt: „Réunion de la plèbe contribuable”.

D. Saxons hautement contre l'union. Ungar. soldiers dchlaufen d. campagne pour empêcher les resselements des paysans; in d. Strassen d. Städte arretirt, flagella jeder d. parle v. d. réunion f. d. 15 Mai.

D. professeurs Barnutz, Baritz, Cipariu, Lauriano, préparaient le programme de l'assemblée. D. journaux roumains (l'Organe de la lumière, à Blajium; la Gazette de Transylvanie, à Cronstadt, under d. Direction v. Baritz) m.d. Devise: „Pas d'union avec la Hongr”. Dggen d. Invectiven d. gouv. presse gegen d. parti national (schwätzen v. Communisme etc.)

12 Mai 1848 schon les habitants de plusieurs villages font leur entrée à Blajium.

14 Mai Versammlg im slben Saal wie 30 April. Reden v. Ianko, Barnutz, Lauriano, Baritz. Freilassung d. Michès verlangt.

15 Mai 1848 Versammlg vorbereitet in d. Kirche; commiss. hongrois zucken en grand costume hongr; lesen instruction en magyare vor, d.d. bishop Schaguna in roumanisch übersezt. Versammlung gehalten auf freiem Platz v.d. Stadt.

înainte de a avea dreptul să tratăm cu ei de la națiune liberă la națiune liberă”. În aceeași zi, a fost lansat un protest energic al croaților, în care ei refuză să recunoască guvernul ungar și noua constituție.

La 26 martie 1848, o a doua proclamație a lui Bărnuțiu invită poporul să se întrunească într-o adunare generală. Ea fu răspândită de tineri la țară. În seara aceleiași zile, tineretul de la Blaj, se întrunește în casa lui Avram Iancu. Acolo se hotărî să se convoace poporul la Blaj pentru 30 aprilie 1848 (într-o duminică). Actul de convocare, redactat de profesorul de la Blaj Aron Pumnú, a fost răspândit de tineri.

Guvernul a depus în toate cancelariile orașelor, pentru a fi semnat, un act de adeziune la unire. S-a recurs la amenințări, la ademeniri, etc., violența guvernului ungar n-a folosit la nimic; s-au făcut arestări (printre altele a avocatului Micaș).

La 30 aprilie 1848, (Duminică Tomii) poporul se revărsa din toate părțile la Blaj. Guvernul înconjurase cu trupe sala adunării. Iancu și Buteanu sosesc cu oamenii de la munte. (Iancu era avocat, fiu al unui țăran bogat). Ei se îndreaptă spre biserică, unde episcopul oficiază sărbătoarea națională. Sosirea lui Bărnuțiu. Viitoarea zi de întrunire a fost fixată pentru 15 mai 1848, când trebuia să se ia hotărâri. În raportul comisarului guvernamental maghiar, întrunirea din 30 aprilie a fost numită: „Întrunirea plebei contribuabile”.

Sașii erau hotărât contra unirii. Soldații maghiari străbăteau satele pentru a împiedica adunările țăranilor; pe străzile orașelor cei ce vorbeau de adunarea de la 15 mai erau arestați, biciuiți.

Profesorii Bărnuțiu, Barițiu, Cipariu și Laurian pregăteau programul adunării. Gazetele românești (Organul luminării la Blaj, Gazeta de Transilvania la Brașov, sub direcția lui Barițiu) luară drept deviză: „Nu vrem unirea cu Ungaria”. Pe de altă parte, presa guvernamentală copleșea cu invective partidul național. (flecăreli despre comunism etc.).

Începând din 12 mai 1848, locuitorii mai multor sate își fac apariția la Blaj.

La 14 mai, avu loc adunarea în aceeași sală, ca la 30 aprilie. Ținură discursuri: Iancu, Bărnuțiu, Laurian, Barițiu. Se ceru eliberarea lui Micaș.

15 mai 1848. Adunarea fu pregătită în biserică; comisarii maghiari sunt prezenți în costum maghiar de mare ținută; ei citesc în limba maghiară instrucțiunile pe care episcopul Șaguna le traduce în românește.

Adunarea s-a ținut în câmpia din fața porților orașului. Drapelele poartă inscripția: Virtus romana rediviva (V.R.R.), culorile erau: roșu, alb, albastru. Deasupra stindardului fâlfâia o panglică

Fahnen: Virtus Romana Rediviva (V.R.R.) (roth, weiss, blau) Ueber d. étendard ruban schwarz-gelb (österreichisch) (um sich) unter d. Schutz d. Kaisers ggen d. Mag. zu stellen. 50.000 Mann. Bauern m. ihren popes. 2 évêques als présidents ernnant; vicepres. Barnutz u. Baritz.

Barnutz auf d. Tribune: Vorschläge: d. Versammlg erklärt sich assemblée gén. nationale de la nation roumaine en Transylvanie; Treue an Oestreich u.d. nation roumaine nation indépendante u. partie intégrante v. Transylv., m.d. droits que donnent l'égalité et la liberté; serment national. All acclamé. Bauern sltten provisoirement alle redevences d. propriétaires zahlen, bis d. iobagie abgeschfft. Auf d. diète v. Transylv. chaque nationalité vhssg zur Zahl repräsentirt. Abolition des privilèges etc. Jury etc. Pétition rédigée. v. Lauriano (16 Art.) allgem. angenommen; 2 députations ernannt, eine um sie d. Kaiser, eine um sie d. Diet mitzutheilen. Comité permanent v. 12 für Hermannstadt ernannt.

17 Mai in Gegenwart d. Reg. Css. (d. loben d. tenue) d. Procès verbaux etc. in einer 3e u. letzten assemblée adoptirt.

29 Mai 1848 die (mag.) Diet v. Transylvanie votirt d. incorporation; d. déput. v. Blajium aus Pesth erfahren, dss Rebell wer nicht die Union anerkennt.

(...)

negru-galben (reprezentând culorile Austriei), (pentru a se pune sub scutul împăratului împotriva maghiarilor). Se aflau 50 000 de oameni. Țăranii erau cu preoții lor. Doi episcopi au fost aleși ca președinți; vicepreședinți: Bărnuțiu și Barițiu.

Bărnuțiu la tribună. Propuneri. Adunarea se declară adunare generală națională a națiunii române din Transilvania; ea declară credință Austriei; și proclamă națiunea română națiune independentă și parte integrantă a Transilvaniei, cu drepturile pe care le conferă egalitatea și libertatea; jurământ național, aclamație generală. Țăranii aveau să plătească provizoriu proprietarilor toate redevențele până ce iobăgia avea să fie desființată. Fiecare naționalitate avea să fie reprezentată proporțional în Dieta Transilvaniei. Abolirea privilegiilor etc. Instituția juraților etc. Petiția (conținând 16 articole), redactată de Laurian, fu primită cu unanimitate. Două deputații au fost alese: una pentru a o comunica Dietei. Un comitet permanent de 12 membri a fost desemnat pentru Sibiu.

La 17 mai, s-a desfășurat o a treia și ultima adunare, unde, în prezența comisarilor guvernului (care au lăudat ținuta avută în Adunare), au fost adoptate procesele verbale etc.

La 29 mai 1848, Dieta magnaților Transilvaniei a votat încorporarea la Ungaria. Deputația trimisă de la Blaj află la Pesta că cine nu recunoaște unirea va fi declarat rebel.

(...)

Folclor contemporaneuropean

La Uniunea Europeană, „românul” Verner Klaus Iohannis și un domn pe nume Junckers discută un program despre dezvoltarea multilateral-armonioasă a unei regiuni de la o margine lăsată de izbeliște. Iohannis, care are o funcție căreia încă nu i-a deslușit prea bine resorturile, pricină din care nu e convins de niciun argument din afara lui #rezist, ca să nu-și periclitizeze confortabilitatea în care se simte bine, întreabă timid stăpânul:

- Doamnule Junckers, nu pe-este multe luuni vine Cră-crăciunul. Nooi, rromâni, cu ce contribuim la *Feiertag*, sărbăto-a-re adică. Cu brad sau cu molid din Haarghita?

- Nu. Cu pinul și cu cardul!...

(Cules de pe surse de un anume Nichita Hristache)

La București, în timpul ocupației, cu Vasile Th. Cancicov

Am citit de curând cele două volume masive din cartea lui Vasile Th. Cancicov, *Jurnal din vremea ocupației* (Ed. Humanitas, 2015). Vasile Th. Cancicov era fratele cunoscutului om politic liberal Mircea Th. Cancicov și s-a remarcat ca avocat și ca partizan politic al lui Tache Ionescu, președintele fondator al Partidului Conservator-Democrat și unul dintre susținătorii influenți ai intrării țării noastre în Primul Război Mondial de partea Antantei. Fiindcă suferea de o boală care îi făcea dificilă deplasarea și necesita un tratament de specialitate, și în ciuda faptului că era originar din Bacău, unde s-ar fi putut adăposti, a ales să nu plece în refugiul din Moldova împreună cu alți exponenți ai protipendadei românești, astfel că, la 23 noiembrie / 6 decembrie 1916, când armatele austro-germane-bulgaro-turcești de sub comanda feldmareșalului August von Mackensen au ocupat Capitala, se afla, împreună cu toată familia, în locuința sa din Șoseaua Bonaparte (astăzi Ștefan cel Mare), mai sperând încă într-un miracol care ar fi putut să salveze în ultimul moment România.

Miracolul s-a produs, dar mult mai târziu. Căci imediat după căderea Bucureștilor, în întreaga zonă sudică a Vechiului Regat, de la Calafat și Turnu Severin până dincolo de Focșani, pe apa Siretului, s-a instituit Guvernământul Imperial German de ocupație (precum avea să se întâmple în Al Doilea Război Mondial cu partea de vest a Poloniei, transformată în Guvernământ General), iar această nouă ordine impusă țării, după 40 de ani de independență și afirmare națională, s-a înfățișat atunci ca o fatalitate a istoriei, în fața căreia părea să nu mai existe nici o scăpare. Eram la mila dușmanului și din acest motiv, nu o dată, în notele sale zilnice, autorul se lamentează precum

vechii cronicari ai Moldovei: “Vai de noi!”

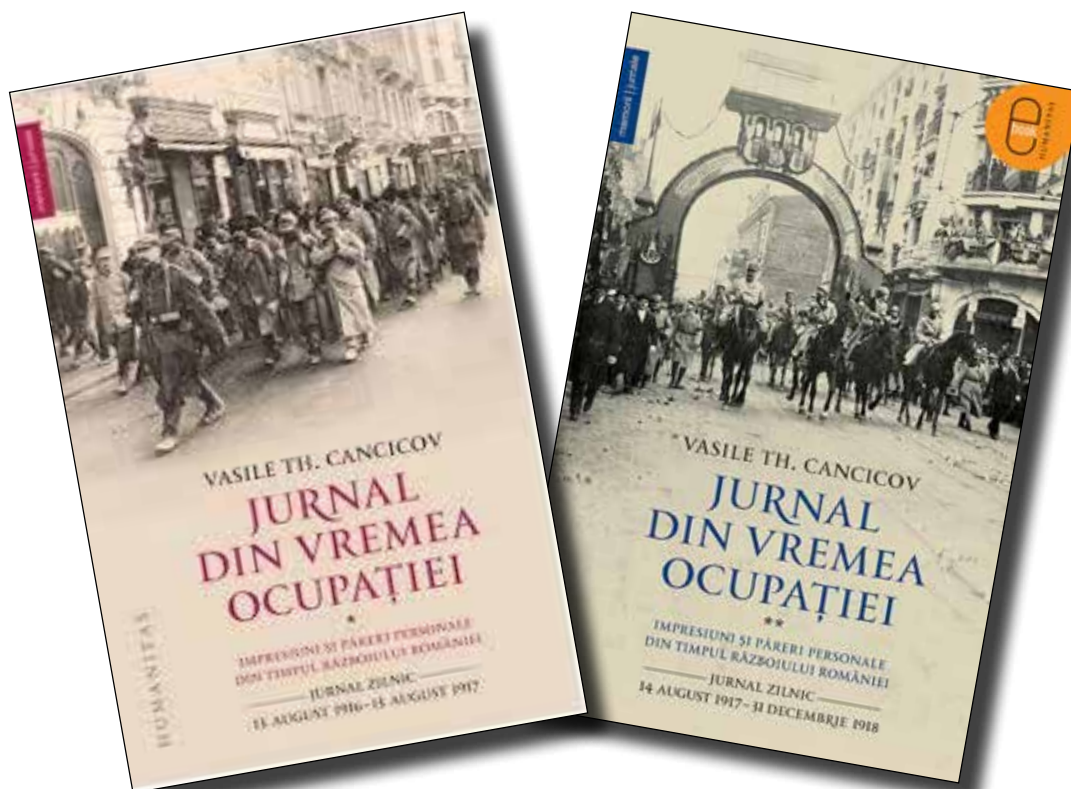
Armatele Puterilor Centrale, având ca vârf de lance armata germană, bine pusă la punct ca organizare, comandament și înzestrare tehnică, au luat în stăpânire “Cetatea București” în noiembrie 1916 și au părăsit-o în decembrie 1918. Dar cei doi ani de ocupație trebuie să li se fi părut românilor lungi cât o eternitate. Dacă până la intrarea noastră în război, din Capitală până în ultimul cătun, lumea vorbea cu speranță de România Mare, notează Vasile Th. Cancicov în jurnalul său, după instaurarea Guvernământului Imperial și reducerea teritoriului național liber la o treime, în câteva județe ale Moldovei, tot ce se mai putea spera, într-un viitor nu tocmai apropiat, era restaurarea României Mici în hotarele ei dinainte de ocupație. Tragică întorsătură de situație, pe care aproape nimeni, politicieni sau militari, nu o luase în calcul într-un mod serios și din timp, pentru a o putea evita.

Rămas în București pe toată durata ocupației, autorul cărții a trăit calvarul vieții sale. A suferit, în rând cu toată lumea, toate lipsurile provocate de ocupația militară și toate umilințele. Unele însemnări din jurnalul său surprind aspecte de un dramatism pitoresc. Sub draconicele regulamente impuse bucureștenilor de către (azi uitatul) Tülff von Tscheppe und Weindenbach, guvernatorul României ocupate, și aplicate militarește după rânduiala prusacă de bătrânul și bășosul feldmareșal August von Mackensen, până și deplasarea cetățenilor prin Capitală cu mijloacele de transport existente (chiar și cu cele deloc motorizate, precum birjele ori tărăboanțele de piață) ori staționarea pe băncile din Parcul Cișmigiu (rezervate “nur für militar Personen” / adică doar pentru nemții, turcii,

austro-ungarii și bulgarii de ocupație) au ajuns să completeze nesfârșit de lungă listă a interdicțiilor. Atunci au apărut, pentru prima dată, în România și cartelele de tot felul, care nu asigurau nici măcar minimul necesar de alimente, de lemne pentru foc etc., dar voiau să dea totuși impresia că ocupanții erau foarte grijulii cu alimentația rațională și cu sănătatea localnicilor. Când făina cu rumeguș nu mai ajungea, posesorii de cartele alimentare aveau dreptul să primească zilnic o bucată de mămăligă. Până și faimosul nechezol (surogatul de cafea obținut din orz) a fost invenția medicilor nutriționiști aflați în slujba centralilor. Varză, cartofi și sfeclă se produceau din belșug, la ordinul lui Mackensen, pe peluzele pentru flori ale Cișmigiului, dar toată clorofila și vitaminele din zarzavaturi erau destinate exclusiv pentru aprovizionarea armatei. Din cauză că periodic se rechiziționau în scopuri militare munți întregi de îmbrăcăminte, ghete, nădragi, ciorapi, blănuri, stofe etc. (de regulă, într-un termen record de 24 de ore, care dacă era depășit putea atrage după sine grave pedepse pentru populația civilă), mai toată lumea ajunsese să umble în zdrențe și, de la un moment dat încolo, consemnează cu umor amar autorul, întrebarea tipică pe care și-o puneau cunoscuții și amicii atunci când se întâlneau pe stradă ajunsese să fie: "N-ai cumva niște haine vechi să-mi dai și mie?" În oraș bântuiau gripa, pojarul, scarlatina, gălbinarea, difteria, scorbutul, febra tifoidă și alte molime periculoase, dar în farmacii

nu se mai găsea nici măcar banalul piramidon. Rețetele date de doctori nu mai foloseau la nimic. Având nevoie omul de o bucată de pansament, de vată ori de un strop de spirt albastru, ca să-și oblojească vreo rană, trebuia să caute tot pe la cunoștințe și prieteni ceea ce la farmacistul din colț nu se mai găsea demult, fiindcă totul dispăruse în beneficiul militarilor nemți și a celor aliați cu ei, care se străduiau să ocupe și restul țării. Faptul că populația Bucureștilor a reușit să înghită atâtea fără să se lamenteze, dar era cât pe-acum să provoace o adevărată revoluție atunci când militarii bulgari au vrut să-l fure de la mitropolie pe Sfântul Dimitrie Cel Nou (Basarabov), ca să strămute în catedrala de la Sofia moaștele sale făcătoare de minuni rămâne un episod pe cât de paradoxal (căci l-a uimit până și pe Mackensen), pe atât de memorabil, demn să figureze într-o carte destinată celor mai insolite episoade din timpul Primului Război Mondial. Sfântul a fost recuperat și readus în Dealul Mitropoliei, după intervenția Feldmareșalului.

România Mare, al cărei centenar îl aniversăm în acest an, s-a realizat și cu prețul suferințelor îndurate de românii care au rămas dincoace de Focșani, în zona ocupată și administrată de Puterile Centrale. Prin puterea de rezistență a oamenilor și capacitatea lor de a face față, în spatele frontului, celor mai dramatice momente din timpul Primului Război Mondial, *Jurnal din vremea ocupației* de Vasile Th. Cancicov este o mărturie sensibilă și convingătoare în acest sens.

Poetului Horia ZILIERU, omagiu 85 !

La mulți ani !

FEMEIA ÎNDRĂGOSTITĂ DE MOARTE

Kajdâi deni kajdâi noci
Când beam vinul la marcoci
Cu stafii (stafi)lococi
Anaconda ----- vagaboanda
Ixion
salamandra ----- solomon

Îmi aveam sexraiul scump
Într-un vechi baroc vagon
De marfar
Autohton
Ce căra mercur și plumbi
Hidra sfeclă de zahăr
Noateni napii și bostanii
Semper deli versi stranii

În vagon pe butuci
Cuc și cucă doi (te)cuci
Clep și sidră
O

Timpul măsuram ritmând
Suflet-soare trup-pământ

Cum aprind un foc în cruce
Vulturoaica vin aduce
Vinul bun însămânțează
Partea inimii nebuna
Și sfioasă luna buna
Îngenunche într-o rază
De cuțit
Pețind hoțit
Sfârc de țată cât țicăul

Iar taraful lui bai ganiu
Cel guristul și ceangăul
Își face de cap în craniu
Din clamor
De mandragor
Cu cămașa de chinșasa
Și ismana de tismana

Scoate caii
Kureți și dactyli tro(c)hail

Ipochimeni subț vagon
7 stau în eptagon
șapte sfeșnice la rând
șapte gușteri de dolhască
cu mănșile de iască
ascultând pe benzi și-n cască
dezbrăcând

îngera de fard și mască
ea din lanț slobode sâni
sâni ----- câni
cu o turlă
îi aurlă

la a doua pică roua
cu-amândouă îi întoarnă
la bordei și la licoarnă
și taraful lui bai ganiu
își face de cap în craniu
don clamor
de mandragor
aveți grâu de-o fi să fie
să plecați în pribegie
spre udum cetatea veche
unde tauri
mari de auri
varsă smirună pe-o ureche
și bătrâna seminție
se-nmulțește la beție
cu necredinciosul toma
toma-dogma
aaa

pielea ei la lămpi tresare
o cometă de cleștare
gerul
limbul opalin
și misterul
dublu crin

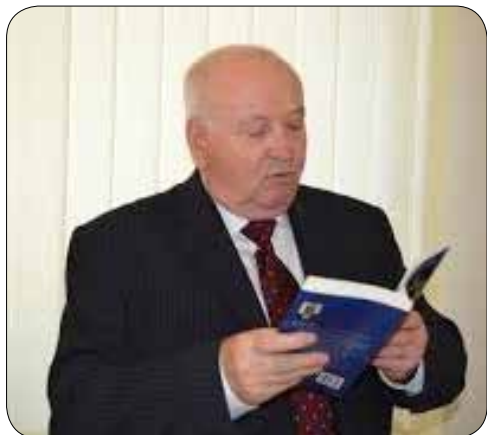
ochiul meu neadormit
stând la margine de mit
scoate dintr-un prund pelagic

vorbe la nadirul dacic
 abur
 brusture
 balaur
 curpen ghiuj și ghionoaie
 măgură măgar năpârcă
 rânzi strugure șopârlă
 țeapă
 viezure
 și
 zgardă
 între
 marcă și tipar
 strânse în ocean să ardă
 lacrimă și mir și har
 n atomi----- o stea zenit

blând tristețile ne mână-n
 valea venerii păgână
 și-un cuțit
 la gât hoțit
 lin
 își adâncește lama
 în lacteele traheii
 curgând vinul hialin
 arta sângelui ----- la canna
 galileii

Horia Zilieru (n. 21 mai 1933)

Horia ZILIERU - un mare poet al literaturii române și universale

Unul dintre cei mai mari poeți ai literaturii române și universale, în același timp, este Horia ZILIERU, care împlinește la 21 mai 2018 o frumoasă și venerabilă vârstă: 85 de ani. Muntean prin origine, s-a născut la Racovița - Argeș, în 1933, dar studiile universitare le face la Iași unde a rămas pentru tot restul vieții sale, adaptându-se ca altădată George Topîrceanu.

Horia ZILIERU este deținătorul unei opere poetice impresionante, bogate, complexe și diverse, scriind poezie de o mare armonie și muzicalitate, pe măsura talentului său rafinat și remarcabil, ceea ce l-a făcut pe criticul literar Ioan Holban să afirme că are un *contur poetic clar și excepțional*, de la debutul editorial cu *Florile cornului tânăr* (1961) a trecut prin *suprarealism*, *neosimbolism*, *erotism*, *stil trubadoresc* până la *postmodernism*, pornind de la antologia de autor *Melancolie de Vulcan*, (Ioan Holban, *Istoria literaturii române*, I. 2004).

Ascensiunea lui Horia ZILIERU este fulminantă în domeniul poeziei, urmând volumele, selectiv enumerate: *Orfeu îndrăgostit* (1966), *Alcor*, (1967), *Iarnă erotică* (1969) *Umbra paradisului* (1970), *Cartea de copilărie* (1974), *Australia* (1976), *Fiul lui Eros și alte poezii* (1978), *Oglinda de ceață* (1979), *Roza eternă* (1984), *Doamna mea*, *Eternitatea* (1986), *Fulgerul și cenușa* (1989), *Doamna cu sonetul* (1993), *Mirii paradisului pierdut* (2000), *Slugă la prisaca lui Tudor Arghezi* (2004), *O mamă dulce mamă* (2004), *Dorința durerii îndrăgostite* (2006), *Exodul cuielor însângerate* (2006), *Manuscrisul de la Înviere* (2013), *Între două nopți* (1995), antologie, *Les Muses de l'Amour*, traducere în limba franceză de Constantin Frosin-Galați, *Floarea Moldovei și În*

loja nopții (2001), *Poezia română contemporană* antologie selectivă națională (1964), *Psalmii marilor iubiri* (1999), *Poezia Română Modernă* în limba greacă (1974), *Corăbii ale soarelui* (1989) în limba bulgară, *La "Masa Tăcerii" în limba suedeză* (1998) etc. Este colaborator al principalelor reviste din țară: *România literară*, *Convorbiri literare*, *Luceafărul*, *Contemporanul*, *Ramuri*, *Cronica*, *Feed Back*, este deținător al marilor distincții literare: *Premiul Asociației Scriitorilor din Iași* (1969, 1974, 1979, 1993), *Premiul Mihai Eminescu al Academiei Române* (1980), *Premiul internațional de Poezie Nichita Stănescu* (1994), *Diploma în rang de excelență și medalia Eminescu - Teiul de aur - 2008*, *Președinția României îi conferă în anul 2004 Ordinul Meritul Cultural în grad de Comandor, categoria A, Literatură*. Este coautor al mai multor volume postume ale unor scriitori de valoare care nu și-au desăvârșit opera prin publicare și nu numai.

Este un scriitor născut pentru *experimentul liric*, *obsedat de raportul dintre cuvânt și limbaj*, *cu o prodigioasă capacitate de invenție lexicală*.

Despre Horia ZILIERU au scris, printre alții: AL.Andriescu, C.Ciopraga, Ioan Holban, D.Dimitriu, M.Mincu, D.Micu, M.Popa, L.Raicu, E.Simion, V.Tașcă, E.Negrici, N.Busuic.

Nicolae Busuic realizează un interviu interesant cu Horia ZILIERU în cartea *Cetatea gânditoare* cu titlul *Cimitirul de icoane plagiind eternitatea*, unde la întrebarea: Cum ați devenit ieșean? Maestrul răspunde că "am venit, ca să nu mai plec". Iașul este un *loc geometric* asemănător unui *spațiu orfic*, iar dintre poeții preferați îi numește pe Arghezi, Homer, Borges.

Mama sa i-a încrustat pe *retina ochilor* de când era mic acest *unic Iași*.

Dar poate cel mai interesant și atractiv lucru este să povestesc prima mea întâlnire emoționantă cu poetul Horia Zilieru. Era prin 1966-1967, eu fiind elev de liceu la Iași, cochetam cu versurile încă de pe băncile școlii elementare. Adolescentul din mine urca cu mare teamă treptele Palatului Culturii la etajul I, unde era sediul revistei *Iașul literar* și unde lucrau poeții: Horia Zilieru, Florin Mihai Petrescu, criticul literar Lucian Dumbravă și alții. Cu inima aproape spărgându-mi pieptul, l-am întâlnit pe poet, care avea statura unui zeu antic, plin de mândrie și frumusețe. M-a primit amabil, jovial, i-am citit câteva versuri și parcă-mi aduc aminte că rimele trebuiau să fie adjective - epitete care să confere eleganța și armonia poeziei. Tot acolo l-am întâlnit și pe Florin Mihai Petrescu, altădată, care nu mi-a zis nimic luând poziția *Sfinxul antic*. La parterul Palatului era redacția revistei *Cronica* unde l-am întâlnit pe Laurențiu Ciobanu, viitorul poet Dan Laurențiu, iar la Centrul de Îndrumare pe impetuosul poet Ioanid Romanescu.

Mai târziu, prin 1969, îmi acordă un autograf pe volumul de poezie *Iarnă erotică* „*Junelui poet Constantin Mănuță, aceste pagini de amor, cu o vie simpatie și cu dorita bucurie de a mi se întoarce un autograf, - un coleg un pic mai alb, ss/ind. 14.V 1969 Iași*”, ceea ce s-a și întâmplat în decursul timpului. Un alt autograf este dat pe volumul *Alcor*, „*pentru tânărul poet Const.Mănuță, căruia îi doresc, din suflet, un urcuș favorabil în poezie - toată simpatia lui ss/ind., 28.V.1969, lângă Palatul Culturii*”, în 2008 pe 17 mai îmi oferă un autograf pe volumul *O mamă dulce mamă*, notând: „*Lui Constantin Mănuță, poetul înrădăcinat în limba și visul părinților din părinți-, cu drag luminos ss/ind.*”.

„O, nu ucide aceste flutur, doamnă;/ Învins și orb, lângă oglinda-ntoarsă/ copilăroasa mască mi-o revarsă/ în împletiri acvatice de toamnă...” (*Iarnă erotică - Flutur întârziat*).

Versurile din volumul *Alcor*, ca și cele din alte volume, mi-au încântat adolescența și tinerețea. Poetul se întoarce la satul natal la: „Cătun sfios cu pruni de poezie,/ emoția pe uliți întârzie/ și-n urmele din pulbere îmi caut,/ copilăria,- pe spărturi de flaut...” (*Cătunul*), la perioada școlară unde elevele care trec pe șosea sunt comparate cu „cucoare cu aripi de nea... încât Fată, în păr cu beteală,/ rogu-mă ție, privighetoare și stea,/ n-ai văzut - copilăria mea?/ la-o de mână și du-o la școală...” (*Alcor, -Trec eleve*). Deosebit de frumoasă este poezia *Scrisoare din câmp (Toamna)*: „Vino, că răchita peste gărle/ trunchiul beat și-l clatină

în vânt/și cu frunze veștede azvârle/ apele din mine tulburând.// Din penumbră, fumurii cocorii/ se rotesc în semn de bun-rămas,/ peste umeri răvășindu-mi norii/ să nu-i aflu liniștii popas.// Bruma croșetează zilnic salbe/ urmelor pe prundul înzăuat./ Cum aș vrea cu tălpile-ți prea albe/ să alergî descultă până-n sat!// Bucurosul soare, la chindie,/ gleznelor le-ar pune noi brățări/ să te-aud în toamna mea târzie/ cum te pierd în lungile-așteptări.” iar *Adolescența* apare c-o *agrafă-n păr* și visează în *somnul florilor de măr*, comparată cu *un cocor din păclă și din fum*.

Poetul Horia ZILIERU și-a iubit cu o nespusă ardoare părinții. Mama știa pe de rost cartea *Din neagra țărânie* de Ion Istrati. „Mama a venit ca din baladă,/ cu răcori de ferigi în rugină/ și-mi trecură pragul de lumină/ munții drepti cu scuturi de zăpadă.// Și presate într-o carte nouă,/ un hrisov: *Din neagra țărânie*,/ mi-a adus, ca în copilărie,/ dulci zambile îmbătate-n rouă.// Din fântâna ochilor agale / cad, mărgelile limpezi, sclipitoare,/ parc-ar bate-n sălcii plângătoare/ dorul meu, pe apele natale.// Mâna ei ca frunza arămie/ când ți-o pierd în vânt de toamnă - alunii/ mi-a trecut pe frunte zborul lunii,/ peste-a nopții-adâncă veșnicie.// Greierii din prispa veche, mică,/ și-acordară, lăutari, vioara/ și-am văzut în depărtări secara/ un ocean ce-n valuri se ridică.// Și-n odaia scundă, c-o fereastră/ ca un ochi întredeschis spre soare,/ am rămas în strânsa-mbrățișare,/ brazi robiți în vârf de stâncă-albastră.// Revederea stinsă întârzie/ clipele cu farmec să ne umple,/ maica mea cu-nzăpezite tample/ și păduri adânci de poezie...” (*Mama*)

Un volum întreg de poezii poartă titlul *O mamă duce mamă*: „Doar Gloria femeii te mai ține/ egal cu umbra morții pre morminte/ morminte ce respiră prin cuvinte/ cuvinte cât mormintele vergine...// Albastru inefabil dulce Mamă/ sunt magma pulsatorie la vamă/ cu laserul elen să vezi prin mine/ celula orfică în veac cum ține/ facă de veghe pe umezi morminte/ morminte ce respiră prin cuvinte/ cuvinte cât mormintele vergine...”, Din poezia *Rânduitor de jertfe* desprindem imaginea mamei: „Rânduitor de jertfe sunt o Mamă/ acum când te-nsoțești spre cer cu zeii/ (urmând în gând oglinzile Femeii/isc între pietre două oriflamă)/...stihia mea. O Mamă vin cu boabe/ într-un urcior golit de-nțelepciune/ după credință sunt amante roabe/ căderea tânuind-o în genune// prin vârf de sulici altele-s albine/ lucrând în noi obârșia și ceara/ până atârână dijma cât povara:/ mormântul meu înmormântat în tine... // a șaptea poartă tremură la vamă/ fiți luminați ca spicul în rodire/ mireasa mea închină-te o Mamă/ coboară pod pe lanț din nemurie”. Tot mama este

văzută și-n versurile poeziei *O mamă de aer*: „O Mamă de aer celule stelare/ daimonul îmi strigă/ rupând o verigă/ din lacrima oarbă/ ca foamea de iarbă/ subț piatra tăcerii cu trup de-alergare...” apoi poetul își denumeste mama *Maica florilor de măr*, iar țara sa de origine este *Dulcissima Mater Muntenie*. Un asfințit de adolescență frumos amintește de meleagurile mele natale: „De bal final, din Bârnova spre Ciurea/ pe mâna-ntinsă or să cadă brume,-/ când singuri ne-am fixat un ceas anume,/ și-o zi,/ și loc de-adio ne-am ales pădurea.”

În volumul nostru *La răsărit de cuvânt* (1999) i-am dedicat maestrului Horia Zilieru poezia *Mărturie*: „Cerul se trage-n jos prelată,/ O clipă prea avară mă reține,/ Cu îngerii coboară deodată/ Stafile-n Câmpii Eleusine!!! În ploi de stele înmiresmat mă năruie,/ Țin în orchestre vocile sublime,/ Substanțelor le-am spus noi adevăruri/ Cu tot ce am - mai caut prin ruine!!! În sărbători de nuntă împietrită/ O floare roșie în van mă fură.../ Decor de alge, alge-n decor-ispită,/ Caut polenul arcuit pe gură?// Între-atâtea alchimii de iarbă/ Regn vegetal începe să prospere,/ Un uriaș răsându-și poate-n barbă,/ Scornind noi specii de hymenoptere?// Pădurilor le-am spus așa pe dată/ Că am să trec lumină peste culmi,/ Purtând pe fruntea mea înnourată/ Un cer promis și înrămat în ulmi!”

În cartea noastră *Plângere postumă* (2015) am publicat *Adorațiile la Manuscrisul de la Înviere*, ce au apărut și-n revista *Baaadul literar*, lucru care i-a plăcut mult maestrului Horia ZILIERU. Încercăm acum spre finalul acestui portret- aniversar să redăm câteva crâmpie din: *Imperială* „...În

noi tipare îmi torc Învierea/ Răpus mereu de-o antică rafală/ Ce-nnobilează, jubilează fleru’// Imperială-mi este plăsmuirea, vrerea/ Să mor aş vrea în *sciția natală*/ Recitând sonete de Maestrul Zilieru!”, din *Robi poeziei*: „*Candelă visătoare* ești, ziua bună/ Maestre. Luminat de razele solare;/ Brusc a căzut un astru pe răzoare/ În satul meu când fulgeră și tună...// Nesupus rodirii, trandafirul moare/ *Dulcele corn* în codrii mari răsună;/ Din Copilărie fost-am împreună/ Robi Poeziei, din *Adânca mare*...”, din *Răspuns*: „Cer și pământ azi ți-am fost, *iubito*,/ Precum poetul Zilieru în lumină;/ Îngeri erau și păsări în grădină/ Pe care pasăre ai cucerit-o?”, apoi o plimbare pe strada Lăpușneanu în Iași: „*Un veac adumbră* peste toți și toate/ Respir profund și asta nu mă miră/ Că e pe lume multă nedreptate// Contempli viața, semenii te-admiră/ Privește-ți, Doamne, geniul de departe/ Trecând pe Lăpușneanu-n *cârja cantemiră*!”, amintindu-și de prietenii de breaslă în *Împărat al poeziei*: „Cu Arghezi și cu Borges câteodată/ Te însoțești și sufletu-ți respiră;/ Întreaga armonie a serii ce conspiră/ Titlul să-ți dea de *Împărat al poeziei*: lată!” și se întoarce cu gândul mereu la *Valahia natală* astfel: „*O, vino iar dintr-o poemă sfântă/ Bătrânul Pan*, zicând: Dragă Maestre,/ Lumii lasă-i poezia, zestre/ Pe Moldova și pe Muntenia o cântă...// Spunând c-astea sunt probleme grave/ Mai bine plec să mor într-o petală/ În Basarabia și în *Valahia natală*”.

Poetul Horia ZILIERU mai are multe de spus și de scris și avem convingerea că exprimarea metaforică și verbul său scânteietor vor lumina imensitatea rostirii poetice.

27 aprilie 2018.
Întâlnire cu
poetul Horia
Zilieru la Școala
Gimnazială „Ion
Creangă” din
Iași.
Alături, prof.
Nicoleta Crețu,
director.

TRĂIASCĂ POEZIA ȘI MARI VISĂTORI!

„STEMA CASEI NOASTRE ESTE VEȘNICIA!”

Coane Horia, până și slujitorii devotați ai verbului trebuie să recunoască definitivă intrare a lumii sub dominația imaginii rogvaiv: în fericitul nostru veac mai degrabă exiști dacă ești „pe sticlă” decât în raftul onorant al bibliotecii. Poate, cine știe, reamintindu-și că la început a fost cuvântul, omenirea își va întoarce cândva ochii de la ecran la fila tipărită. Dar mă tem că până și „liniștea de librărie” (mai profundă acum decât cea de catedrală!) vom ajunge s-o regretăm, cartea urmând să se elibereze din învelișul chitinos al tradiționalelor coperti, spre a-și lua zborul misterioasă libelulă e-book, lesne de amăgit întru capturare până și-n colivia telefonului mobil. Motive pentru care mi-am zis că, în preajma unei atât de spectaculoase aniversări, să-i trimit argeșeanului naturalizat în „Moldava miazănoapte” mai puține vorbe și mai multe imagini, fiecare jalonând etape și invitând la rememorări cu tâlc. N-au cum să fie color fiindcă pe „vremea noastră” (ce bizar sună!) încă mai fotografiam cu „Smena”... Pe când eram noi tineri și scriitori frunțași / căutători de fală prin literarul lași (na, că am dat-o pe poezie!), unde Horia Zilieru era secretar de redacție și gestionar titular al erosului moldav, cu nădejde cătam mereu către chioșcul de ziare din Piața Unirii, lângă prăvălia lui Hâj Spiridon, doar-doar o fi apărut revista lunară care, singură-singurică, naviga șovăielnic în matca unui lași din totdeauna scăldat în ambiții literare. Coane Horia, te-ai bucurat, la începuturi, de protejirea vulcanicului Mărgărit și a blajinei Otilia Cazimir. La rândul nostru, căutam oarece încurajare picurată tot din încurajare, că dar din dar se face rai - aciuându-ne adică pe lângă Domnia ta. Abia făcuserăm ochi, decolând

Horia Zilieru, Ioanid Romanescu și Mihai Ursachi.

de pe șubreda trambulină a Poștei redacției (pe atunci, totuși, susținută de mari personalități ale literaturii - prima mea strofă a publicat-o, în „Contemporanul”, Miron Radu Paraschivescu), spre a accede, aproape de necrezut, în vitrină de librărie, când Horia Zilieru zis Gheorghe Iancu (și nu invers!) cotrobăia de mult prin neosimbolism și parnasianism, înfiripând cu eleganță o poezie cu rezonanțe din Arghezi, Barbu, Bacovia, trecând și prin grădina lui Blaga, spre a se instala temeinic și voluptuos pe tărâmul propriu, acela al unui eros incantatoriu feeric și trubaduresc.

Cea dintâi fotografie așează în ramă trei poeți emblematici pentru poezia ieșeană (și nu numai): Mihai Ursachi, Ioanid Romanescu și sărbătoritul, Horia Zilieru. La vremea aceea, cum se vede, poezilor le era îngăduită... doar patima fumatului. Interdicțiile din postata literaturii n-au cum să le scoată la lumină revelatorul din atelierul fotografului, nici să le nemurească fixatorul. Legitim și credibil pot să le invoce în primul rând cei care le-au trăit; din pricina lor, cred, Horia a ales soluția retragerii într-un ermetism criptic exersat cu virtuozitate, în care și azi se simte confortabil. Nu știu dacă personajele din poza datorată lui

Liviu Rusu s-au considerat membri ai aceleiași familii literare; de bună seamă, însă, au iubit poezia și și-au respectat misiunea ce i-a obligat să slujească verbul românesc cu inspirație și dăruire cinstită. Cer îngăduința să mă număr, ca foarte îndepărtată rubedenie, printre membrii acestei familii literare, întrucât am fost oarecum implicat, fie și indirect, în destinul fiecăruia dintre cei trei, publicându-le cărțile. Lui Horia i-am editat, la „Junimea”, „*Umbra paradisului*” (1970), „*Nunțile efemere*” (1972), „*Cartea de copilărie*” (1974), „*Australia*” (1976), „*Orfeon*” (1980). Pe Mihai Ursachi l-am debutat în 1970 („*Înel cu enigmă*”), tipărindu-i apoi alte câteva volume, inclusiv în limba engleză. Lui Ioanid i-am editat „*Poeme*” (1971), „*Baia de nori*” (1972), „*Paradisul*” (1975), „*Energia visului*” (1977), „*Nordul obiectelor*” (1979). Triunghiul, ca să nu spun chiar triumviratul întru poezie s-a știrbit, la Iași, odată cu definitivă plecare a lui Ioanid. Repede și firesc, s-a reîmplinit prin legitimă includere a lui Cezar Ivănescu. Dispărând și Cezar, s-ar cuveni luate în seamă câteva legitime candidaturi, inclusiv prin preschimbarea triumghiului într-o figură geometrică având eventual laturi și unghiuri mai multe. Rămâne să hotărască timpul. Deocamdată, răscolind prin sîpetul cu foto-amintiri literare ieșene, mă bucur că pot aduce la sărbătorirea lui Horia imaginea ușor aburită a câtorva dintre bunii lui amici: Fănuș Neagu, Marin Sorescu, Nichita Stănescu, Constantin Ciopraga. D.R. Popescu, MRI. Unii dintre ei nu mai

Emil Brumaru, Tamara Pintilie, Nichita Stănescu, x, x, Daniel Dimitriu, Horia Zilieru și Corneliu Sturzu.

Constantin Ciopraga, D.R. Popescu, Mircea Radu Iacoban și Horia Zilieru.

Marin Sorescu, x, Fănuș Neagu, Mircea Radu Iacoban, Horia Zilieru și Grigore Ilisei.

sunt, fizic, în lumea noastră, oricare astfel de definitivă plecare reamintindu-ne strofa lui Eftimiș: „*Cu fiecare dintre cei/ De care moartea ne desparte/ Plecăm și noi, lăsând o parte/ În fiecare dintre ei*”. Consider că prietenii cu cei dispăruți se cer evocate nu doar în momente comemorative ci, cu asupră de măsură, chiar și-n cele aceleași aniversar-sărbătorești. Cât și câți mai suntem din generația '60 și nu ne tremură mâna pe condei, să-nțercăm a urma exemplul lui Horia, Cel care a invocat și invocă literatura națională totdeauna cu aceeași solemnă încredere în destinele scrisului românesc. Fiindcă, vorba lui Mihai Ursachi, „*stema casei noastre este veșnicia*”.

Un domn

Sînt rari scriitorii despre care să pot spune: „Cutare e un domn!” Uneori nu mă lasă figurile, alteori - mai des - atitudinile. **Horia Zilieru** e o excepție. El e domn: prin ținută, gesturi și vorbe. Imaginea sa mi s-a întipărit în memorie din anii studenției. Prima dată, cînd a fost invitat de profesorul Liviu Leonte, împreună cu alți poeți, la un curs de literatură contemporană. Bărbat longilin, marcat pretimpuriu de oboseală, Florin Mihai Petrescu sta în fața noastră oblic, precum un violonist atent să nu-i cadă instrumentul de sub bărbie. Așteptîndu-și rîndul la citit, Corneliu Sturzu își ștergea și își potrivea des ochelarii. Lîngă ei, Aurel Butnaru pipăia cu singura mîna validă buzunarul cu manuscrise, pentru siguranță. Cu bustul drept, ieșit din linia cu ceilalți, ca un atlet la finișul cursei, Horia Zilieru exhiba o anume cutezanță. Privirile tovarășilor săi păreau ezitante, retractile sau apatice. A sa îmbrățișa întreg amfiteatrul, încît o simțeam și eu, al cărui loc era printre *montagnardes*, în penultima sau ultima bancă. Apoi, l-am văzut în plimbările pe „Lăpușneanu”, singur sau în grup, mergînd cu pas larg și mîinile la spate, chiar și cînd părea grăbit. Era, cum se zice azi, vizibil și în aglomerație. Singurul care îl concura la atenția trecătorilor era un solist al operei locale, acela îmbrăcat în vestoane albe și mereu fredonînd o arie.

Vîrstele l-au schimbat prea puțin pe Horia Zilieru. Părul alb, lung, răsucit, ce cade în plete voievodale nu i-a redus semeția de odinioară. Privirea sa e capabilă să îmbrățișeze, dar și să țină la distanță. De altminteri, face parte (lucru iarăși rar) dintre oamenii și autorii care, fără a se plafona vreun moment, rămîn aceiași, memorabili prin anumite elemente.

Poetul se distinge prin grija acordată elaborației, căreia i se dedică integral, ritualic; grijă continuată și în fazele următoare. Puse alături, într-o expoziție, manuscrisele sale ar alcătui un spectacol grafic dintre cele mai interesante. Scriitura sa e solemnă și hieratică. Puține, corecturile pe textele tipărite sînt de asemenea,

prin modul de operare, elocvente ca gesturi: atestă o permanentă veghe estetică. Vor fi fiind neglijențele expresive, după unele teorii, dar un domn autentic nu-și îngăduie să nu fie impecabil. Deschideți *Australia* (Princeps Edit, 2008), summa poeziei sale, și vă veți uimi de mulțimea detaliilor asupra cărora se concentrează: distanțele din interiorul versului (albe, marcate cu linie lungă întreruptă sau continuă, cu linioară), aidoma intervalelor în muzică, tipurile de paranteze, corpul literelor, simetriile, sublinierile, accentele. Totul e relevant pentru a sugera modurile cele mai adecvate de lectură.

Respectul său maxim este pentru limbă și versificație. Dintre poeții români de după '60 încoace, Horia Zilieru (fost leat cu Nichita Stănescu) are lexicul cel mai bogat și formele de versificație cele mai variate. Nu l-am întrebat, în convorbirile noastre, cum scrie. Presupun că o face cu dicționarele deschise și alături cu volume înzestrate cu glosare. Limba poeziei sale conține termeni din toate straturile epocilor trecute. Cuvîntul vechi, medieval, religios, cel din fabulele și istorioarele lui Anton Pann, cel eminescian și cel macedonskian, cel arghezian și cel barbian, regionalismul, expresii din limbile balcanice, cît și din franceză, engleză, germană, rusă, latină, nume biblice, nume istorice, nume literare sînt asociate inspirat, combinate, plasate în locuri semnificative, montate cu intenții subtile, în formulări ce evocă sinestezii, efectul amplificîndu-se pe măsura înțelegerii. „Bazarul” e disciplinat prin virtuozitate. A-l rezuma e imposibil. Ca să-l înfățișezi, n-ai decît o singură posibilitate: să citezi.

Horia Zilieru s-a adîncit în filologie (ar fi putut conduce, cred, fascinante seminarii de stilistică), domeniu mult mai cuprinzător decît îl consideră unii. În parte, însăși erotica sa (căci e un poet erotic, dublat de un reflexiv) pare un exercițiu filologic, retoric, înscenat de un amator de cuvinte nobile și al cărui comportament are grații cavalierești. Un neoromantic care se exprimă baroc, în cascade de imagini, unele de o concretețe sensibilă, altele diafane sau imperceptibile. „Roza” și „atomul”!... Arta sa e mare consumatoare de cuvinte: cuvinte pentru a acoperi dorințele, cuvinte pentru a omagia, cuvinte pentru a suferi distant și elegant amînările, refuzurile, decepțiile. Cuvinte (cele mai multe) inexistente în „comerțul” curent, vîinate dincolo de dealuri sau pescuite în adîncuri, curățate de șapte ori, cu deplină religiozitate. De la un volum la altul mizele sale n-au fost nici sentimentale, nici ideologice, ci creșterile în dexteritate și rafinament, păstrarea unei maniere distinse - atît în invocația dramatică, intensă, cît și în improvizatia ludică -, manieră care, prin repetiție, poate crea impresia de manierism. Însă, oricîte mode s-ar schimba, un domn, mai ales senior, nu renunță la luxul care l-a impus.

HORIA ZILIERU CEL „CU PĂRUL ALIZEU”

Parafrazându-l pe P. Valery putem spune - poate cu o anumită exagerare - că limba poeziei lui Horia Zilieru are două limite extreme, de o parte muzica, de cealaltă parte, algebra superioară a spiritului: „*În beția veșnic trează/ iarna formelor visează/ turle albe de amor/ cu smeritul vârf prin nori/ Când în iarna nupțială/ fiica din magdala spală/ tăpile amantului/ la poarta neantului*” (Doină pe Calea Robilor). Din această dublă îngemănare dionisiac-apolinic și profan-sacru se naște „înțelepciunea tragică sau dionisiacă” despre care a vorbit cândva, Fr. Nietzsche. Autorul volumelor **Orfeu îndrăgostit**, **larnă erotică**, **Orfeu plângând-o pe Euridice**, **Melancolie de vulcan** etc. - citește și de mine la adânci tinereți - transfigurează „blânda stare de orbire” a îndrăgostitului orfic pătruns de „sufletul” cuvintelor, dar și de farmecul sfânt al ideii: „*După sânul cel mai mare/ astrul plângerii răseare/ după sânul cu morminte/ astrul pângărit asfinte*” (Doină pe Calea...). Poetul născut la Racovița, Argeș, autor a peste 20 de volume, după știința mea, intuiește că „sufletul” cuvântului este însuși trecutul lui, în care generațiile în succesiunea lor și-au depus ca într-o bancă de valori absolute, visele, așteptările, temerile, credințele, sentimentele, ideile, farmecele etc.

Ei bine, H. Z. folosește „sufletul” cuvântului pentru a vorbi despre lucruri care nu există în limbă: „*Fără psalmistul David. Înnoptate/ La nordul pleoapei rune-adânci îngână/ Veșmântul suprarealist a toate*” (Mirungere). Cititorul va fi observat deja, cum autorul **Nunților efemere**, trăitor - poetic vorbind - în „**Umbra paradisului**” se integrează prin lirismul ermetizat, imagistica barocă, voluptățile parnasiene, simbolismul aistoric, sacralizarea discursului, spiritul elegiac, expresionismul mioritic etc. într-o ordine simultană de valori care-i cuprinde pe Ion Barbu, Tudor Arghezi, Ion Pillat (prin înstrăinarea în alte voci lirice), Dan Bota, Lucian Blaga, Nichita Stănescu.

Original în lirismul poetului ce a debutat cu vol. **Florile cornului tânăr** mi se pare - recunosc sunt un critic subiectiv, adică cucerit de Operă - raportul între Religie și Poezie. Scriitorul fascinat simultan de cele văzute și de „cele nevăzute” știe că emoția religioasă se află foarte aproape de cea estetică, iar categoriile ei tradiționale:

tragicul și sublimul aparțin deopotrivă frumosului și sacralului. Astfel, în scriitura lui Horia Zilieru, „totul trimite la tot” sau dacă vreți - cititorul știe întotdeauna mai mult decât noi - „totul este simbol”, iar sublimul rămâne categoria estetică cea mai potrivită pentru a fi exprimată/ sugerată în poezie „clipa” religioasă, illogică, misterioasă, tandră. Nu mi se pare întâmplătoare voința poetică a lui Horia Zilieru, de a tinde să atingă în lirica sa atât rugăciunea, cât și muzica, dar mă repet, într-o algebră superioară a spiritului, indescifrabilă pentru cititorul comod, căzut în inerție.

Ce credeți că primează, de exemplu, în **Cele nevăzute**? Citez integral poemul și din convingerea că tiranul nostru, singurul pe care-l iubim, cititorul. nu ne-ar ierta dacă am uita dintr-un motiv sau altul: „*Îți vezi în vis părinții și te urlă/ Mireasma cimitirului amară/ Bătrânul - nod pe scară se omoară/ Să pună-n lanțuri semețita turlă/ Și clopotele care-o strămutară/ Mai sus pe Ceruri. Maica jos la gărlă/ Secară spală pleava o azvârlă/ Vorbirii apei. Pietrele de moară/ Cu timp și fără timp plinesc sudoare./ Unde-înnoptezi? La nunta de la Cana/ Din Galileea Pâinea ta și Vinul/ Sunt la pământ. Degeaba cerți asinul/ Și hățul. Îi îndeamnă neprihana/ Spre crucile-naintemergătoare.*” Poate să-l mai contrazică cineva pe Heidegger, care era convins că „locuirea și șederea omului pe pământ au semnificație poetică”, semnificație, pe care, din nefericire, refuzăm să o vedem!?

La această opinie consacrată deja, Horia Zilieru, cel „cu părul alizeu”, adaugă că locuim poetic. nu doar „taverna”, ci și „mormântul”, cele două lumi fiind, în fapt, una: „*Doamnă, sânii calzi de nuntă/ Sunt taverna și mormântul/ Și aprind în trapezuntă/ roza sfântă/ crinul sfânt*” (Doină pe Calea Robilor). Sublim! Numai că nimic nu se suportă mai greu decât sublimul!? Nu întâmplător, schimbăm tot ce-i măreț, frumos, într-un joc tragic unde doar poetul orfic își continuă menirea: „*Și pe clopotnița în danțul straniu/ cu gheara scriu versete în hitită*”... pentru că „*Îndepărtându-se de lege speră/ Din forme de asceză efemeră/ A trupurilor meta-lepădare.*” (**Axios! Dignus est!**). Să nu uităm că pentru Orfeu adevărata iubită e moartea, care îl atrage și pune capăt rivalei sale, Eurydice. Așa se explică atracția profundă a unui poet de tip orfic, cum este și Horia Zilieru, pentru tot ce e dincolo de lumea în care trăiesc. Așa se explică de ce Euridice nu-l înțelege, de ce este lapidat de Menade, de ce este sortit singurătății! Fidelitatea față de Euridice/ de Poezie este pedepsită de zei. Nimic nu rămâne nepedepsit! Îi rămâne, totuși, poetului H. Z., cel „cu părul alizeu”: „*Roza-floarea mea geniu/ într-un verginal mileniu/ umilînța își descântă/ lacrimile graiului/ nasc din crinul raiului*”! Observați „sufletul” cuvintelor... Merită să ne uităm înapoi, după Euridice!?

9 februarie 2018, Bacău

Poetului Horia ZILIERU, omagiu 85 !

Poeme translate
prin rune migratoare

Plasată în descendența expresioniștilor, a stihurilor lui Tudor Arghezi și codurilor din opera lui Ion Barbu, poezia lui Horia Zilieru din cea mai recentă carte a sa, *Exodul cuielelor însângerate* (Editura Junimea, 2017) este mai aproape de „modelul” barbian din *Joc secund*, nu doar dedicația din primele pagini sugerând acest fapt - „Magistrului Ion Barbu, această harpă răsfirată pantheonale de ucenicul stihurgos, ploconire!” -, ci, mai ales, formula lirismului care se află în vecinătatea” cifrului” din *Riga Crypto și laponia Enigel*; cu un titlu care trimite subtil la jertfa christică și un subtitlu semnificativ în ordinea poeziei sale, *Fantasia eroticoCosmică*, Horia Zilieru își urmărește și în volumul tipărit de curând propriul „canon”, stabilit încă în *Fulgerul și cenușa* (1989), când căuta „sunetele eleusine”, în scenariile mitologice din cărțile anilor 1990, *Roza eternă*, *Muzeul dragostei*, *Mirii Paradisului pierdut*, cizelat, iată, în forme finale, cu migala orfevriului, în *Manuscrisul de la Înviere* (2013) și, acum, în urmă, în *Exodul cuielelor însângerate*. „A coborî în mit - spune poetul într-un interviu acordat lui Nicolae Busuioc - nu înseamnă deloc a aboli apropierea de real”, dimpotrivă, se însoțește cu Hermes Trismegistos, căutând tainele de dincolo de cele văzute, explorând calea mitului și a legendelor din protoistorie; în *Manuscrisul de la Înviere*, construcția lirică figura un *ziggurat* ale cărui trepte/ nivele re-prezintă semne și simboluri din cele mai diverse mitologii, de la celți la geți, până la incași și extrem orientali, iar în vârf, deasupra, unindu-le înțeleșurile ascunse, greu de descifrat, crucea de la capătul Golgotei; în volumul tocmai apărut sînt cuielele însângerate; acolo,

poetul rătăcea în vremuri și locuri biblice, alături de magi ori, truver, bătea la porțile ghintuite ale cetăților medievale, (în)cântând femeia harpă sau anahoreta; aici, fantasia poetului merge încă mai departe, în mitologia Egiptului antic, unde aduce de pe *hărțile stelare* ale Astrologului, aflate în piramida de sub ghețurile de pe fundul mării, semne și simboluri din tot Orientul, de la leoaica din Ninive și lyra din Nirvana la Salomeea care „dezbracă veșmânt celest”, soldați romani în Galateea și menora, semnul sfânt ebraic, apărând, cu imnul vedic, fantasmale pieritoare din „sarcophagele adânce”.

S-au scris cărți, poezie și „povești nemuritoare”, despre „viața” zeilor din Olimp; acum, Horia Zilieru scrie un scenariu de teatru liric, în felul aceluia recitat/ cântat/ jucat în amfiteatrele Eladei, cu „personaje” din mitologia Egiptului antic; protagoniști sînt Thot, zeul misionar și civilizator, patronul scribilor și al bibliotecilor și Astarteea, zeita fecundității, împărăteasa cerului, ocrotitoarea erosului: „în jilțuri de piatră, triumphi:/ Marele THOTH (sceptic, polar)/ veghind balanța pe ale cărei/ talgere se află «inima» și «lyra»/ hieroglifele chemaților în/ instanță: ASTARTEEA (trup tăiat în/ methair) și SEFIRAH (transmigrant/ aed)/ UN-AMUN (mântuit de misterii/ corpului)/ RA (stăpânul a trei țărături:/ pământ, cer și meta muntele/ Horeb)/ în calota artizanilor: SCRIPTORUL/ (metahor al metaforei), ASTROLOGUL/ (închis în sine ca un astrolab),/ AMENOFIS (în zale de luptător,/ obsedat între «isor» -/ femeia sfîntenie și «uk» -/ silita prihănirii)/ corul «pietas»/ pereții reprezintă/ ruguri arzând efebi/ și liberti” (*sala eptagonală a judecării*). Eroi și figuranți, corul, spațiul de joc atent trasat, într-un decor pe măsura unui scenariu care (re)cheamă figuri mitologice, cu povestea lor, dar nu neapărat aceea din dicționarele de mitologie; astfel, Toth, „sceptic, polar” e, mai degrabă, Theuth, cel pomenit de Platon în *Phaidos* („Am auzit că în împrejurimile orașului Naukratis din Egipt, a existat unul dintre zeii străvechi, căruia îi este consacrată o pasăre sfântă, numită ibis. Numele daimonului însuși este Theuth. El a inventat numerele și abacul, geometria și astronomia, jocul de dame, jocul de zaruri și de asemenea scrierea”) și *Philebos* („Theuth a înțeles că între litere este o relație unitară, care conduce totul la o anume unitate. Această relație Theuth a numit-o gramatică”), iar Astarteea nu

e atât zeița supremă a fenicienilor, nici simbolul celest, regina sidonienilor, cinstită de Solomon și nici „împărăteasa cerului” din Vechiul Testament, ci *femeia* căreia scribul, „truverul” din sala eptagonală a judecății, îi (des)cântă nouă atribute ale frumuseții neasemuite: „1. Din quadratura cercului genunchiul/ revendică lacustre osuare/ și nervul optic le măsoară/ cu tunetul de după fulgerare/ 2. De aur coapse așteptând dezmiertul/ reflexelor azil în transmigrare/ revoltă arealul și-n altare/ exhumă tauri auralul pierdu-l/ 3. Crezum că-i o menadă subt retine/ când gura spre omphalos se apleacă/ și plânsă sieși lacrima opacă/ cenușii dă monadele sabine/ 4. Lung șir de măști imaginează game/ abstrase subtaquatic deviate/ încredințând icoane dezgropate/ misterului credința, să-i îngame/ 5. Explozii nasc prin transparentă sînii/ cu texte de pe pietrele tombale/și însumate turle ogivale/ rotundul scot la apogeul lunii/ 6. Un arctic gât de lebădă de ceară/ declină danțuri legănări mioape/ cît galaxia zborul alb încape/ exodul mistic bolta boreală/ 7. Nocturna coamă deltă orgiastă/ inecele nomade lin le sună/ îngemănând gavotă cu genună/ chilia mănăstirii c-o locastă/ 8. Deasupra aurora se îngână/ cu zburătoare Pihis sicomorii/ închinăciune fac urmându-și norii/ tîrînd spre nord necropola păgână/ 9. Fugar hymericul un arlechin e/ flotila urii-n tabăra barbară/ iar nașterea cu moartea solidară/ le împrumută nopți și vizuine”.

Horia Zilieru își *lucrează* poemele (o notă finală ne informează că timpul acestui manuscris a fost un deceniu, „2007-2017”) și nu se lasă ademenit de cântecele de sirenă ale „inspirației” și improvizațiilor de tot felul, cedând, însă, cu voluptate jocului de cuvinte, ludicului lexical („cabrera tu cabratelor capride/ le vei întinde alăptânde spice/ din bobul regăsit în piramide”; „rutina criptei decripta tiparul/ scriptore scrib ți-i numele calvarul”; „la echinoctiu stolnici sateliții/ feresc de jderul mieii mioriții”; „Zamolxis milostivul le trimite/ călugărița lamură de miere/ cădelnița cu sare și rășină/ și picături de lapte la-nviere/ altoaia viței viei înflorite/ amărăciunea odrăslind să spere/ la floarea paștei cu lumina lină/ icoana care plânge o Vergină/ «mlădiță-n floare nobilă tulpină»/ tain bogat litainice litanii”); între poezii care *citesc* înainte de a „compune” versuri, Horia Zilieru e printre ultimii mohicani. În consecință, cititorul poeziei sale va trebui să lucreze, și el, în timpul lecturii; nu să urmeze firul cărților citite de poet, pentru că acestea sînt, oricum, ținute la „fondul secret” al bibliotecii borgesiene, ci să (re) construiască în orizontul semnelor și simbolurilor dominante care jalonează culoarele înguste, întunecoase, misterioase ale unui *labirint* parcurs într-o „înlănțuire peregrină”, cu texte încifrate translate prin „rune migratoare”; dar la capăt

așteaptă iluminarea, locul luminii și al inițierii. Acesta e pariul scrierii/ citirii unei poezii unde totul e semn; cele trei acte ale spectacolului din cartea lui Horia Zilieru - *Formă și loc*, *Suferința formelor*, *Metamorfoza formelor* - sînt identificate cu literele alfabetului elen, iar lexicul adună forme din limbajul poetic eminescian (poetul scrie „vecinic”, „lunei”, „sbucium”, „adînce”, „vergină” etc.), alături de cuvinte cu înțelesul bine ascuns, într-un „azil de limbaje”, în limba nouă veche a mitologiilor indo-europene, adăpostind „zăcîndul gând încifrat în unghiuri cuie spire/ rutina marmurei să o respire”. *Centrul sacru* al scenariului ce-i are drept protagoniști pe „actorii stelari” Thot și pe frumoasa, fatala Astarteea, *cartea și erosul* reprezintă, în fond, poezia însăși; în Verbul ei se află *osia lumii* pe care o caută Scriptorul și în rostirea *orbului*, a aedului - „al doilea orb după Homer” - se luminează adevărul: în ochiul orb, „necropolă deschisă” și în vocea sa oarbă sînt, deopotrivă, visul „buchiilor artizane”, paradisul care, acolo, „în formă de bibliotecă pare”, jocul, „theatrul întunerec” cu „festin hlamidă diadem și mască”, întocmirea spiritului și trupului care, epuizându-și durata, trec în orbire, în centrul sacru al poeziei, Zeul și erosul, femeia în care „naște o Ithacă”, misterul, „ascunsul ca esență transverbală”, cuplul erotic (bărbatul, stilul ionic și femeia, stilul doric, „el - umbra ei de după lumi vergine/ ea - umbra lui memorie uitare”, tăișul styletului care „e bărbatul în putere” și latul care „e femeia mult mai slabă”, teea și rah, anima și animus, „stelară întrupare”), papirusul care, sub veghea lui Toth, îngăduie drumul invers, din Moarte către Naștere, păstrînd răspunsul secret la o întrebare care face diferența între cei din sala eptagonală și spectatorii din preajmă („cunoști străvechiul punct? atunci e bine/ de nu-L cunoști zadarnic este totul”), Geneza: „fals diamant e situl de cărbune/ poate-i femeia An și Ki bărbatul/ anki ax sexual și rod etherul/ prin athanori la tunete misteriu/ retrace marea slobozind uscatul”.

Horia Zilieru a plasat, în diverse locuri, tot felul de chei pentru cifrul poeziei sale din *Exodul cuielei* *însângerate*; una dintre acestea, poate cea mai importantă, se află în întrebarea unuia dintre personajele teatrului liric, Un-Amun, cel „mântuit de misterii corpului”: „*mai pot prin rugi versetele talmude/ întoarce matca nouă la sorginte/ cu vlăguitul melos din morminte*”. În semnul interogației, ascuns și el, se găsește miezul poeziei înalte a lui Horia Zilieru care, cu fiecare, carte, caută neistovit calea magică de întoarcere la sorginte, în matcă, în *illo tempore*.

(Preluat din *România literară*, anul L, nr. 5-6/2 februarie, 2018, pg. 14, cu asentimentul autorului.)

Horia Zilieru. Experimentul liric între scenariul orfic și gramatica erosului

Argeșean la origini, stabilit la Iași, unde și-a definitivat studiile, Horia Zilieru debuta cu placheta *Florile cornului tânăr* (1961), după care avea să publice peste douăzeci de volume de poeme. Să amintim câteva dintre ele, care au construit în timp, cu grija proiectantului de templu, profilul poetului: *Orfeu îndrăgostit* (1966), *Iarnă erotică* (1969), *Nunțile efemere* (1972), *Fiul lui Eros și alte poezii* (1978), *Orfeon* (1980), *Addenda la un fals tratat de iubire* (1993), *Roza eternă* (1984), *Doamna cu sonetul* (1993), *Muzeul dragostei* (1995), *Slugă la prisaca lui Tudor Arghezi* (2004), *Exodul cuielor însângerate* (2006), *Patimile după Anton Pann* (2008).

Debutând odată cu Nichita Stănescu, Ioan Alexandru, Marin Sorescu, Ion Gheorghe, Ana Blandiana, și-a impus cu fiecare carte publicată în peisajul liric al unei jumătăți de secol, pecetea originalității. Muntean muscelean prin rădăcini, venit la Iași doar pentru studii filologice, a rămas până azi, ieșenizat total, cum altădată G. Topîrceanu.

Dacă o parte a criticii l-a taxat drept purtător al insinelor retoricii tradiționaliste, dacă o alta l-a așezat în zona poeziei neosimboliste, Horia Zilieru a rămas un poet al experimentului liric, un orfic nemântuit și un inventator al „gramaticii erosului”.

În poezia lui Horia Zilieru întâlnim tot atâtea scenarii câte ipostaze ale poetului. Histrionismul prezent în primele cărți e atenuat încetul cu încetul. Poetul cultivă pe rând sau în aceeași carte sonetul, balada, romanța, epistola, cântecul de lume. Prestidigitator al sintaxei, al paradoxului

și oximoroniei, Horia Zilieru e un apostol al intertextualității, unul dintre puținii poeți din generația '60 vânduți total livrescului. Cităm în întregime poemul *Floarea Moldovei*: „O! dulce poveste/ strunele/ sună-le/ acolo pe creste./ Sub cortul de stele/ comeții/ scriu pleoapele mele/ la capătul vieții/ exilul de spectre/ și spaimă./ Streina electrică din rai mă/ sigilă-n tipare/ penații își pierd gravitații/ impare/ și larii/ tâlharii/ în drum spre coloana/ mai scapă timona/ uimirea deșartă/ s-amâne./ Stăpâne/ mă iartă/ și cheamă un câne/ veghind la galere/ pierduta-mi vedere/ prin șpalturi păgâne/ când pleoapa își strânge/ la prova/ o pată de sânge:/ Moldova/ Moldova-n orbită/ al plâns izvorându-l/ agită/ de-a rândul/ focare/ balanța/ vădind transhumanța/ de albe oscioare/ la ceruri. Un faun/ demult tenebrosul/ mă suflă prin osul/ cetății de scaun./ Uzata tăcere/ cu fața întoarsă/ mormântul mi-l lasă/ în oarba cădere”.

Deși autorul „Orfeonului” se declară de la început un emul al marelui Arghezi, cititorul poate detecta, în primele cărți mai ales, influențe și din Ion Barbu, și din George Bacovia. Iată două strofe din poemul *Asfințitul crinilor*: „Agonizează crinii în cetate/ și muzici ning pe tâmpile o paloare/ și pene ard în albul în lingoare/ în ochii orbi visând/ singurătate.// Se-ngreunează aeru-n otravă/ (păcatul cu semințele ascunse)/ în scoica gurii/ veștejindu-și frunze/ la rituale de sărut bolnavă”. Sau, în aceleași tonuri, o poveste lirică ademenitoare, cu titlul, *Nuntă neagră*: „Cu iedera ftiziei din balcoane/ la scaldă intri în oglinzi polare/ și lava sânilor lăsați tresare/ ca pielea-ncinsei mlaștini diafane.// Ferice pulberea imperii / oase / la poarta cimitirului depune/ doar ochiul meu să descifreze rune/ subtil fior din flaut de mătase.// Beteala din amurguri sepulcrale/ îți țese reci imagini cu violuri/ și tot ce scrie fumul cântă coruri/ ori somnul împăcatelor canale?// Letale clavecine muribunde/ în matca grea de sânge se revarsă/ celulele sunt clopote și arsă/ mult împietrita limbă nu răspunde.”

Credem cu certitudine că punctul de forță al liricii lui Horia Zilieru este poezia de dragoste. Aici poate cititorul întâlni aproape toate simbolurile, sintagmele originale, mantrele lirice care-l personalizează în cadrul generației care a refăcut punțile de legătură cu poezia interbelică, total distruse în perioada proletcultistă. Apar aici

„Roza-floarea mea de geniu/ dintr-un virginal mileniu”, „fiica din Magdala”, apar „bătrâne lumi cu lacrimi lavine”, „lepădările astrale”, „roza suferinții”, „roza eternă”, „sămânța ce de vierme se ascunde”, „șpaltul orb al vămilor natale”, „neagra nuntă”, „patria nirvană”. Gestică poemelor de dragoste este spectaculoasă, realizată în volute romantice: „E vocea ta o orgă îngropată/ într-un ocean de stinse oseminte/ și gura tristă la izvoare sfinte/ c-un înger tânăr nunta veche cată/ și scările cu flăcări în nevroză/ și coruri mari sub boltă întrerupte/ țin apa de vecie. Dedesubt e/ răsul femeii-n nouri ca o roză.// Păcatul ceara dintr-un sfeșnic curge/ și nici nu simți pustia din vertebre/ pe piatra arsă cum rodește febre/ și plânge-n corbi o voluptate dulce” (*Ești tu aceea care vine?*).

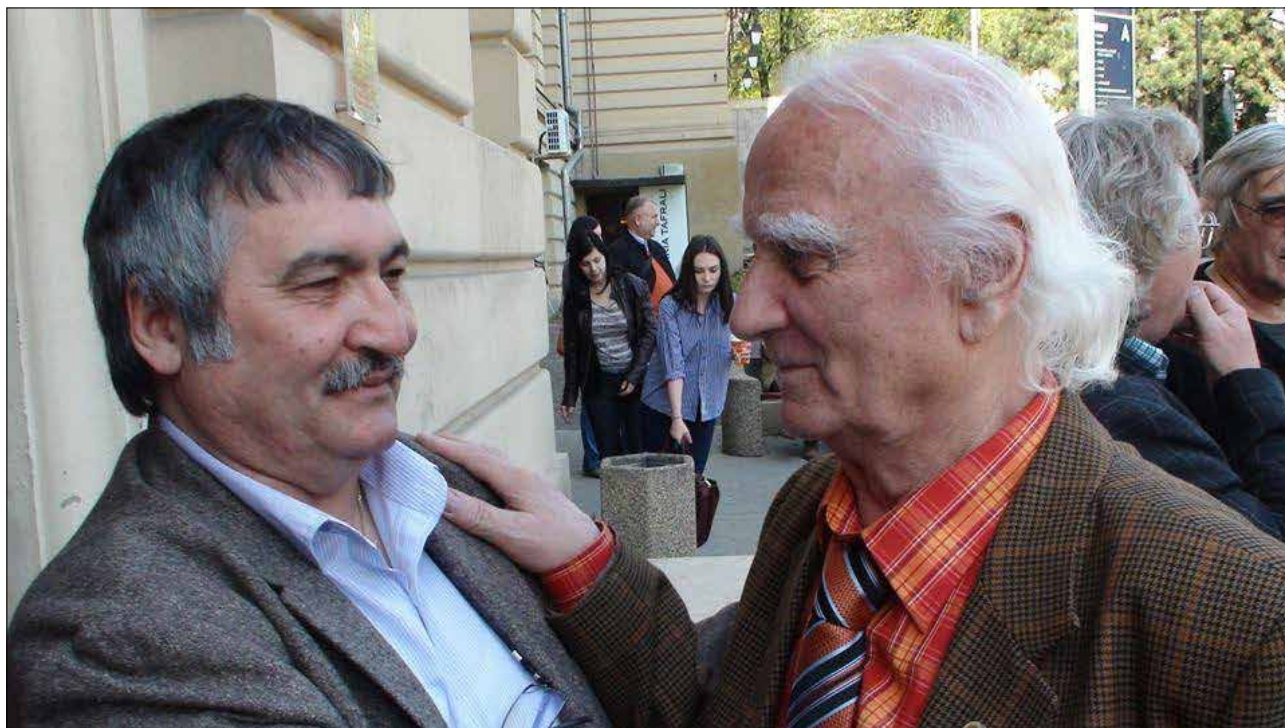
Poetul își alege hipostaza de trubadur dezlănțuit, cu îndrăznețe cântări și alese ritmări, cu decoruri neoromantice: „Doamnă, sânii calzi de nuntă/ sunt taverna și mormântul/ și aprin în noaptea cruntă/ roza sfântă/ crinul sfântul.// Roza _____ floarea mea de geniu/ dintr-un virginal mileniu/ sus o candelă descântă/ lacrimile graiului/ nasc din crinul raiului./ În beția veșnic trează/ iarna formelor visează/ turlle albe de amor/ cu smeritul vârful în nori/ și-n cămașa nupțială/ fiica din Magdala spală/ tălpile amantului/ la poarta neantului.// Plâng coroanele de spini/ pe Golgotha cu asini/ sarea plânsului încheagă/ în ghețari durerea-ntreagă.//

Din carnalele ruine/ hoarde rodnice de-albine/ sug taverna și mormântul/ pe când ceara înveșmântă/ roza sfântă/ crinul sfântul.”

Poet al exuberanței, al bucuriei de a trăi în poemele de dragoste, Horia Zilieru devine în poezia orfică un mag reflexiv, un cetitor de semne cu alură antonpannescă. Amplul poem hymnus *Orfeon sau muzeul de ceară*, unul dintre marile poeme ale cărții, scris în stilul ceremonios și rafinat al pieselor sophocleene, are ca personaje pe Henoch, Tsilla, Măturătorul, Corifeul. Ar merita citat în întregime. Mai ales în ultimele cărți, *Slugă la prisaca lui Tudor Arghezi*, *Exodul cuielor însângerate*, și *Patimile după Anton Pann*, Horia Zilieru se relevă ca un experimentalist *ni peur ni reproche*, un neoavangardist pentru care ludicul, calamburul, sincopa sunt indispensabile, la fel ca și apropierea dintre zisa *laică* și cea *aulică*.

Nu putem încheia scurta noastră disertație asupra poeziei lui Horia Zilieru fără a spune că marele spectacol al acestui poet venit în descendența lui Arghezi trebuie aflat mai ales la nivelul limbajului poetic, al semanticii, al discursului modelator.

La optzeci și cinci de ani, Horia Zilieru ne apare ca un mare senior al poeziei, un Horia Zilieru astral, cu toate datele originalității sale în cadrul generației '60 și a poeziei române din ultimii șaizeci de ani.

...cu Daniel Corbu (3 aprilie 2016)

„Atâtea versuri-cheie eminesciene, cristale dense de sugestii care fac din ele monadice concentrări de sensibilitate și sens...”

Eminescu: versul, poemul, Poetul

Unul din semnele marii poezii este și „desprinderea”, din paginile ce-i aparțin cu adevărat, a unor versuri - cheie, cristale de rostire și sens de un ecou profund și durabil, mult dincolo de acel timp al lecturii și relecturilor, în cursul cărora iradierile lor de sugestii și evanescențe se densifică și sporesc în nuanțe. O „desprindere” ce nu e însă și o ruptură. Poemul din care se produce o atare înălțare nu e nicicum supus unei desfiguratoare amputări. Dimpotrivă, aparenta „autonomizare” probează, tocmai ea, capacitatea unei asemenea „insulare” urme dăinuitoare a lecturii de a-i condensa esența. De i s-ar putea reconstitui o „arheologie” mentală a șirului de trepte - lecturi succesive, cu stratificatele lor lărgiri și adânciri în receptarea unuia și aceluiași text, sinteza acelor straturi ar configura o logică aparte, implicată, a progresiei articulate în dezvoltarea, de la o lectură la alta, la altele, a potențialului complex (și de aceea, inaccesibil în integritatea lui dintru început) supus desfolierii și scrutării în durata revenirilor. Nu „analiză”, nici vreo altă trufie de ordinul „metodei”, ci o întoarcere ca sub puterea unei inanalizabile seducții, cu atât mai bogată în urmări cu cât efectul concentratului de expresie și sens e mai ferit de rigiditatea vreunor tipare de abordare, lăsat astfel liber, în voia și ritmurile proprii decantărilor lui nesupravegheate, însă fără pierderea aderenței acestora la text. Dovadă chiar releul lecturilor, crearea unei durate și a unui câmp de relativ difuz *hermenein*, cu subliminalele lui seve și rădăcini trimițând către

o impresie - origo, debutul a toate câte îi vor fi urmat.

Tonalitatea de profunzime a liricii eminesciene rămâne una gravă, dincolo de „suprafețele” mai în lumină sau doar în penumbră ale așadar diversificatei rostiri poetice, totuși adânc unitară. O calitate conferită, decisiv, de fondul ei ontologic, de inevitabilele reverberații ale conștiinței timpului ca ireversibilă Trecere, pe toată extensia de gamă a experiențelor esențiale ce definesc și testează acel *a fi în lume*, aparte, care este al omenescului. Departe de a se închide într-o dominație absolută, monocordă, a timbrului elegiac, de tragic strigăt existențial, paleta stilistică e bogată, de o mare finețe și subtilitate a jocului nuanțelor ei în jurul constantei matricial-modelatoare a întregului corpus liric. O unitate organică, de climat interior al *poiein*-ului poeziei eminesciene, pune astfel în comunicare substanțială, de centripetism tematic-atitudinal și de complementarități în ordinea expresiei, „nervurile” unei atare aperturi.

Cum să nu te urmărească accentul de suflet bătrân din *Melancolie*? „Și când gândesc la viața-mi îmi pare că ea cură/ Încet repovestită de o străină gură”: conștientizare a unei înstrăinări de sine, desfacere (a ființei eului mărturisitor) de ipostazele revolute, percepute ca inconsistente, părelnice, nesigure, din perspectiva unui de nevindecat „târziu” lăuntric. „Ca și când n-ar fi viața-mi, ca și când n-aș fi fost.../ Cine-i acel ce-mi spune povestea pe de rost/ De-mi plec la el urechea - și râd - de câte-ascult/ Ca de

dureri străine?... Parc-am murit de mult.”. Nu e deloc o întâmplare că versurile care se fixează în memoria cititorului condensează sensul poemului în metafora „străinei guri”. Puterea acesteia vine din capacitatea de a sublima în sugestiile ei iradiante esența arhitecturii interioare a textului-„sursă”.

Și de a-l deschide totodată către alte pagini eminesciene, revelatoare de variațiuni din același câmp tematic. De pildă, întunecarea de apăsătoare povară a timpului mort (nu doar revolut), cu masivitatea lui inertă, din sonetul *Trecut-au anii*. Ca și în *Melancolie*, nu scurgerea în sine a timpului, nu pur și simplu îmbătrânirea e sursa adâncă a dezolării elegiace, ci o mult mai subtilă și complexă pierdere, cea a legăturilor cu sevele fecunde, vitale, ale lumii. Copilăreștii emoții proaspete („mă mișcară”) de altădată, trăită în orizont de „povești și doine, ghicitori, eseuri”, cu farmecul lor de umbratice tâlcuri („Abia-nțelese, pline de-nțelesuri”), visării induse ca de un cosmic orologiu („O, ceas al tainei, asfințit de sară”) nu le mai răspunde, peste arcul duratei revolute, *încântarea* unei întoarceri la *amintirea* acelor stări. Sterilitatea („Cu mâna mea în van pe liră lunec”), amintirea „trecutului vieții” sunt semnele unei dezolante pustiiri („Și mută-i gura dulce-a altor vremuri”), ale prăbușirii din alunecătoarea, neconștientizată durată („Trecut-au anii ca nori lungi pe șesuri”, altfel spus: deveniți „vizibili” - unui ochi al minții - doar în *departele* înstrăinării de ei) în dureroasa memorie a timpului mort, steril, împovărat: „Iar timpul crește-n urma mea... mă-ntunec!”. Nimic mai firesc ca, în atâtea variante și subvariante ale sonetului, singurul vers care rămâne mereu neclintit să fie tocmai acesta, de final, mai mult ca sigur, adevărat nucleu dens a cărui progresivă dezvoltare a generat poemul. Și atunci cum să nu ne rămână tot el, involuntar, în memorie, captând în dramatismul cristalizării sale durerosul impact al faliei ce desparte cei doi versanți ai timpului existențial?

Desigur, nu toate întoarcerile în sens invers inexorabilei Treceeri ating astfel de intens-răscolitoare accente de tragică dezolare. Frecvența muzicalizare de eminesciană, incantatorie *Erinerung* (amintire) apolinizează fiorul timpului, de pildă ca în *O, rămâi*, în care anii-„clipe” și „clipe dulci se par ca veacuri”, ale „răpitului de farmec”, răsfățat „prînt” al pădurii de altădată, încă își prelungesc ecoul nostalgic în finala întrebare fără răspuns: „Unde ești, copilărie,/ Cu pădurea ta cu tot?”. Și oare mai e cazul să spun că tocmai tonalitatea unei atare

interogații o autonomizează ca monadă a sintezei de melos și tâlc? Dar lieduri eminesciene ca *Revedere* sau *Ce te legeni?* „Dialogul” eului liric cu „codrul, codruțul” nu poate să nu sublinieze: „Numai omu-i schimbător,/ Pe pământ rățăcitor” vs entitățile perene, neștiutoare de timp: „Iar noi locului ne ținem,/ Cum am fost așa rămânem:/ Marea și cu râurile,/ Lumea cu pustiurile,/ Luna și cu soarele,/ Codrul cu izvoarele”. În vreme ce invers, în *Ce te legeni...*, codrul însuși pare a se molipsi de tristețea omenească a adumbrii de „Trecere”, în rotația anotimpurilor: „Ziua scade, noaptea crește/ Și frunzișul mi-l rărește:/ Bate vântul frunza-n dungă,/ Cântăreții mi-i alungă;/ Bate vântul dintr-o parte -/ Iarna-i ici, vara-i departe.” Oricum, în ambele „dialoguri”, explicit sau numai sugerat printr-un soi de „ricoșeu” semantic, esențialul vibrației lirice ține de aducerea sensibilității la timp, profund omenească, în matca unei alterități reliefante, deopotrivă, prin contrast ca și, iată, într-o autoproiecție lirică prin „contagiune”. De aceea, față de rostirea ca de aforistică, lapidară chintesențiere („Numai omu-i trecător,/ Pe pământ rățăcitor”), de data aceasta virtutea rezumării monadice revine metaforice „legănări” a codrului: „Fără ploaie, fără vânt,/ Cu crengile la pământ”, o imagine coregrafiată expresiv-esențializator, cu valențele ei emblematice, de stăruitor efect și dincolo de actul lecturii.

E drept că iubirea, erosul se constituie, în lirismul eminescian, în complementar pandant, cel mai adesea, față de acuta conștiință a duratei existențiale - irepresibilă alunecare spre inevitabila scadență a morții. Experiență „compensativă” (Ioana Em. Petrescu) prin excelență, dragostea îi replică efemerității prin trăire intensivă, ardență pasională și abisală iluminare a ființei îndrăgostite, ontos într-o stare de grație, de intrare într-o ordine și armonie ce deschid finitul omenescului spre infinitul cosmic, câmp semantic al unei polarități definitorii pentru Weltanschauung-ul romantic (Albert Béguin). Cât despre inflexiunile melancolizării de timp în erotica poetului nostru, ele sunt evidente în lirica *amintirii*, încă începând cu *Floare albastră*, asociere a unui climat de intimitate a cuplului (în care femeia cheamă la libertate și plenitudine amoroasă, vitalizante) cu luminozitatea aceluși trecut, evaluat „acum”, retrospectiv, ca un pentru totdeauna pierdut paradis terestru.

Dar este, de pildă, *Sara pe deal* un poem al *prezentului* iubirii? Atmosfera e cea a stării de dor, a așteptării, ca într-un interval de prag al iminenței întâlnirii. O centralitate a spațiului

acesteia se înscrie în deschideri concentrice de mai largi orizonturi, al ritmurilor satului, al înaltului cosmic și al adâncului teluric, învăluite în liantul nocturnului. Sugestia puternică de percepție subiectivizată prin iubire imprimă arhitecturii interioare a poemului amprenta unei enigmatice sinteze de feerie astrală („Luna pe cer trece - așa sfântă și clară”, „Stelele nasc umezi pe bolta senină”) și muzicalizat glas al izvoarelor („Apele plâng clar izvorând în fântâne”), semne ale unei metaforice sublimări de armonie erotică atotînvăluitoare. La rândul lor, obișnuitele tipare ale cotidianului diurn se estompează, își pierd prea fermele contururi, cedează unei magii reconfiguratoare, ca în chemarea la dragoste din *Dorința*: un *locus amoenus* (izvorul, codrul tăinuitor) al iubirii, senzualitate, apoteoza de suspendare a conștiinței timpului în „vis feric”, de cuplu „îngânat” de „Singurătate izvoare,/ Blânda batere de vânt// Adormind de armonia/ Codrului bătut de gânduri,/ Flori de tei deasupra noastră/ Or să cadă rânduri-rânduri”. Apogeul reveriei erotice eminesciene e mereu unul de cadențe ritmând o progresivă transfigurare, parcă eliberatoare de teluric, de materialitate. O stare ca de abandon în voia difuzelor (armonioase) ritmuri, parcă de *visată* transă: „Să plutim cuprinși de farmec/ Sub lumina blândeii lune -/ Vântu-n trestii lin foșnească,/ Unduioasa apă sune.” (*Lacul*).

Însă tocmai pentru că erosul e intens și profund, nici astfel de sugerate, visate ieșiri din timp nu conțin să implice totuși, drept străveziu revers al lor, o anume înfiorare de „Trecere”. Unicitatea iubirii reînviată ca fantasmă a memoriei afective (*Și dacă...*), rezonanța abisală a amorului „cu ochi păgâni/ Și plini de suferinți/ Ce mi-i lăsară din bătrâni/ Părinții din părinți” (*Pe lângă plopii fără soț*), dar și refluxul de reproș și încă atâtea alte fațete stau, în ultimă instanță, sub dominația asimptotei ideale a iubirii-destin, gândită ca și cum șansa ar deriva dintr-o mitică logică a universului însuși. E accentul distinct și înălțător al celui *noi*, al cuplului, din postuma *Stelele-n cer*: „Nu e păcat/ Ca să se lepede/ Clipa cea repede/ Ce ni s-a dat?”, ceea ce e mult mai mult și mai grav decât o simplă variație pe topos-ul *carpe diem*. Și iată de ce deschiderea aceluiași poem antologic se făcea printr-o mare metaforă a dorului cosmicizat: „Stelele-n cer,/ Deasupra mărilor,/ Ard depărtărilor/ Până ce pier”. Cantabile prin excelență, romanțele și elegiile erotice eminesciene implică organic și cu rezonanța durabilă a unor atare cristalizări, dublul emblematism al lui Eros și Thanatos.

Neurmărind să „inventariez” aici toate dimensiunile și treptele temei abordate, nu pot încheia fără măcar a schița și încărcătura de sens, în corelație cu același potențial de monadică autonomizare, de data aceasta a gnomismului eminescian. Înclinarea era de timpuriu detectabilă, ca în *Mortua est*: „Ce-un secol ne zice ceilalți o deszic./ Decât un vis sarbăd, mai bine nimic”, secvență gnomică tot așa de memorabilă ca și efectul melic și atmosferizator din „Argint e pe ape și aur în aer”. În *Dintre sute de catarge* nu este subordonată pendularea alegorico-simbolică „vânturile, valurile” potrivniciei lor uniformizatoare și aneantizante? Ce altceva spune „De-i goni fie norocul,/ Fie idealurile,/ Te urmează în tot locul/ Vânturile, valurile”? Nu este ora zero, timpul suspendat - hotar între două zile astronomice, din *Se bate miezul nopții*, în stare a induce confuzia, „amestecul” tărmurilor? Iată: „Pe căi bătute-adeșea vrea mintea să mă poarte/ S-asămăn între-olaltă viață și cu moarte.”. Și cât de complexe dezvoltări hermeneutice pot genera mirabile versuri - cheie ca, de pildă „Au cine-i zeul cărui plecăm a noastre inemi?” (*Rugăciunea unui dac*), „Pierdută-i a naturii sfântă limbă” (*O, nțelepciune, ai aripi de ceară*). Și mai cu seamă „Nu credeam să învăț a muri vreodată”, din *Odă (în metru antic)*, ineputabil concentrat căruia exemplara *brevitas* îi potențează implicațiile de hermeneutică existențială. Căci, ca și în cazul asemănării „între-olaltă”, relativizare a delimitărilor ce opun viața și moartea, a învăța „a muri” este ipso facto și să *înveți a trăi*, totodată. Dar transa extatică din *Peste vârfuri*, sub efectul nostalgice sonorități de corn romantic, „îndulcind cu dor de moarte/ Sufletu-mi nemângâiet”? Nu nietzschean *amor fati*, ci sublimare a melancolizării de „Trecere” în apolinic melos eliberator. Era ataraxia din *Glossă* opțiunea *fără alternativă* pentru postura de „spectator” sceptic? Nu și dacă îi opunem ethosul *participativ* din *Noi amândoi avem același dascăl*, dominat de *distinguo*-ul cardinal - substanțial refren al poemului: „*Non idem est si duo dicunt idem*”. Dezamăgit de „aripile de ceară” ale înțelepciunii, crezul eminescian *trăit* n-a fost cel al retragerii: „Ci trăiește, chinuiește/ Și de toate pătimește/ Și-ai s-auzi cum iarba crește” (*În zădar în colbul școlii*).

Atâtea versuri-cheie eminesciene, cristale dense de sugestii care fac din ele monadice concentrări de sensibilitate și Sens, inconfundabil ale Poetului: ele leagă ansamblul Operei într-o organică unitate și coerență, de substanță și rostire, ale *spiritului* eminescian.

Eminescu la Florești

Dl. Zenovie Cârlușea îmi face parte abia acum de cartea D-sale *Mihai Eminescu - Drumuri și popasuri în Gorj*¹, care-mi procură o lectură cât se poate de plăcută, cu trecerea lejeră prin bibliografia aferentă temei dar și cu unele observații pe care trebuie, cred, să le fac. Dânsul observă că au apărut și apar la noi numeroase lucrări extrem de bine documentate privind trecerea poetului prin diferite localități din Bucovina, Ardeal, Muntenia, Banat, Oltenia, Dobrogea - și vorbește, cu îndreptățire, de o „biografie itinerantă” a lui Mihai Eminescu - ce ar putea constitui, consider la rândul meu, un corpus de texte util (necesar mai degrabă), relativ ușor de înfăptuit prin aglutinarea acestor studii (s-ar putea porni o colecție la o editură importantă), și, desigur, interesant prin pitorosul literaturii de călătorie în general, dar mai ales prin acroșarea operei poetului în acest demers: ce anume din biografia sa itinerantă corespunde, sau răspunde chiar cu siguranță, cutărei poezii care ar fi putut fi scrisă aici, cutărei descrieri, observații, etc. Ar fi chiar un răspuns la aceste sărbători programate, prin Legea Culturii Naționale, în ziua de 15 ianuarie de peste an, fiecare colț de țară implicându-se mai strâns, mai intim, în celebrarea poetului național, făcând ca el să fie resimțit ca al fiecărui loc prin care a trecut ori despre care a scris.

La Florești, în Gorj, se organizează deja, de mulți ani, simpozioane importante pe tema Eminescu - și, în consonanță cu ele, s-ar putea face reamenajări ale locului, poate chiar reconstrucția conacului Mandrea, un monument arhitectonic risipit astăzi, care amintește de Bălcești, de unioniștii de la 1859 - dar, iată, și de partea din vara anului 1878 când Eminescu a locuit aici scriind, plimbându-se prin împrejurimi, lăsând în memoria colectivă amintirea sa. Despre această vizită prelungită pe meleagurile Gorjului au scris Liviu Poenaru (cu o postfață cam muștrătoare a lui Petre Popescu-Gogan), Victor Crăciun, Ion Mocioi, Șerban Cioculescu, Ion Pachia Tatomirescu, Gellu Dorian și Emil Iordache, Tudor Nedelcea (citez doar ceea ce cunosc; n-am văzut, 1 Zenovie Cârlușea: *Mihai Eminescu - Drumuri și popasuri în Gorj*, Ed. Centrului Județean pentru Conservarea și promovarea Culturii Tradiționale, Tg. Jiu, 2016

însă, cartea lui Liviu Poenaru) - și, desigur, Zenovie Cârlușea, care dorește a prelua frâiele discuției, ca să zic așa, făcând un comentariu critic al bibliografiei în dorința de a îndrepta unele lucruri.

O notă aparte face, în această carte, un excelent reportaj - de fapt o bucată antologică de literatură - al lui Ion Filipoiu despre trecerea prin zonă a lui Eminescu încă din 1866, în drum de la Sibiu spre Giurgiu; textul este preluat în întregime cu un comentariu pe măsura frumuseții lui.

De asemenea, într-o anexă ni se prezintă viața și opera unui poet local, Nicolae Burlănescu-Alin (1867-1912), un boem al Craiovei, dar cu studii serioase și chiar funcții de stat sfârșind, însă, în boală și sărăcie: după operă, risipită în câteva reviste locale dar strânsă chiar de el în câteva volume, este un epigon eminescian ce ilustrează bine curentul. Aducerea lui în discuție este o binevenită faptă de istorie literară.

Menționez și ilustrația bogată a volumului d-lui Zenovie Cârlușea, care ne introduce în atmosfera locurilor și oamenilor.

În rest, ce-ar mai fi de spus pe marginea unui subiect atât de bine bătut?! Compar cartea cu fișele mele, făcute de-a lungul timpului pentru o vreme cu răgaz să elaborez o cercetare proprie, și constat: cam multe lucruri stau în nepotrivire, pentru că n-am văzut locurile, nu m-am așteptat să fie un interes atât de mare pentru poezia lui Eminescu; eu privesc foarte aplicat ziaristica, și poate ar fi momentul unui îmbinări.

Eu știam cam așa. Florești reprezintă prima pauză a ziaristicii lui Eminescu la *Timpu*, după câteva luni bune de ținută teoretică înaltă a articolelor sale - expusă, această teorie, în calmul ei, dar agrementată cu multe săgeți polemice, fără a viza, însă, pamfletul - cum se va întâmpla după anul 1880. Suntem în primăvara lui 1878, imediat după încheierea Războiului de Independență, înaintea Congresului de la Berlin cu pretențiile rusești asupra Basarabiei, asistăm la menținerea ocupației rusești în țara noastră, iar polemica de presă a momentului a fost provocată de scrisoarea deschisă a locotenent-colonelului Iancu Alecsandri, fratele bardului, prin care i se cere Rusiei să-și explice intențiile. La această scrisoare răspunde ziarul *Le nord*, din Bruxelles, rusesc, răspândit în întreaga Europă, dezvoltând, în primăvară, tezele pe care le va susține (și obține) Rusia în vară la Berlin. *Timpu* urmărește cu atenție, traduce și re-publică larg textele (comentate de altfel în întreaga Europă), comentează la rândul său - prin texte de Eminescu dar și de alți redactori - iar poetul elaborează un studiu amplu istoric despre Basarabia, publicat în serial între 3 și 14 martie 1878, menționând în ultimul număr că s-a bazat pe studii din Hasdeu, Părintele Melchisedec, Eudoxiu Hurmuzachi - dar și pe surse „asupra cărora ne-au atras atenția d. Al. Odobescu” (citez din memorie; este important, pentru

că la 24 noiembrie 1877 poetul recenzase, cu câteva zile înainte de apariție, ediția acestuia la Nicolae Bălcescu: *Românii supt Mihai Voievod Viteazul*: se poate deduce că au discutat împreună și acest studiu, sau părți din el, pe fondul prieteniei - cunoscute de altfel - dintre ei; Odobescu era un obișnuit al *Junimii* bucureștene, iar I. Slavici afirmă de câteva ori în scrisori că s-a consultat cu el și a ținut cont de toate observațiile lui de limbă - ceea ce nu avem motive de îndoială că se întâmpla și cu Eminescu - la discuții mă refer, nu la observații). B. P. Hasdeu se desolidarizează formal de Eminescu, printr-o scrisoare publică pe care *Timpul* o tipărește (îi reproșează lui Eminescu, numit ca atare, că-i preia texte din *Istoria critică a românilor*; nu este o acuzație de plagiat - ci, ca liberal, Hasdeu vrea să se delimiteze, vezi mai jos; din păcate, *Scrisoarea* sa nu este preluată în ediția academică). Menționez că în timpul Războiului funcționa, cu oarecare sincope, înțelegerea (din 26 aprilie 1877; este o *Declarație*) dintre conservatori (în opoziție) și liberali (la guvern) după care conservatorii se angajează (obligă) să nu atace guvernul în chestiuni de politică externă, situația fiind atât de dificilă. Încă la 14 decembrie 1877, la opt luni după această declarație de principii, I. Slavici îi mai scrie lui Iacob Negruzzi: „...*Ordinul de azi este - rezerva - , astfel încât fiecare cuvânt se cumpănește de trei ori și cel mai bun articol este, în care nu se zice nimic. În curând vom începe însă o campanie strajnică*” (St.doc.lit., II,285); și mai explicit la 8 feb. 1878: „...*Despre politică nu îți pot scrie nimic. Tot ce știu, stă scris în Timpul, unde îndeobște stă foarte puțin scris. Dacă-i vorba, noi suntem cei mai rezervați ziariști de pe fața pământului...*” (II,288; în aceeași scrisoare, dezamăgirea patetică față de situație, cu ocupația și aroganța rusească ce încercă a șterge identitatea românilor: „...*În întregul război, nu mai e vorba de statul român, ci de poporul român, nu mai e vorba de interesele materiale ale unui stat, ci de acelea morale ale unei națiuni. Rușii și îndeosebi slavii vor să ne sguduie conștiința națională și să ne lipsească de credința în trăinicia noastră proprie, vor să ne înjosească, vor a face ca nouă înșine să ne fie rușine de românitatea noastră...*”).

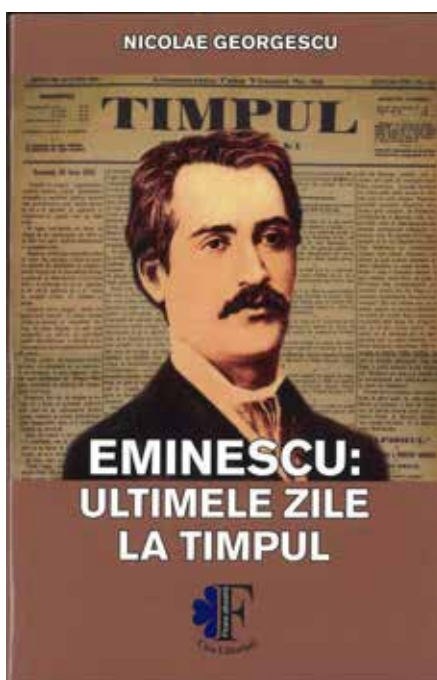
Pe acest fond al tăcerii impuse (care a scăzut *Timpul* la mai puțin de 2.000 exemplare tiraj), începe ofensiva eminesciană din primăvara lui 1878 - care, după întreruperea de la Florești, va continua în toamnă - încât textele sale îl vor face pe I. A. Cantacuzino, directorul ziarului, să-i scrie, la 19 octombrie, lui Titu Maiorescu: „*Încă o dată mă văd obligat să apelez la intervenția D-Voastre. Știți cu câtă sinceritate v-am arătat spontan simpatiile mele pentru Eminescu și cât am fost de satisfăcut să-l pot număra printre colaboratorii noștri. Ei bine, tare mă tem că voi fi forțat zilele acestea*

să-mi impun o separație. (fr. une séparation ; sensul este: delimitare). Tânărul acesta e atât de pătruns de ură împotriva rușilor (imbu de sa haine contre les Russes), încât cu toate eforturile mele, ba ce e mai mult desconsiderând și ale D-voastre, stăruie a face din Timpul organul personal al antipatiilor sale. Fiți bun și înnoți insistențele; faceți-o și D-voastră. Fără a-i spune ceva ce i-ar putea trezi susceptibilitățile sau sensibilitatea, veți obține din partea lui nu ocolirea adevărului, ci prezentarea lui într-o formă mai domoală...” (St. Doc. lit., V, 123; text în l. franceză, tradus de I. E. Torouțiu). Am dat citatul întreg din această scrisoare, pentru că mulți trunchiază; de pildă, ediția academică scrie așa: „*Conducerea Timpului era îngrijorată de faptul că poetul stăruia să facă din ziar „organul personal al antipatiilor sale”*” - și, desigur, autoritatea ei a făcut ca expresia, și trimiterea de rigoare la St. D. lit., să devină un fel de loc comun; tot ediția academică argumentează, cu această scrisoare din 19 octombrie,

dorința conservatorilor ca Eminescu să-și reducă vocea în aprilie-mai. E drept că I. A. Cantacuzino scrie: „*încă o dată mă văd obligat*”; „*cu toate eforturile mele*”; „*înnoți insistențele*” - ceea ce presupune mai multe încercări de a se discuta cu poetul în privința „*forme* mai domoale a adevărului” - dar scrisoarea este din toamnă și răspunde puternicelor accente - nu pamfletare, ci de disperare etnică - din preziua intrării armatei române în București, pe fondul ocupației rusești și al cedării Basarabiei; un triumf, constată poetul, de paradă, care acoperă o nenorocire - cu, desigur, tragerea la răspundere a clasei politice (liberalii, în speță). A se vedea mai ales editorialul / „*Pe arborul tăcerii crește fructul ei, pacea*”/, din 6 octombrie (O.X, p.132-134), dar și / „*Era lesne de prevăzut...*”, din 12 octombrie,

și cele din jurul acestei date (inclusiv discuția cu un cititor care reproșează *Timpului* că înveninează relațiile României cu Rusia).

Volumul X din publicistica eminesciană s-a putut edita cu greu, n-a apărut la vreme, după volumul IX, 1979, cum era firesc, ci abia în 1989, după ce apăruseră volumele XI-XIII. Fiind vorba de scrierile poetului din timpul războiului, este oarecum de înțeles reținerea autorităților noastre cultural-științifice: se atinge chestiunea rusească, textele eminesciene incendiarie în această chestiune. Astfel că nu e de mirare că volumul X este cam „hărtănit”, ca să folosesc un eufemism. Bănuiesc că unele trimiteri greșite, unele inadvertențe din note, etc. - s-au putut strecura în el datorită închegării în grabă a materialelor care au rămas până la urmă (vezi și mai sus: eu am trimis la surse, pentru că trimiterile din volum erau greșite). Oricum, texte eminesciene devenite refrene, devenite canonice prin edițiile anterioare - lipsesc de aici.

Nu intru în detalii filologice, dar țin să amintesc un fapt real. La cantina scriitorilor din Casa Monteoru, Petre Țuțea avea loc fix, masa din fața intrării, din dreptul ușii, și din când în când venea să mănânce aici (de cele mai multe ori i se ducea mâncarea acasă, cu sufertașul), iar noi, un grup de scriitori interesați și îngrijorați de soarta ediției Eminescu atât de larg comentată în epocă (anii 80 ai secolului trecut; cu toții știam că volumul IX a fost dezavuat, că volumul X stă în editură și nu se poate tipări), îl iscodeam cu întrebări. Nu o dată l-am ascultat și eu. După ce-și rostea cu voce tare teoria că menirea istorică a rușilor este să civilizeze Siberia, Petre Țuțea, cu trupul său imens, de matahală de la munte, ridica furculița din farfurie și dirija cu ea sala. Doi mari scriitori i-au înțeles și i-au descrie pe ruși, spunea el, unul este Sienkiewicz și al doilea este Eminescu al nostru. Eminescu spune - și „recita” din memorie fragmente din articolele sale, mai ales pe acesta: „*„Împărăția rusească nu este un stat, nu este un popor, este o lume întreagă, care, negăsind în sine nimic din măreția intensivă, caută mângâierea propriei măriri în dimensiunile sale... Țarul e puternic și nu știe ce să facă în puterile de care dispune. Chiar înăuntrul împărăției sale, nici prin muncă pacinică, nici prin lucrare sufletească aceste puteri nu se pot consuma; pentru aceea ele dau năvală în afară, - altfel ar trebui să se mistuiască în luptă internă”*”.

Ei bine, textul acesta lipsește din ediția academică, îl găsim în edițiile de război (Ed. I. Crețu, 1941, vol. I, p. 269; text din 6 iunie 1878, care continuă: „*Ca orice mare putere, Rușii, acolo unde văd că vor întâmpina rezistență mare, se opresc și lucrează cu o răbdare seculară, spre a surpa încet temeliile puterilor ce li se pun împotrivă. Ei nu sunt poporul plin de îndărătnică mândrie ce provoacă pe alte popoare la luptă dreaptă și hotărâtoare; sunt poporul ce-și dă mereu silința să dezarmeze pe celelalte popoare, pentru ca apoi să le supună*”; ediția academică îl refuză, considerând, calm, că nu este eminescian). Trecea, apoi, la cauze, la acel „*ce-i mâna pe ei în luptă*”, și, la fel, recita bucăți întregi din publicistica aceleiași perioade, din care reiese că principalul resort al tendințelor de cucerire rusești rezidă în acel „*horror vacui*”, spaima de golul interior: „*De aceea ni se pare că din nefericire rușii sunt sub dominarea unui deșert sufletesc, a unui urât care-i face să caute în cuceriri ceea ce n-au înăuntrul lor. Nouă ni se pare că cercurile culte, în loc de a stăvili acest horror vacui, în loc de a-l împlena prin muncă și cultură, îl sumuță contra Europei, pe care o numesc îmbătrânită și enervată, coaptă pentru a cădea întreagă sub dominație rusească...*”

De data aceasta este vorba de un text prezent în ediția academică - nu putea lipsi de acolo, pentru că urmele paternității sunt evidente: se încheie cu parafrizarea Glossei, iar în interior conține versul horațian „*Cerul deasupra-l schimbă, nu sufletul, marea trecând-o*”, ce se regăsește în manuscrisele potului. Revin asupra acestui text din 7 aprilie 1878. Vreau, însă, să atrag atenția că generația lui Petre Țuțea, generația războiului, îl știa pe Eminescu din edițiile ei, puse bine la lucru de propaganda momentului (vezi broșurile lui Nenitescu cu titlul „*România și panslavismul*”, tirajele repetate ale ediției I. Crețu, presa vremii, etc.; este

firesc să-ți educi combatanții cu texte din clasici) - că, deci, multe texte ziaristice ale poetului deveniseră oarecum canonice, se țineau minte, erau citate. Ediția academică face un fel de slalom științific printre ele. Chiar textul „*Bălcescu și urmașii săi*”, la fel: bine intrat în eminescologie - este considerat cu paternitate incertă. În stabilirea paternității unui text eminescian din *Timpul* cred că și tradiția editorială trebuie luată în calcul: textele exemplare, intrate în memoria colectivă într-un mod oarecare - prin împrejurările de război, sau altfel - ar putea constitui cel puțin un fond intangibil, cu mici explicații de editor - altfel, pe de o parte editologia eminesciană capătă un aspect babilonic (pentru că azi, de pildă, se citează ziaristica poetului din toate edițiile, cel puțin basarabeni: lor nu le scapă nimic din Crețu, dar nici nu semnalează că ce preiau de aici nu se regăsește și în amintita ediție etalon a Academiei), iar pe de altă parte se creează impresia - poate vagă, dar este cazul? - că nu ținem cont de tradiție, ori chiar c-o disprețuim.

În fine, nu insist. Revin, însă, la editorialul *Tendințe de cucerire*, din 7 aprilie 1878, care-i plăcea atât de mult lui Petre Țuțea - și pe care ediția academică îl conține. În final, citim aici: „*Guvernul a ales o politică pe care o aprobăm ca directivă, deși-l găsim foarte inept pentru a o executa. Guvernul liberal a intrat în ițele Rusiei și e prea angajat, încât vecinii se găsesc în drept de a se rosti nediplomatic față de cei ce reprezintă țara, coroana ei și pe augustul purtător. Aducem aminte convorbirile dintre principele Gorciacov și generalul Ioan Ghica, care convorbiri aveau un aer deja neînmănușat. Nu mai vorbim de altele și mai rele, dar destul că, în momentul în care Gorciacov se răstește, cazacul pradă în Vlașca. Răstirile diplomatului se traduc în acte de brutalitate când ajung în rândurile din urmă. Deși nu s-a născut încă rusul care să fie în stare a ne insufla frică, grijă tot ne inspiră, ba putem zice cu siguranță că ne așteaptă vremuri grele. Despre biruința cauzei drepte nu ne îndoiim, precum nu ne îndoiim că, oricare ar fi curentul ce se mișcă în contra civilizației, el trebuie să fie nimicit cu vremea. Dar acea vreme e adesea foarte departe.*”

Deviza noastră este: *a nu spera nimic și a nu ne teme de nimic. Nesperând nimic, n-avem nevoie de a ne mai încrede în alții precum ne-am încrezut, ci numai în noi înșine și în aceia care sunt nevoiți să ție cu noi; netemându-ne de nimic, n-avem nevoie de a implora, generozitatea în locuri unde ea e plantă exotică*” (O.X, p.75). Nu atât ideea din *Glossă* ne atrage atenția - ci vorba de mai sus: aprobăm ca directivă. Se face apel la înțelegerea de anul trecut, dintre conservatori și liberali, privind politica externă a țării pe care primii, în opoziție, se angajează s-o lase în seama guvernului. Dar, iată, cu prețul acestor luări de cuvânt necesare, ce reprezintă definiții categoriale, nicidecum pamflete. Starea este aceea din scrisoarea lui I. Slavici de mai sus: aroganța ocupației rusești vrea să ne distrugă simțul național. Armata română, după demobilizare, s-a risipit - în timp ce armatele rusești stau cantonate prin județe și districte, campate după împrejurări, asigurându-și hrana / traiul mai mult din rechiziții ori expediente. Paul Anghel explica fenomenul (și simțul de atunci al românilor) printr-o imagine plastică: ce faci când se pune

ceața? Suflă în ea să se dea la o parte? (Citez din memorie o replică a unui personaj din romanul său *Zăpezile de-acum un veac*.) Lumea politică românească suporta, mioritic s-ar putea spune, această „ceață istorică” și, în așteptarea ridicării ei, era foarte, foarte grijulie să nu-i supere pe ocupanți. Eminescu și alți ziaristi critici - dar el, mai ales - reacționează la *arogață* (păstrez acest termen, ca să ne menținem în zonă elitistă; dacă aș zice *dispreț* ar fi prea unilateral), nu acceptă „rușinea de a fi român” - și definește, cu instrumentele psihologiei popoarelor, firea ocupantului. I. A. Cantacuzino n-ar fi avut motiv, acum, să se îngrijoreze pentru tonul scriiturii: este teoretic, și punctum. Ca idee - suplinește ceea ce guvernul nu poate spune, exprimă adevăruri ce contribuie la păstrarea încrederii noastre de sine, la delimitare cel puțin...

Istoria reține o anecdotă (o știu din familie, de la bunicul meu): Mihail Kogălniceanu a mers la Țar într-o audiență și i-ar fi declarat: - Maiestate, dacă nu vă retrageți armatele, noi vă declarăm război! I s-a răspuns de sus, cu zâmbet și, de data aceasta, chiar cu dispreț: - Cine sunteți voi să ne cereți nouă ceva, puteți voi să ne învingeți?! - Iar Kogălniceanu ar fi replicat: - Noi nu, Maiestate, dar ce va zice Europa?

De aici se aștepta soarele care ridică ceața, de la Europa.

*

Cam acestea sunt fișele mele privitoare la opera politică a lui Eminescu în prezia plecării la Florești, la conacul junimistului Nicolae Mandrea. Recunosc faptul că nu m-am întrebat niciodată asupra motivelor mai adânci ale aflării poetului aici. Mi s-a părut oarecum în firea lucrurilor: el călătorea mult, cu sau fără motiv, acum era interesat de starea țării, dorea, apoi, să-și întâlnească fratele în întoarcere rătăcită de pe front - știind, însă, că punctul de demobilizare era Craiova - , avea nevoie de un răgaz pentru a se familiariza cu o carte nemțească de tradus în românește pentru care urma să primească frumoasa sumă de 1000 lei, vedea că în București, la *Timpu*, nu prea putea să lupte, abia din când în când primindu-i-se textele mai grele, teoretice, în rest funcționând principiul „ceței istorice” pe care l-am formulat mai sus... și câte și mai câte, poate căuta chiar un punct arhimedic în afară; s-a ivit prilejul, i s-a oferit un loc de observație și de odihnă, nu mi se pare greu de înțeles că a fost convins ușor.

Un Eminescu enclavat la Florești, însă, rupt de realitate, fără știri și alte preocupări decât această traducere la care era ținut se lucreze ca sub un clopot de sticlă - este imposibil de imaginat. Poșta funcționa, ziarele se răspândeau în țară, lui trebuia să i se trimită *Timpu* ca să și-l vadă, trenul era aproape (12 kilometri până la Filași, unde funcționa și un „post-restant”), oameni maturi, capabili de discuție politică, trăiau și la Florești...Ce putea să facă aici un Eminescu la 28 de ani prins în focul campaniei pentru Basarabia, putea el să se abandoneze total plimbărilor prin codri și lecturii în limba germană a „Fragmentelor din istoria românilor”?

În privința timpului exact petrecut aici, dl. Zenovie Cârlușea face o legătură cu totul interesantă: pe 26 mai 1878 poetul figurează printre participanții la cina

Junimii - iar pe 27 mai se dă în funcțiune linia ferată București-Vârciorova, cu oprire și la Filași. Este de presupus că poetul a plecat din București pe 27 mai. Ce se întâmplă, în acest caz, cu textele sale de la *Timpu* cât a lipsit din București, mai ales cu cel 8 iunie din care am citat? Unele sunt lăsate în redacție, altele sunt trimise cu poșta sau prin prietenii care l-au vizitat (se știe de Slavici și Vasile Conta, dar puteau fi și alții). Am studiat cu oarecare atenție sejurul lui Eminescu în Dobrogea, din iunie-iulie 1882, și am găsit că, deși se afla departe de redacție, totuși unele texte din ziarul *Timpu* sunt de el. Ar trebui să avem mai multă încredere în poștă, fie și privind numai presa vremii: zeci de știri și comentarii de prin județe apar zilnic în foile centrale.

Pentru finele lui mai ca moment al prezenței lui Eminescu la Florești pledează și poezia *Freamăt de codru*, în care unii cercetători - Zenovie Cârlușea, printre ei - văd elemente din peisajul local. „Cucul cântă” este o referire la primăvara târzie, teiul înflorit de asemenea. Din poezie, apoi, ar rezulta că eroul liric se întoarce aici, la un codru, că a mai fost, deci, că este recunoscut: asta ar valida amintirea drumului din prima tinerețe a poetului, în 1866 când a trecut prin zonă în drumul său de la Sibiu spre Giurgiu - însoțit, poate, de o tânără ce avea același drum...

Mai mult ca sigur, Eminescu a stat la Florești în lunile iunie și iulie 1878, revenind la redacție în august. Sunt zile calde și lungi de vară, plictisitoare pentru tineri - iar întrebarea care se ridică de la sine este dacă poetul s-a mulțumit cu starea pe loc. De obicei, vara este anotimpul plimbărilor - iar împrejurimile Floreștilor nu se poate să nu-l fi atras.

Iată, deci, că se poate ține un dialog cu biografia poetului care mizează excesiv pe poezia sa și caută la Florești numai, sau cu mare preponderență, urme ale poeziei, dispensându-se de ziaristică. Zenovie Cârlușea sintetizează, cred, această latură din preocupările celor care au scris despre șederea lui Eminescu la Florești. Pe scurt, nu se amintește despre ocupația rusească a momentului, nici despre seria anti-panslavistă a lui Eminescu; mai simplu zicând: lipsesc cuvintele rus, slavi, panslavism din cartea pe care o am în față. Câtă pudibonderie...Înțeleg să faci istorie cu mânuși când e vorba de vecinii noștri de la răsărit, accept că e bine așa - dar chiar cu mâinile legate?! Autorul discută mult ideile politice eminesciene, oferă și o amplă antologie de texte - dar din anii de după 1880, din zona polemicilor pe tema Tudor Vladimirescu, apoi din aceea a teoriei păturii superpuse, sau din aceea a teoriei selecției sociale negative. Nu aceste teorii, încă neformulate plenar, îl îngrijorau la 1878 pe Titu Maiorescu ori pe I. A. Cantacuzino.

Accept, în principiu, această poziție (pentru a-mi echilibra poziția mea de mai sus), dar dorința de a înfunda în dileme amănuntele mi se pare că ascunde abordarea lucrurilor mari, importante. Poetul a venit, așadar, aici să-și vindece rănilor de la picioare (fusesse internat câteva zile la Spitalul Brâncovenesc, la doctorul Kremnitz, cu care se știe că juca șah acolo ca să-și omoare timpul) și să traducă „Fragmentele din istoria românilor” de Eudoxiu Hurmuzachi (cartea abia apăruse în limba germană la Academia Română), nu prea știa ce e

prin țară pentru că nu avea ziare, se plimba prin păduri, pe malul unui lac din apropiere - aici ar fi scris poezia *Freemăt de codru* ce se va publica în 1879, și, desigur, și alte poezii (aflăm că Ion Mocoii lansează ideea că chiar *Lacul* ar descrie peisajul Floreștilor, dar i se reproșează aspru că *Lacul* se publicase în 1876), dându-ni-se, ca exemple de studiu pentru viitor, postume databile în această perioadă. O mare dilemă ar fi dacă Eminescu chiar a fost și la Craiova, să-și caute fratele, pe Matei, demobilizat din armată și aflat cine știe pe unde, în risipire. Dl. Tudor Nedelcea a rezolvat ferm chestiunea, după scrisori și însemnări ale poetului: Eminescu a fost, desigur, acolo - dar dilema persistă, în cartea de față: nu sunt documente certe, etc. O alta: dacă poetul a avut vreo muză locală la Florești. Este scoasă din discuție „fata popii cea ochesică” dintr-o scrisoare a poetului, stabilindu-se că se referă la un sejur al său în altă parte, în alt timp, cu alt popă - dar se găsește o legendă locală cu o tânără din partea locului, tot fiică de preot. Se neagă cu înverșunare posibilitatea ca Eminescu să fi fugit de la conac împreună cu o nemțoaică tânără, menajeră aici de mai de mult - deși informația este scrisă, și datează din 1900. De ce n-ar fi fugit poetul cu o tânără frumoasă, când avea 100 de franci în buzunar?! Se putea plimba cu ea prin tot județul, în trăsură de lux, din han în han, poate chiar printre improvizatele cazărmi rusești, mai ales că știa locurile din 1866, când coborâse pe la Novaci, cu ciobanii în transhumanță, spre Dunăre.

Da, zice dilema, dar avea banii aceia? Unde e dovada? Există dovada că poetului i s-a pusese deoparte 1000 de lei pentru această traducere, există scrisoarea lui către Theodor Rosetti prin care-l roagă să-i trimită, din acești bani, suta necesară, îi dă și adresa exactă. Da, dar scrisoarea se găsește între manuscrisele poetului, nu se știe dacă a fost expediată - și apoi, lipsește mandatul, semnătura, etc. Cu asemenea dileme nu se poate înainta, relativism până-n vârful unghiilor, pozitivism la patru ace - asta nu înseamnă istorie literară. În epocă epistolele se păstrau și în copie la expeditor, vezi arhiva lui Titu Maiorescu. Dacă, apoi, o tradiție locală vorbește de o fată - și altă tradiție, de altă fată, ce faci? Alegi? Cum poți alege între zvonuri? Le consemnezi pe toate - și deduci simplu: lui Eminescu îi plăceau fetele - care, la rândul lor, îl plăceau pe el.

Da, dar cartea aceea de tradus din germană în română era mare, aproape 400 de pagini, când mai isprăvea el treaba dacă se ținea și după fete, și de plimbări?

Crede cineva că poate cineva să traducă o carte de acest fel într-o lună sau două?! Nici calculatorul, azi, la traducere automată, nu rezolvă treaba: e nevoie de dicționare, de reveniri, revizui, de alte cărți. Se stabilește că multe expresii din Eudoxiu Hurmuzachi au trecut în *Scrisoarea III* (lucru adevărat - dar, să știți, „Pe copite iau în fugă fața negrului pământ”, din Hurmuzachi, cu referire la caii armatelor turcești, se regăsește, aplicat la armatele rusești, și în ziaristica eminesciană) - dar că visul sultanului vine din Josef von Hammer, vol. XIX din cartea sa despre istoria Imperiului Otoman: rezultă că și pe aceasta a avut-o poetul cu sine, pe lângă atâtea altele? Apropo de acest vis, D-na Ileana

Mihăilă arată că poetul putea să-l fi cunoscut și din Dora D'Istria, o cititoare pasionată a lui Hammer, care, și ea îl traduce.

Eu zic să fim rezonabili, și să înțelegem că poetul a luat cartea lui Eudoxiu Hurmuzachi cu sine doar pentru o primă familiarizare cu lectura, eventual pentru începerea lucrului.

Mi se pare ciudat cum citește și dl. Zenovie Cârlegea, dar și alții fac la fel, amintirile lui Slavici despre șederea lui Eminescu la Florești: se zice acolo că după Florești, Eminescu a venit la Titu Maiorescu, unde i se pregătise o cameră pentru ședere, dar nu s-a acomodat cu casa criticului, și-a luat o gazdă unde nu ședea prea bine, încât, zice Slavici, a fost nevoit să-l ia la el în gazdă, mai ales că trebuia să vină, de la Iași, Veronica Micle și cei doi intenționau să locuiască împreună. Asta nu se potrivește de loc pentru 1878, deoarece soțul Veronicăi Micle, profesorul Ștefan Micle, va muri anul următor, pe 4 august 1879 (în urma răcelii contractate la o vânătoare de rațe sălbatice), și, deci, în toamna lui 1879 vine Veronica la București și se va afișa cu poetul. Slavici scrie amintiri, nu memorii - cum am demonstrat de atâtea ori - și aici confundă toamnele.

Se pare că dl. Petre Popescu-Gogan este cel care a dirijat discuțiile către poezie și biografie, scriind într-o postfață la o carte a lui Liviu Poenaru apărută în Editura Centrului Județean al Creației Gorj, 1995, așa: „*Observația principală a referentului /a sa, Petre Popescu-Gogan, n.n./ fusese însă asupra determinărilor vacanței poetului la Florești - și continuă să susțină mai departe teza unui „exil” la care Eminescu ar fi fost obligat de către politicienii conservatori, în urma unei înțelegeri cu liberalii. Se susține iarăși teza unei cure sanatoriale /recluziune psihiatrică, n.n./. Fără a polemiza cu astfel de teze - oricum, neesențiale - am propus exploatarea determinărilor ținând de personalitatea Poetului și de nevoia lui în acel moment de a trece într-o altă etapă a creației. Autorul a continuat - după opinia mea, nemotivat, să dea vacanței de la Florești înțeles de „azil”, un fel de „domiciliu obligatoriu”. De unde nu rezultă că ea, cartea, nu poate fi publicată. Sigur, discuția referentului cu autorul a fost amplă și la obiect, pe text, pertinentă de ambele părți, de unde au rezultat îmbunătățirile cărții. Asupra unui subiect nu am căzut de acord: ceea ce autorul, urmând pe alți predecesori, a numit „exilul lui Eminescu la Florești”. În ceea ce mă privește, ca unul care cunoaște determinările creației eminesciene, nu accept aserțiunea unui Eminescu exilat, la numai 28 de ani și într-o vervă creatoare ieșită din comun. Fabulația în jurul „exilului” și a unui statut „sanatorial”, la conacul Zoei Bălcescu-Mandrea va rămâne o speculație sub specie politicianistă.”*

Dl. Zenovie Cârlegea reține aceste observații ale lui Petre Popescu-Gogan și le amintește de mai multe ori, întărindu-le cu titlurile științifice ale „referentului” la cartea lui Liviu Poenaru (acesta, decedat între timp). Mai mult: face din aceste observații un fel de nuielușă cu care-și avertizează cititorii de azi: „Nu împărtășim ideea că, dorind să-l îndepărteze de la conducerea ziarului, unde devenise incomod chiar și pentru junimiștii de frunte, diriguitorii vieții politice conservatoare în

frunte cu Titu Maiorescu l-ar fi trimis pe poet nu la odihnă și recreare, ci într-un „exil floreștean”!...Ipoteza aceasta este ... siameză cu alta fluturată în ultimii 20 de ani, potrivit căreia internarea la Șuțu, a poetului, la 28 iunie 1883, „ziua cea mai neagră”, fusese un angajament criminal, pus la cale de ... Titu Maiorescu și ceilalți „trădători” din Societatea Carpații!.. Așadar, un Eminescu victimă a unei conspirații iudeo-masonice. Mistificări ordinare pe seama îmbolnăvirii iremediabile a poetului, tratat însă de medicii vremii, după tipic, cu injecții și frecții mercuriale...” (p.30; declarație de principii reluată de mai multe ori). Vorbe mari...Numai că Eminescu nu era, încă, redactorul șef al *Timpului*, nici „la conducerea” ziarului - asta se va petrece la sfârșitul lui 1880, după multe și lungi polemici câștigate față de adversarii de idei; Titu Maiorescu, apoi, era junimist - va deveni conservator mai târziu, etc., etc.: cam tot ce se spune aici e după ureche - iar în loc de „ipoteză siameză” ar sta bine să se zică teorie, și să se observe că este una singură, cu mai multe articulații. Ipoteza (latinește: sub-positio, punere dedesubt) este una - teoria este o construcție coerentă de argumente și fapte. Nu insistăm, dar trebuie observat că este o reacție: în locul ziaristicii se propune poezia și studiul istoriei. De ce nu pot sta toate acestea împreună?

Trecem. Dl. Zenovie Cârlegea „împărtășește”, așadar, ideea lui Petre Popescu-Gogan, pe care o expune în cartea de față la p. 60: „*Episodul Mihai Eminescu la Florești - scrie cu buna intuiție a celui ce a buchisit în eminescologie, profesorul doctor Petre Popescu-Gogan, fost secretar științific al Academiei Române și autor al unor lucrări-album - are determinări eminesciene. Ceea ce s-a consumat în cele două luni la Florești nu este un consum de energie într-o „societate de consum” cu idile ușurele ori desfășurări extravagante. Eminescu era devorat de dorul Veronicăi, iar o Zoe, „muză înlocuitoare” a nemuritoarei lui muze, nu a fost probată. Așadar, din textele tezaur din „Timpul” și din versiunile anilor 1878-1879 ale creației eminesciene, deducem că ne aflăm în fața orei H de dinaintea „Marii explozii creatoare” a Poetului anilor 1880-1883. E vorba de poemele de largă respirație și de mare frumusețe artistică, dar este vorba mai cu seamă de transcenderea faptelor de viață și de istorie în filosofia-poezie și a filosofiei clasice în filozofie metafizică. Anii 1878-1879 sunt anii marilor metamorfoze anunțate de poet...”*

Ce vorbe, Doamne, ce vorbe! „*Transcenderea filosofiei clasice în filozofie metafizică*”?! Dl. Petre Popescu-Gogan n-a fost, cred secretarul (științific, desigur, ca funcție) al academicienilor de la Secția de Filozofie a Academiei Române; după câte știam eu, dânsul a fost arhivar acolo, apoi bibliotecar la Secția de Stampe a Bibliotecii Academiei Române, de unde și-a procurat și informația (și ilustrația) pentru excelentul, de altfel, Album Eminescu. Totuși, să vorbești de „ora H” în creația eminesciană, să consideri că aceasta bate în manuscrise și în „textele tezaur de la Timpul” din jurul momentului Florești... asta produce alertă. „Filozofie-poezie” găsim, la Eminescu, și în *Împărat și Proletar* (1874), și în *Venere și Madonă* (1870). Nu e nici măcar o ipoteză aceasta, a d-lui Petre Popescu-Gogan, ci doar o simplă aserțiune gratuită. I se răspunde cu vorba veche,

eminesciană: La muncă! Vă așteaptă textele tezaur din *Timpul*...Vă așteaptă chestiunea panslavismului, a Basarabiei.

Constat, așadar, nu fără tristețe, că la Florești se caută lideri, că s-a găsit unul - și acum se merge pe ideea de a periodiza creația poetică eminesciană. Este, în fond, o idee corectă, încă Ibrăileanu punând-o la lucru, iar D. Caracostea și Perpessicius urmărind-o cu insistență. În 1878, însă, nu se produce nicio ruptură, nu bate „ora H” în creația poetică eminesciană: abia mai târziu, în 1881, Titu Maiorescu cerându-i în mod expres să-și adune poeziile într-un volum propriu, poetul reface insistent texte mai vechi și construiește febril. Se deduce acea dorință imperativă a lui Titu Maiorescu dintr-o scrisoare a Veronicăi Micle publicată încă din 1909 - și confirmată, recent (în lotul din anul 2000) printr-o scrisoare a lui Eminescu însuși. Altfel, trebuie reținut ce-au scris înaintașii noștri: Eminescu lucra concomitent la mai multe manuscrise, relua, ștergea, etc. Ar fi o performanță istorică să reușească cineva a găsi și defini „ora H” - și asta, atât de departe de tezaurele de la Biblioteca Academiei...

Aceeași dorință dâră de a jura în vorbele magistrului o regăsim și când se discută fotografia lui Eminescu de la Florești: această fotografie nu este a poetului, pentru că - ascultați: „*comentariul la obiect al criticului Șerban Cioculescu s-a impus, prin considerații inamovibile și observații infranșisabile.*” (p. 85). Șerban Cioculescu a efectuat o expertiză, care nu poate fi nici una - nici alta (inamovibil și infranșisabil): oricând are cineva dreptul să facă o contraexpertiză; până una-alta, a se păstra acea fotografie, care are vechimea și tradiția ei locală. Calculatorul oferă soluții pe care Șerban Cioculescu nu avea cum să le bănuiască.

Dl. Zenovie Cârlegea rezumă, după câte am înțeles, preocupările mai multor pasionați de tema *Eminescu la Florești* - ghidat de repere pe care le consideră fundamentale. Pe baza materiei (materialelor) la îndemână, dânsul oferă o oglindă, și trebuie spus că, în referențialul pe care și l-a fixat, este corect și chiar zelos în identificarea tuturor contribuțiilor de până acum - și, desigur, entusiast în păstrarea stării de emulație. Îi rămâne, ca demonstrație întru totul acceptabilă, data de 27 mai ca moment al sosirii poetului în zonă - și, desigur, datoria de a continua investigația, racordând momentul la viața întregă a poetului în anul 1878, adică acceptând că era și ziarist, nu numai poet, și sănătos tun, nu numai apt-necombatant din cauza unui platfus pe care-l caută până și în numele unui personaj, Moș Iftimie Talpă-Lată, că avea și un frate militar, că a mers și la Craiova unde a văzut o piesă de teatru (aici demonstrația lui Tudor Nedelcea este impecabilă, nu văd de ce n-o crede), că avea și pasiune pentru Basarabia, etc., etc. Altfel, rămânând numai în jumătatea poetică a lucrurilor, cercetările de acest fel, și mai ales bazându-se pe informație lacunară și selectivă, riscă a țese o ceață desul de deasă peste istorie și a ne păstra în abstracțiuni fără greutatea realului.

Cella Delavrancea - 130

I. Una dintre cele mai nobile partituri ale spiritului românesc

Anul acesta (15 dec. 2018) se vor împlini 130 de ani de la nașterea Cellei Delavrancea. Fiica cea mare a scriitorului Barbu Delavrancea a ilustrat cu strălucire tărâmul pianisticii, criticii muzicale și al prozei românești. O viață lungă - a închis ochii cu câteva luni înainte de a împlini 104 ani - trăită sub semnul frumosului a făcut ca numele ei să rămână în Pantheonul nostru cultural ca una din prezențele de o mare distincție sufletească identificată cu valorile spirituale autohtone, dovedind o iubire nemărginită față de poporul nostru, de tot ceea ce acesta a dăruit lumii.

A crescut înconjurată nu numai de dragostea părinților ei, ci și de aceea a prietenilor acestora care i-au tutelat copilăria, adolescența, tinerețea: I.L. Caragiale, Nicolae Grigorescu, Alexandru Vlahuță. Despre ei a scris admirabile pagini, contribuind la cunoașterea nuanțată a personalității lor. Ca și alți mari reprezentanți ai artei românești, și-a perfecționat înzestrările muzicale în țări străine - Franța - a reperat succese pe meleaguri îndepărtate, dar a crezut că sacra ei datorie transmisă de cei din mijlocul cărora s-a născut și a făcut primii pași în viață este de a dăruirii țării sale tot ceea ce a acumulat în ani de studii și de confruntări creatoare. De tânără încă s-a bucurat de prietenia și prețuirea lui George Enescu, alături de care a interpretat decenii de-a rândul marele repertoriu universal, ca și lucrări ale genialului compozitor român. Cellei Delavrancea i se datorează cea mai frumoasă definiție a geniului enescian: "George Enescu a fost o capodoperă a Naturii". A concertat în țară unde arta sa aducea lamura artei adevărate. A fost prezentă încă din primii ani la postul național de Radio, în timpul celui de al doilea război mondial a înfățișat o serie de emisiuni în dubla calitate de conferențiar și pianist, moment de neuitat pentru toți cei ce au avut fericirea să o asculte. Câteva texte ale acestor emisiuni s-au păstrat și am reușit să o conving să le tipărească în volum - Cella Delavrancea fiind caracterizată printr-o funciară modestie. Apărut în anul 1984, la Editura Eminescu, cu titlul *Trepte muzicale*, într-un tiraj de 20.000 de exemplare, s-a dovedit insuficient pentru cererile masive ale cititorilor. Trecuseră patru decenii de când au fost rostite și nimic nu umbrise interesul

noilor generații față de cuvântul Cellei Delavrancea.

Cronicile sale rămân mărturie nepieritoare asupra vieții muzicale, expresia unei exigențe fără fisură, a unui talent uimitor de a recrea universul sunetelor. Arta interpretărilor și a compozitorilor sunt caracterizate prin imagini de o rară frumusețe.

A debutat târziu ca scriitoare, din pricina exigenței care a călăuzit-o întreaga viață.

Nuvelistă, romancieră, memorialistă, portretistă, autoare de note de drum din țară și din străinătate, Cella Delavrancea s-a situat la nivelul superior al genurilor ilustrate.

A încurajat cu fapta, cu scrisul, cu sfaturile sale, tineri muzicieni fiind o eminentă profesoară care a călăuzit mulți pași în universul artei pianistice.

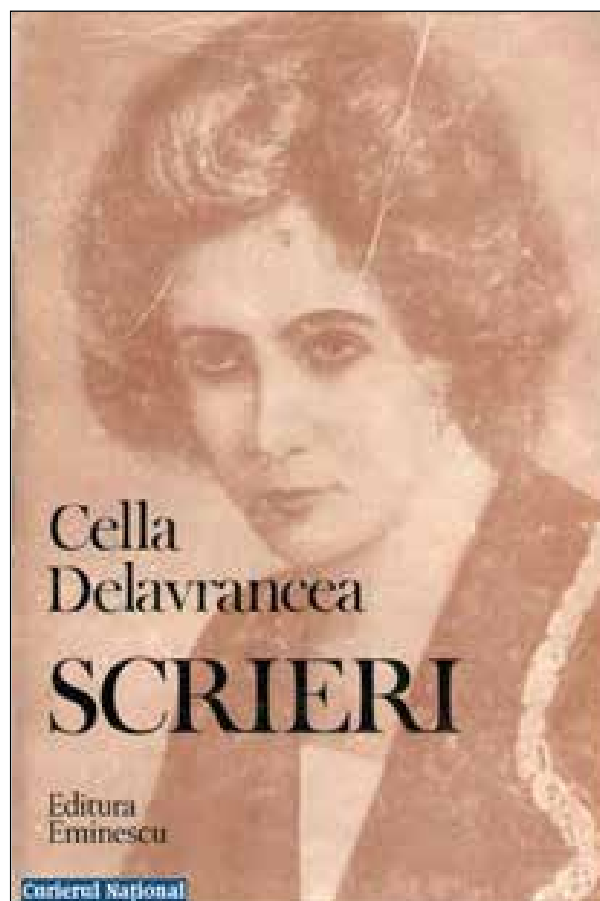
O viață și o operă exemplare, caracterizate prin bucuria de a pune în evidență valorile naționale, perenitatea și caracterul lor universal valabil. Țin minte cum, prin anii 1980, scriind despre Barbu Ștefănescu Delavrancea, am reliefat trăsătura esențială a ființei sale: patriotismul. Imediat ce a citit articolul, Cella Delavrancea mi-a dat telefon și simțeam emoția în glasul ei, ca să-mi mulțumească pentru că am insistat asupra acestei trăsături care a călăuzit viața și scrisul părintelui său.

Se împlinesc tot astăzi treizeci de ani de când în sala de concerte a Radiodifuziunii Române, în ziua când Cella Delavrancea împlinea 100 de ani, s-a desfășurat o emoționantă sărbătorire. Organizatoarea ei, Marilena Rotaru, a chemat personalități ale vieții noastre culturale, Șerban Cioculescu, Zoe Dumitrescu-Buşulenga, care au evocat în cuvinte pline de căldură locul eminent pe care distinsa personalitate l-a avut în cultura noastră. Iar Cella Delavrancea alături de elevul său iubit, Dan Grigore, au interpretat și au improvizat piese de o fermecătoare tinerețe. Cu același prilej a fost lansat volumul său *Dintr-un secol de viață* (titlul a fost dat de autoare), apărut la Editura Eminescu. În peste 600 de pagini am reunit portretele dedicate de Cella Delavrancea celor pe care i-a cunoscut, amintiri, călătorii, cronici și eseuri muzicale. 30 de mii de exemplare, "imposibil de găsit în vreo librărie chiar a

două zi după apariție”, cum spunea un important critic literar în cronică dedicată volumului, astfel încât în prima parte a anului următor am mai tipărit încă 50.000 de exemplare care au fost întâmpinate cu aceeași căldură de cititori. Era cea de a doua masivă antologie din opera Căllei Delavrancea tipărită de Editura Eminescu. Cea dintâi intitulată *Scrieri* a apărut în anul 1982, însuma 765 de pagini, a apărut în anul 1982, când distinsa autoare împlinea nouăzeci și cinci de ani. Volumul a fost lansat în sala Ateneului Român, în cadrul unei festivități organizate de dirijorul Mihai Brediceanu, directorul Filarmonicii “George Enescu”. La sfârșitul Festivității, după ce cu buna cuviință care a caracterizat-o întreaga viață a mulțumit celor prezenți, a cerut să se deschidă pianul ca să interpreteze câteva din lucrările care îi plăcuseră lui Caragiale, invitându-i pe toți cei aflați în sală la o nouă întâlnire... peste cinci ani!

Din fericire întâlnirea a avut loc. Dar privind cei treizeci de ani de când a apărut ultima carte din timpul vieții sale, și anume cea amintită *Dintr-un secol de viață*, în afara unei culegeri din corespondența cu soțul ei, Filip Lahovary, nici o carte din creația Căllei Delavrancea nu a mai văzut lumina tiparului. Și e păcat, deoarece am lipsit noile generații de admirabile pagini de literatură și de critică scrise într-o aleasă limbă românească, de momente de împlinire artistică, de elevație morală și de o nemărginită dragoste față de valorile naționale.

După o atât de îndelungată absență, să sperăm că opera Căllei Delavrancea se va întâlni din nou cu cititori care vor avea acces la acest tezaur de frumusețe morală și artistică.

II. S-a încheiat tipărirea operei lui Ion Agârbiceanu

La mijlocul lunii aprilie 2015 încheiam cronică la primele două volume ale *Scrierilor* lui Ion Agârbiceanu apărute în colecția „Opere fundamentale” (Academia Română, Fundația Română pentru Știință și Artă, coordonatorul colecției, Eugen Simion), cronică intitulată „Un mare prozator: Ion Agârbiceanu”, spunând că această apariție reprezintă deopotrivă un moment important în procesul cunoașterii operei prozatorului care se afirmă odată cu secolul XX, dar și prilejul de a înțelege în toată complexitatea structurile literaturii românești de la începutul aceluia veac.

Calitatea actului editorial (ediția era îngrijită de Ilie Rad, căruia îi aparțineau Bibliografia, notele și comentariile, referințele critice) ne îndreptățește să așteptăm viitoare volume care sperăm că n-au să întârzie. Așa a fost. Astăzi avem în față cele două volume (VII-VIII) cu care se încheie tipărirea scrierilor beletristice ale lui Ion Agârbiceanu. Ediția așa cum a fost concepută și realizată de Ilie Rad reprezintă o contribuție majoră la înțelegerea contextului literar românesc de până în 1947, aducând perspective noi de pe urma cărora toți cei ce studiază patrimoniul nostru cultural vor beneficia. Ilie Rad subliniază cu o exemplară conștiință profesională - atitudine din ce în ce mai rară în zilele noastre - că ediția sa a pornit de la cele 18 volume ale seriei *Opere* tipărite sub îngrijirea unuia dintre cei mai competenți și exigenți editori ai țării noastre,

Gheorghe Pienescu, și continuată de colegii Victor și Mariana Iova. Cele 18 volume au apărut într-o perioadă de patru decenii, care au cuprins momente faste și nefaste ale istoriei editurii românești și chiar perioada agoniei unora din aceste instituții care realizaseră atâtea fapte culturale perene. De aceea receptarea critică și publică - așa cum pe bună dreptate arată editorul Ilie Rad - nu a fost cea meritată, iar unele volume au trecut practic neobservate din pricina împrejurărilor sociale, politice în care au apărut.

Destinul romanelor lui Ion Agârbiceanu scrise între 1939-1943 adevărate ceea ce am spus în atâtea rânduri: manifestările spirituale care se desfășoară la începutul și la sfârșitul unei conflagrații, cărțile care apar în aceleași perioade ca și în timpul unui cataclism social sau natural se șterg din memoria colectivă și individuală sau pur și simplu nu sunt luate în seamă. Să mai adăugăm că imediat după 1944 începe o perioadă inedită în istoria țării noastre - care nu a ținut puțină vreme - de strașnice interdicții, de epurări, de neputință de a mai aminti autori și opere, nemaivorbind de oprirea apariției multora dintre ele. Aceste opere sunt descoperite (mult) mai târziu.

Așa cum am remarcat prezentând primele două volume care includeau *Șchițe și povestiri* scrise și publicate de I. Agârbiceanu între 1902-1920 în consecință în „epoca de aur” a acestui gen pe care

prozatorul nu doar l-a ilustrat, ci l-a ridicat adeseori la cotele cele mai înalte ale literaturii române din acea vreme, capitolul Romane din actuala ediție dovedește că Ion Agârbiceanu nu este doar autorul unei singure creații pe acest tărâm. Și anume *Arhanghelii*, apărut în 1913 și pe care îl putem considera un adevărat preludiu la marea epocă a romanului românesc pe care avea să o întemeieze triumfal peste mai puțin de un deceniu, un alt ardelean, cu capodopera *Ion*. Acum, când avem în față *toate* romanele sale, realizăm un fapt esențial: contribuția lui Agârbiceanu pe acest tărâm al epicii românești este mult mai importantă decât s-a crezut până acum. În perspectiva marelui public, *Arhanghelii* a eclipsat celelalte producții românești și mă refer la faptul că romanul a fost retipărit în 1956. În 1962 figurează în colecția de cea mai mare popularitate a vremii „Biblioteca pentru toți”, unde a înregistrat 50.000 exemplare!

Iar în anul 1986 - așa cum ne arată aparatul de note și comentarii al ediției Ilie Rad - romanul a apărut la editura Eminescu în colecția „Biblioteca Eminescu” și la editura „Cartea Românească” în seria „Mari scriitori români”. Aș adăuga un fapt: cele două colecții includeau cărți care întruneau tiraje de ordinul zecilor de mii de exemplare.

Nu vom putea omite însă un fapt: în perioada de până în 1944 romane precum *Legea trupului* și *Legea minții* au avut o largă răspândire. Ele sunt analizate de G. Călinescu în „Istoria literaturii române”. Iar între 1939 și 1944 *Licean... odinioară*, a fost una din lecturile preferate ale adolescenților și tinerilor din acea vreme. Îi purta în altă lume decât cea a războiului care se întindea ca o pecingine și le releva realități necunoscute, stări de spirit și comandamente morale care guvernaseră viața unor generații ce păseau acum către amurg. *Licean... odinioară* deschidea orizonturile literaturii memorialistice din acea vreme a cărei încununare îi aparține lui Mihail Sadoveanu prin „Anii de ucenicie”, apărut în 1943. Nu putem omite nici Memoriile lui I. Valjan, rămase din pricina urgenței vremurilor doar în paginile „Curentului familiei” și redescoperite câteva decenii mai târziu.

Dar în această perioadă romanul lui Ion Agârbiceanu care s-a bucurat de o largă circulație publică a fost *Domnișoara Ana*, apărut în 1942, cu o nouă ediție în 1943 ceea ce „în vreme de război” era destul de rar. Ipoteza editorului Ilie Rad și anume că ediția a doua a fost „mai degrabă o suplimentare de tiraj”, „numărul de ediții putea fi un indiciu al valorii cărții și al succesului ei public” - se confirmă. A fost unul dintre romanele selectate în acea vreme de cititori comparabil cu tetralogia *Tudor Ceaur Alcaz* a lui Ionel Teodoreanu, iar din noua generație *Un port la răsărit* și *Anotimpuri* de Radu Tudoran, ca să mă refer la cărțile apărute în anii războiului. *Domnișoara Ana* reprezintă, după cum spune autorul romanului, o transfigurare a situației din cele „două decenii după Unire” când „au început să învețe în licee de fete și fiice de mici slujbași”. Situație care nu era caracteristică doar Ardealului, ci României de atunci. Am aparținut unei asemenea familii. Legăturile noastre se țeseau înăuntrul lumii care se născuse din metamorfozele sociale și profesionale de care vorbea Ion Agârbiceanu. Am avut posibilitatea astfel să cunosc nemijlocit circulația ieșită din comun pentru acele

vremuri, discuțiile care se țeseau în jurul ei și să duc exemplarul din *Domnișoara Ana* prietenilor familiei mele.

Celelalte romane ale scriitorului scrise după 1939 - în afară de *Licean... odinioară* - nu au mai ajuns la publicul mare și nici la critică. *Vremuri și oameni*, un adevărat roman-fluviu, comparabil nu doar ca întindere, ci din punct de vedere al perspectivei sociale cu *Ochii strigoiiului* al lui Cezar Petrescu, apărut în 1943, s-a izbit de două implacabile cenzuri: cea din vremea lui Ion Antonescu și imediat - fără nicio pauză - a puterii comuniste, chiar dacă nu se instalase imediat după 23 august 1944. Numai o parte din cele trei părți ale romanului a văzut lumina tiparului în două momente - total neprielnice pentru receptarea acestei cărți - prima în 1943, a doua în 1989. Revenind la ceea ce spuneam la începutul acestei cronici privitor la destinul cărților apărute „în vreme de război”, ediția din 1943 a ieșit de sub tipar ca și *Prințul* de Tudor Teodorescu-Braniște la sfârșitul anului 1943 și ne întemeiem această supoziție pe scrisoarea trimisă de Ion Agârbiceanu editorului Gh. Mecu în care îl întreabă dacă volumul „se va putea expedia librăriilor din țară până la Crăciun?”. Două-trei luni după aceea ieșea de sub tipar - cu puțin timp înainte de 4 aprilie 1944 - *Sfârșit de veac în București*, a cărei a doua ediție avea să aibă neșansa să apară într-un moment tot atât de neprielnic receptării lui (procesul Ion Antonescu, alegerile de la 19 noiembrie etc.). Când au fost reeditate au întrunit tiraje uluitoare. În 1984 *Prințul* a fost tipărit în 100.000 de exemplare în colecția „Biblioteca Eminescu”. Peste câteva luni un nou tiraj de 150.000 de exemplare a fost neîndestulător pentru cererea pieței.

O tentativă de a imprima și al treilea tiraj a fost oprită fără discuție! Dacă cele două romane au intrat mai târziu în atenția publicului, *Vremuri și oameni* este cunoscut - practic - după 75 de ani datorită ediției Ilie Rad.

Mă alătur sugestiei făcute în cronica de o înaltă profesionalitate semnată de confratele Răzvan Voncu în „România literară” ca romanele tipărite în volumele VII și VIII, ale acestei ediții, să capete o circulație autonomă. Nu e doar un act de dreptate pentru memoria unui scriitor, ci pentru a întregi cunoașterea literaturii române. Ar mai trebui adus un argument. Consultând *Panorama deceniului literar românesc 1940-1950* de Al. Piru (ediția II, Editura Gramar, 2004, 431) observăm cu uimire că Ion Agârbiceanu **nu este prezent!** La capitolul **Prozatori** - Generația vârstnică este reprezentată de Mihail Sadoveanu, Ionel Teodoreanu, Cezar Petrescu, Dinu Nicodim, Ion Marin Sadoveanu, F. Aderca, Damian Stănoiu etc. În această perioadă apăruseră *Domnișoara Ana*, *În pragul vieții*, *Lume nouă* (vol III din *Vremuri și oameni*). Printr-o coincidență, nici romanul *Prințul* de Tudor Teodorescu-Braniște, apărut în același timp cu *Vremuri și oameni* - Lume nouă - nu este citat.

Aș vrea să previn o interpretare eronată: s-a spus în puținul ce s-a scris despre ce a apărut din *Vremuri și oameni* că romanul este precumpănitor memorialistic. După opinia mea, acest fapt nu reprezintă un defect. În cazul de față aș spune că trebuie să ne aplecăm cu interes sporit asupra romanului pentru caracterul său de *mărturie*. Deoarece Ion Agârbiceanu *a trăit* acest

război în condiții deosebit de neprielnice, ca să ne exprimăm eufemistic. Aș vrea să amintesc aici intervențiile lui N. Iorga către I.G. Duca, în acea vreme Ministrul Instrucțiunii Publice „pentru ca Agârbiceanu care trăiește uitat de profitorii ardeleni ai războiului din 200 de lei pe lună să capete odată cu o lucrare de cuprins religios moral, un sprijin pentru talentul și valoarea lui”. În *Scrisori către N. Iorga*, (V, 1916 - 1918 ediția de Petre Țurlea), scriitorul îi mulțumește lui N. Iorga, după ce I.G. Duca a răspuns pozitiv apelului lui N. Iorga: „Deocamdată sunt la adăpost și d-voastră vă mulțumesc mai întâi”. În notele ediției Ilie Rad se fac apropieri și deosebiri între eroul romanului, preotul Scurtu, și autorul Ion Agârbiceanu. Operațiune binevenită. Ceea ce te impresionează când citești acum este *autenticitatea* narațiunii și tocmai de aceea ar trebui ca astăzi Ministerul Culturii, în preajma Centenarului Marii Uniri, să asigure acestui roman răspândirea cuvenită.

„Deficit de imaginație” în cazul lui Ion Agârbiceanu. Nu cred că i se poate face un reproș de acest gen. Scriitorul a transpus în pagini de schiță, nuvelă, roman realitatea cunoscută de el, o experiență dramatică. Dacă vrem, prozatorul făcea parte din familia artistică a lui Cezar Petrescu. Sunt atâtea afinități între proza unuia și a celuilalt. În notele la volumul VIII, p. 1492 Ilie Rad citează o judicioasă apreciere a criticului Mircea Popa în acest sens. Vorbind pe bună dreptate despre prezența unui tip specific prozei românești, *inadaptabilul*. Că nota moralizatoare e uneori prea subliniată și prea direct exprimată - așa cum am spus în articolul despre

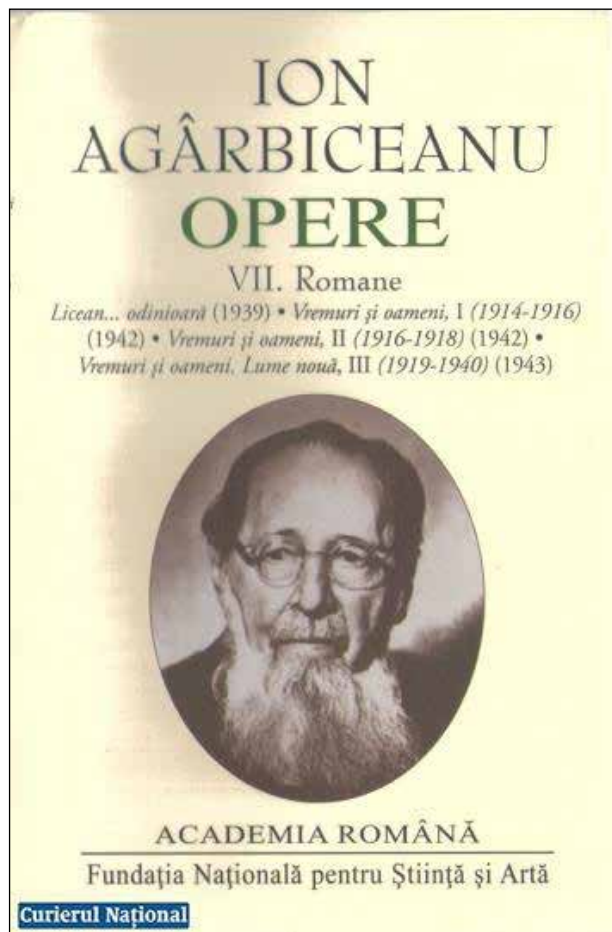
primele două volume - este adevărat. Dar aceasta face parte din fibra sa scriitoricească.

Ion Agârbiceanu urmează după 1940 o direcție a prozei românești a cărei emblemă e *Gorila* lui Liviu Rebreanu, în care viața politică năvălește abia deghizată în paginile romanului. Chiar scriitori care până atunci făcuseră abstracție de evenimentele care au marcat în bine sau în rău istoria noastră contemporană, precum Ionel Teodoreanu, nu o mai poate omite în *Tudor Ceaur Alcaz*.

În unele dintre romanele lui Agârbiceanu memorialistica este precumpănitoare. Nu cred că i se poate reproșa acest fapt. Într-o cronică radiodifuzată în seara zilei de 14 februarie 1942, Perpessicius se oprește asupra *Mărturisirilor* lui I. Agârbiceanu apărute în *Revista Fundațiilor Regale* în decembrie 1941, pe care le consideră cu atât mai prețioase cu cât vin de la un autor ardelean „care a dat în opera lui atâtea dovezi de maturitate artistică”. Și reproduce finalul mărturisirilor scriitorului, „acel crez în care se reflectă și din care se inspiră o bună parte din literatura părintelui Agârbiceanu”. Și celelalte romane incluse în volumul VIII cunosc aceeași soartă ingrată. *Vâltoarea*, tipărit la Sibiu în 1945, un an nefast - începe pe 6 martie - pe plan social și politic, când refugiații din Ardeal abia se întorceau la casele lor, cei din Moldova își căutau adăposturile și erau bucuroși să le afle în orice stare ar fi fost, cei din regiunile muntene, asupra cărora se abătuse urgia celor peste 30 de bombardamente anglo-americane, neștiind cu ce mijloace să-și repare casele grav avariate; totul, dar absolut totul făcea ca puțini, foarte puțini să mai poată lua în mâini o carte. Și încă una de literatură.

Cele opt volume ale ediției Ion Rad au adus nu numai o nouă perspectivă cantitativă asupra scrisului literar al lui Ion Agârbiceanu, ci în primul rând una calitativă. Datorită acestei ediții evoluția artei scriitorului, calitățile sale de evocator al unor lumi și a unor epoci ne apar în adevărata lor lumină mult mai complexă și mai nuanțată decât până acum. Bogăția producției sale românești din cei cinci ani ai războiului atestă în primul rând luciditatea scriitorului. Ca să parafrazăm titlul unuia din romanele sale apărut în 1943, *prăbușirile* erau atât de cumplite, atât de neașteptate încât autorul a simțit de datoria lui să împărtășească celor ce vor veni mărturia unui om și a unei conștiințe. Observator al mișcărilor sociale și psihologice, Ion Agârbiceanu ne-a dat imaginea acelor vremuri asupra cărora se cuvine să medităm. Mă voi opri la finalul romanului *Vremuri și oameni*. E momentul în care la un aparat radio preotul află că: „Sovietele au dat ultimă României, să evacueze Basarabia” și învățătorul spune: „A, e o minciună. E cu neputință”. Această ultimă replică semnifică starea de spirit a tuturor celor ce au trăit atunci, a unui popor întreg, care avea certitudinea că ceea ce ni se întâmpla era „cu neputință”. Aici darurile de observator lucid și de mare scriitor care au caracterizat opera lui Ion Agârbiceanu se unesc și ne dau în câteva cuvinte una din cele mai cutremurătoare imagini a ceea ce am trăit și am crezut atunci începând cu anul 1940, anul tuturor prăbușirilor.

Credem că istoricul Ilie Rad nu va întârzia să ne înfățișeze publicistica lui Ion Agârbiceanu, tot atât de uitată ca și o bună parte a operei pe care o descoperim acum. Și tot atât de importantă pe multiple planuri.

Mircea Dumitru COLOȘENCO

«Un mic Univers» (Democrit)

AVE, BAAADUL LITERAR TE SALUTANT !

S-a născut la 3 Iunie, 1938.

Adesea, tonul scrierilor sale e sedicios, răzvrătitor adică, fiindcă, temperamental, **Mircea COLOȘENCO** nu e abătut spre compromisuri și, mai cu seamă, spre inexactități. La el axioma („axiom” demnitate sau „axios” prețuire) exclude demonstrația oricât de sclipitoare.

În rest, toți trebuie să excludem din comportamentul lui permanent scorțoșenia, dumnealui știind că flexibilitatea și coerența spiritului personal îl fac adaptabil oricărui auditoriu; pe care, mai apoi, cu verbul său ascuțit, direct și, nu o dată, ironic, îl seduce.

Notorietatea și numele i-au crescut în paralel și în proporții care au depășit cu mult orele de odihnă, substanțialitatea, temeinicia și seriozitatea cercetărilor sale atrăgând, firesc, atenția Academiei Române, care l-a și racolat printre colaboratorii permanenți.

La mulți ani, Maestre! Mulți, peste 80!

(Gruia Novac)

SPRE POSTERITATE, CU 16 LUSTRI ÎN RANIȚĂ, ÎNAINTEEE, MARȘ!

„Singura salvare a învinșilor este de a nu mai spera în salvare!” (Vergiliu)

Precizare pentru luare-aminte

Cunoscând doar împrejurarea, nu și cauza, neinteresantă, pentru care revista *Polemici* din Baia Mare a ezitat să publice interviul cu istoricul literar Mircea Coloșenco din București, *Baaadul literar*, fără nicio intenție de frondă sau de polemică futită, a acceptat propunerea necondiționată a intervievatului, publicându-i astfel preocupantele și prea directe opinii. De ce? Fiindcă Domnia-Sa e credincios unei idei, unei cauze, pe care le slujește cu onestitate, chiar când ar rămâne singurul ei apărător. Noi ne mai amintim versul din *Pharsalia* a poetului epic latin Lucan (39-65): „*Victrix causa diis placuit, sed victa Catoni*” (Zeii au fost pentru învingător [Cezar], dar Cato pentru învins [Pompei]).

Asta pentru că *Baaadul literar* este o revistă deschisă tuturor celor care și cultivă verticalitatea, mai cu seamă într-o lume (literară) ca a noastră, în care frățietatea tinde a fi înlocuită de cabalele unor coterii interesate de frunte, nu de ce-ar trebui să fie sub ea.

Redacția B.L.

În dialog cu Mircea Coloșenco

Daniela Sitar-Tăut: *Sunteți membru al Asociației Foștilor Refugiați Politici din România. Descrieți, vă rog, circumstanțele care au condus la faptul că familia Dvs. a fost evacuată din Basarabia într-un refugiu restrictiv, în martie 1944, în mai multe județe din România.*

Mircea Coloșenco: În luna martie 1944, linia Frontului se apropia cu viteză de malurile Nistrului. Guvernul Mareșalului Ion Antonescu a hotărât evacuarea funcționarilor statului din Basarabia dincoace de Prut. Printre ei, părinții mei - Natalia (1906-1988) și Petre Coloșenco (1908-1966), învățători de limba română gr. I. La 22 martie 1944 ne-am refugiat și am ajuns trei zile mai târziu cu trenul din gara Căinari, j. Tighina, în gara Curtea de Argeș, localitate în care mama primise fixarea pe un post la o școală primară. Apoi, am migrat pe la alte școli din județele Hunedoara și Gorj. La încheierea participării Armatei Române (260 zile) la Războiul antihitlerist (12 mai 1945), tata a fost eliberat de sub arme (decorat cu Medalia „Bărbăție și Credință”, cl. III, la luptele din Cehoslovacia, 1945), primind împreună cu mama posturi de învățători în fostul j. Tutova / actualmente Vaslui, comuna Băcani, unde am urmat primele patru clase de școală, apoi ne-am mutat în municipiul Bârlad. Este un periplu care mi-a marcat viața pozitiv. În prezent, împreună cu fratele, avem statutul de **refugiat politic**, în baza Legii 189/2000.

D.S.-T.: *Sunteți născut în județul Tighina din Basarabia, deci cunoașteți bine situația de acolo. Cum vedeți relațiile dintre Republica Moldova și România din punct de vedere politic și cultural? Ce perspective de reintegrare a Basarabiei în statul român există?*

M.C.: Satul în care m-am născut într-o duminică (3 iunie 1938) - Cărnățenii-Noi, comuna Căinari, j. Tighina (actualmente, rn. Căușani), pe râul Botna, a fost înființat în 1925, în jurul conacului boierului Pavel Nedov, ca urmare a Reformei Agrare / Decretul de Organizare a Comisiilor pentru Împărțirea Pământului

Expropriat (17.07.1921). Aici au fost transferați părinții mei (absolvenți ai Școlii Normale din Chișinău), în anul 1937. Împreună cu sătenii, au ridicat un local de școală, un cămin cultural, închegându-se spiritual noua comunitate. Atunci, în martie 1944, spaima de sovietici era fără de margini: fratele lui tata fusese arestat în '40 la ocuparea Basarabiei și dus în Siberia. Mama a încuiat ușile de la casă și dependințe, de la școală, predându-le omului de serviciu, ne-a luat pe cei doi copii, ne-a urcat în căruță și duși am fost... Iar cât privește verii mei rămași acolo, s-au rusificat, neputând convorbi cu ei, după 1990, când am ajuns în satul natal, la mai bine de 45 de ani de la evacuare. În tot acest răstimp, n-am avut nici o legătură cu ei din motive... bolșevice: teama de a nu păți ca Unchiul Volodea - *pahod na Sibir*.

În 1990, prin răposatul Fănuș Băileșteanu (1947-2008), critic și istoric literar, pe atunci director adj. al Bibliotecii Academiei Române, am fost contactat de distinsa acad. Zoe Dumitrescu-Bușulenga (1920-2006), vicepreședinte a Academiei Române, să alcătuiesc bio-bibliografiile scriitorilor basarabeni Ion Druță (n. 3 sept. 1928), Grigore Vieru (1935-2009) și Mihai Cimpoi (n. 3 sept. 1942), în vederea alcătuirii recomandărilor acordării titlului de membru de onoare al Academiei Române (primii doi, în 1990, al treilea, în 1991).

Așa am putut avea acces la colecțiile marcate, până atunci, de monopolul „servicii speciale”, interzise cercetătorilor neacreditați oficial de o instituție de profil, și să aprofundeze cultura „co-naționalilor” noștri... moldoveni de peste Prut!

După 1993, transferat de la Muzeul Național al Literaturii Române, unde am funcționat ca muzeograf, între 1991-1993, la Direcția Muzeu și Colecții a Ministerului Culturii, ca referent de specialitate memorialistică (1993-1998), resortul muzeelor literaturii și casele memoriale din subordinea Ministerului Culturii, am traversat Prutul, ca persoană particulară, de câteva

ori, dar și cu atribuții de serviciu, la muzeele din Chișinău.

Recent, în zilele de 23-24 august 2017, la invitația Institutului Cultural Român, Filiala „Mihai Eminescu” din Chișinău (Director: poetul Valeriu Matei), am luat parte la manifestările dedicate comemorării centenarului morții lui Alexei Mateevici (1888-1917), poetul Basarabiei, născut la Căinari. Și răspund: integrarea Basarabiei în România continuă să fie o utopie!

D.S.-T.: *Sunteți și poet. Ați tipărit un volum de versuri Climate, în 2002, cu un portret făcut de Nicolae Hilohi, și volumul titrat Fabule virtuale, în 2011, la Editura „Sfera” din Bârlad.*

M.C.: La această editură, fratele meu este director onorific. Mi-a făcut surpriza, de fiecare dată de ziua mea de naștere (în 2002, 2011), să mi le trimită drept cadoul său. Textele cu pricina i le lăsasem la Bârlad, unde locuiește, să-și dea cu părerea. A scris pe ele că nu se pun în comerț. Prima plachetă conține catrene, rondeluri și sonete. Le văzuse anterior și pictorul de talent deosebit Nicolae Hilohi (1930-2017), care a conspirat cu fratele la editare. Le plăcuse sonetul *Neam: „Susură trist Prutul, în drum de șarpe,/ Când își solzește la soare albia/ Printre câmpuri cu spicul cât vrabia:/ Românii l-ar sorbi în cânt de harpe!// Dușmanii-l transformă în sabia/ Cu care sângeră tărâmurii carpe/ C-au desțărât, în gemene eșarpe,/ Bucovina, Herța, Basarabia.../ Cu jug străin, cu-obia Oastei Roșii/ Și cu Siberiei s-au ales cei buni,/ Când leninau stalinii - ticăloșii!// Româna cutezanță, cu răbdare,/ Mereu înfruntă pe cruzi, lacomi, nebuni:/ Ne vrea uniți și tari în Țară Mare.”*

Din cea de a doua plachetă, mă tachinau cu „aberațiile” mele critice, făcând referire la *Morala* din ultima fabulă titrată *Ars critica: „Un papagal berbant cu suflet de artist,/ fost arlechin voievodal în vremi trecute,/ ieși odat’ din colivie pe tăcute/ și începu să joace-n ritm de twist.// Părea un ghem din puf de pernă răvășită,/ pumn de confetti aruncate-n mire,/ snop de crepuscul, având mii de fire/ de lumini, drăcie slută și teșită.// Obosit de zbucium, se opri din vaier./ Pisica l-a pândit și l-a mâncat în pripă/ de n-a rămas din el, sărmanul, într-o clipă/ decât un alter ego al dansului din aer.// Nu de puține ori din omul de creație,/ terestrul ospăț critic las-o aberație.”*

...Un alt volum de versuri îmi stă în sertar. E strict secret...

D.S.-T.: *I-ați editat, în special, pe poeții: M. Eminescu, Ion Barbu, George Bacovia, Nicolae Labiș, Nichita Stănescu, G. Topârceanu, Al. Vlahuță. La ce proiecte lucrați în prezent?*

M.C.: Activitatea mea de literat, fiind absolvent al Facultății de Filologie, Univ. „Al. I. Cuza” din Iași, promoția 1965, s-a desfășurat în particular/paralel cu atribuțiile profesionale ale serviciilor deținute (până la ieșirea la pensie, 1998), ca profesor de limba și literatura română în gimnazii/licee, ziarist, bibliograf, muzeograf, referent de specialitate Direcția Muzeu/Ministerul Culturii ș.a.). Astfel, am fost, pe de altă parte, „liber profesionist”, dacă se poate spune, ca publicist, autor de monografii/biografii/bibliografii, dar și alcătuitor de ediții/editolog de antologii tematice, ediții standard pentru cca. douăzeci de scriitori români, pe unii i-ați enumerat, însumând câteva zeci de cărți/volume cu prefețele și aparatul critic respectiv. O categorie

specială/performantă este formată din edițiile critice/bibliofile integrale (Ion Barbu, George Bacovia, Nichita Stănescu) și parțiale (Al. Macedonski, Liviu Rebreanu) realizate, sub egida Academiei Române, între anii 2000-2007, care conțin un aparat critic complex (note, variante, comentarii) cu întregiri de creații inedite. De pildă, lui George Bacovia i-am colaționat șaptesprezece poezii inedite dintr-un caiet aflat la Casa memorială din Bacău de după 1975, întregindu-i opera la 420 de poeme. Lui Al. Macedonski i-am descoperit treizeci de poezii inedite în colecțiile de manuscrise ale Bibliotecii Academiei Române, iar lui Nichita Stănescu, i-am adăugat peste 250 de poezii inedite aflate în colecții particulare, dar și sute de articole/interviuri extrase din publicații/arhiva Radioului/Televiziunii Române. La acești cinci scriitori marcanți (cele 16 volume, care compun edițiile în discuție: cca. 25.000 pagini, inclusiv 7500 p. aparatul critic), m-am bucurat de concursul d-lui acad. Eugen Simion, semnatul prefetelor la fiecare autor în parte, fiind coordonatorul colecției „Opere fundamentale” de tip Pleiade, de nivel național, din care fac parte și ele. E adevărat, am realizat și ediții din operele lui M. Eminescu, Ion Creangă și Ion Luca Caragiale, marii noștri clasici, iar sub tipar, la Editura Academiei Române, se află un volum titrat Ion Creangă. *Poezii. Rostiri. Ziceri*, o altă fațetă a creației sale literare, dar i-am făcut ediții și lui Pamfil Șeicaru - ziaristul total (trei vol.), precum și lui Petre Țuțea - „Socratele român” (cinci vol.), și la atâția alții, cu lucrări uitate în presa timpului sau inedite din arhive. În prezent, finalizez ediția critică *Opere* de Nicolae Labiș (cca. 3000 p.).

D.S.-T.: *Ați intrat în polemici numeroase, atât cu editorii, cât și cu istoricii/criticii literari? Ce principii apărați?*

M.C.: Polemicile cu editorii se poartă la momentul depunerii manuscriselor edițiilor respective, încheiate în colocvii amiabile, dovadă apariția cărților. Cât privește polemicile cu scriitorii, au fost mai mult dialogale, schimburi de idei, nu procese de intenții/vanități etc. La fel cu criticii/istoricii literari profesioniști. Duriți mi-au servit numiții Mircea Popa și Ion Simuț, proveniți pe linie genetică din mediul rural (unul, fiu de slujitor al amvonului, celălalt - descendent din „neagra țărănie”), parcă luptându-se cu Diavolul sau plugărind în pământ argilos, nici că s-ar vedea că sunt universitari de Alba Iulia/Oradea, de dinainte și de după '89: insidioși, plini de sine, deținătorii adevărilor absolute, pe lângă titluri/funcții/premii, nu de clemența pe care o recomandă Deontologia profesională, deși bibliografia personală saturată de colportări/plagieri nu-i susține... Bine le spune Ion Barbu/Dan Barbilian: nu-i matematician cel ce cunoaște toate matematicile lumii, ci cel ce are un domeniu al lui! Raportându-ne la universitarii citați ca profesori de istoria literaturii, nu au domeniu de excelență în știința literaturii (ex) catedra! Doar sifonării!... Polemica Titu Maiorescu - C. Dobrogeanu-Gherea sau cele purtate de domnii în cinstire G. Călinescu, E. Lovinescu, Șerban Cioculescu și atâția alți -escu păstrează în sine principiile respectului reciproc de om civilizat, nu mahalagisme și alte -isme! Literatura nu e un domeniu al orgoliilor decât pentru cei lipsiți de talent. Dixit.

D.S.-T.: *Cum ați caracteriza situația actuală a editurilor? Ce pondere au clasicii în cataloagele lor*

editoriale?

M.C.: Cred că sunt mai multe edituri decât cărți serioase. Piața Cărții a intrat în derizoriu. Fiecare știutor de carte se consideră dator să scrie (cel puțin) o carte-două... Iar cât privește clasicii, aceștia sunt... drămuți în programele școlare. La fel, în edituri! Mai deunăzi, o oarecare profesoară cerea cu vehemență rarismă interzicerea predării în școală a romanului *Baltagul* de Mihail Sadoveanu, pentru că instigă la violență! Atât a înțeles vajnica apărătoare a drepturilor nu știu care... Societate bulversată național! Mai poți spune altceva?

D.S.-T.: Realizator al Emisiunii „Lumea cărților” la TVSigma - postul de televiziune al Universității Politehnice București. Ce ne puteți spune?

M.C.: A fost o experiență benefică de natură... digitală. Alte universuri. Totul - live, în direct: convorbiri/schimb de păreri care mai de care spontane, vreme de opt ani (2008-2016), săptămână de săptămână câte o oră, miercurea, de fiecare dată cu altcineva de specialități diferite, dar autori de literatură, arte plastice, științe etc. În prezent, postul și-a întrerupt emisiunile. Nu cunosc motivele. Dar a fost extraordinar. La doi dintre invitații Postului TVSigma (moderator și invitat, neremunerat!), d-nii Mihai Șora (cinci emisiuni

consecutive, în 2011) și General de Flotilă Aeriană (R) Radu Theodoru (șase emisiuni consecutive, în 2014), convorbirile respective au luat forma de cărți (2016, 2017). Altele sunt în curs de tratative editoriale. Am de gând ca emisiunile, la care am păstrat înregistrările video/audio, să le donez Muzeului Național al Literaturii Române din București, spre aducere aminte ca Arhivă electronică... vreo câteva sute.

D.S.-T.: În ce stadiu vă aflați cu cel de-al patrulea volum al ediției de Opere complete Alexandru Macedonski, volum de o importanță excepțională în procesul de readucere în conștiința publică a marelui Poet? În anii '40, Tudor Vianu a publicat o selecție din publicistica lui. Ar trebui să urmeze pagini răzlețe de jurnal, documente și corespondența, care ar oferi o imagine mai completă Poetului.

M.C.: Nu e vorba de un singur volum, ci mai multe, în curs de documentare: muncă uriașă, deși există ediția lui Adrian Marino, încheiată cu o monografie indispensabilă. Oricum, să sper că în anul ce vine va fi gata unul dintre ele - jurnalul și corespondența.

9 noiembrie 2017

Folclor nou

POVESTE DE... BASM

(Cu prilejul Zilei Internaționale a Râsului - 4 Mai)

Se zice că era un împărat numit **Haus**, cam greoi la minte, gândea îndelung dar fără folos, că până rostea sau citea două vorbe puteai, între timp, trage și un pui de somn. În schimb avea un apetit grozav pentru odihnă în concedii exotice plătite de vasalii valahi liber(al)i și anonimi. Și a chemat el odată la el, în castelul așezat pe un deal de capitală în curs de lichidare, pe toți paraziții aduși cu efort din niște obscure cabinete funcționărești euro-atlantice, dându-le indicații ferme, **pas cu pas**. Într-un termen strict, să-i bage „sub brazdă strămoșească”, la adâncimea rezonabilă de doi metri, pe toți bătrânii țării. Zis și făcut; mai puțin câțiva „transferați” la vreme în niște burguri cu mansarde...

Primind raportul cu privire la „misiunea integral îndeplinită”, împăratul și-a frecat palmele de satisfacție, a zâmbit **zynish** închizând cu desfătare ochii, ca după un **Blitz Krieg**, apoi și-a arătat gingiile și dinții lați națiunii „întinerite” și, fiindcă efortul i-o cerea, un **exotisch Urlaub** i-a venit ca o ... maiorcă, scuzați, mănuașă. În acest timp o secetă cruntă a trecut la decimarea populației. Chemat în grabă, nu știa pe unde să-și scoată cămașa, fiindcă „diaspora” îl trimisese rapid numai în maiou. Vai, vai, vai! Moment în care se prezintă în fața lui un tânăr (nu știu dacă fusese în... Jugend sau nu!) și-i propune să-i accepte, fără plată, soluția pentru ieșirea din disperata criză. „- la, să... să vedem, să... vedem! Ca...are-i oferta, măi *Jüngling*!” i s-a adresat familiar împăratul. „- E toamnă, Sclipitorule! E **herbst**, Ewigitate! Dați ordin să fie arate toate drumurile”, a recitat perfect românul.

Așa s-a și făcut. În primăvară toate drumurile erau lanuri diverse, fiindcă toate semințele căzute când și când din carele țărănești au odrăslit acum...

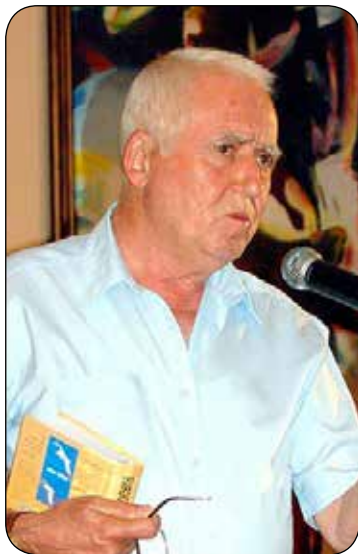
S-a minunat sas... împăratul. A dat ordin să-i fie adus tânărul român. - „De .. de... unde... știi... so... soluția?” - „De la TATA”. - „Bătrîn?” - „Bătrân.” - „Nu mi-ai îndeplinit ordinul?” a zis El repede și negângăvit. - „Nu. Dar de la BĂTRÂNUL MEU TATĂ am știut soluția, pentru că n-am vrut să-l ucid...”

A rămas îngândurat împăratul, cu ochii ficși spre teutoni. Până la venirea răspunsului, l-a trimis pe tânărul român la Brașov, pentru judecare, la Pitești, pentru apel...

P.S. „Adevărul este o făclie, dar una îngrozitoare” (J. W. Goethe).

Gruia NOVAC

Dicționar pentru cititori: **jüngling** „flăcău”; **herbst** „toamnă”; **ewig** „veșnic” (a nu se confunda cu **sfeșnic** „Leuchter”); **zynisch** „cinic”; **Blitz Krieg** „război fulger”; **Haus** „casă”; **exotisch Urlaub** „concediu exotic”.

Teme și realizări estetico-filosofice în aforismele lui Grigore Vieru (interpretări libere)

Privesc cu uimire (era să scriu cu *nesaț*, dar termenul fiind în custodia lui Eminescu, cel din poezia de dragoste, mi-am reprimat pe... loc tendința) o fotografie a lui **Grigore Vieru**, ținându-l pe după umăr pe Vasile Tărățeanu, doi români înstrăinați, unul în Basarabia și altul în Ucraina. Amândoi, în fond, din Bucovina de Nord.

Tribulațiile lor de a se întoarce în Patria-Mamă, în mod oficial, din cauza prigoanei sovietice, nu vor conțeni să fie invocate niciodată pe deplin.

Când un grup constant de scriitori deșărați de România au reușit să ajungă și la Craiova, am avut posibilitatea să-i cunosc mai bine, fără translator de limbă (rusă) și să ne împrietenim pe veci. Li s-au adăugat și alți de ai noștri - Mihai Cimpoi și Nicolae Dabija. Patrulaterul, astfel constituit, am putut să fim martorii evoluțiilor intelectuale și culturale, ale fiecăruia în parte. Ba, am putut să-i distingem nu doar după scrisul lor luminos, curat românesc, ci și după unii indicatori ai fiziologiei de tip clasic. Dintre toți, la acest neprietenos artificiu critic, figura lui Grigoare Vieru mi s-a impus de la prima instanță. Adică, o frunte înălța întreg capul păstrând un terminal de păr negru, bogat, dat pe spate într-un soi de chică eminesciană. Iar ochii, ferestrele noastre întru finitudinea vieții, care reprezintă 83 la sută din procesul cunoașterii fiecărui individ din specia umană, erau în permanență luminoși. Parcă, din interiorul sinelui, o față nevăzută a personalității sale era de gardă în drămuirea constantă a luminii. De aici, porneau cuvintele și muzica lor.

Sunt destule texte cu bonificație de luat în seamă (dincolo de cele denigratoare cu bună știință. Deh, păi *coincidentia oppositorum*, nu trebuia să funcționeze?!), așa că popasul meu de acum vizează doar ciclul de aforisme *Mișcarea în infinit* (950 la număr) din volumul *Lucrarea în cuvânt*, apărută la Fundația „Scrisul Românesc”, din Craiova, 2001, coord. colecție, Tudor

Nedelcea, și cu o referențială prefață de Mihai Cimpoi.

Bănuiesc că atât Poetul, cât și istoricul literar au convenit să-și accepte efortul editorial sub pecetea filosoficului. De aceea, două motouri gardează cele două componente ale cărții: prima, *Lucrarea în cuvânt. Confensiuni*, are ca Moto un aforism al lui J. Ch. Hölderlin (1770-1843) („Cel căruia destinul i-a vorbit răspicat, are și el dreptul să vorbească răspicat destinului”). A doua componentă - *Mișcarea în infinit. Aforisme*, are ca moto un aforism al lui Blaise Pascal (1623-1662), matematician, fizician, scriitor și filosof: „*Omul nu e decât o trestie, cea mai slabă din natură, dar e totuși o trestie cugetătoare*”.

Am grupat, oarecum tematic, cele aproape o mie de aforisme, găsite compact în locul citat din volum. Revin la cele câteva zeci de... teme, ca să surprind separat specificitatea fiecăreia în parte. Oscilez îndelung în stabilirea unei anumite ordini, pentru că scriitorul le-a redactat în răstimpuri inegale ca durată. Desigur că ele sunt emanația unei vârste conștientizând despre puterea de iradiere valorică a cuvântului. Deci, am încercat să refac cercurile de vârstă ale devenirii și, implicit, ale creației (în permanență având în prim-plan... capriciile inspirației discontinue).

Așadar, aforisme despre:

I - ASUMAREA INSTINCTIVĂ A VÂRSTEI

- a) copilărie;
- b) mamă și numai mamă;
- c) carte și învățătură;
- d) religioase.

II - CONȘTIENTIZAREA VÂRSTEI, EVALUAREA ACESTEIA

- a) limba română, identități românești;
- b) poetul, artă literară;
- c) libertatea, partinice, civice, politice.

III - TEME CU DESCHIDERE PERSONALIZATĂ

- a) culturale, confesiuni;
- b) de dragoste, femeia cea mai complexă ființă din univers.

IV - SATIRICE

V - DE FILOSOFIE - TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ

- a) definiții generaliste;
- b) filosofie - tematică și practică.

VI - INDECISE CA SENS, CONFUZE, LOCURI COMUNE, ABSURDE

I. ASUMAREA INSTINCTIVĂ A VÂRSTEI

- Motivații și comentarii

a) În primul aforism - după numerotarea mea - cuvântul de fond, irradiant în tot procesul *cunoașterii* ființei umane și animale (și nu numai!) - este *ochii*.

Iată în întregime aforismul: *Sunt ochii mării frumoși, dar mergem după apă la izvor.*

Metafora revelatorie (*ochii mării*) produce o disjunctie între concretul vieții cotidiene care, în ciuda banalității ei, păstrează puritatea ascunsă în apa de izvor. Fiind vorba de mare, replica, în spațiu, este de găsit prin *munte*.

Întregul enunț are și absconsități de ordin filosofic. Timpul, petrecut sub bătaia valurilor de mare - deci întinderea (aproape) nesfârșită a apei, rigidă și compactă în structura ei lichidă - nu oferă satisfacția supremă a purității. (Modernii au venit cu un plus de completitudine și au vorbit de *receptare*. Postmodernii au vorbit de cultura... receptorului, în care s-ar găsi *decodarea*, produsă de un indicator al interesului imediat sau pur și simplu un avantaj estetic. Numai că mă grăbesc să adaug: „cumplete vremi sosiră asupra noastră”, că toate oficiile și pretențiile mele se clatină în marea neliniștită a barbarismelor și destrăbălării de cuvinte în variantă dadaistă (vezi, că blândul Grigore Vieru a fost ferit de asemenea samavolnicii).

b) Pentru poet, mama a fost ca o icoană, ba era o carte. Zicea gânditorul poet: *Cea mai veche carte din lume este o mamă, cea mai frumoasă carte din lume este o mamă.*

Ca născătoare de prunci (sânge din sângele mamei, cum zicea Marele Creangă), mama veghează întruna la devenirea copilului. Poetul, în aceeași poziție de rugăciune brâncușiană, se autodefinește în termeni de perpetuare a sângelui mamei, el existând pe alt palier al vieții: *Devin o estetică a sângelui și iau forma divinității lucrurile care ne-au înfiorat ființa în copilărie.*

Fire sensibilă, structură de poet neoromantic, adâncit în reflecții de tot felul, Grigore Vieru auzea blagiana muzică ascunsă a lucrurilor, a vieții în general. Rescriu câteva aforisme, pentru încântătoarea lor frumusețe reieșită din adevărurile conținute:

* „Întâi pâine, apoi măslina! Întâi cântecul mumei, pe urmă al lumii.”

* „Femeia, chiar dacă are geniu, tot la copilul ei ține mai mult”.

* „Mama n-ar trebui să moară nicicând, chiar dacă n-a avut nici o dată copii”.

* „Nicio mamă nu dorește ca fiul ei să moară - fie ca trădător, fie ca erou”.

Mama rămâne fără vârstă în fața copilului său. Măreția identității ei o prețuiește și natura. Coabitarea se exprimă pe fața ei. Zice Poetul: *De obicei chipul unei mame exprimă tot ce dorește Natura să ne spună în necuvintele ei.*

Disparația mamei răsuțește dureros amintirile

fiului, coborânde în copilărie: *S-a mutat pe mormântul mamei toată iarba din abecedarul copilăriei mele.*

Relația mamă-copil este indestructibilă: *Chiar mama cea mai nevăzătoare are o fereastră a ei la care-și așteaptă copiii.*

Din când în când, poetul mai destinde atmosfera sobră a oricărui aforism (de maximă, cugetare, sentință), scriind șagălnic: *De oriunde ar veni mama, copiii cred că a fost la târg* (Parcă prea sună à Ion Creangă!).

Un aforism fenomenal: *Femeia se naște mamă, bărbatul se naște pur și simplu.*

Aforismele *antonpanești* au o savoare aparte, înclinând (adesea) să dezvolte o morală sau o învățătură. Sunt foarte multe apologuri care ar putea fi reproduse în acest sens. Rescriu câteva:

* Motanul a cărunțit stând la pândă, iar peștii în apă dau fără grijă din coadă.

* În orice pădure poți întâlni un om necunoscut ori un suspect, dar nu și un asemenea copac.

* Rupii floarea ieșită prin gard - superi stăpânul, o lași - superi floarea

* Răbdarea este mândria ascunsă.

* A fi zilnic frumos și simplu - ce trudă.

* Povața este o suferință, iar nu o meserie.

* Mai degrabă înțelege dovleacul cu două frunze decât prostul cu două urechi

Un aforism ... nastratinesc sadea: *Mâna s-a scărpinat în cur și zice c-a stat la închisoare.*

Altul, care te pune pe gânduri, fără puțința de a formula vreun răspuns acătării: *Știu că sunt un animal superior, dar nu știu la ce slujește Naturii superioritatea mea.*

Un alt aforism recheamă *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*: „Ușor a visa, greu a gândi și cu totul greu să conduci un popor fără a auzi în adâncul inimii tale măcar un sunet din freamătul suferințelor și năzuințelor sale”.

În aceeași cheie pedagogică se arată a fi și următoarea formulare: *A plânge în zi de sărbătoare înseamnă ori a fi cu totul nefericit ori a trăi sărbători străine.*

Un aforism de o măreție creștinească, ieșită din comun, sună așa: *De sute și sute de ori omul împletește prin semnul crucii pe care și-l face, o plasă în care se căznește să prindă diavolul din el.*

Tot la subcapitolul *carte de învățătură* (c) - nu e tautologie!, se cuvine să înregistrăm câteva aforisme explicative în consens. Iată-le:

* *Dacă Biblia de pe masa ta nu te îndeamnă să citești și alte cărți înseamnă că nu ai nevoie de ele.*

Este un îndemn de luare-aminte - de a fi hotărât în opțiunile tale, folositoare sau nu, pentru ceea ce ți-ai propus atunci sau mai departe în viață.

* *În față la război și mai în spate în Biserică - așa se cuvine să stea bărbatul adevărat.*

Precizări de bon ton pentru caracterele de oameni hotărâți în viață.

* *Dimineața este scula de aur a Creatorului pe care El a lăsat-o în grija noastră.*

Fără mici răutăți și speculații aiurea, îndemnul de a avea numai dimineți senine și liniștite este curată utopie. Mi-amintește de basmul cu împăratul care-și închide fata în turnul (de fildeș) castelului, ca să nu vadă în vreun fel răutățile lumii, ori Doamne ferește! să se implice în demersul acestora.

* *Este mai bine să citești un sfert din toate cărțile mari ale lumii, decât să vezi toate țările.*

Apologia... cetitului de cărți vine, nu ncape-ndoială, de la Miron Costin. Eram atunci în secolul al XVII-lea în plină Renaștere românească. Străvezia chemare a umanistului român în contemporaneitatea lui Grigore Vieru este, de la sine înțeles, o mare revelație despre valorile culturii universale, care se refugiaseră doar în memoria unora dintre noi. Ba s-a ajuns să se creadă că vizitele efectuate în multe țări ale lumii ar disloca, fără drept de apel, „cetitul” cărților mari ale lumii. Desigur că distinsul poet - de-a lungul unei vieți de om, așa cum a fost! - ar fi asistat, fără să vrea, la multele laude rostite de unii care cumpărau cărți (din țară ori din... afară), dar pe care nu le-au deschis niciodată. Vai, lume, vai!

* Ca orice bun creștin ortodox, Vieru a pus mare preț pe Biblie. Ba chiar a afirmat convingător: *Forța și curajul limbii noastre de a spune pe înțelesul tuturor - Biblia.*

d). Elogiul *cărții sfinte* se datorează marii puteri de sinteză a scrisului său - comprimând istorie, geografie, viață, mentalități și... „diferențialele divine”, dacă expresia ne este îngăduită de mai marele nostru filosof - Lucian Blaga. Pe scurt, Biblia rămâne o capodoperă. Irizările de naționalitate se atribuie prin asumare

Căutările febrile ale lui Dumnezeu sunt imposibil de a fi atestate; după cum a-ți povesti dragostea divină un sacrilegiu. Marii poeți au vibrat în fel și chip, mai sus sau mai jos pe diapazonul cuvintelor, la chemările din interior ale unicului Duh al existenței noastre.

Atins de aripa geniului și a limbii române vechi, Poetul Grigore Vieru formulează versete ca mitropolității Simion Ștefan, Dosoftei sau Varlaam. Revedeți ca să vă minunați deplin: *Cinstește și apără legea neamului tău, la fel limba seminției în care ai fost zidit și Domnul va înmulți viața ta, iar numele tău va fi înnoit și după moarte.*

De parcă ne-am găsi într-un hățiş de vase comunicante, unde fiecare circuit devine valid prin reciprocitate - împins / respins - ori ca la războiul de țesut urzeală / băteală.

Toate pot căpăta învelișul adevărului dacă *în propria-ți casă să te așezi la masă ca musafirul lui Dumnezeu.*

Scriam mai sus despre genialitatea (universală) a Bibliei. (Așa să fie oare pentru toți pământeni, indiferent de orientarea lor religioasă!)

Poetul Grigore Vieru a compus următoarele apoftegme (desigur, după o stăruitoare activitate culturală *en titre*):

* „Biblia o putea scrie și poporul român, pentru că n-a fost mai puțin chinuit și mai puțin dăruit cu har, dar n-a avut un Hristos și un Moise al său”.

* „Ești naționalist în măsura în care îți aperi *Limba, Credința, Istoria și Neamul*. În acest sens ar fi o rușine, dacă nu chiar o crimă, să fii altceva”.

* „Genialitatea Bibliei constă, în primul rând, în știința de-a bine cumpăni cele două eterne valori umane: suferința națională cu duhul internaționalist”.

Un bob zăbavă legat însă de context: *Nu poți merge la Hristos cu steagul național*. I-aș răspunde Poetului peste Timp - *Cum să nu aluneci pe o scândură udă, lustruită chiar de scurgerea ireversibilă a apei?*

Am încadrat la religioase următorul aforism: *Cred că nu avem nici destui morți, nici destui vii, pentru a construi o Țară puternică și frumoasă.*

Se aude vocea lui Dumnezeu care ne circulă prin oaze și cuget, ca să vedem linia continuității Sale prin tot ceea ce facem să merităm gândul Lui.

Multe și complicate sunt căile Domnului. Pe care dintre ele merită să mergem?!

II. CONȘTIENTIZAREA VÂRSTEI, EVALUAREA ACESTEIA

a) Drama ce părea insurmontabilă pentru frații noștri de peste Prut erau restricțiile draconice de comunicare în limba română. Sovietizarea tindea să devină o plagă peste cele văzute, animate și inanimate, tinzând să atingă și zăriștea visurilor. Nu mai vorbesc de matricea formulării acestora. Născocitorii de vise și găselnițe lingvistice au descoperit sintagma *limba moldovenească*. Imposibil de a fi acceptată, fie și ca un panaceu universal, fiindcă în lume sunt destule exemple de situații similare, având aceeași limbă de comunicare - germana, să zicem, se utilizează și în Germania, ca și-n Austria. Plurilingvismul este admis în Țara Cantoanelor - germana, franceza, italiana, retoromana. Bilingvismul, în Belgia: olandeza (flamanda) și franceza (valonă), în Grecia - greaca și turca ș.a.m.d. O curiozitate de troscit dințisorii, de întunecat mintea, pe teritoriul Americii de Nord, oficial, sunt înregistrate 165 de limbi vorbite, datorate conglomeratelor etnice. Și totuși, tuturor documentele oficiale li s-a impus *engleza americană*.

Scriitorul Grigore Vieru s-a exprimat admirabil despre comunicarea în limba noastră cu o formulă de ev mediu renescentist: *S-ar putea crede că întreaga natură a ostenit la zidirea Limbii Române.*

De altfel, titlul cărții, la care ne referim de ceva timp, nu este formulat în jurul cuvântului *zidirea* (forma lungă a infinitivului slav *a zidi*), ci a latinescului *lucrare* (tot formă lungă de infinitiv).

Cum termenul *zidire* este mai concis, cu o sferă semantică, destul de concretă, precisă, *lucrarea*, de departe, are un orizont de așteptare pe care și-l dezvoltă fiecare după posibilitățile sale de cunoaștere (încheiate sau nu).

Mai vine și prepoziția *în*, labila, fluctuantă prepoziție cu 23 de implicări în comunicarea ocazională, cultă sau academică, tocmai parcă să convingă prin statutul ei că *buturuga mică este gata să răstoarne carul mare*. Adică, sensul enunțului (-rilor) care urmează.

Dacă *în* se prezintă așa, sora ei, *la*, oficiază 47 de indicatori, schimbabili în aceeași împărăție a comunicării. Fiindcă varianta vorbită și scrisă a limbii române de pe teritoriul Basarabiei a suferit fracturi de nedescris, la nivelul aforismului. Grigore Vieru a vorbit cu aplomb despre originalul din România și despre ecoul acestuia în spațiul de dincolo de Prut. Iată un alt aforism bogat în nuanțe și subtilități de o mare savoare interpretativă: *Câtă limbă românească a rămas în Basarabia, ar putea s-o învețe ușor și rusul.*

Generalizând, pățimaș, Grigore Vieru scrie christic: *S-a obișnuit lumea cu frumusețea și suferințele Limbii Române, așa cum s-a obișnuit cu răstignirea și învierea lui Isus Hristos.*

Comparația simbolică a limbii române este mai mult decât onorabilă, fiindcă se-ndreaptă spre unicitate, spre singularizare, atingând Frumosul palpabil, ca un răsărit de Soare. În lumina acestuia, se definește ca scriitor: *„Din mila, dragostea și dărnicia Limbii Române am răsărit ca poet. Limba Română este destinul meu agitat. Poate că și osteneala mea este o parte din norocul ei în Basarabia”.*

Confesiunea aceasta de mare relevanță estetică și profundă autocunoaștere ne dezvăluie imaginea unui poet stăpân pe sine, pe uneltele meșteșugului cultivat

Spiritul satiric, vitriolant al lui în privința formei de comunicare, nu alta decât în limba română, se pliază pecetluit când Vieru afirmă categoric, ca-ntr-un ultimatum: *Limba moldovenească - o pocitură, un ploid netrebnic născut din desfrânarea unor minți bolnave*.

Un adevăr inalienabil, de aceea, *no comment!*

Iată, reprodus un aforism cu amplitudine filosofică aparte, definind un crez al diverșilor cum că pot stăpâni totul în Limba Română. Acestora și tuturor celor care se încumetă să gândească așa, de la înălțimea tribunei, după „lucrarea în cuvânt”, Poetul le atrage atenția: „*Poți stăpâni, ca un rege, limba română, fără să poți stăpâni însă măcar o așchie de gând autentic* [din formulările acesteia].

Sunt conținute (evident, prin deducție, doar textul o reclamă!) puterea necenzurată a miezului cuvintelor din limba română, expresivitatea multifuncțională a acestora, fără însă ca vreodată să se poată spune că s-a înregistrat un fond înmiit al cuvintelor dintr-un enunț avansat.

Iată un joc ingenios, pilduitor, în care elementul de determinare, pe lângă *cuvânt*, creează impulsuri de ordin filosofic, deosebite. Deci, scriu: *Poți muri într-un cuvânt, poți muri pentru un cuvânt, poți muri din cauza unui cuvânt*.

Disecția stilistică, *ars combinatoria*, ia în calcul un substantiv (*cuvânt*) și un verb (*a muri*) - părți principale în orice comunicare. Și totuși, elementele care le însoțesc în determinarea lor sintactică fracturează întregul în trei enunțuri, ca fiecare-n parte să emită altă semnificație a viețuirii în cuvânt. Citiți, vă rog!

Într-un alt aforism, pe care l-am substituit acestui II (doi roman), rezervat *identităților românești*, includem și pe cel formulat așa: *Două lucruri am întâlnit pe lumea asta, zidite cu adevărat până la capăt: Biblia și Limba Română*.

Dacă la mulți scriitori români, exegeții au descoperit împrejurările în care s-a plămădit inspirația la cutare sau cutare poemă - în proză sau teatru s-a dovedit că este mai ușor de verificat un asemenea sofism, fără finalitate de contribuție ca atare, - la Poeți, o astfel de invocare rămâne lipsită de nădejde. A fost de tot hazul formele de critică sociologică aplicată tam-nisam, unor creații eminesciene. Transfigurarea artistică este imposibil de descifrat în începuturile ei, până în finalitate, adică în opera literară propriu-zisă. Există un genom al creației, devenită de referință, la care nici marii creatori ai scrisului nu pot s-o motiveze mulțumitor în fața contemporanilor, cu atât mai puțin a urmașilor. Distanța în timp față de obiectul contemplat este binevenită. De spațiu, nici vorbă. Impedimentul rămâne limba în care textul (opera) a fost redactat. Ș.a.m.d.

Nu cunosc dacă Vieru și-a transpus poeziile de maturitate în limba rusă. Iar printr-un ocean întors, fie și al timpului, a comparat muzica emanată de unele cuvinte în ambele limbi. Neștiind dacă a avut vreo tresărire, vreun imbold de a proceda așa, nu pot să mă pronunț. Dar pot să depun mărturie *cu cărțile pe masă* că melodiile pe care le-a conceput pentru *Albinuța* lui face dovada nu numai a unui *înzestrat*, cu auzul fin la șoapta cuvintelor, dar și la importanța acordată de Poet actului de comunicare. Într-unul dintre aforisme, rezervat limbii române, se exprimă ca un didact de viță veche - a numărat literele din cuvintele „care exprimă lucruri esențiale”. Și a ajuns la concluzia că acestea sunt compuse din 5 litere: Iisus, Crist, Maria, Paști, Cruce, Putna, Soare, Pâine, doină, frate, moșie, hotar... etc.

Și drept concluzie, formulează retoric: „*Nu stă oare această cifră a sunetelor românești sub semnul unei taine așa cum sub semnul unei taine stă însăși viața?*”

Parte din titlul acestui studiu de caz, despre aforismele lui Grigore Vieru, își poate afla un reazem solid în această exprimare dialogică. Stilistic, se pot descoperi și *interogația*, *apostrofa*, *invocația*, *comunicația*.

Prea bine cunoscutul satiric irlandez Jonathan Swift (1667-1745) se rostea în următorii termeni despre retorică: „Înflorituri retorice în cuvântări și în discursurile serioase sunt ca florile albastre și roșii presărate în grâu, plăcute celor care vin numai pentru a se distra, dar dăunătoare celor care culeg profitul”.

Subtilitățile textului, pe care nu le invoc, deoarece s-ar îndepărta foarte mult de ceea ce a compus Grigore Vieru, deschid, cu fler analitic, supoziții nebănuite.

Străpungând mai toate sensurile cuvintelor din limba română, Poetul a concluzionat, între altele, că două dintre acestea: *ciudă* (< sl. čudo) și *dor* (< lat. dolus) s-au încărcat de atâtea nuanțe, încât rupte de context, par să fie percepute ca fiind neaoș românești. Desigur că Vieru, nefiind specialist în vreo disciplină lingvistică, se exprimă destul de plăcut stilistic, în strânsoarea politică a istoriei din Basarabia: „Până și în lacrimile noastre zvâcnesc uneori săgețile ciudei. [cuvântul] *Ciuda* este *românească* și, la fel ca *dorul*, nu poate fi tradusă în alte limbi”. (De dragul pepenelui galben, a alunecat zdravăn pe o coajă a lui).

Un alt aforism, în etajele lui de subtilitate, precizează echilibrul pentru înțelepciunea de durată. Dacă ea și-ar croi drum de la tinerețe, fiecare dintre noi ar simți înțelepciunea ca pe un tovarăș de viață. Numai că foarte târziu, spre bătrânețe, la unii dintre noi, se instalează frumusețea acestuia. (*Frumos este gândul! Păcat că vine abia la bătrânețe* (sic!).

Românul, bucuros de oaspeți, când se știe cu inima curată, își dă și cămașa de pe el, ca să-și arate confortul și caracterul deschis. De aceea, crede Grigore Vieru că *Românul numai cu Dumnezeu n-a ciocnit un pahar* (dacă e să fim drepti este aici și o ușoară persiflare a abuzurilor de licori tari, cam omniprezente în viața românilor de pretutindeni).

De la una la alta - trăind românismul la cote înalte, Grigore Vieru, în această privință, s-a aflat pe urmele lui Mihai Eminescu. Cu această identificare, înclin să-i dau dreptate când a rostit următorul aforism: *Doi mari vrăjmași are românul: mila pentru străini și ura pentru ai lui*.

O asemenea formulare trece peste mode și timp, oferind sondaje în istorie, psihologie, mentalități și continuitate-discontinuitate, oriunde ne-am afla în spațiu. Oare nu este prea mult pentru această înviorare aristotelică?

Nu știu? Mă întreb cu martorii adevărului neîmpănat doar cu vorbe!

O altă formulare, de tip politicianist, pe care o împărtășesc întru-totul, deoarece are o concretețe, demnă de laudă: *Cel mai delicat la români e nașul*: (nu e vorba de influența lui Gogol!) *nu-l mai vezi în țară dacă puterea începe să pută*. Iată o formulare seacă și dreaptă în alcătuirea ei morfosintactică, față de toate sforăiturile stilistice ale mulțimii de lătrăi din partea dreaptă a Prutului.

b) un autoportret, cum altfel, precum fac unii pictori de vază, dacă oglinda rămâne cel mai fidel martor al fiecăruia dintre noi?, găsim în aforismul următor:

Poetul să fie subțire și fin, dar să nu se ia după lucrarea păianjenului.

Textul deconspiră o identificare nu numai a ființei ca atare, în existența sa limitată, dar și a scrisului său, ca durată și rezistență în timp. Poetul să nu atingă gândul unui Narcis mitologic, pentru a nu pieri odată cu oglinda schimbătoare a apei. Dar scrisul propriu îl poate salva de la uitarea nefastă a tuturor contemporanilor. Se desprinde din text și orgoliul personal al scriitorului, vorba lui La Rochefoucauld (1613-1680), moralist și memorialist: *Dacă n-am fi orgolioși, nu ne-am plânge de orgoliul altora.*

Mai toate aforismele lui Grigore Vieru din această categorie, de *ars poetica*, au o limpezime de clasicism, semn al unei lucidități *par lui mème*.

Definiția poeziei, ca o revelație de durată prin cuvintele izvorătoare de sensuri, deși ține de farmecul pământesc, „muzica este un farmec ceresc, oglindit în cel pământesc”.

Încercând să corecteze anumite laude despre x, y, z - ca poeți, că au deschis un drum nou în poezie, Grigore Vieru le-aduce ca exemplu două parabole extrem de ingenioase. Una este o constatare privind căderea frunzelor - tot pe pământ - dintr-un copac, oricât de înalt ar fi. Alta, cu siguranță mai profundă și... parcă mai filosofică: *Strugurii tot privindu-se între ei, au ajuns să se coacă, proverb persan.*

Tot Eminescu, poezia și publicistica, mai ales, rămâne steaua călăuzitoare. Opera în totalitatea sa este steaua magică după care merge până la revelația surprinsă. Așa încât Vieru, mândru de sine, a constatat că *Talentul numai a spus că mă ajută, iar munca chiar m-a ajutat.*

Se desprinde foarte clar că aforismul acesta (dacă nu, toate celelalte) a trecut prin proba de foc a maturității, iar creatorul lui poate să privească peste umăr la propriile-i creații de gen și poate să purceadă la drum de seară fără griji și suspin.

De atâtea câte i s-a întâmplat - mai mult nefaste decât faste - în ciuda lumii ca voință și reprezentare, devine și el sceptic, tot eminescian, via Schopenhauer. Ascultați și recitiți elegantul aforism mărturisitor de sinceritate deplină: *Stau sleit de puteri și agățat de condei, aș vroi parcă să cad și n-am unde.*

Este aici și un *Novalis*, dar și un *Eminescu*, în ceasurile lui târzii de cugetare despre crugul lumii.

Încrederea divinatorie în puterea Cuvântului, acoperitor de stări și fapte ale tuturor, indiferent de vârstă, sex și toate cele, numai atunci când slujește doar Frumosul, o regăsim în următorul aforism: *Se-ndrăgostește orb de orb dintr-un cuvânt frumos. Ca și poezii, ca și bătrânii.*

Pentru năstrușnicii comentatori ai „biografiei subțiri” a lui Grigore Vieru, poetul le oferă, în avans, următoarea mărturisire: *De una sunt sigur - că viața mea n-a plutit ca mortăciunea pe valurile vremii.*

Și dacă așa a crezut despre sine, în lumina acestei nobile concepții, își povățuiește și urmașul (fie biografic, fie pe cel literar!): *Să nu uiți asta, fiule, să nu uiți ce-au spus și oamenii cei vechi: De vrei să-ți îndeplinești dorința, trebuie să faci doi pași - un pas în afară de Univers, altul în afară de dorință.*

Doi termeni suficient de polisemantici (!) și aproape tot atât de enigmatici - *Univers* și *dorință*. Ambii, cu etimologii latine, depășesc vizibil o interpretare univocă, și atunci numai contextul în care se află mai poate decide câte ceva.

Îndemnul de a urma pilda înaintașului are o vechime horatiană (cel puțin în Europa). Astăzi, în lumea postmodernă, începând cu mileniul al 3-lea, asemenea oficii estetice dacă n-au dispărut încă, sunt, oricum, pe cale de dispariție - *sic transit gloria mundi!*

Atenționez pe lectorul interesat de cultura poetului Grigore Vieru să citească și să recitească observația confratelui nostru, scrisă parcă de criticul Titu Maiorescu (1840-1917) în începuturile lui literare: *Cuvântul nu trebuie reprimat dacă are loc în vers, după cum nu trebuie lăsat să atârne în aer dacă celelalte cuvinte nu-l primesc. Concizia forțată poate fi la fel de plictisitoare ca și lăbărtarea.*

Este de prisos să dezvoltăm marginalii la un asemenea text cu o claritate impecabilă, extrasă parcă dintr-un tratat de specialitate.

Reversul acestui îndemn, aparent glacial, se poate trezi în formele obișnuite ale cotidianului onctuos. (*Dragul meu, poezia dumitale nu este o poezie frumoasă, este o poezie frumos îmbrăcată - atât. Dezbrac-o și te vei înspăimânta de goliciunea ei scheletică.*)

Continuându-și persiflarea neaveniților din... turmă, într-o notă, luându-i în derâdere, Grigore Vieru se exprimă hazos, deloc acidulat, redefinind, ca-n taclale de seară, după apusul soarelui, că *Poezia se compune din cuvinte pe care le-au chinuit prozatorii, forțându-le să iubească [și ei] pe poeți.*

În alte aforisme, Poetul a deplâns înstrăinarea, care apasă ființa, însingurând-o, luându-i parcă puterea de creație, grația, pe care acesta i-o oferea cuvântului - împăratul comunicării. Și atunci, nu este îndreptățită admonestarea adresată individului, scriitorului în speță, care a ales destăruarea? *De ce să lingușești singurătatea pe care ai ales-o tu singur ca tovarășă, cerându-i și alte plăceri în afara bucuriei de-a fi rămas singur?!*

O altă splendidă definiție dată poeziei (bănuiesc și de durată, repetabilă ca valoare în timp!): *Poezia, ca și religia, este coborârea minții curate în inimă.*

Spirit credincios, nu-ncape îndoială, ridică actul creației până-n tăriile cerului, mărturisindu-se arghezian: *Scriu pentru că vreau să-l văd pe Dumnezeu de-aproape.*

Divinizându-l pe Eminescu, ca mulți dintre noi, lui Vieru i se pare un nonsens, să-l urăști, să-l pui la zid, cu atât mai mult, dacă trăiești în România, fiindcă lupta este pierdută din start: *A lupta împotriva lui Eminescu înseamnă să-l urăști, să-l pui la zid, fiindcă înseamnă a lupta împotriva tuturor; înseamnă a suferi de la bun început înfrângerea meritată.*

Consacrarea lui Eminescu ca poet a venit încă din timpul scurtei sale vieți, prin reperele de critică literară, datorate lui Maiorescu, și prin recunoașterea înălțimii sale poetice de către bardul de la Mircești - Vasile Alecsandri. Pe alții - fie contemporani, fie dintre urmașii, urmași, până în zilele noastre, i-a măcinat invidia. Tratatetele de specialitate precizează că „pelagra este o boală cauzată de lipsa din alimentație a unor vitamine (în special PP) și proteine, care se manifestă prin plăgi pe corp, tulburări gastrointestinale și nervoase”. Iar Grigore Vieru împușcă doi iepuri dintr-odată, scriind: *Invidia dintre poeți este mai rea decât cea dintre femei, dar nu putem spune că îmbătrânește pe femei mai târziu decât pe poeți.*

Pas de subscrie la una sau la alta dintre identificări. Așa că lăsăm identificarea să aparțină în exclusivitate autorului, cu toată subiectivitatea lui. Ar merita o analiză de caz pentru că generalizarea operată de el a fost emisă pe un triunghi scalen - *invidia* (termen

extrem de abstract, greu de probat juridic, difuz psihic, până la mentalitate și caracter), *poezii, femeile*. Se spune că ea, invidia, este structural mai dezvoltată la femei, decât în rândul bărbaților. Și cum termenul *poeti* face trimitere nedisimulată spre bărbați, triumfiul ar arăta așa: *invidia, poezii, femeile*.

În altă ordine de idei, visătorul Grigore Vieru crede că poezii adevărați trebuie să fie protejați de câte un Mecena (știa situații concrete de la antichitatea greco-romană până la Goethe. A scris și un aforism în acest sens: *Poetul trebuie să-și ascundă coroana înaintea de a intra la rege*.

Configurarea unui răspuns, cât de cât plauzibil, ar solicita o încrengătură de formulări, până ar depăși chiar cadrul unei ipotetice teze de doctorat.

Grigore Vieru era convins, probabil, că o încununare a valorii poetice se cuvine să aibă și nimbul stăpânului tuturor, numai după ce l-a scutit în mod sistematic de grijile zilei.

Forma supremă de existență a ființei umane rămâne libertatea. Cu atât mai dramatic s-a arătat absența și la românii de peste Prut. Cum acolo scriitorii au fost în prim-planul orientării mișcării de acțiune, și Grigore Vieru s-a aflat pe baricadele luptelor cu îndărătnicia și opoziții sovietizați până departe.

Scriind în cunoștință de implicare și încercând cumva o ierarhizare a durerilor pricinuite de absența libertății, Grigore Vieru a constatat: *Sunt mai puțin rele chingile constrângerii care provoacă numai durere, decât dezmățul care trezește și durere și greață și lehamite*.

În aceeași notă concluzivă se arată și următorul aforism: *Este abstractă pacea fără bucuria libertății*.

Ca să-și întărească părerea jurnaler, afirmă: *Să lupti pentru libertatea celor morți - există oare ceva mai sfânt și mai tragic? Și noi, în Basarabia, am luptat pentru ea. Și mai luptăm încă*.

Și ca o motivare superioară, un fel de mică parabolă, acestui aforism îi mai adaugă încă unul, de revelație creștinească: *Luptând împotriva lui Dumnezeu, mai poți oare zidi și înălța pacea între oameni?*

Cu două paliere de interpretare mi se pare a fi următorul aforism - denumit așa de Grigore Vieru (vezi!) - iar eu îi voi spune zicală -: *Libertatea este o creație înaltă, izvorâtă din dorul de desăvârșire, o creație plăsmuită într-un moment de inspirație supremă de către colectivitatea întreagă*.

Prima parte a formulării mă trimite cu gândul la o emanație individuală, ca în final, în partea a doua să dăm... peste... colectivitate. Abilitate, provocare ș.a. Ceva sincopat s-a întâmplat, deoarece sensul a dispărut din intenția anunțată inițial. Ori editorul n-a descifrat în întregime mss. trimis de la Chișinău!

În alte împrejurări și cu autorul în viață, i-aș fi cedat propriul aforism, care suna așa: *Suport la fel de greu atât libertatea pe care nu o cunosc și nu știu ce vrea de la mine, cât și constrângerea directă care mă umilește*.

Despre defectele românilor, Grigore Vieru s-a exprimat categoric: *Din cei trei „p” naționali vin cele mai mari nenorociri ale românilor*. Iar cei trei „p” naționali sunt: *pizma, pâra și ploconirea*.

Grigore Vieru nu a fost revoluționar de profesie, dar a predicat și a militat pentru a fi libertate nu numai pentru el, ci pentru toată lumea. Nici mai mult, nici mai puțin, a gândit libertatea atât cât poate duce omul, „nu mai mult!”

Pentru subcapitolul *patriotice*, în care elogiul limbii române rămâne elogiul adus României, citez următorul aforism: *Nu cunosc un dar mai frumos, din partea unui musafir străin, decât acela care-mi elogiază Țara în limba casei mele*. Rămân în afară de acest ingenios și inteligent text încă 80 de similare morfosintactice care aduc măreție cultural-academică lui Grigore Vieru, puterii de comunicare a Limbii Române. Multitudinea de flash-uri de o asemenea sinteză a fost canonul de răscruce literară a lui Iuliu Zanne (1855-1924). (Inginer de căi ferate, îndrăgostit de limba română, încât a cules cu trudă și inteligență de cercetător avizat în 10 volume - tot ce a crezut el că pot fi socotite *Proverbele românilor*, 1895-1903).

III. La „CULTURALE” sunt destule texte care, deschicocate, oferă cercetătorului idei și subiecte contemporane, menite, fiecare în parte, ca fiind dezvoltate să se constituie în conferințe de lucru în vreo colectivitate de scriitori sau de intelectuali. Spre pildă, extrag câteva, în formularea mea:

* Creatorul tânăr, până a-și găsi propriul drum în creație, se cuvine să meargă, ca în basme, și dacă va întâlni *invidia, pizma, irealitatea* de care să se ferească și să se dea la o parte.

* Un text poetic, după ce inspirația i l-a făcut cadou, nu trebuie trimis de îndată la gazetă. Munca stăruitoare pe text pare să fie cheia succesului. (*Întâi să lucească pe vârful peniței stropul cel roșu al sângelui meu, pe urmă, roua pe iarbă.*)

* Tot tânărului aspirant la gloria literară, Grigore Vieru i-a dat următorul sfat: *Viața nu trebuie hulită, nici divinizată - se cuvine să ne înțelegem cu femeia pe care nici n-o urâm, nici n-o iubim*.

Aceluiași aspirant i se reține atenția asupra valorii scrisului individualizat: când stăpânul este în viață, că după moartea acestuia uitarea se așterne peste, ca și când nici n-ar fi existat cândva.

* O influență culturală de mare densitate filosofică se dezvoltă în următorul text: *Omul laudă hărnicia albinei, pentru că îi mănâncă mierea; pe micuța negresă a uitat-o în fabulă împreună cu bietul greieraș*.

* Vreau să nu speculez gratuit și nici să trec următorul aforism (!!) la paradoxuri, ori limbaje ieșite pe câmpia lui care-o fi: *Dacă aș avea geniu, n-aș chinui talentul*.

În matematică, fizică - discipline teoretice, în principiu, revelația poate fi a unor genii - trebuie (obligatoriu!) calcule, observații de laborator ca genialitatea să-ți iasă în cale (în tehnică și calculatoare, situația este alta).

Pentru mine, singurul geniu cu descoperirea lui copleșitoare, pentru multe veacuri, a fost Albert Einstein (1879-1955) cu a sa uluitoare formulă referitoare la energie - $E = mc^2$. Iar pentru artele vizuale, C-tin Brâncuși. Sculpturile lui sunt geniale pentru că sunt realizate în urma unor viziuni în spațiu. Apărute prin înfrâncenarea unor idei. Deci, românul nostru a realizat o sculptură de idei. Un aforism lauda marea îndârjire ce i-a fost dată de pronie poetului Grigore Vieru, pentru a-și desăvârși ori perfecționa talentul.

CONFESIUNILE lui Grigore Vieru reprezintă o mină de aur pentru toți biografi săi. - *inspirație, orientare, verificare a unor informații*. Traducerea expresii latine *cum grano salis*, în semnificația sa estetică dă câștig de împlinire.

Păstrându-mi limitele comentariului parțial sub acoperișul întregului, adică al titlului de studiu,

reproduc un aforism care iese dincolo de bașca: *Am muncit pentru adevăr și adevărul nu-mi găsește loc pentru îngropăciune.*

O filosofie a neantului, scurtisimă, moartea fiind singurul adevăr absolut al vieții noastre și al fiecăruia în parte.

Lăudându-și singurătatea într-o tonalitate poetică, devine sobru și sincer îngrijorat ca om, totuși: *Am găsit urmele unei sălbăticiuni pe întinsul înzăpezit al singurătății mele. Poate că sunt chiar urmele singurătății.*

Vieru, metaforizând, obține simboluri și spații poetice viabile. Singurătatea aici având înțelesul de autoprotecție față de contingent, dar și spațiul de siguranță pentru creația de durată.

Transcriu o confesiune de mare adâncime filosofică, personalizată prin biografia lui Grigore Vieru: *Nu sunt un om curajos, pur și simplu mi-e rușine să ocolesc adevărul.*

Bănuiesc că vreuna din tezele de doctorat rezervată scriitorului ori în vreun studiu de specialitate lingvistică să-i fi subliniat contribuția la folosirea majorității cuvintelor cu etimon latin, deși în vocabularul lui sălăluiesc destule slavonisme. Ar fi, zic eu, un studiu de mare relevanță în redefinirea lui în spațiul românismului eminescian.

Sub cupola aceluiași *scepticism mântuit* (ca să preiau o expresie a lui Eugen Simion, căruia i-a realizat o monografie de ținută academică), voi reproduce două aforisme înnobilate de un tragism asumat:

Zi zgribulită. Zgribulite biserici. Sentimente și nădejdi zgribulite. Zgribulită și limba română. Aștept alt Chișinău și nu mai vine. Și:

Voi muri fără de lacrimi. Le-am plâns pe toate.

Prima formulare se arată a fi de orientare bacoviană. Dacă la poetul simbolist, predomină culoarea - galben, violet, negru, deci oferta poetică se adresa ochiului, ca receptor autorizat (și științific), aici Grigore Vieru ne provoacă simțurile. Aranjamentul determinărilor - ante și postpuse, derivate din vb. *zgribuli* - mai degrabă în forma lui reflexivă - au atingere directă cu lumea concretului: *biserici, Chișinău*. Când se trece în lumea conștientizării timpului (*zi zgribulită*) și a extremităților acestuia, luându-și pe sine ca punct de referință, *sentimentele, nădejile*, chiar *limba română*... dărdăie. Centrul de coagulare a preocupărilor, Chișinăul, trebuie să se înnoiască. Așteptarea are nevoie de alți parametri lingvistici.

Cea de-a doua formulare este o confesiune întru sine, un *eu* auctorial, înfundat, care nu-și mai ascunde deznădejdea. O clamează, parcă, drept ultimatum.

Invoc un altfel de aforism cu trimitere vădită spre Hristos și faptele Lui. Iată-l: *De obicei, pietrele aruncate în mine cad dincolo sau dincoace de puterea și dreptatea mea; acolo ele își povestesc unele altora nefericirea lor.*

O altă fațetă a lui *eu auctorial* se înregistrează în aforismul care urmează: *Fiind umil, m-aș înjosi, fiind mândru, m-aș spurca; trebuie să trăiesc în stima oamenilor și este atât de greu să trăiești în ea.*

În *contra vu* poemei lui Eminescu - *Mai am un singur dor* - asimilată creator de Grigore Vieru, citim „un posibil epitaf pentru mine”: *Aici odihnesc eu, robul lui Dumnezeu, care nu am tras folos de pe urma nici a vieții, nici a morții.*

Toate confesiunile lui Grigore Vieru au un plus de sinceritate, așa zice narativă, care înalță caracterul de

om al cetății, direct interesat de valoarea acesteia - nu numai în timp, ci și în spațiu.

...Venind dintr-un spațiu al unei istorii măștere, cum s-a dovedit a fi Basarabia. Și ca atare, pe primul loc, în plan cultural, a fost literatura de barcadă - întâi prin impunerea limbii române, ca principal (și singurul) mijloc de comunicare, cu toți ceilalți frați de-a dreapta Prutului, Grigore Vieru a compus și poezii de dragoste. Nici nu se putea gândi altfel, când mamei, pe care o diviniza, ca orice băiat care conștientizează totul despre ființa care i-a dat viață nu trebuie în veci înlăturată din sinele alterat sau nu. Așa cum Vieru, stăpân pe o anume experiență de viață, putea să mărturisească și aforistic că *Dacă n-ar fi iubirea, m-aș teme de viață*. O, câte căi de viață nu s-ar desprinde în dezvoltarea în fâșii stilistice, dezvăluind frumusețea nealterată a femeii, în ipostazele vârstelor pe care le tranzitează și ea, ca și noi toți.

O replică minunată îi oferă Poetul unui bătrân îndrăgostit: *Singura femeie tânără și frumoasă de care un bătrân rămâne, fără teamă, îndrăgostit, este natura.*

Surprinzându-l pe românul filosof Emil Cioran îndrăgostit, spre bătrânețe, și căpătând o stare de insomnie, poetul român crede că el „a avut timp să regândească femeia fără să o supere”. Și cu delicatețea care-l caracterizează în permanență, Vieru a rostit un proverb năucitor: *Pe lacrima ei, femeia coase flori.*

Cu toți știm că apanajul femeii de a lucra la gherghef (și nu numai!) reprezintă nu numai o preocupare expresă a femeii dintr-o familie întemeiată, dar și o formă lucrativă de relaxare. Așa încât a lăuda-o este o notă de bon ton.

Nu în puține cazuri, și prin aforisme adecvate, Grigore Vieru a biciuit fățărnicia, minciuna și înșelătoria femeii de tip hierodul. Bărbat fiind, a constatat că *Femeii nu-i este indiferent nici cum o iubești, nici cât o iubești și nici de ce o iubești.*

Ar rezulta, la o primă ochire de interpretare a textului că autorul pare să fie neutru, indiferent. Dar nu este așa, deoarece personalitatea și-o dorește a fi integră. Iar mai încolo se constată că la unul la altul nu reprezintă o căutare a viciului neadormit, și nici a unui proces de autocunoaștere, în diverse împrejurări, ci a unui narcisism fără limite. De fapt, „dânsa se iubește numai pe sine,” I-aș adăuga, spre spovedanie, observația lui Vieru despre minciună: *Minciuna în dragostea unei femei are un trecut în care petrec mai mulți mincinoși.*

Un aforism care înclină balanța semnificațiilor spre un fel de patriotard: *Găsesc în cuprinsul iubirii unei femei dragi tot atâtea locuri frumoase și odihnitoare ca în cuprinsul Patriei mele.*

Surprinde cu felul său de observator al universului feminin că două femei angajează o discuție, nu de care o fi, ci de a-și dezvălui câte ceva din viața lor particulară: „una se crede cea mai frumoasă, iar cealaltă, că n-o merită soțul”.

Pas de comentează și ia-i apărarea uneia dintre ele!

Există și o idolatrie a femeii, ca și când ea ar patrona totul în univers, fapt din care profită bărbatul. Hai să ne minunăm împreună: *Există mai multe feluri de iubire: de carte, de cântec, de meserie, de Dumnezeu; și toate izvorăsc din iubire pentru femeie, din teama de-a nu pierde dragostea ei.*

O mângâiere, prin înmânarea unei flori ființei iubite, desprindem din următorul aforism: *Numele florii s-a topit în mireasma părului tău.*

Nu descoperim aici o exaltare de tip romantic, ci o

constatare în dezvoltarea imaginărilor a sentimentului de dragoste.

Dar bărbatul - fidel sau nu - trăiește cu amărăciune retragerea inexplicabilă a iubitei din viața lui. - *Am iubit femeia, apoi am cunoscut-o, pe urmă n-am mai auzit de ea.*

Poate să fie expusă și o experiență de viață personală, dar când aceasta este trecută în câmpul tactic al literaturii, până la nivelul unui aforism, atunci capătă, de la sine putere, nimbul semnificației. Deci, uitarea din partea ei, nu însă și din partea lui (*Și te-ai dus dulce minune / Și-a murit iubirea noastră...* Să fi fost floarea albastră?!)

Când iubirea este împărțită de cei doi din cuplu, Grigore Vieru a constatat îndreptățit: *Acolo unde poate zbura și ajunge o inimă îndrăgostită, vulturul nu cutează.*

Nu de puține ori, poetul basarabean, croit punctual pe dreptate și adevăr național, infiltrează reverberații ale acestora și în creațiile de dragoste. Reproduc doar o mostră: *Dragostea este una din formele dreptății. Poate chiar dreptatea însăși.*

Transcriem un aforism genial care, după cum se va vedea, oferă un timp continuu al receptării. Cu atât mai bogat, vine în semnificații, fiindcă orice observație analitică se arată palidă ori insuficientă pentru împlinirea totală a răspunsului: *Dacă m-ar cunoaște măcar femeia pe care o iubesc așa cum mă cunoaște primejdia.*

Două substantive comune - *femeia* și *primejdia*, subordonate informațional verbului *a cunoaște* (în majoritatea cazurilor, tranzitiv, dar și reflexiv) - dezvoltă câmpuri semantice aparte, unele dintre ele, fiind unicate. Iar aici, în context, prin alăturare, creează predispoziții de atitudine și confesiuni.

* Egalitatea de participare în iubire a celor din cuplu - în vederea unei căsnicii durabile -, Poetul a exprimat-o așa: *Dragostea cere unui bărbat nu mai puțină gingășie și nu mai puțin freamăt sufletesc ca unei femei.*

Fiind vorba de o experiență individuală, pe care orice cuplu din el și ea -, n-o poate parcurge după norme și legi generaliste. Ieri, poate, astăzi, areori.

IV. SATIRICE

Câmpul de bătaie al acestor texte, pardon, aforisme, este același dintotdeauna. De când antichitatea Greciei a împărțit fluviul realității (paradoxal, Grecia n-are fluvii) în forme de cultură dezvoltate și preluate de romani.

Satira este o categorie estetică, astăzi cu maximă independență, de la origini aparținând comediei. La greci și la romani, în piesele de teatru, personajele principale erau *satiri* = divinități rustice din mitologia greacă, reprezentate prin ființe cu corp omenesc, acoperit cu păr, cu coarne, coadă și picioare de țap (sau de cal), personificând instinctele brutale (oamenilor din modernitatea noastră, unora, desigur, li se poate alătura epitetul de *satiri*, dacă sunt *cinici*, *desfrânați*, *senzuali*, *libidinoși* - *Dicționarele*).

În principiu, satira a fost o specie lirică, având reprezentanți, de-a lungul timpului, în toate literaturile lumii - de la Aristofan, Plaut, Terențiu, până la Rabelais, Swift, Gogol, Maiakovski, Caragiale, Kafka.

Satira, fiind foarte răspândită, cel puțin în literaturile Europei, și-a căpătat, la nivelul termenului, sinonime precum *diatribă* sau *filipică*.

Privind în jurul lui și văzând moravurile Romei

imperiale, *Juvenal* ar fi exclamat: „E greu să nu scrii o satiră” (după Tudor Vianu, *Dicționar de maxime comentat*, Ed. Științifică, Buc., 1962, p. 221).

Cum aforismele lui Vieru au toate un grad de generalitate ușor de pus pe pânzele comentariului specializat, vom proceda așa (scriem ca la formele de fracție: întâi număratorul, adică aforismul în scurta lui formulare; apoi numitorul, ideea și comentariul nostru).

* *Dacă nu găsești în singurătate pe Dumnezeu, prinde bine și prietenia maimuței.*

- Creștinul însingurat merge în pustie, rugându-se Marelui Spirit, gândind că pot să stea de vorbă, arghezian vorbind. Când să se întoarcă spre casă, fără să aibă certitudinea că Dumnezeu i s-a arătat, ca să nu plece întristat, lecuindu-se de a mai avea asemenea aspirații înalte, ar fi fost bine, ba chiar pilduitor, să rămână la nivelul animalului - maimuță - cu care a coabitat secole și milenii. Că în viitor, nu se știe cum se întoarce roata (soarta?!).

Deci, individul nesăbuit, care aspiră, fără să știe ce i se cuvine și ce nu.

* *Ori steaua cu cinci colțuri pe frunte, ori păduchele - aceeași rușine.*

- Deși nu e aforism, e o zicere despre politică, având trimitere spre Moscova, Grigore Vieru arătând cu degetul spre cei îndotrinați astfel. Cuvântul rușine (<lat. *rosens*) este bogat ilustrat în limba română - de la expresii specifice, până la sinonime, cum ar fi: *sfială*, *timiditate*, *pudoare*, *modestie*, *reținere*, *rezervă* ș.a.

* *Oastea care a învins în bătălii începe să îndrăgească războiul.*

- Satirizează lăcomia unor bătaioși mercenari.

* *Setea românului de a lovi și răsturna pe fratele său este uneori mai aprigă decât dragostea bețivului pentru butelcă.*

- Agresivitatea la români, chiar când vine vorba de aproapele său, nu are limite. Ba este o fală de învingători, ieftină și caducă.

* *Chiar dacă luna ar făta purcei, tot n-am putea-o numi scroafă.*

- Atac dur la acei poeți care nu-și controlează expresivitatea comparațiilor. (Luna, prin culoarea ei galbenă, primind lumină de la Soare, a fost comparată, în fel și chip, de la romantici încoace, încât modernii (unii) au văzut-o ca pe o mămăligă. Uite un subiect gras pentru o altă teză de doctorat, pe undeva, la noi în țară, așa ceva?!)

* *Gândim religios și mâncăm animalul.*

- O constatare de bun simț, venită din partea unui om civilizat. Este o atenționare și despre comportamentul fiecăruia dintre noi. Dar, de când cu mărșăluirea unor români prin lume, și întâi prin Europa, „ai noștri” trag după ei obiceiuri, dar și apucături cu care au trecut granița.

* *Acolo unde sfârșește caracterul unui popor subjugat, acolo a sfârșit și caracterul limbii sale.*

- Toată înțelegerea textului se cuvine pornită de la cuvântul *subjugat*. Pluralitatea de sensuri pe care le emană vizează două substantive - *popor* și *limbă*. Componentele participiului *subjugat* - *sub* fiind prepoziție, dar și element de compunere, cum este aici, în exemplul nostru, deconspiră o știință a istoriei trăite. De aceea, stilistic, nu este nimic de adăugat.

Mă gândesc doar că *limba* întâi este a mamei, din orice parte a globului; că după aceea vine... *poporul*.

* *Nimeni nu poate avea ca vecin o singură țară.*

- Ideea de izolare nu poate fi acceptată niciodată.

Afirmația, fiindcă nu putem accepta că textul poate fi socotit un aforism, are ceva ironic sau comic în sine. Mă gândesc, nu la generalizare a lui, în țările insulare ale oceanelor. Punct.

* *S-au strâns toți proștii în limba moldovenească, pentru că acolo poți mânca pe degeaba, ca la praznic.*

- Respingerea categorică a acceptării existenței limbii moldovenești.

* *Lucrurile învălmășite, aruncate în dezordine par vechi, chiar dacă sunt noi. Nu oare tot astfel par multe poezii de azi?*

- Următorul aforism trebuie comentat la... poezii cu semn de întrebare. Răspundem, acum în cadrul *Satiricilor*, deoarece deconspiră o atitudine tranșantă față de îmbârligăturile prozaice ale unei părți a poeziei contemporane.

* *Toate națiunile au proștii lor, dar numai la noi se pun toți pe scris cărți.*

- O afirmație poetică, și atât. În esență, ea vizează pe mulți pușcăriași - desigur, certați cu legea, care, prin denunț au căzut în păcatele scrisului, spunându-li-se că vor fi eliberați mai devreme, scăzându-le zilele din pedeapsa stabilită de instanța de judecată.

...La SATIRICE, am convenit să încadrez și unele... scabroase, pe care nu le comentez, deoarece le socotesc accidentale, în actul de creație particular.

* *Mai bine să-ți tai nasul decât să te măsoari în luptă cu căcatul.*

* *În mare fecalele omului se scurg, iar veninul invidiosului în inima lui.*

* *Nici borătura sau puturoșenia, nici prostia sau ingratitudea, nici chiar asuprirea sau trădarea nu-mi provoacă o mai mare repulsie ca zâmbetul disprețuitor și orgolios pe care-mi vine să-l smulg tot din dinți.*

* *Dacă ceea ce deșartă omul din el nu ar puți atât de urât, omul ar fi un animal mai frumos decât calul.*

Și încă una, care pune capăt la toate.

* *Primul lucru pe care-l va face slava deșartă va fi să se crăcească sub puterea fudulă a hojmălăilor politici.*

Marele J.W. Goethe spunea: *Adevărul este o făclie, dar una îngrozitoare*. O privim clipind când trecem pe lângă ea, și ne e frică să nu ne aprindă. (apud Tudor Vianu, op. cit., p. 16). Satiric, fără drept de apel l-am găsit pe Vieru în următoarea rostire, cumva năbădioasă: *În ziua în care se va sfârși lumea, va rămâne, Lui Dumnezeu, tot aurul omenirii pe care El l-a urât atât de mult.*

V. DEFINIȚII GENIALISTE DE FILOSOFIE - TEORETICĂ ȘI PRACTICĂ

Am reținut o definiție metaforică a... Cugetării (< lat. *cogito - cogitare*): *Cugetara este măduva de foc a unui fulger care străpunge bezna.*

În cât privește dreptatea de pe pământ, Poetul îi confirmă realizarea ei deplină în Cer, chiar la o scară macro: *Țara mică numai în Cer poate avea hotar mare.*

Întotdeauna, Grigore Vieru a fost interesat de mersul națiunii (române, în primul rând și n-a acceptat să scrie despre proști decât în derădere. De aceea s-a exprimat că *Prostia nu este națională, dar poate fi*. Ca un bun român se lua pe sine de pildă și constata că la români ne lipsește ideea de unire, mai degrabă vrajba este cea care ne pecetluiește existența mai toată viața. Nu întâmplător, următoarea configurație stilistică pare să îndulcească această afirmație, de fapt, un raționament logic: *Fiecare stea se mișcă pe cerul ei, fiecare fluviu*

pe drumul lui și fiecare națiune pe calea sângelui ei.

Umblând prin filosofile lumii, componentele astrale - *lumină, umbră, stele, cer* ș.c.l. - i-au smuls și lui Vieru pertinente formulări de cuget. Și cum a mers îndeaproape lângă Eminescu, mi se pare firesc să descoperim în creația lui reverberații pertinente din creația poetului nostru. Iată câteva:

* *E bine să învețe un popor de la altul, nu este bine să învețe un popor pe altul* (ideea excluderii asupririi prin ideologii superioare).

* Stând ani de zile sub jugul Rusiei sovietice, și Grigore Vieru a simțit din plin lipsa de libertate. Și atunci, a fost îndreptățit, să scrie o apoftegmă în formularea aceasta: *Cum să-ți întind mâna, când mi-ai bătut-o în cuie?* (suferind, trimiterea subtextuală la patimile lui Iisus Hristos de pe cruce este de evidență).

* De filosofia neputinței de a ieși din corzile politicii asupritoare este și aforismul următor: *Mi-am măsurat întâi grădina, apoi icoana, iar la urmă și lacrima.*

Într-o atare situație, schingiuitul, ca-ntr-un tablou de Octavian Băncilă, parcă spune: *Sunt mai trist decât par și par mai sătul decât sunt.*

* Revigorat, la nivelul spiritului și al vieții, cu legile ei nescrise, dar întremătoare, crede în puterea germinativă a semințelor: *Înainte celui care seamănă, să meargă numai semințele.*

De ordinul filosofiei teoretice, partea practică a ei, aplicarea propriu-zisă, rezidă în posibilitățile reale de receptare aplicată - *Răbdarea îndelungată se preschimbă-n lene.*

* Nu cred că putem dezvolta anumite comentarii pe marginea unor aforisme, precum sunt acestea:

* *Poți pierde o stea din ochi, dar cerul întreg cum să-l pierzi?*

* *Ghiocelul a scăpat din ghearele iernii, dar întrebați-l unde i-i mirosul.*

* *Soarele nu poate răsări fără Pământ (lăudorășenia fără limită a unui pământean).*

Poetul Grigore Vieru s-a deosebit, în multe feluri, de confracții români. De departe, pe linia frazării, a muzicii interioare a cuvintelor. Cultura lui muzicală asimilată în tăcere l-a îndreptățit să afirme: *Prin Mozart sau Bach, Ceaikovski sau Verdi, Beethoven sau Enescu, întreaga lume devine un singur neam integrat în Ordinea și cadența cosmică.*

Conștientizând efemeritatea vieții, cunoscând din interiorul trăit al românului, redimensionând sentimentul tragic al dispariției, ridică mînea la fileu acelor reclamații, denigrându-i: *Singurul lucru pe care nu-l poate face românul este s-o pârsască pe Moarte Vieții.*

Deloc în trecere, spun că vb. *a pâri* (cu etimon slav *p(ř)řeti*) astăzi pare să se fi refugiat în limba vorbită de la satele românești din sudul Carpaților. Pentru oraș a crescut, prin dislocare, vb. *a reclama* (<lat. *reclamare*). Fiind foarte des folosit acest latinism, slavonismul tinde să intre în categoria arhaismelor. Speculez, zicând că substantivele *viață* și *moarte* propagă și ele, fie și în corespondentele lor verbale, multe sensuri și semnificații. Orizontul lor de lucru a fost diferit de la un veac la altul. Așa că, filosoful Grigore Vieru, văzând atâtea racle la români care le perturbă viața, până la o măcina, a chibzuit un text pe care îl folosim ca exemplu în doctrina mentalităților.

Tot în conul mentalităților, includem și următoarea cugetare, ca un semn de destindere, prin sufixe diminutivale: *-iță, -uță: Românul dezmiardă și*

drăgălășește până și pe diavol - l-am numit pe Michiduță - crezând că astfel îl păcălește și-l îmbunează. Pe dracu!

Într-un alt registru, tot despre români, Grigore Vieru s-a exprimat în următorii termeni (moldovenefști): *Românul e rușinos, dar uneori poate lua de cumătru și pe Dumnezeu.*

Una de tot hazul, de departe neaoșă, în filosofia parcă a lui Swift: *Atunci este cel mai supărat românul când se răstește la măgar să mai aștepte și el după ce a pus porcii la masă.*

Putem să dezvoltăm o pledoarie pentru adevărul din artă, deoarece realitatea care l-a inspirat este mult mai complexă și deloc contorsionată. Până și visele sunt mai bogate.

Discuția, dacă am pornit-o, s-ar transforma într-un *Tratat de specialitate.*

Notam ceva mai sus, că Vieru a mers pe urmele lui Eminescu în multe privințe. Și am arătat în câteva rânduri, până aici, cum devine...chestiunea. Ca și când aș fi fost auzit de starostele acestor minunate limbaje aforistice, Poetul se hotărăște să dea cărțile pe față, zicând: *Dumnezeu s-a interesat de Eminescu - dacă n-ar fi atât de încet românul, ar fi ajuns de mult la arhivele cerești.*

Contrar adevărului în fapt, cu privire la nevrednicia românului, formularea s-a făcut ca să-i iasă din condei, laudând, îndreptățit, spiritul de cercetaș al românului. Restul e tăcere și bonomie

O spovedanie de ultimă oră glăsuiește așa: *Să mă alunge Dumnezeu de pe cărarea altor păcate, că pe drumul urii, pizmei, părei, și a trădării, la fel în bucuria stricată a muncii ușoare și necinstite n-am călcat nicicând.*

Excelentă este această mărturisire de autocunoaștere. După cum și această mărturisire a cuiva, de la... serviciul de cadre (na, de resurse umane!) cu acces profesional până mai sus, sus de tot, fiindcă venind de acolo, jos pe Pământ ne informează: *Dumnezeu din creația Sa și diavolul din meseria lui trăiesc.*

Îmbătrânind, ca tot omul, trestia gânditoare, Grigore Vieru devine nostalgic, rememorând cu lacrimi fericirea din anii copilăriei: *Așa vii tu, bătrânețe: ca o calmă și caldă limpezire a toate. Chiar moartea murmură ademenitoare ca o strălîmpede apă în care mă scaldam fericit în anii copilăriei.*

Deși anii aceia s-au transformat într-o Fata Morgana iar viitorul doi s-a instalat în carul cu obadă al catărilor pentru trecerea Styxului. *(Mergem pe drumul care duce spre moarte și fiecare ajunge întâiul.)*

Intrigat de faptul că el, Poetul, se prea iubește pe sine, fără tăfnă, le-ar fi răspuns peste umăr, acuzatorilor: *Bineînțeles că nu trebuie să iubim propriul nostru eu. Dar de ce trebuie să-l iubim pe-al altora?!*

În cadrul filosofiei practice, ca și când Grigore Vieru s-ar fi gândit la Hesiod (sec. 8 sau 7 î.e.n.) cu ale sale *Munci și zile*, sau mai degrabă la *Teogonia* (care vorbește și de creația lumii) metaforizând toate zilele (săptămânii, ale anului?!) le convoacă să stea de vorbă cu

Dumnezeu despre rostul lor în ceruri și pe Pământ. Dar, *El, numai Duminica are răgaz.* Scriptura ne spune că numai atunci și-a poruncit să aibă zi de odihnă.!

Greu de răzbit prin desiușul de îndoieli și de găsit un răspuns convenabil. Pentru a ieși la liman, filosofia lui Socrate ne spune clar: *Cunoaște-te pe tine însuși.*

O consolare draconică și-n aceeași măsură, hazoasă: *Sunt alcătuit din mai mulți oameni; este imposibil să murim cu toții în aceeași clipă.*

Premoniții explicabile când știi că ai o operă în spate.

Despre filosofia vieții, ca poet cu imaginație bogată, a conceput următorul aforism care înclină spre filosoful Lucian Blaga, cel din aforismele lui mărturisitoare de multă biografie: *Cea mai nesigură este puterea închipuirii, apoi puterea gloriei, iar la urmă, puterea iubirii care azi te poate îmbrăca în aur, iar mâine în zdrențe de cerșetor. Sau Piatra care m-a lovit s-a așezat de minune în zidul templului meu.*

Adevăruri inalienabile, reieșite din viața unui scriitor cu pecetea durabilității pusă pe multe creații ale sale.

VI

În ultimă instanță m-am hotărât să las la voia cercetătorului interesat de opiniile mele să-și completeze și să-și sporească personal numărul de aforisme cu ceea ce se cuvine inserat aici. De aceea am numit eu:

- *indecise ca sens:*

* Mai cunoaște-mă și dumneata pe minsumi.

* Nu vreme, singurătate nu-mi ajunge.

* Binecuvântează, Doamne, brazda, drumul cel drept pe care Patria merge la masă, la odihnă și în străinătate.

- *confuze*

* Merit mai mult, dar n-am vreme să cer.

* Acesta e Soarele, spunem copiilor, și nimeni nu întreabă: De ce?

* S-a umplut viața oamenilor de bucurii stricate și numai Dumnezeu știe ce va fi mâine

- *locuri comune:*

* Românul care nu știe câtă țară a rămas în țară, nu știe nici câtă moarte-l așteaptă. Dacă ceilalți văd pur și simplu Soarele, orbii l-ar mânca, văzându-l.

- *absurde:*

* Mătură-ți întâi genunchii, apoi ogrăzile lumii.

* Fudul mortul, fudulă și crucea.

* Chiar dacă atârni spânzurat, românul te gâdilă la tălpi ca să răzi.

* Trei lucruri nu pot fi lăsate pentru a doua zi: lucrul, somnul și femeia.

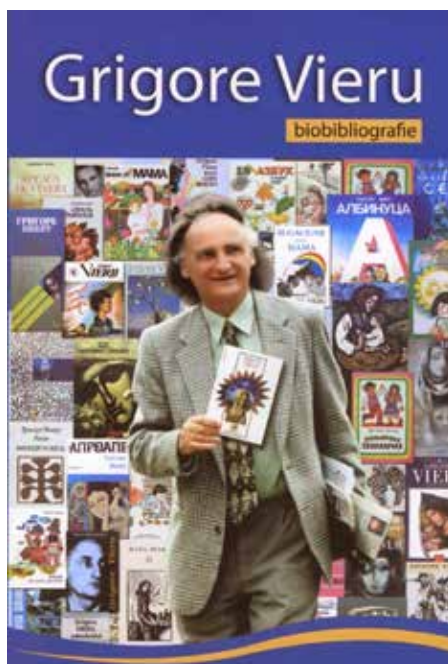
- *de care o fi:*

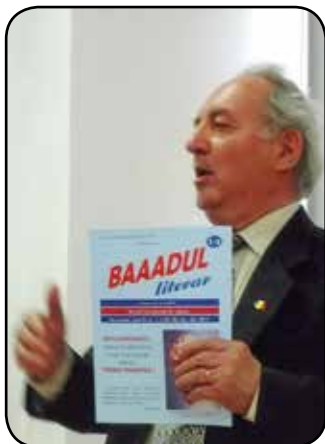
* Încep să uit chipul unor lucruri scumpe și dragi inimii mele - cu siguranță unul din cei doi nu este al meu.

* Pe lacrima ei, femeia coase flori.

* Mâncat de lup ești oaie, mâncat de porci nici oaie nu ești.

dec. - ian. - feb. 2017

Orice efort e o bâjbâială... serioasă !

O aparentă lipsă de bună-cuviință și iubire familială „descoperi” în niște poeme* - mereu greșesc numărarea -, dar dezmeticirea neocărâtoare vine de undeva și-ți șoptește alt adevăr pe care ar fi trebuit să-l fi sesizat mai devreme. Versurile „Din nou sună la interfon/ părinții mei decedați/ deși de-atâtea ori le-am explicat/ că nu mi-am făcut încă valizele,/ că s-au mai ivit aici treburi de rezolvat...” (Aniversare, p.8) acoperă toate cerințele definiției despre responsabilitatea **Omului Poet** în această lume, în această viață a cărei durată mai depinde și de noi, nu numai de... Atenție însă, **Oamenilor**, interpretarea semantică a pronumelui (banal!) „noi” numai făcută individual are valoare (sic!)!

Volumul *Să nu visezi șerpi albaștri*, al lui Alexandru Jurcan, e ca un drum montan care, renunțând din start la serpentinele care i-ar fi justificat nașterea, urcă frontal și coboară abisal, sfidând parcă cerințe elementare și ignorând reguli de utilizare. Autorul unui asemenea proiect în 20 de capitole nu este interesat „de ceața neroadă” (aceasta neputându-i întârzia planurile...), fiindcă-l țin treaz corbii care, substituindu-se lui Edward Hirsch, îi „aud... căutând hrană în somnul meu”, senzația aceasta fiind indusă de toate cele 99 de poeme. Numărul notat cu obstinație nu are nicio semnificație anume, doar atrage atenția. O demonstrează îndemnul insolit (și inutil?) „Să nu visezi șerpi albaștri”, prin care Alexandru Jurcan, *Poetul de netăgăduit*, te conduce spre cea mai neînțeleasă zonă a existenței, care poate fi o fărâma din aceasta sau întregimea ei: „cheamă-ți căprioare despletite/ pornește tobele copilăriei/ alungă-ți

sufletul din valea plângerii/ deschide-ți ochii și reîntoarce-te/ la singura fericire personală” (s.n.) (*Să nu visezi șerpi albaștri*, p.7). Dar pentru mulți alții, mai ademenitor ar putea fi aburul plin de tâlc al ultimelor două versuri din ultimul poem, *Actor cu fular roșu* (p.125): „dacă vrei să te ducă pe creste/ dă-i, fată, jăratric din poveste!”

Abia de aici s-ar putea împleti povestea construcției volumului și-aviselor „proiectantului”, prin reîntoarcerea la fila dintâi a cărții. Și dacă ai, Cititorule, răbdare, o să descoperi, mirat cumva la început, cu obișnuință firească mai apoi, un volum valid „ca un nufăr otrăvit cu lumină...” (p.84). Dar și Speranța că Poezia adevărată e cea al cărei izvor nu-l știi, însă îl descoperi chiar și-n

Eminescu („... vijelia-ngrozitoare,/ Care vine, vine, vine, calcă totul în picioare...”), care, iată, te trimite la Jurcan cu repetițiile lui imperiale și murmuri odată cu el, aproape ca după efectul unui stupefiant, „cineva... cineva... cineva/ îmi va trimite o corabie” (p.93).

O cromatică conștient ostentativă, generatoare de impresionism, accentuează, remarcându-l, stilul de neimitat al autorului care-și exprimă netulburat senzații sumare, uneori estompate, și sentimente dozate cu finețe, atât cât cititorul avizat să fie în stare, la rigoare, de săvârșirea unor analize psihologice. La Alexandru Jurcan, șerpii sunt **albaștri**, pânda e la fel („... câțiva șerpi înțelepți la pânda albastră/ știu că nu vei urca până aici...”), mântuirea, ca și rapsodia, e **albastră** („ca o inimă la capăt de drum/ drept unică mântuire albastră”), trecerea e **vișinie** („La geamuri uriașe/ încremenite în perdele/ din putred vișiniu/ pândești trecerea mea”), ochiul e **galben** („câinele mă privea cu un ochi galben”), deșertul, așteptarea, mormântul, jadul, copilăria sunt **verzi** („verde e viața ei/ verzi îi sunt iubirile/ de la balcon cerul pare cenușiu/ copacii negri/ ea poartă un colier din stânci verzuil/ (...)/ vă cere în schimb o inimă desculță/ ori un pahar cu lapte din copilăria verde”), chemarea, nisipurile și duminica sunt **albe** („Somnul prelung al oamenilor/ naște sărbătoarea ca o tăcere albă”), gândul și cerneala sunt **rubinii** („cât să-ți transcriu metamorfoza iubirii/ pe foi de dafin cu cerneală de rubin”), iar actorul are fular **roșu** („ea vede clădirea teatrului/ din care iese istovit/ actorul Cristian/ cu un fular roșu cât șuierul trenului...”). Exemplele, și-așa în exces, pot fi înmulțite exponențial. Fiind un fel de pretext, cromatica parțial obsedantă a poetului nutrește o infinitate de motive, toate adunate ca într-un „cuib al singurătății”, poate și pentru că „nu suportă adierea luminii/ nici nechezatul turbat al secolului/ atunci am așezat-o lângă singurătatea ta/ să tacă împreună până la a doua venire...” (Cuibul singurătății, p. 62). Acesta e - și afirmația responsabilă a mea o veți proba doar (re)citind poemul - cel mai bun, mai grăitor, mai adevărat, mai reprezentativ poem al lui Alexandru Jurcan din acest volum, care trebuie socotit drept crezul poetic al autorului.

Citești poemele lui Alexandru Jurcan și ai sentimentul - fără a te afla cumva în cea mai mică eroare - că ești înconjurat de adevărurile mari ale lumii, fiindu-ți jenă că nu ai fost tu acela care să le fi rostit mai adineaori. „Din nou te întreb:/ de ce durează obiectele mai mult decât noi?/ oalele mamei moarte n-au încărunțit/ nici scrisorile de

pe front ale tatălui// tăcând îmi răspunzi/ ca să poată adormi pădurile dintre noi/ sub plapuma eternă a norilor” (Pădurile dintre noi, p. 45). Grăbit să spună mai totul dintr-o suflare, poetul mimează precipitarea („ecoul meu își caută zid”, p.54), dar, distras de „alt hotel al curgerii mele”, își rezervă un dram de răgaz, fiindcă „deodată/ găsesc în rucsac/ printre șosete, cărți, tricouri, ascunsă ca un șoarece/ tandra mea singurătate” (Alt hotel, p. 124). Ego-ul îl revigorează tocmai când „fugisem de singurătate” și, decis parcă, se prinde în hora celor asemenea lui, pentru că singurătatea, aflându-se în fiecare, facilitează intrarea în istoria dezlănțuită a lumii, chiar dacă „la doi pași se află sărbătoarea cimitirului...” (p. 78). Fără a fi lipsit de ostentație, dar nici insistând atâta cât să devină agasant, Alexandru Jurcan și-a potențat un stil, nu exagerez, propriu, care abia el e de o singularitate ostentativă. „Te port pe palme cât mai sus/ să nu-mi vezi inima/ despicată/ de iubiri carbonizate” (p. 48).

Toate, dar chiar toate poemele (99) lui Alexandru Jurcan, invită la complicitate. E aproape implicită aceasta, poetul dorind, fără s-o declare explicit, ca cititorul bun să facă un efort minim de gândire, cu scopul aflării adevărului cum că lumea, în care și existența fiecăruia este inclusă, are o concentrație enormă de retorică ocultă. Intuitul nepătruns îl impresionează pe cel slab la efort mintal - iar aceștia-s mulți -, renunțarea la căutare venind ca o liniștire... Alexandru Jurcan nu disperă și-și continuă marșul, știind că odată și odată... „Rătăcește-te în mărirele mele - ai zis -/ ca un Ulise nepregătit m-am rănit/ de stâncile tale de vis -/ întrebări mici înghițite de pești cu buze/ gândurile tale ascunse în meduze/ lumini străvezii de jad străpuns/ doar un firav ecou de vată/ spre copilăria mereu curată” (Lumini de jad, p. 47).

Și totuși, autorul celor 99 de poeme, altruist în răspândirea propriilor credințe, dar nu chiar atât de dezinteresat de soarta lor, se adresează cu seriozitate și cu speranță numai acelora care vor să-l asculte. Altminteri, demersul său ar rămâne fără ecou. „Îți scriu cu jar din suflet să nu uiți/ Că ești stăpân pe clipă, e a ta/ nu o mai risipi în comparații,/ iar dac-o prețuiești devine stea” (Sărbătorile, p. 77).

Orice efort e o băjbâială... serioasă!

8 sept., 2017
Bârlad

* Alexandru Jurcan, *Să nu visezi șerpi albaștri*, 99 poeme, Casa Cărții de Știință, 2017, Cluj-Napoca, 128 pagini.

Misteriosul melancolic uimește

Nu știu câtă vreme voi mai fi în stare să-i citesc poezia, dar **George IRAVA** îmi lasă impresia că nu vede sau nu vrea să vadă restriștea în care ne aflăm. Dacă ar observa-o, așa cum e în firea omului tradițional, ar descoperi suferința acaparatoare, pe care versul lui ar confisca-o. Irava însă nu scrie poezie de circumstanță, fiindcă versurile lui, îndeobște, scaldă trăirile, adesea insondabile, ale sufletului adevărat omenesc, atingând senzorii conștiinței neperversitate pentru a trezi ființa și, de aici înainte, la tot ce viață înseamnă în vremuri în care ne întrebăm, când și când, dacă poezia mai are vreo trebuință, în „*veacul acesta putred, pustiu și bolnav*” (p. 68).

Aceste gânduri mi le-a smucit din cap volumul de față, căruia zicându-i **ultimul** mă tem să nu întrerup exegeza lirică la care George Irava trudește de ceva vreme... Ce mă îndreptățește s-o spun? Poezia de aici e recentă, dar, n-am nicio îndoială, „*Zugrăvește din nou iarăși pânzele posomorâte*” ale unui timp curgând prin nenumărate meandre, nutrind o „*artă afectată de întâmplări și evenimente îngrijorătoare care se petrec în afara ființei și conștiinței*”, după cum declară însuși autorul. Poetul este un scrutaător care descifrează colosal învălmășeala de senzații aglutinate în cuprinsul dintre veghe și somn sau, cum zice Irava, „*ce se tănuie între cuvinte/ De la-ntrebare până la răspuns*”. Așa că, asemenea unei învățăturidogmă, ghilotina axiomatică prăbușește peste noi o sentință tulburătoare: „*Ziua ce-apune e foarte obosită...*” (p. 97). Seamănă, dar nu e, cu o obsesie!

Lumea tăcerilor lui George Irava este ilimitată. Modestia lui e de fapt timiditatea care, cine știe prin ce avatar, se exteriorizează printr-o îndrăzneală stilistică impresionantă. „*De-aceea, poate, respirăm un plâns,/ Ca să aprindem focul pe pământ,/ Cât nesfârșirea, încă, nu s-a stins,/ Și ne mai duce, încă, în cuvânt*” (p. 44).

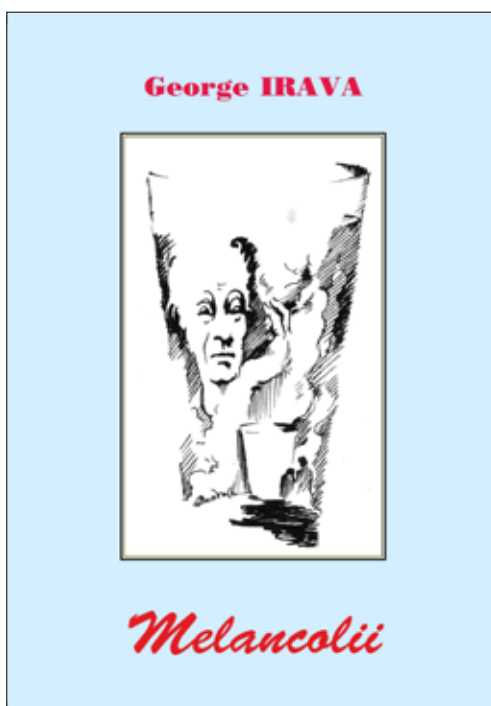
Adverbul *încă*, repetat cu noimă, furnizează celui subtil un subterfugiu nesilit: nesfârșirea,

potrivită până la ultima cută cu trăirea personală, este centrul oricărei amintiri reținute, care nutrește toate stările, inclusiv melancolia, ele iscând bucuriile, necazurile; și asta, de când lumea! „*Sufletul meu se cutremură, când îmi aduc aminte!*” (Animus meminisse horret!). Sunt vorbele cu care Enea lui Vergilius începe să povestească cucerirea și distrugerea Troiei. Ca o dovadă flagrantă, iată și situarea lui George Irava: „*Și-am auzit tăcerea cum îmi cere/ Să-i împrumut o lacrimă fierbinte./ Eu, din tristețe adâncă și durere,/ I-am dat tot plânsul lucrurilor sfinte*” (p. 26).

E timpul să evoc aici întreg universul liric al tuturor cărților de poezie (21) ale poetului Irava, pentru a remarca două mari teme care i-au absorbit atenția: *melancolia* și *singurătatea*. Volumul de acum, chiar dacă într-o ritmicitate moderată, aceleași teme le etalează de-a lungul poemelor (87) care încheagă cuprinsul. Nu e vorba de o repetare a temelor, ci de o dezvoltare a lor de la înălțimea unei senescente similare cu o frumos de lungă încercare de viață. Spicuiesc doar câteva versuri pilduitoare: „*Melancolia mi-a umplut odaia*”; „*S-aude-un zgomot prin singurătate*”; „*Melancolia, sora mea de sânge*”; „*Dar simt singurătatea cum își înfige gheara*”; „*Rămâne să cobor în spațiul melancolic*”; „*Respirare de singurătate*”; „*Cocorii alunecă-ntr-o melancolie*”; „*Trenul singurătății din cuvinte*”; „*Melancolia mea respiră incolor*”.

Așa stând lucrurile, accentele puse pe stări, adesea stranii, dar totdeauna motivate, ca *tristețe, durere, neliniște, dezastru* ș.a., ajută la închegarea *tabloului final*, atât de bine înrămat cu un nimb dificil de dimensionat: „*Și-a fost ca în prima dimineață/ A venirii ploii-n țărâna vie,/ Să-ncolțească firul de verdeață,/ Care n-a-ncăput în veșnicie*” („*Firul de verdeață*”, p.20).

Dezlegarea adâncului acestei strofe și deliciile vă aparțin. Misteriosul melancolic încă o dată mă (ne) uimește.

George IRAVA, simplu ca un poet

Nu mă feresc a afirma că **George IRAVA** are un fond cantitativ robust de lecturi foarte diverse, din domenii care aduc uneori mirare, dar în timp i-au clădit, în taină, o cultură individuală în stare să-l impresioneze pe suficient, el având grijă, totuși, să nu se „expună” în anturaje cu grade în plus de... ebuliție(!).

Încercările de critică sau, mai ales, de analiză a câtorva cărți din literatura lumii rămân intenții stimabile cu puțin bavardaj insolent și fără rezonanță. De altfel, nici George Irava n-a insistat să le scoată „în față”, ceea ce denotă o doză de conștiință care-i divulgă bunul simț autoapreciativ.

Poezia lui însă, privită frontal cu atenția cuvenită pentru un creator împătimit de subiectele lui, originale întrucâtva și cu un ușor detectabil numitor comun (asupra căruia voi reveni), merită o aplecare aplicată. Mai toată creația lui poetică e traversată de un acut sentiment al arhaicului concentrat (dar și centrat) pe imaginea ipostaziată a țărânului român din veac și pe filosofia lui liniștită. George Irava împlinește un imaginar - bineînțeles vetust - care, până în cele din urmă, atinge marginile unei clamări supărate, aproape revoltate, dintr-un motiv vag, insuficient „explicat”; țărânul e *talpă* prin vechimea lui, nerespectată însă, asta explicând cumva lamentarea implicită a autorului că *talpa* nu e ajutată să scape de blestemul unei existențe învechite, lăsată fiind în uitare.

Versurile sunt reușite și simțite în cea mai mare parte a creației sale, trecând aproape neobservate inadvertențele (sic!) stilistice și, uneori, prozodice, existența lor probând apartenența poetului la o origine de care nu s-a dezis niciodată. Această neruptură alimentează, de fapt, și crezul permanent mărturisit al lui George Irava, care îi permite, nu de puține ori, să fie... filosof.

E ceea ce îl distanțează de Vasile Militaru, de pildă, sau de Radu Gyr, reificarea țărânului și a existenței lui, justificând intenția justițiară de a readuce în atenție, nu neapărat de a-i modifica viața contributivă, imaginea lui ca obiect al proceselor sociale. Așa cum făcuse Tudor Arghezi, mai degrabă, într-o admirabilă stampă: „... Când îi privești împiedicați în fier, / Par, el de bronz și vitele-i de piatră. / (...) / Căci Dumnezeu, pășind apropiat, / Îi vezi lăsată umbra printre boi” (Belșug).

Cititorul care i-a parcurs constant cărțile de poezie - eu nefăcând trimitere la fiecare în parte, ci doar la anumite versuri care-mi susțin, parțial măcar, aprecierile - va observa cu relativă ușurință că indiferent pe unde umblă, în imensul univers românesc, aproape fără să-și dea seama că e un fidel peripatetician aristotelic, George Irava revine, des și obsedant, la țărân și preocupările lui veșnice. Strămoșul său imemorial e, în creația sa întregă, și subiect, și obiect, dar în credința proprie, coaptă-necoaptă, e o psihoză; conștiință însă și nemărginită, indiferent de împrejur-stările în care se exprimă „Și-i văd cum stau la față-ntunecați, / Că zeii prea curând i-au scos din lume, / Că nu mai pot revolta să-și asume, / De parcă-au fost de vii înmormântați. / Și ning prin vechi fotografii, și ning... / Mama din pâine,

tata din păring...” (Fotografii, 2011).

Obsesia de care aminteam ceva mai înainte e una organică, deloc manieristă, ceea ce face din George Irava un specialist în „țărănia” prinsă de el în atâtea „fotografii” existențiale („Mama Dumitra”, „Amintindu-mi de tata”, „Pe-o colină”, „Drumeție”, „Scrisoare către tata”, „Dochia”, „Lăutarul satului”, „Veni țărânul la oraș”, „Țărani la bălci”, „Păcală” și alte sute-sute), poetului rămânându-i doar să caute forma și modul în care să facă poza credibilă. „Și-mi rămân cântările / să le-nvețe păsările, / să le zboare ca de piatră / pân-or da-n ele de vatră, / să le zboare ca de zbor / pân-or da de un izvor...” (Fiindcă trebuie, 2011). Cititorul adevărat va sesiza, de bună seamă, boaba de ezoteric autohton care face din poet un predestinat, alături de atâtea alții asemenea. Poate și așa chiar trebuie interpretată **verva imaginativă** a lui George Irava, poeziile sale având adresă precisă, iar autorul fiind un slujitor cu orgoliu controlat, nu cu morgă ciocoiască. „Cineva vorbește în numele nimicului, / Mușcând din prezența numelui meu. / Și nu mă consolează nici clonțul frigului, / Ciugulind grăunțe în ograda lui Dumnezeu.” (Ca un fluture ieftin, 2012)

Poezia lui George Irava are o desfășurare frântă, meandrele proiectate mental conferindu-i un fel de armonie când săltăreacă, când foarte acută, după cum apar sau se ameliorează stările lui sufletești. O spune singur: „Cum să mă-ndure purul început, / Dacă prezentul nu mă mai încap...” (din 2012) sau: „Cum să exiști într-o realitate, / Cu toate sentimentele vândute” (tot din 2012). Poetului îi place să joace uneori rolul histrionului, ceea ce nu-i deranjant, mai cu seamă că posedă o bonomie ironică și hâtră, care parcă ne avertizează că nu ne cântă, totuși, decât un... fragment din cântecul lebedei! „Și să toarne alcooluri în pahare, / Noi să facem dragoste în prag, / Să scornim o pată de culoare... / Doar atât. Apoi, să mă retrag” (în 2012).

Fără a fi o clipă abscons, poetul nostru întoarce rosturile semantice ale unor cuvinte după reguli negândite de alții; nici n-am cum interpreta altfel „dedicația” cu strai hilar, de pe un volum de sonete din 2013: „Această carte se **dedică** LACRIMEI ivite între pleoape, să am și eu pe cine să visez”. Nostalgicul Irava s-a metamorfozat brusc în veselul Irava, care știe că moartea veghează dar, în lipsa curajului, așteaptă. Însă, pentru călătorul total prin poezia lui nu e greu de descoperit și picătura epicureică, și, completare naturală, un mertic sățios de hedonism. Din multele dovezi, una e suficientă: „În taina lumii nu e sărbătoare, / Ci doar o risipire de ispită” (în 2013).

x
x x

Ca cititor (și critic poate!) mi-ar fi plăcut să scriu despre **tăcere** ca o obsesie a poetului, dar nu pot, fiindcă el nu se mai întreabă ce-i tăcerea, pricină din care încetează de a-l obseda, e doar un pretext uluitor de meditație, ceea ce face din creator un cugetător care și constată totodată: „Ce au lăsat cuvintele în

urmă?/ *Tăcere, iar tăcere și tăcere,/ Și câteva cocoare pasagere,/ Cu ciocurile-nfpte în nocturnă* “ (2013).

Pân la urmă, **tăcerea** ca pretext e mai mult o obstinație, dar nederanjantă. Chiar dacă acest cuvânt îl întâlnim în 13 titluri (din 91!) și încă de o sută de ori folosit în zeci de stihuri, frecvența exhibată are menirea de a face observată puternica undă oximoronică din titlu, „*Tăcerea din cuvinte* “ (2013), care e încă un indiciu că George Irava simte limba română până în cele mai fine godeuri ale veșmântului ei lexical. „*Că cerul și-a înălbatrit mormântul,/ Mânjindu-l doar cu stele efemere*“ (*Singurătatea a-ntrebat cuvântul*, vol. cit. 2013) e doar o singură probă a imaginarului său poetic.

Adeseori, George Irava își pune cititorul (încă) nelibertin în omenească încurcătură, cu atât mai mult cu cât o poezie ca a lui, salubră în conținut și formă, poate părea o raritate între pretențiile parcă prea... moderne de la tot pasul. El e conștient spre ce se îndreaptă. Totodată e convins că ținta-i mai departe decât punctul final al călătoriei lui care, fatal, e înscris **undeva**. Îndârjit, perseverează în înaintare ca pentru o ultimă argumentare: „*Și am lsat o lacrimă să cadă,/ să-mi stingă-n vis iluziile din vis,/ Să mă confund cu singura dovadă,/ În care o zăpadă mi-a prezis:/ «Timpul iubirii îți este interzis»*“ (2015). Vedeți? Chiar și când exagerază e simpatic. Nu-l iei în serios, dar nu i-o mărturisești. Un volum întreg de „stanțe“ (*Anotimpul transcendent*, 2015) mă convinge că poetul și actorul fac, îndeobște, casă bună. (Vă amintiți aluzia, mai veche, la histrionism!) Irava își permite să se deghizeze cu artă, atâta doar că postușele folosite nu-s artificiale, ci împrumutate de la sursă; sunt naturale. El încearcă să disimuleze, bănuiala că e teatral însă îl dă de gol, iar demersul, devenit prea convingător, păstrează suficient credibilitatea pe care, cert, o și urmărește tacit. „*Am fost sclavul tainelor zăpezii/ Și neîmplinirilor din nori./ Am produs prin fântâni explozii,/ făcând beții de sărbători./ Acuma ard ca lumânarea,/ La capătul de infinit,/ Unde m-așteaptă întrebarea:/ De ce-am plecat? De ce-am venit?/ În să bețivu-i obosit*“ (vol. cit., pg. 60). El știe că răspunsurile la întrebări se află, vag, mai încolo. Calea lungă cere și halte, ca de odihnă parțială, dar și pentru acumulări de observații și reflecții. Finalul fiecărei stanțe (din volumul amintit) pregătește elanul pentru saltul următor, așa născându-se imaginea feerică a zbuciumului cotidian care asigură perenitatea existenței umane prin cadența generațiilor. Și ajungem la o margine despre care nimeni nu poate spune dacă... mai curge sau nu. „*M-a sărutat o candelă azi-noapte/ Și n-am știut prea multe ce să-i spun,/ Decât că eu eram plecat departe/ Și nu puteam să mă întorc din drum./ M-a-mbrățișat pe sensul interzis,/ Cu flacăra subțire și plăpândă,/ Că pentru prima dată m-a învins/ Imaginea venită din oglindă./ Uleiul candelă stătea la pândă*“ (ac.vol., pg. 115). Cititorul corect, iubitor necondiționat de poezie bună, se va cutremura la rostirea versului „*Uleiul candelă stătea la pândă*“, cu rezonanțe acute de afuziune, vers, și înfricoșător, și stimulator, prin frecvența repetată multiplicat în subconștient a cuvântului **pândă**. Performanță de Poet!

Fiindcă adevărul trebuie spus și probat, afirm că pe George Irava îl interesează contrastele, de-aceea-l și atrag. El amestecă jocul prim cu cel secund, și invers,

dintr-o obișnuință conștientă, firească deci. Acesta-i considerentul pentru care versul a devenit lectica în care se lasă purtat, părând a fi prorocul doritor să-l asculte mulțimea. Știe că nu poți fi mereu proroc în țara ta, dar, nefiind atins de prejudecăți, perseverează să creadă într-o schimbare de mentalitate. Ne vom dumeri prin propria-i certitudine pe care ne-o oferă adversativ: „*Dar (subl.meu) sprijinindu-mă în poezie,/ Mă-ntorc la ea cum mă întorc acasă,/ Cum m-aș întoarce în copilărie,/ Rodit de o iluzie dureroasă,/ Purtând în vârf de băț o biografie,/ Ca pe-un drapel de în și de mătășă,/ În care ocrotesc o iasomie/ De rouă culcată într-o iarbă deasă*“ (*Sprijinit în țara norocoasă*, din vol. *Niște elegii*, 2015).

Anul 2016 e, pentru George Irava, unul al reflecțiilor. Așa mi se înfățișează volumul *Cântece de acasă*, apărut în plină vară toridă, a cărui prefață, *Și lebăda cântă...*, n-are intenție sibilinică. Scriam: „... Prietenul meu George Irava, de pe drumurile care l-au obosit alergându-l; din hățușul milioanelor de clipe care i-au fost martore cercetărilor observatoare a lumii, atât cât i-a permis zarea; a oamenilor, atât cât i-a îngăduit vremea; și a amestecatelor relații ale acestora, atât cât i-a încuviințat judecata, **se întoarce acasă**. La primul start. Ca să pregătească un altul? Nu risc un răspuns, nu vreau. (...) Cred că de aceea **acasa** lui George Irava înseamnă contemplarea rememorării impresiilor lăsate de permanentele lui „călătorii“ prin zone inaccesibile multora. „*Îngenunchez în ierburile de seară,/ Unde mieii odihnesc sătui,/ Luminați de-o ardere polară,/ În care timpul nu-i al nimănui*“ (*Autoportret pe nisip*, în vol.cit.)

x
x x

George Irava, ca Om, e cuminte; ca Poet e iscoditor și, ca repercusiune, incomod. Chiar unde nu e interogativ, simți că te sau se întreabă. Strădaniile lui fac din **căutare** un continuu al cărui capăt tinde spre infinit. Fără să dispere, Poetul caută realitatea „venită din cuvinte să-ndure-o veșnicie“, convins că aceasta i se va arăta, cândva, material, fie la nivelul senzațiilor, fie când „*voi fi o amintire în care nu mai plouă./ Dar jur că ce v-am spus e scris în profeții,/ Pe care am să vi-le-aduc și vouă*“ (*Legenda lui Mit*, vol.cit.).

George Irava nu e ușor de urmărit, din pricină că întruchipările lui alegorice lasă impresia unei aglomerări de simboluri, masate uneori de meandrele drumului. Urmând gândul iscoditor, Poetul uită să rămână rectiliniu și se trezește nedumerit. Totuși, în opera lui, ni se înfățișează curajos și proaspăt. Și, iarăși, deși e El în toate cărțile, cu fiecare volum pare **Altul**, dar, nota bene, niciodată obosit, plictisit.

George Irava se cere acceptat așa, chiar și atunci când, „spectator ca la teatru“, simte trebuința unui rol de interpretat, al deprimatului de pildă, dar e numai o mască, fiindcă, altfel, e tonic și vertical. „*Cortina a căzut, iluziile dispar./ Tot ce-i real se-ntâmplă în culise./ Iubirea-recuzită se-ntâmplă-n vestiar./ Din scenă ies cuvintele ucise*“ (Spectator ca la teatru, din vol.cit.).

Ați observat? După fiecare vers, punct. Ritmul e sacadat, asemenea mișcării neconținute care întreține și observația și meditația.

Replică modernă la *Robinson Crusoe* de Daniel Defoe

JANUVIA de Daniel CORBU - un roman al ascezei

Un roman al ascezei, după cum se precizează în titlu, izvorât din lumea prozei subiective este *JANUVIA*, *Insula Dragonului*, scris de Daniel Corbu și apărut la Editura PrincepsMultimedia, Iași, 2017. Din punct de vedere compozițional romanul cuprinde 32 de *Capitole*, *Un preambul necesar*, *Două foi de început* și *Câteva însemnări dispartate pe foile de final* și un *Epilog*.

În *Un preambul necesar* de la începutul romanului, seniorul editor Dirk Boccelli explică și motivează apariția romanului *JANUVIA*, în urma primirii unui manuscris, care nu este altceva decât *spectacolul ieșit din comun al unui om care a ales asceza*. Personajul principal Eduard Bazon este artist de talie europeană, și a trăit aproape șapte ani pe o insulă pustie din Pacific, comparabil cu Paul Gauguin care s-a retras în sălbăticia din Tahiti. Ca replică modernă la romanul *Robinson Crusoe* al lui Daniel Defoe, același Dirk Boccelli atrage atenția că acest *manual de asceză* pledează pentru *întoarcerea la natură și divinație*, așa cum bine precizează Mircea Eliade că este nevoie de o *întoarcere la origini* printr-o *regândire a dimensiunilor arhaice ale omului*, pentru a învăța din nou să trăiască universal.

Într-o dilemă se află pictorul Eduard Bazon în ecuația *schimbării* lucrurilor de către om și a *neschimbării* lor așa cum le-a creat Dumnezeu, teoretizând asupra rolului scrisului ca *poveste* a vieții umane. Un om ori un personaj modern este Eduard Bazon, atâta timp cât trăiește pe insulă, construindu-și un adevărat *imperiu al tehnicii* - *Pavilionul unei pure singurătăți*-locuirea pe insulă având un scop suprem-*întâlnirea cu Dumnezeu*, *Marele Arhitect* sau *Marele Anonim* după cum zice Lucian Blaga.

Insula este cumpărată de Toby, nepotul pictorului de la celebra cântăreață Kerel Thomson, dintr-un simplu capriciu, fugind după tot ce este exotic, chiar și eventuale proprietăți pe lună. Nouă zile a durat construcția pavilionului de către un meșter *iscusit- tâmplar, arhitect și inginer de excepție de mare clasă ca Iosif, tatăl lui Iisus*, numai că nu în lemn, ci în termopane,-ține să precizeze autorul. Hans filosofând afirmă că lumea

și viața sunt într-o *continuă înălțare*. Stabilirea pe insula singurătății presupune *învingerea limitelor, iluminarea divină un katharsis purificator* ceea ce ne duce cu gândul la cartea *Vremea îngăduinței* a regretatului filosof și poet Marinică Popescu, care afirma despre *cunoașterea umană* că este *abreviată*, în comparație cu divinitatea.

În sufletul uman importantă este *ascunderea decât viața la vedere*, dar poate fi și un *imens recipient de primejdii* și atunci *când este atacat dinlăuntru, greu găsești armele de apărare* - idee dezvoltată și de noi în *Crucea viscolită*, în articolul *Agresiunea din interiorul ființei*. Moartea soției pictorului Rose Marie într-un accident aviatic îi provoacă retragerea pe insula Januvia devenind un *pustnic fără profeții*. *Adevăratul stăpân al insulei este dragonul meloman* - un *șarpe frumos, argintiu*, lucrul care-i prilejuiește lui Eduard Bazon, amintirea despre tatăl său, *preot ortodox într-un sătuc de munte din Carpați*, închis de comuniști pentru colaborarea cu

articole la o revistă legionară, om care îmblânzea șerpilor. Pe insulă au loc mai multe peripeții, pictorul îi pune dragonului meloman numele de Parsifal. Trăind în *aristocrație* și *singurătate* în călătoria pe insulă spre Valea Șerpilor își pune la picioare săculețe cu margosa pentru a alunga șerpilor.

Asceza de tip modern pe care o practică pe insulă nu înseamnă negarea civilizației, chiar dacă știe de suferință și nevoită, pictorului nu-i lipsește nimic, este dotat cu toate utilitățile și utilajele specifice societății noastre: pictează, scrie, filosofează, afirmă că *se teme de omul unei singure cărți* (Toma d'Aquino), se vede în ipostaza *sacerdotului ascet*, chipul fostei soții Rose Marie îl urmărește peste tot, pictează un tablou cu numele ei, pune numele șalupei, *femeia fără comparație și fără de seamăn*, cu care a conviețuit timp de șaisprezece ani. Descoperă o vegetație subacvatică de o frumusețe uluitoare: *jnepeni și ienuperi, spini înfloriți, măslini, gălbenele de arnică și mentă sălbatică*. Dimineața este trezit de o mare de păsări, dialoghează cu Parsifal, consideră că *întreaga materie are memorie spirituală*, iar omul poate fi schimbat doar de *frică și lăcomie* după

Apostolul Pavel.

Conform dictonului *Sunt eadum omnia semper* al lui Lucrețiu (*Toate sunt pururi aceleași*), trăiește cu *ciudata impresie* că *pe Januvia locuiește într-un abis răsturnat*. Se lansează în cugetări budiste: *În fiecare om se află o amprentă divină care așteaptă să fie descoperită* și un poem de-al lui Buddha îl face să afirme că *orice întemeietor de religie e un poet*.

Melancolia este o rană a frumuseții zicea Shakespeare și fiecare om își are propria salvare. Eduard Bazon este convins că a plecat într-o călătorie fără întoarcere, într-o *singurătate angelică*, vegheat mereu de Rose Marie-prilej care-i oferă ocazia de a spune cum și unde a cunoscut-o, citând finalul cărții a treia a *Divinei Comedii*, în *Paradisul L'amour che mouve il sole e l'altre stelle* (*lubirea, care mișcă sori și stele*), este convins că a dobândit L'Esprit de la Mère. După ce asistă la teribila furtună îl prezintă pe Conte de Saint Germain care timp de două secole avea aceeași vârstă - 45 de ani și-și avea originile în Transilvania, un om despre care Voltaire vorbea că: *nu moare niciodată și care știe totul. O viață întreagă porți în tine Paradisul și nu știi să-l descoperi*, gândi pictorul care-n aventura lui pe insulă descoperă o comoară care îi va fi dată micuței Rose Marie, fetița lui Toby și extinzându-și reflecțiile despre artă și rolul artistului în societate crede că *un artist este atins de aripa divină a blestemului și de Utopie*.

Visul, onirismul nu este acela care stă la baza creației artistice, în cazul de față pictura, ci *Reveria*. Este din nou evocat Parsifal, dragonul meloman, nume care provine de la ultima operă a lui Wagner, căruia i se pune spre ascultare simfonii celebre, am exemplifica prin *Simfonia a IX-a* de Ludwig Von Beethoven, *Oda Bucuriei*. *Misterul e sufletul cosmic, iar omul e dominat de limite pământești* ceea ce face să ne reîntoarcem la *Vremea îngăduinței* a lui Marinică Popescu, la *cunoașterea abreviată*.

Referitor la concepțiile tibetane despre corpul fizic și corpul astral care călătorește în timpul viselor, legătura dintre cele două făcându-se prin *fluidul magnetic*, am recomanda cartea *Din tainele vieții și ale universului* scrisă de Scarlat Demetrescu și nu vom mai fi puși în situația de a fugi prin timp și locuri aiurea. Timpul petrecut pe insulă de către Eduard Bazon este convertit într-un *cântec al singurătății*, care poate fi o *altă formă de a iubi*, pentru pictor, cel care poartă cu el un *muzeu imaginar*. Personajul care-și arogă *dreptul la nostalgie* are impresia că *este închis într-o scoică de lumină și frig. Orice om e un Purgatoriu*, iar *adevărata memorie este cea care cuprinde și visarea*. Într-o scrisoare către prietenul său François, îi descrie insula pustie din Pacific, cu clima, vegetația și fauna ei. Pe insulă eroul care dispune de toate uneltele și ustensilele necesare, de o dotare tehnică la cei mai înalți parametri ai

tehnicii moderne, pe lângă pasiunea de a picta și a citi din cărțile reprezentative ale lumii se ocupă și cu agricultura, în speță de grădinărit. Toby este cel care face legătura cu lumea reală prin intermediul elicopterului, îi aduce mereu provizii, îi trimite tablourile la expozițiile internaționale și încheie scrisoarea către François vorbindu-i despre o *plecare fără rest*. Într-un manuscris de-al lui Olive pune problema *ratării Genezei* de către Dumnezeu așa cum reiese și din studiile marelui savant George Popa: "Doamne, ar trebui să ștergi lumea asta/ S-o pulverizezi în Neantul atoateșpănitor/ pentru că nu prea ți-a ieșit." *Crede că omul trăiește într-un exil pe Pământ*. Eduard Bazon este un mare visător, aidoma autorului acestei cărți chiar dacă: *lumea de azi nu mai suportă visătorii*, ar dori să refacă *traseul lui Don Quijote, fondatorul civilizației visului, omul fiind în aventura sa pe Pământ o așchie de dumnezeire*.

O vizită a prietenilor săi pe *Januvia* îl readuce la lumea reală pe pictor, de ziua nașterii sale (16 august), oferindu-i diferite cadouri, printre care, *Medalia Crucea Exilului Interior* de către Guvernul Republicii Culturale din Montmartre, îi oferă lui François prilejul să afirme că insula e pustie, doar figurativ, atât timp cât există civilizație de secol douăzeci și unu încât pentru eroul cărții *singurătatea e o normalitate*.

Scriitorul Daniel Corbu, vorbind de *intruziunea sacrului în profan și invers*, ce are la bază *anamneza*, categorii ale fantasticului, tratate magistral de cel mai mare istoric al religiilor Mircea Eliade: în studiul religiilor, în yoga, tantrism, șamanism, mituri și simboluri, extaz, alchimie ezoterică etc.; toate acestea la un loc, îl fac pe om *așchia de dumnezeire*, atunci când *tinzi spre iluminare și carnea trebuie să devină lumină, să-și recucerească dumnezeirea*. Aproape de finalul vieții, pictorul ajunge la cel mai înalt grad al ascezei sale: atinge levitația, vorbește cu organele sale, cu propria-i inimă, după cinci ani petrecuți pe insulă simte o dezafectare, o descompunere fizică a trupului încercat mereu de purificare, de plutire. *Aproape că nu mai există trupește*, în stare cataleptică, se întâlnește cu Dumnezeu, având chipul lui Einstein vorbind în limba germană și simțindu-și plecarea definitivă, se oprește din însemnări conform dictonului: *De nobis ipsis silemus ! - Despre noi înșine să tăcem!*

Viața e o lungă hipnoză, afirma Freud, iar atunci când *Bunul Dumnezeu ne cheamă la El nu mai avem nici ochi și nici urechi*.

Daniel Corbu ne-a oferit ocazia de a citi o carte scrisă într-un stil clar, curgător atractiv și interesant izvorât dintr-o uriașă cultură.

Januvia este un roman care se citește cu mare atenție și satisfacție, dar numai cu creionul în mână, pentru cel care-și propune să facă un studiu amănunțit de introspecție psihologică, transpunându-se în ipostaza personajului principal.

I. O încântare

Mărți, 21 noiembrie, anul 2017. Miezul zilei (orele 12. Douăsprezece, nu doisprezece). Stau singur în odaie, după o vizită (de suflet) făcută prietenului și colegului (de odinioară) de Radio Iași, Mircea Verusi. La care mă dusesse, cu taxiul, un alt foarte temeinic prieten, istoricul academician Ion Caproșu.

Stau pe gânduri...

Stare din care mă scoate țârâitul soneriei (de la ușa de intrare). Dau fuga și deschid. Ce văd? Dincolo de ușă, se afla poștașul Luca. Îmi întinde un plic mare. Iau plicul și-i mulțumesc. Zâmbim, amândoi.

Mă retrag și deschid plicul, după ce înțeleg de unde vine el. Văd o revistă frumoasă-frumoasă, pe tartajul căreia scrie: „Baaadul literar”. Exclam, înlăuntrul meu: „Iar mi-a făcut-o!” Simt îndemnul să dau telefon (bine)făcătorului. Să confirm primirea mesajului și să-i mulțumesc. Ezit, însă... Dacă nu-i acasă... Și ce altele să-i spun, dacă nu am citit revista?!

O, dar câte nu aș putea să-i spun... De pildă: „Prieten Gruia, trebuie să știi că «Baaadul literar» face parte din Universul meu. Și al familiei mele, pentru că și Claudia, soția mea (știi bine), o citește din scoarță-n scoarță. Ba chiar și pe cant. Nu te laud. Dar îmi îngădui o remarcă. Revista ta și a noastră este o voce nestrigată în gura mare, ci scrisă de condeie simțitoare; ea împlinește în culori perene peisajul publicisticii culturale actuale din România. Un peisaj care ne oferă și flori de colț și florile... răului. Cum scrii tu în acest număr, cu trimitere la democrația noastră, și acest

fel de stare nu este una *șchioapă, ci oloagă*”.

Cele câteva ceasuri - între orele 12 și 19 - nu-mi sunt destule pentru a citi cu temeinicie acest număr, ultimul pe acest an 2017. Mă bucură, însă, nespun, omagiile aduse Limbii române, cea în care și noi ne-am născut și pe care o mai învățăm încă, spre a-i pătrunde tainele și a-i împlini aura.

Cum nu-mi stă în intenție să fac o prezentare a numărului pe care îl am sub priviri (spre a nu fi acuzat de publicitate... gratuită), scriu doar atât: „Prieten Gruia, nu te laud. Remarc doar puterea, priceperea și dăruirea pe care le investești cu bogată generozitate în această operă de aleasă ținută intelectuală și artistică. Dar și de înalt PATRIOTISM. Nu am scris acest cuvânt cu litere mari din pricini patriotarde. Dragostea de Țară și de Popor nu se răcnește în piața publică. Ea se trăiește cu ardere divină. Am făcut-o, însă, pentru a fi alături de precizarea de pe coperta întâi a revistei: Număr dedicat LIMBII ROMÂNE, în preajma CENTENARULUI MARII UNIRI.

Tremur de pe acum gândind la momentul în care România Mică va celebra nașterea ROMÂNIEI MARI...”

Stăruie ceva mai mult asupra paginii 86. „Un om pentru memorie”. O aducere-aminte în strai de omagiu. Omagiatul: recent regretatul istoric Dumitru Rusu. Semnatarul: nedeazămintul iubitor de oameni adevărați, Gruia Novac, fost coleg la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași, cu Mitică. Mă uit la fotografia din centrul paginii. Mă năpădesc și pe mine niște amintiri. Cu Victor Gârbea am fost și eu prieten, încă de pe vremea când eram elevi seminariști. Mai mult: ne-am născut în aceeași comună, Holboca, dar în sate diferite. În vacanțe, ne vizitam des. L-am avut musafir și pe când el era procuror șef la Bacău. Pe Eugen Vițelaru l-am cunoscut tot în timpul școlii, prin intermediul dansurilor populare, el făcând parte, ca și tine, Gruia, din celebra formație a normaliştilor. Ceva mai târziu, ne-am revăzut în Hârlău, unde el se ocupa, printre altele, și de artiștii amatori.

Și pe Constantin Hudescu l-am cunoscut. Ba chiar i-am fost și oaspete, ca gazetar. Era după filmul „Măriuca”, în care fiica lui, o copilă, elevă la Liceul de fete „Oltea Doamna” din Iași, făcuse cu mare reușită rolul principal. Și fratele ei, mai mic, a jucat în acel film. Am scris cu deosebită plăcere despre ei. Am fost în relații apropiate și cu matematicienii pomeniți în amintirile tale: Costică

Talabă și Ion (Gioni) Stoian care se căsătorise cu fosta mea colegă de facultate, Suzeta.

Cu Mitică Rusu am fost colegi de promoție (1957). Cu puțin timp înainte de a se pierde, avusesem o întâlnire în trei: el, Mihai Popescu (un alt fost seminarist și normalist) și eu. Plănuiam celebrarea a 60 de ani de la terminarea facultății. Plan amplu, care cuprindea și un popas la Mănăstirea Putna, să-l cinstim pe Măritul Ștefan Vodă al Moldovei și să ne aducem aminte de momentul 1957, când, tot după o manifestare dedicată Voevodului, patru dintre colegii noștri (doi istorici și doi filologi) au fost arestați, judecați și condamnați. Au executat câte 6,5 ani de detenție nu numai grea, dar mai ales umilitoare.

De data aceasta, la Putna nu am mai reușit să ajungem. Ne-am mulțumit cu întâlnirea de la Iași. A fost prima întâlnire comună - Istorie-Filologie.

- De ce? l-am întrebat pe Mihai.

- Să fim mai mulți! mi-a răspuns.

Nu am fost chiar așa de mulți. O mână de oameni, după cum se vede în fotografia de mai jos. Mitică se afla și el printre noi...

Pun mâna pe telefon și sun. Îmi răspunde Ilinca. Mi-l dă pe cel căutat. Întreb (ca și cum nu aș ști): „Gruia?” Mi se răspunde: „Da!” Mai pun o întrebare: „Ce mai faci tu, măi neastâmpăratule?”

Și vorbim mai departe.

Încep să citesc revista. E o încântare. A minții și a sufletului.

II. Tăcând, cuvintele vorbesc

Practica *antologiilor* nu este nouă. Aproape că are vârsta scrisului. Dorința de a selecta sintetizând vine dintr-o altă dorință. Aceea de a oferi publicului o imagine, un portret mai bine spus, care să-l înfățișeze pe creator în dimensiunile sale esențiale. Fără, însă, a neglija nuanțele, adică tușele menite să pună în și mai multă lumină culorile de bază. Am dat-o, ușor, pe artele plastice dintr-o pricină lesne de descoperit, chiar în poezia lui **Ion Maftei (Flavus)**, poetul care, iată, la cei 80 de ani plini de roade profesional-intelectual-creatoare, ne oferă o antologie de „false poeme”, botezată frumos și sugestiv filosofic: *Tăcerea*

cuvintelor (Editura „Printis, Iași, 2017).

Asemenea omului gospodar, autorul a ales din cele șase volume anterioare ce a socotit că se potrivește cel mai bine unui ogor fertil: sămânța cea mai bună. Un demers deloc ușor, pentru că nu este la îndemâna oricui să scoată dintr-o fântână cu apă vie picăturile în măsură să-i împlinească gândul cel bun. Cunoscându-l, cred, mă simt îndemnat să afirm că i-a fost greu; poate chiar dureros de greu. Ca și cum ai renunța la ceva din tine... spre a te păstra întreg...

Volumul este structurat de poet în două mari părți: *Iubirea - o cale spre sine* și *Omul - o stea*

căzătoare și se deschide printr-un „Cuvânt înainte” semnat de criticul și istoricul literar **Gruia Novac**, redactorul șef al prestigioasei reviste de cultură „Baaadul literar”, încheindu-se cu un grupaj de referințe critice realizate de mai mulți autori. Nu doar în armonie cu anotimpul toamnei, dar, mai ales, în ritm cu substanța cărții, prima copertă ilustrează fidel starea în care s-a produs întregul act al acestei creații, pe care o socot de referință, fie și numai dacă am în vedere starea de acum a poeziei românești, nu tocmai bună producătoare de gând și simțire concordante cu așteptările cititorului statornic - profesionist sau amator. Iubitor, mai cu precizie spus. Căci, scrie Ion Maftei (Flavus), atrăgându-ne luarea-aminte asupra unei realități pe care mulți dintre noi o ignoră: „În gândul cel bun/ Orice spin mângâie și alină,/ Sperața-și împlinește așteptările toate,/ Bucuria se îmbracă în cântec.../ În gândul cel bun/ Orice cuvânt se face iubire,/ Se face dor și lacrimă”.

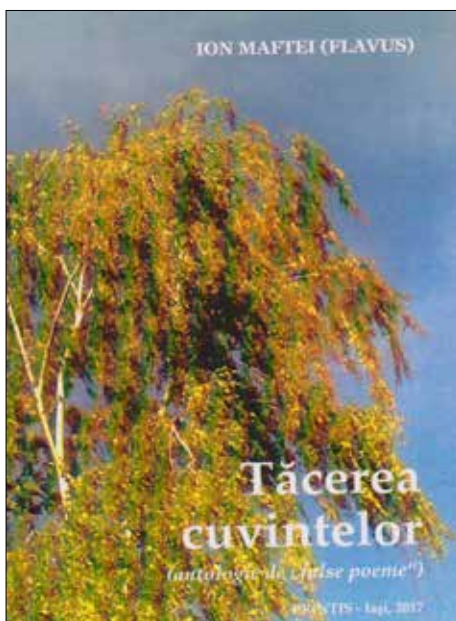
Prezent în toate celelalte cărți de poezie ale lui Ion Maftei (Flavus), sentimentul cel sublim al iubirii se regăsește în stare pură și în antologie, cum, fără îndoială, era de așteptat. Dragostea în ipostazele fundamentale, adică cele ce dau omului calitate superioară, de sorginte divină, dar cu sensibile adaosuri pământene: locul nașterii, spațiul înconjurător (cu oameni și locuri), apartenența la un neam și o țară, componentele ce configurează imaginea lumii, natura, sentimentele umane, iubirea ființei de lângă tine; și multe altele încă, ce fac din această carte una de căpătâi. Pentru ființele bine gânditoare și frumos simțitoare, țin să fac precizarea, fiindcă, precum remarcă Gruia Novac: „El este un pansiv, observând stăruitor mișcarea lumii la lumina zilei, amintirea diurnă prefăcându-se, după înserare, în pretext de reflecții, când numai judecata arde”. „În lumina tăcută și bună/ Stăm ca niște cuvinte în strănă...” „Numele tău este lumină,/ Liniște și căldură...” „Un gând s-a făcut întrebare/ Despre viață, fericire și moarte...” „O primăvară s-a făcut rândunică/ Și s-a jucat în văzduh cu lumina...” „Prea târziu stelele toate/ Mai ning cu lumină pădurile mele...”

Cu aleasă mândră demnitate și cu iubire nestricată de valurile și vânturile vremilor, Ion Maftei (Flavus) își arată obârșia. Un sentiment

care vine din străvechime, în strai de gând și de simțământ: „Undeva, drept în mijlocul lumii,/ Peste Bogata copilăriei/ Și a nădejdilor mele/ Ninge în fiecare noapte cu stele/ Și scapără visuri în razele lunii”. Și, în altă parte: „Sunt un țăran temător/ De fulger,/ De trăsnet,/ De hoți.../ Mă tem de uitare și de tăcere,/ De speranța care-i înșală pe toți...” „N-am nici un fel de-ndoială/ Că am fost iarbă,/ Pădure și ape,/ Că am fost cal/ Și câine, și om,/ Rândunică și cocor.../ Tot ce vedeam pe lume/ Eram eu...”

Un registru sonor și un registru plastic dau cuvintelor forța și harul vorbirii. Cuvintele, în condeiul lui Ion Maftei (Flavus), consemnează gânduri (în vibrație filosofică pe priceperea omului de carte) și comunică înțeleșuri pe aripile visării. Aflate în umbra de lumină a amintirilor, întrebările lui mirate se prefac în răspunsuri nostalgice; tristețile care îl cuprind devin deopotrivă tănuite speranțe. „Sub pleoapa ta și acum se mai zbate/ Lumea prin care-am trecut amândoi/ Cu sufletul plin de mirări și de cântec,/ Acolo se zbate și te doare-n ascuns/ Dorul de-a face câțiva pași înapoi...” „Acum știu unde ești,/ Te-ntâlnesc și te văd peste tot,/ Te respir în orice suflare,/ Știu că n-ai plecat niciodată...” „Cuvintele tale/ S-au făcut și ele tăcere...” „Îngânăm același cântec,/ Același plâns îl plângem...” „Și demult n-am mai fugit spre tine/ Prin ploaie”. „De la o vreme cuvintele tac,/ Se ascund în lumea lor neștiută/ Și se face o liniște fără capăt/ În care gândurile toate se-neacă...”

Cândva, Ion Maftei (Flavus) m-a dus și pe mine în satul Bogata, din fostul județ Baia, astăzi județul Suceava. Mai trecusem pe acolo, pe vremea când soții Neamțu, arheologi, făceau săpături și cercetări prin acele locuri, bogate în vestigii și în tradiții. Acolo, în casa în care colegul și prietenul meu a văzut prima oară cum arată lumina soarelui și i-au apărut primele nedumeriri iscate de cele înconjurătoare, am asemănat acel spațiu cu un altul. Poiana Mărului și Mălinii lui Labiș. Și am cutezat o tălmăcire a numelui satului Bogata. O bogăție materială obișnuită, dar o alta, spirituală, pe măsura zestrei neamului românesc, păstrată în sipele conștiinței și ale sufletului. De acolo țâșnesc și șuvițele izvorului poeziei lui Ion Maftei (Flavus). Către acolo „Mă întorc unde-am fost la-nceput/ Să fiu iarba crudă în care zburdă

iezii,/ Rădăcina să-mi spal în mustul zăpezii/ Și să răsar curat în noaptea Învierii...” Tocmai de aceea „Mă caut în ziua de ieri,/ În veacul apus,/ Mă caut în cireșii stingheri,/ În cerul de sus/ Și nu mă găsesc nicăieri...” Cu toate acestea, mai sunt destule semne în stare să pună speranțe deasupra tristeții: „Îmi spune o piatră din drum/ Că parcă

mă știe,/ Nu știu cum,/ De undeva”.

Eu unul sunt sigur că, citind această mirabilă antologie, pe **Ion Maftei (Flavus)** îl vor cunoaște, și recunoaște, tot mai mulți oameni, pentru că „Am fost cuvântul spus cu sfială/ Către cei de o seamă cu mine...”

(România literară, anul XLIX, nr. 38/1 sept. 2017, rubrica „Ochiul magic”, ținută de Cronicar, pg. 28.)

DEDICAȚIE

Poetului **Ion Maftei (Flavus)**, autorul antologiei de versuri *Tăcerea cuvintelor*, Iași, 2017.

Cu pași întinși, de leopardzi,
Călcăm și timp, călcăm și vamă,
Dar diagnosticul: „Tu arzi!”
Dureaz-etern, că-i (s)pus de-o Mamă!...

7 ianuarie 2018,
Bârlad

Gruia Novac

Ecouri

...În fine, un număr proaspăt din **Baaadul literar**. Cu Gellu Dorian în pole position ca să folosim un termen automobilistic: „Mergem înainte,/ dar înainte e capătul și la capăt nu ne mai așteaptă nimeni” așa începe *Poemata*. Gruia Novac scrie despre *Al doilea veac de nemurire eminesciană* cu patos și înțelegere a operei. Îl succede Theodor Codreanu cu un amplu și doct articol despre *Eminescu în viziunea lui Vintilă Horia*: „De timpuriu, într-un articol intitulat *Ceva despre Eminescu*, Vintilă Horia supune discuției controversale legate de evaluarea, în epocă, a personalității scriitorului, împărțită între numeroșii prețuitori și detractorii aflați, totuși în minoritate [...]”. Mircea Coloșenco face un inventar al revistelor cu titlul „*Eminescu*”, articol interesant care nu trebuie ratat. După cum nu trebuie ratat grupajul de eseuri dedicate lui Titu Maiorescu. Dar mai bine nu ratăm revista ad integrum!

(Convorbiri literare, anul CL, nr. 9(261), sept. 2017, rubrica „comPRESA REVISTELOR”, ținută de Valentin Talpalaru.)

„O carte despre o lume dispărută, dar cu rezonanță în conștiința noastră”

Scrisori către un redactor (vol. I) de Constantin CĂLIN

Publicarea, după un timp, a corespondenței - specie literară ce ține de memorialistică - presupune un act de cultură în cunoașterea unor personalități ale culturii române, grup format din „academicieni, profesori universitari, profesori de liceu, doctori, scriitori, editori”, criticul literar **Constantin Călin** „scoatându-se norocos de a intra în contact cu ei”, convins de „prețul sufletesc și intelectual pe care îl au”. Hotărârea lui este legată de restituirea publicului a unora dintre „bunurile rămase de pe urma celor trei decenii” când a fost redactor la revista „Ateneu”, dar și de reînvierea unui trecut din viața-i, după un principiu bine precizat: „scrisorile sînt nu numai oglinzi ale autorilor lor, ci și ale celor ce le primesc” („Prefață”, p. 9).

Se apreciază munca intensă desfășurată de criticul băcăuan pentru publicarea corespondenței, căci nu toate „piesele” au menirea editării, rămânând pe mai departe în „arhiva” personală („Le-am reținut pe cele care au o notă (oricît de mică) de expresivitate sau informație despre persoana sa. Restul le păstrez în „arhivă” - „Nicolae Gr. Stețcu (31), p. 423”). Faptul că fiecare corespondență aduce noutatea privind preocupările editoriale, prezența unor însemnări privind relațiile favorabile sau conflictuale cu alte reviste literare, alcătuiesc un univers specific care dă greutate celor scrise.

Prin sinceritatea lor, cartea se dovedește a fi purtătoarea unor informații exacte, a climatului literar, așa cum a fost: „Comentându-le m-am văzut și pe mine, cel de odinioară, cu inițiative și cu renunțări, lăudat ici, pus în cauză dincolo... Această m-a determinat să mă explic, într-un mod similar, cu documente” („Prefață”, p. 9).

Cartea *Scrisori către un redactor* (vol. I, Editura „Babel”, Bacău, 2014) aduce posibilitatea completării cunoașterii unor personalități despre care se știe mai puțin și despre unele evenimente politice și culturale care s-au succedat într-un timp. Prin „notele” criticului, importanța scrierii crește, explicând poziția

sa nepărtinitoare. Suntem în fața unei cărți care mulțumește prin exactitate și coerență, înregistrând cu fidelitate, așa cum ne-a obișnuit: evenimente politice și culturale, nume de opere și articole din presa literară, sărbătorirea unor înaintași ai culturii literare, chestionare pe o anumită temă, schimbări survenite în circuitul valorilor etc.

Lucrând la o revistă literară, criticul a cunoscut lumea celor cu care a corespondat („Eu am lucrat mereu la secția de „critică și istorie literară”. Am fost deci obligat să efectuez diverse corespondențe, fie cu persoane cunoscute direct, fie cunoscute doar ca nume pe o carte sau sub niște coloane dintr-o revistă, precum și, bineînțeles, să răspund celor care au decis să mă abordeze ei pe mine”, pp. 6-7) și pe care ne-o transmite nouă, fără cosmetizări și intervenții nedorite. Într-una din scrisori, profesorul Mihai Drăgan de la Universitatea „Al.I.Cuza” din Iași, amintește de revista „Ateneu”, ca una ce și-a căpătat un prestigiu de care avea nevoie, și acest lucru nu e întâmplător: „De altfel, cred că acum „Ateneul” a luat un avans considerabil față de revistele din Iașul bătrîn! Sînt fericit! Nu este palmă mai grea dată urbei noastre (de aici) care trăiește mai mult din amintiri. Vei fi auzit de cuvîntul lui Ion Omescu, la ședința Asociației!” (Mircea Drăgan (53), p. 152).

*

Volumul se organizează în jurul celor treisprezece corespondenți, ordonați alfabetic: Eusebiu Camilar, Șerban Cioculescu, Constantin Ciopraga, Al. Dima, Mihai Drăgan, Al. Husar, I. D. Lăudat, Ion Maxim, Haralambie Mihăescu, Ion Rotaru, N. Gr. Stețcu, N. V. Turcu și Mircea Zăciu, publicându-se scrisorile și vederile trimise, din țară sau străinătate. Criticul procedează ca și în cazul unei cărți de istorie literară, consemnând datele personale (nașterea, anul morții, numele localității de proveniență), urmate de o sinteză a personalității celui în cauză. Se are în vedere scoaterea în evidență a particularităților sub care autorul i-a cunoscut. Atitudinea criticului este, în general, favorabilă: „Presupun că am făcut-o în limite rezonabile” („Prefață”, p. 9). Am sublinia, de asemenea, capacitatea autorului de a selecta esențialul „printr-un citat”, dintr-o scrisoare, o formulă clară și edificatoare: Eusebiu Camilar: „Mi-i dor de sat” ((8), p. 17); Șerban Cioculescu: „Sîntem «en cartes»” ((1), p. 34); Constantin Ciopraga: „Nimic nu rămîne după noi decît ceea ce înobilează” ((1), p. 37); Al. Dima: „Mi-e timpul prins și spiritul copleșit” ((4), p. 69); Mihai Drăgan: „Sînt iar pe picior de război” ((28), p. 121); Al. Husar: „Cu o mîină caldă...” ((10), p. 283); I.D. Lăudat: „Nu uita că cizmarii, frizerii, mîinerii se ajută între ei” ((9), p. 300); Ion Maxim: „Dar dacă și visurile vor dispărea” ((28), p. 361); Haralambie Mihăescu: „Doresc să văd viață, oameni, obiceiuri, piețe...” ((19), p. 374); Ion Rotaru: „Eu fac istorie literară și nu scriu toasturi” ((15), p. 394); N. Gr. Stețcu: „Lucrez cu sîrguință, dar cu puțin spor” ((21), p. 417); N.V. Turcu: „Ia-mă așa cum mă știu” ((15), p. 437); Mircea Zăciu: „Nu am nici o putere dincolo de Carpați” ((2), p. 444).

Numărul scrisorilor variază de la corespondent la

corespondent (de la 155, în cazul lui Mihai Drăgan, și până la două (a doua fiind o carte poștală ilustrată) în cazul lui Șerban Cioculescu), depinzând de mai mulți factori: ca numărul anilor de corespondență, de sârguința fiecăruia, de timpul avut pentru această îndeletnicire etc.

*

Dacă am sistematiza conținutul volumului, am ajunge la concluzia că printre corespondenți, în primul rând, se află cei născuți în satul natal, Udești (Suceava), citindu-i pe scriitorul Eusebiu Camilar (7 octombrie 1910 - 27 august 1965, București) și pe Haralambie Mihăescu (7 februarie 1907 - 2 februarie 1985, Iași), un mare filolog (autorul vastei sinteze despre „Limba latină în provinciile dunărene ale Imperiului Roman”), erudit și profesor universitar din Iași; apoi pe academicienii Șerban Cioculescu (7 septembrie 1902, București - 25 iunie 1988, București) și Al. Dima (acesta fiind membru corespondent al Academiei R.S.R., directorul Institutului de Istorie Literară „George Călinescu”, cel care i-a realizat recomandarea „cerută de Cârnci”, pp. 67-68); continuând cu profesorii universitari pe care i-a avut în cadrul „Facultății de Filologie”, Iași: Constantin Ciopraga (12 mai, 1956, Pașcani - 2 februarie 2009, Iași), Al. Husar (26 aprilie 1920, Ilva Mare-Năsăud - 17 mai 2009, Iași) și I.D.Lăudat (3 noiembrie 1909, Bărbătești - Gorj - 8 noiembrie 1996, Iași); pe profesorii universitari: I. Rotaru (11 septembrie 1924, Valea lui Ion, Bacău - 18 decembrie 2006, București) și Mircea Zăciu (27 august 1928, Oradea - 21 martie 2000, Cluj); pe o seamă de colegi ca: Mihai Drăgan (6 decembrie 1937, Vișoara - Tg. Trotuș, jud. Bacău - 1 noiembrie 1993, Iași) și N.V.Turcu (14 decembrie 1935, Pufești - Vrancea - 2 noiembrie 1987, Iași) și „colegul de cameră de cămin” (ce a devenit prozator, dramaturg și poet) și terminând cu N.Gr. Stețcu (10 noiembrie 1910, Galbeni-Roman - 12 mai 1995, Roman), profesorul „care-i corecta pe specialiști în cutare sau cutare materie”, fiind elevul lui Ibrăileanu și publicând „Contribuții la viața lui Ibrăileanu” (în cinci părți).

„Notele” de la sfârșitul fiecărei scrisori ne dau informații precise asupra problemelor puse în discuție, având menirea să clarifice fie o perioadă de timp, fie să explice o anumită situație.

Din scrisorile prezente în acest volum se desprinde figura luminoasă a unor cărturari care au avut grijă să transmită fiorul studiului continuu atât de necesar condiției de intelectual și cu care, indiferent de generație, ține de o normalitate intrinsecă. Exemplul oferit de autorul acestui volum este grăitor: „În București, după ce mă instalam la prieteni care mă găzduiau, aveam o singură țință: Biblioteca Academiei, unde intram cu aviditatea provincialului apăsător de gândul că are o mie și una de restanțe în documentare și ieșeam în ultimele minute ale programului” (p. 66). Aș sublinia, de asemenea, demnitatea inoculată de profesorii săi, prin exemplul oferit. În ciuda animozităților și conflictelor umane întâlnite în cariera lor, profesorii sunt mândri de studentul lor de odinioară, și ceremonioși, caută să-i împlinescă cerința unor colaborări, răspunzând clar la o asemenea solicitare. Mersul timpului, schimbarea unor păreri, așa cum se întâmplă adesea în literatură, nu sunt motive care să-i îngrijoreze sau să-i abată de la principiile lor. În acest sens, mi se pare elocventă părerea profesorului I.D.Lăudat: „Dacă ți se pare că nu merg articolele mele, nu le publica și eu nu mă

supăr. Sunt învățat cu refuzul” (5), p. 295. Fiindcă veni vorba de el, opiniile îi sunt ferme, luând apărarea unor cărți ce aparțin autorilor mai puțin agreați: cartea lui Constantin Parfene (*Compozițiile în școală*, Ed. Didactică și Pedagogică, 1980) o găsește „plină de idei”, autorul ei fiind „cel mai bine pregătit metodician la vremea actuală”; cartea lui I. Rotaru (*Limba română veche*) este una în care „ai ce învăța, oricât de Sus ai fi” ((23), p. 310), iar Nicolae Cartoian este „cel mai strălucit și adevărat profesor de istoria literaturii vechi” ((29), p. 319). Trebuie să recunoaștem că paralela dintre Călinescu și Ibrăileanu este greu de atins, așa cum ne-o înfățișează I.D.Lăudat, și care i-a avut pe amândoi ca profesori: „Ne-a încântat totuși, dar nu ne uimea ca Ibrăileanu... L-am primit în sufletul nostru cu toată simpatia, dar noi nu puteam intra într-al lui. Era nespus de individualist, suspicios. Era un munte inaccesibil, din cauza norilor care-l învăluiau din toate direcțiile. Nu vedem nici o cărare să-i ajungem în vîr” ((2), p. 290).

Calitățile redactorului revistei „Ateneu” sunt foarte multe, dar Constantin Ciopraga - profesorul care i-a acordat doctoratul, le rezumă astfel: „*Te-am simțit totdeauna aproape; ți-am prețuit, de mult, seriozitatea și cultul lucrului temeinic. Ai făcut pentru Bacovia mai mult decît un pluton de comentatori grăbiți. Ți-ai legat numele de un Bacovia integral. Ai adus la Bacău ceva din Bucovina esențială; la „Ateneu” ai lăsat modelul unei omenii ferme, mai presus de clipa care trece. Împreună cu doamna ați imprimat fiicei dumneavoastră încrederea în ideea de românităte.*”

Pentru toate aceste, văd în dumneata o personalitate realizată deplin, un model” ((41), p. 61, Iași, 18 iulie 2006).

*

Cea mai întinsă structură, ca număr de scrisori - 155, este cea consacrată lui Mihai Drăgan, cuprinzând o perioadă de 27 de ani (datând din 11 aprilie 1965 - 2 iulie 1992), atestând realități ce merită a fi cunoscute. Relațiile dintre ei (a se vedea „Scrisoarea (42) din 10 mai 1969, Iași” și „nota” de la p. 171) nu-l împiedică pe criticul băcăuan să afirme: „Dincolo de alura și gesturile de o anumită clasicitate pe care le etala public, Mihai Drăgan era un om greu de mulțumit. Mai tot timpul - frământat, precipitat, susceptibil, indignat, virulent, revoltat. Se aprindea repede, se zbatea pentru orice, pune suflet în toate. Flacăra lui creștea sau scădea în cutare lucru, dar dacă nu-i ieșea ceva la socoteală, se răzgîndea ori se reorienta. Variațiile acestea meteorologice erau rele pentru redactorul care i-a ținut un loc în planul de sumar. Pe scurt, nu era un colaborator confortabil, și nu doar sub aspectul respectării termenilor. De altminteri, oriunde a scris, mai devreme sau mai târziu, s-au ivit discontinuități...” (p. 79).

Portretul realizat denotă o cunoaștere exactă a celui care a fost Mihai Drăgan, adoptând o poziție imparțială și totodată realistă, susținută de conținutul scrisorilor. Publicarea lor este o dovadă a punerii în adevărata lumină a imaginii celui dispărut, o personalitate cu calități, dar și cu slăbiciuni umane. Spiritul lui năvalnic și incisiv îi dă posibilitatea să aibă opinii critice diferite și să „atace” pe cei care susțin, în anumite momente, contrariul. Așa s-a ajuns ca Mihai Drăgan să aibă o atitudine critică mai puțin confortabilă cu Al. Andriescu ((14), p. 99), cu Corneliu Ștefanache (idem), cu D. Costea ((15), p. 102), cu I. Sîrbu ((30), p. 124), cu Adrian Marino ((29), p. 123), cu Gh. Agavrilăoie ((32), p. 127), cu Zaharia Sângerzan ((51), p. 149), cu Al. Piru ((54), p. 155), cu Laurențiu

Ulici ((62), p. 173), cu Mircea Zăciu ((72), p. 185), cu I. Constantinescu ((124), p. 241), cu Gheorghe Grigurcu ((145), p. 259) etc.

Afinitățile de care vorbea Mihai Drăgan („În d-ta am simțit întotdeauna un prieten capabil de mare devoțiune și sacrificiu, am simțit că discutăm cu un intelectual plin de idei și, mai presus de toate, înzestrat cu o conștiință care mi-a întărit convingerea că, temperamental, avem anumite afinități”, (12), p. 95) se lovesc însă de modul în care acționa redactorul și de cum evoluau lucrurile: „În „temporizarea” mea nu era cerbicie (cum părea înclinat să creadă), ci diferență de percepție și de interpretare. Întîrziam să formulez o judecată pentru că nu s-ar fi potrivit deloc cu a sa. La un „Să-i fie de bine!” sau la un „Bravo lui” ar fi luat foc. Așteptam să treacă furtuna pentru a putea discuta în liniște și nuanțat” (p. 256, „nota” 2).

Contramandarea unor articole („Vreau ca articolul să rămînă strict confidențial. L-ai arătat cuiva ?” (23), p. 112) și continuarea acestuia: „Nici un rînd! Nici un rînd! Nimic! Nimic!... Te rog încă o dată să nu cumva să iasă o încurcătură...” (24), p. 113), supărarea lui, în cauze nicidecum majore (poziția și folosirea literelor: „Acesta e lucrul care mă supără și mă contrariază”, (142), p. 257) și mai ales diferența de opinie, care nu-l va determina pe criticul băcăuan să-și schimbe părerea sa („Tu ești prea obiectiv și cu dispoziție de observator moralist ca să nu vezi lucrurile în esența lor... Nici afectiv, nici intelectualizește eu n-am nici un drept să mă amestec în relațiile tale cu el” (e vorba de I. Constantinescu, (124), p. 241), sunt cauze reale care confirmă sintagma un „om greu de mulțumit”.

Cele mai numeroase scrisori se referă la situația din „Facultate...”, privind relația sa cu „șeful” Constantin Ciopraga (acesta „cochetînd cu lașitatea”, (37), p. 133) „că este un neom” ((46), p. 143), cu schimbarea conducerii, cu suspiciunea neobținerii cursului „Marii clasici”, de nedreptățile din catedră („Alături de decan, V. Arvinte, fanarioții m-au lucrat (cu voturi!), este un geniu al folcloristicii V. Adăscăliței, un recezent de 50 de ani, Al. V. Stoleru (Val. Panaitescu), Don Basilio din Țicău!... ((78), p. 190), obținerea titlului de conferențiar și dreptul lui de a face parte „dintr-o comisie de doctorat” etc.

Tot din conținutul acestora se desprind și alte realități care trebuie cunoscute: mutarea într-o nouă locuință (la ambii), obținerea unor succese de tipul: doctoratului și primirea lor în „Uniunea Scriitorilor”; marcarea periodică a timpului și a prieteniei lor (la „30 de toamne”, (22), p. 111) sau la cei 53 de ani, prin apelativul „bătrînul” tău prieten ((151), p. 267); relația lor familială („Noi sîntem sănătoși. Lăcrămioara merge la școală și ne simțim și noi școlari”, (35), p. 131); despre unele deplasări (fie în satul natal, Vișoara, fie cu ocazia unor evenimente culturale sau cu prilejul unor inspecții) etc. Am aminti unele evenimente petrecute din viața criticului băcăuan, cum ar fi aceea de Președinte al Comitetului de Cultură și Educație Socialistă (1 noiembrie 1971 - 19 ianuarie 1973), sau de schimbările din viața publicației „Ateneu” (ca urmare a plecării lui Radu Cărneci la București sau apariția sa trimestrială (iunie 1974 - iunie 1982), deplînsă de colaboratori („Cît timp apariția voastră trimestrială, o regret și eu. Ea stînjenește, irită și doare pe toată lumea...” (Al. Dima, (10), p. 73).

Cartea criticului poate fi considerată o scriere a „destinelor umane”, motivată de faptul că fiecare corespondent se apropie de un sfârșit implacabil, după

o viață literară plină. Astfel, fica lui Eusebiu Camilar, Elisabeta Camilar, anunță printr-o telegramă ceea ce avea să se întîmple: „Dacă poți vino mîine la București cu acceleratul” ((36), p. 32) ca apoi, telegrafic să-l informeze: „Stare foarte gravă. Vino la București. Nu difuza” („note”, p. 32); ultimul rînd din „Scrisoarea (12)” a lui Al. Dima îl anunță despre o stare inconfortabilă, ce i-a adus „peste o lună” decesul (P.S. Scuză-mi întîrzierea, am fost și sînt suferind”, p. 74); în cazul lui I. Maxim, se întrevede urmarea: „După XII săptămîni de spital, întorcîndu-mă de la Styx, unde am rătăcit cînd dincolo, cînd dincoace, vă trimit cărțile apărute în acest răstimp în semn de prețuire și prietenie...” ((31), p. 365). La unii, distanța între ultima corespondență și anul decesului este cuprinsă în ani (Constantin Ciopraga, de 3 ani; N.V. Turcu, de peste 10 ani; N.Gr. Stețcu, de 2 ani etc), întrerupându-se comunicarea. Un caz interesant îl prezintă conferențiarul universitar Mihai Drăgan. Însenănindu-i-se de către „teroriștii civili din facultate” ((148), p. 263) un act nedemn, gestul criticului literar Constantin Călin exprimă noblețea unui suflet („Pentru a scăpa de atmosfera nefavorabilă de care avea parte după '89, acesta a acceptat, opțiune norocoasă pentru el, căci la Bacău și-a rotunjit, treptat, cariera universitară...” („nota” 2, p. 270). Intervenția și ajutorul dat, îi dă posibilitatea acestuia să i se declanșeze speranța în viitor, ieșind iar la luptă, ca un adevărat războinic în Agora literară: „Poate pornim ceva serios ca să ieșim din umbră unde stăm privind la spectacolul ticăloșilor de azi. Ce crezi că ar trebui să facem ?” ((155), p. 271).

*

Ideea că adevărul trebuie cunoscut este o constantă a activității critice a lui Constantin Călin, prezentă prin poziția sa imparțială față de unii și față de alții („Eram (și am rămas) rezervat la criticile mele față de Al. Piru, ca și, mai tîrziu, la virulențele față de Ioan Constantinescu, Theodor Codreanu și Gheorghe Grigurcu”, p. 183, pct. 3). În aceeași „notă”, întîlnim următoarea însemnare pe care o considerăm esențială în construirea personalității lui Mihai Drăgan: „În ciuda ținutei viguroase și dinamismului, munca intensă și polemicile permanente îl subreziseră: se declară adesea obosit, indispus, acuză „stări proaste” și fără cauză, o dată pe an sau de mai multe ori, se îmbolnăvește. De aici discontinuitățile sau întîrzierile în trimiterea „materialelor”, care produceau blocaje - lucru doar bănuit de el și tensiuni în redacție” (p. 183, pct. 5). Este un portret exact, bazat pe o cunoaștere profundă și care nu mai are nevoie de completări.

Citind scrisorile, reușim să smulgem acea mască sub care ne-am obișnuit să-i vedem și să-i apreciem. Cu acest prilej, pătrundem într-o zonă mai puțin abordabilă („Sînt supărat pe cei care nu mă lasă să citesc și să scriu, una din marile mele pasiuni - Mihai Drăgan” (4), p. 84), de suflet. Seriozitatea lor gravă este de multe ori înlocuită cu umorul, mai ales în scris: „Aud că adversarii vor să răspundă, dar vor să folosească „tunul” pentru aruncarea „gloanțelor”. Nu ți se pare că am folosit totuși proiectile prea mari pentru adversari cam mici ?” (Mihai Drăgan (52), p. 151).

Primul volum al cărții *Scrisori către un redactor* este o dovadă grăitoare a trecerii prin lume a unor personalități ale culturii române, un act de aleasă prețuire pentru cei care i-au fost „colaboratori”, o carte despre o lume dispărută, dar cu rezonanță în conștiința noastră.

Reflecțiile unui ciob din oglinda vremurilor (XXI)

**Probațiune
de sine
(poză
neretușată)**

N-am să depun mărturie în fața conștiinței mele că am făcut ceva foarte elaborat în viață, dar nici n-am să-mi pun cenușă în cap pe motiv că am fost o pramatie. Dacă nu mă cunosc eu prea bine, cum să vină oarecine cu părerea lui, hotărând ce și cât am reușit?! **Dintr-o copilărie care n-a prea fost**, ea căpătând niște modificări (azi le numesc inițiatice) în spațiul temporal sfârșit de iunie și mijloc de august 1940, când, în contextul istoric, bănuiesc, cunoscut, am fost „советский гражданин” (cetățean sovietic), și toamna anului 1946, în satul Cetatea-Rădoiești (Teleorman), unde am absolvit și școala primară, **păstrez amintiri prea mature ca să le pot asimila vârstei de atunci.**

Privind în urmă, sunt tentat să cred că cele peste opt decenii au trecut prea repede, senzație pe care n-o simțeam în copilărie. Atunci mi se părea că voi avea vreme pentru orice nebulie, chiar nesăbuită, așa explicându-se perioadele de hărnicie miraculoasă (în vara lui 1945 am citit, pe nerăsuflăte, șaizecișicinci de cărți, variate tematic!) și altele de delăsare aparent inexplicabilă, dar anturajul nu e de neglijat. M-am condus adesea după o inspirație acaparatoare, în stare să mă facă ofensiv și vindicativ, dar mai întotdeauna învăluindu-mă un reproș pe care nu mi l-am recunoscut și, tacit, acceptam pervers să fiu taxat drept naiv sau de-a dreptul plin de-o candoare stranie. Și alternanțele au continuat într-un ritm aproape mecanic, încât deprinderea asta a devenit un fel de a doua natură. Dar, paradoxal, n-am acceptat niciodată, dar niciodată, superficialitatea și dezordinea. Vătămarea, da.

Școala? Școala a trecut și nu prea multe

amintiri, doar câteva esențiale, mi-a lăsat. Imaginea „domnului” din primară, verticalul Traian Apostolescu, îmi luminează traiectoria. Școala Normală „V. Lupu”, la care am ajuns din pricină că părinții au vrut să se apropie de... Basarabia, părăsind Muntenia, mi-a lăsat niște impresii și câteva deprinderi. N-am agreat toți profesorii, iar colegii premianți îmi erau indiferenți în calitatea asta, dar absolut egali în rest. Și când, la 17 ani jumate, am ieșit învățător, n-am prea înțeles semnificația înălțimii responsabile pe care o tratam cu un aer burghez hrănit de încrederea într-un hazard lipsit de inhibiții. De aceea, facultatea am tratat-o cu un anume mod de superioritate, socotind-o doar în stare să-mi descopere răspunsuri la curiozități cu cifru complicat, multe devoalându-se în sala de lectură cu circuit închis a rotondei de la Biblioteca Centrală „Eminescu” a Universității ieșene. În rest, o liniște numită de colegii scorțoși superficialitate, aducând însă, mereu, bursa de merit pentru calificativele din carnet, dimpreună cu mirarea... vârfurilor! Dar asta nu m-a ferit de alura trușă adoptată, la finele anului al II-lea, în raporturile cu catedra militară, în așa fel încât, la mijlocul anului al III-lea, după sesiunea săvârșindu-l până în toamna lui 1957. Am revenit la facultatea privită acum cu mai multă deferență, iar în 1958, la doar 23 ani, notam în dreptul numelui, cu o galanterie agonisită cu zbateri, „profesor”.

De aici înainte, cursul existenței mele sociale s-a modificat brusc, conștient. Maturizării biologice i s-a adăugat o responsabilitate morală atât de fără echivoc hotărâtă de prefigurarea clară a conturului aspirației profesionale și culturale, încât prima atenție am dirijat-o către consolidarea persoanei cu aplomb. Aveam în vedere evidențierea fățișă a personalității în devenire, dar veghind stabil la păstrarea definiției.

Și drumul e mergător... Steaua mea încă e sus!

P.S. Nu m-ați întrebat, totuși răspund!

Cine sunt? **Suma** faptelor mele, mai mici, mai mari, înfăptuite în cele cinci decenii de viață activă, ca slujitor neaoș al României, la care adaug și aleatoriile împlinite în situații sugerate sau pentru că așa am simțit eu.

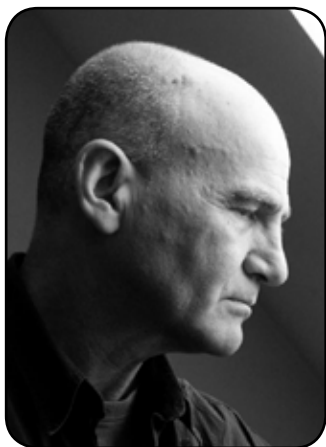
E o definiție completă, argumentele urmând a fi etalate doar la cerere. Mulți nu mă vor întreba nimic, de teamă să nu rămână în stația de plecare. Destui, mai cu osebire cei cu diplomă roșie, mă vor privi dintr-o parte, precum curca. Alții, cu patalamale arvunate, îmi vor aștepta... *călătoria*, iar conducătorii își vor vedea... sânguincioși(!) de fișa postului.

Am datorii morale față de acei (anonimi?!) care m-au crescut, crezut, acceptat. Și am împlinit 83!

În rest, așa-s! Talie: 1,70 și 41 la bocanci.

21 Aprilie 2018

„Două fațete, la fel de plauzibile”

De două ori Neruda

Laureatul premiului Nobel - **Pablo Neruda** - a trăit între 1904-1973. A studiat literatura franceză la Santiago, iar la 19 ani a publicat prima carte. Devine consul în Spania, apoi membru al Partidului Comunist Chilian, președinte al Uniunii Scriitorilor Chilieni, ambasador în Franța etc. După lovitura de stat din 1973, când Allende e dat jos, casa lui

Neruda a fost jefuită, iar cărțile sale arse. Poetul dorea o lume în care ființele să fie „doar umane”.

Rulează pe ecrane filmul *Neruda*, regizat de Pablo Larraín (cel care a făcut *Jackie*). Joacă Luis Gnecco (Neruda), Gael García Bernal (Oscar), Mercedes Morán (Delia). Neruda e hăituit de polițistul Oscar, ca un Javert neobosit. Un film iconoclast, în oarecare măsură, dacă ne gândim la câteva secvențe în care Neruda e ridiculizat. În fond, e o demitizare. Epicul e strunit prim prisma lui Oscar (îl urăște și îl adoră pe Neruda!), cel care în final moare în trupul zăpezii. Actorul Gael Bernal (Oscar) dă dovadă de același talent uriaș cu care ne-a obișnuit din filmele *Babel*, *Amores peros*, *Y tu maman*. Actorul Luis Gnecco seamănă cu Neruda, poate chiar mai bine decât Philippe Noiret din filmul *Il postino* de Michael Radford (1994). Acolo Neruda e exilat pe o insulă din Italia, prin anii 1952. Are un poștaş, pe Mario (Massimo Troisi) și e înconjurat de un peisaj mirific. Poștaşul Mario e interesat de poezie, de nașterea metaforelor.

Două filme despre Neruda: unul despre turbulența socială, altul despre retragerea în poezie. Două fațete, la fel de plauzibile.

ZICERI

Vasile GHICA

Ghicitoare: „Lumea-i cum este și...”

13

- Căderea din copaci a marcat, cu siguranță, prima înălțare a omului.
- Se pare că maimuța ne-a făcut oameni. Iar noi i-am oferit o cușcă la circ.
- Unii greșesc față de semenii. Alții, față de specie.
- S-ar putea să aflăm, mai târziu, că omul nu este decât un semipreparat.
- Ducem pretutindeni pe tălpi aroma pământului natal.
- O frunză de vie ar fi fost necesară, poate, și pentru gură.
- Nu toate labela s-au putut transforma în aripi.
- După ce ne-am dat jos din copaci, ne-am cam pierdut silueta.
- De la Neanderthal încoace, unora nu le-a mai crescut nicio circumvoluțiune.
- Flacăra nu se poate conserva. Eternitatea este deci a cenușii.
- Poate că, în tinerețe, și balenele au fost sirene.
- Împădurește un munte! Și apoi obrăznicește-te să scrii o carte.
- Poluarea apei continuă. Ne vom spăla oare pe obraz, scuipându-ne unii pe alții?

Argument

Lui G. Frunda i-i rușine

George Becali, și acum sensibil la necazurile oamenilor, a mers în zona Buzău - Vrancea cu mașini pentru dezapezire, cu foarte multe alimente și cu alte ajutoare. Împreună cu oameni din zonă, plătiți cu ziua, a muncit să-i scoată, pe cei năpăstuiți, la lumină, adică din calea morții.

Întâmplarea a făcut ca o televiziune să ajungă în preajma acestui om de omenie și să-l surprindă descheiat la prohab. Acest fapt l-a supărat peste măsură pe europarlamentarul ungur G. Frunda. Acesta s-a rușinat atât de tare de neatenția lui Becali (și el europarlamentar), încât și-a exprimat indignarea la o televiziune, anume la România TV.

Lui G. Frunda i-a fost mare rușine de atitudinea în care a fost surprins, din întâmplare, George Becali. Da, îi crăpa obrazul de rușine! Cum să fie cu prohabul deschis un europarlamentar, care muncește cu lopata la dezapezirea oamenilor amenințați cu moartea de ger și de munții de omăt! Un om care și-a lăsat tihna de acasă și a venit să-i ajute pe cei în suferință.

Lui Frunda i-a fost rușine! I-a fost foarte mare rușine!!

Nu i-a fost rușine când un grup de sportivi unguri huligani l-au bătut pe un coleg al lor român. Nu i-a fost rușine când un ungur a făcut o păpușă cu chipul eroului nostru național Avram Iancu și a spânzurat-o de un copac, probă că ura naște monștri! Dar Iancu și-a apărat poporul de hordurile venetice! Lui Frunda nu i-a fost rușine când ungurii l-au bătut pe românul Cofariu până l-au lăsat aproape mort. Și tot asasinii au spus că românii l-au omorât pe un ungur.

Lui Frunda nu i-i rușine că pădurile din Covasna și Harghita au fost tăiate și vândute în Ungaria.

Nu i-i rușine că în Harghita și Covasna vin mari demnitari ai statului maghiar și-i dăscălesc pe ungurii din România, cu UDMR la guvernare, cum să-i șantajeze pe guvernarii români. Nu i-i rușine că steagul național românesc este batjocorit în cele două județe care vor să se cheme Ținutul Secuiesc.

Lui G. Frunda i-i rușine că George Becali a fost surprins, în timp ce muncea să-i ajute pe cei înzăpeziți, cu prohabul deschis, dar nu i-i rușine de faptele secuilor săi, astăzi deznaționalizați și deveniți unguri. Obrazul lui G. Frunda se rușinează ușor de un lucru cu total neînsemnat, dar rămâne insensibil la faptul că în Harghita și Covasna continuă procesul de deznaționalizare a românilor chiar în teritoriile noastre istorice.

Domnule Frunda, nu bănuieți că și răbdarea unui neam blând și omenos și tolerant, are limite? Nu credeți că formele de șantaj de până acum se vor întoarce împotriva dumneavoastră? Nu vă temeți că românii uciși în sate precum Trăsnea, Moisei etc. de către ocupanții maghiari depun mărturie împotriva faptelor unor asasini barbari? Nu vi-i rușine că pastorul Tokes îndeamnă pe față la desprinderea așa-numitului Ținut Secuiesc de România?

Frați români, lui G. Frunda i-i rușine. I-i foarte rușine!

Ion Popescu-Sireteanu

Numele Căndea și familia acestuia

La începutul secolului al IV-lea, la Axiopolis, la sud de Cernavoda, a fost ucis pentru credința lui creștină un om numit Chiril Chindeas (Chindeus). Unii arheologi cred că basilica creștină descoperită la Axiopolis a fost ridicată peste mormântul său. Istoricii presupun că martirul Chindeas era dacoromân (Mihail Diaconescu, *Istoria literaturii dacoromâne*, 2013, p. 49).

Acest martir are un nume românesc Chindea sau Căndea, aici grecizat.

Denumirea acestuia ocupă N.A. Constantinescu, în *Dicționar onomastic românesc*, 27, numai că îl consideră explicabil prin Candidus „alb, curat”, părere care se infirmă, cum se va vedea din cercetarea noastră. El reprezintă numele Căndu, Cănde, Cănda, Căndea, Căndea...

În documentele moldovenești de până la 1448, sunt menționate două sate cu numele Căndești, primul pe Siret, azi comuna Mihăileni, jud. Botoșani, întărit lui Șteful Jumătate, în urma împărțirii cu frații săi, a satelor moștenite. Atestarea este de la 1430 (DRH. A, I, p. 146-147). Al doilea sat, pe Dragova, în Câmpul lui Dragoș, jud. Neamț, „dăruit lui Căndea și fiilor săi”, atestat la 1435 (ibidem, p. 191-193). Un al treilea sat cu numele slavizat, Chindinți, a fost menționat la 1437 (ibidem, 446-447), acesta explicabil prin Cănde/Chinde cu suf. -inți care a înlocuit suf. -ești (vezi și Popescu-Sireteanu, *Memoria limbii române*, II, 305). Documentele Țării Românești menționează la anul 1469 pe un Cănda stăpân al seliștilor Murtășești, Bărboși de

la Jilț, acesta fiind fiul lui Șerb (DRH. B, I, 538), și pe un **Cânda** din Gornovi la 1486. Tot aici, la p. 539, este amintit satul **Cândești** din Buzău, în hotar cu Odobeni. Precizăm că uneori numele **Cânde** este scris **Chinde**, iar numele satului este scris și **Chindești** (Gonța, Locuri, 54). **Cânde** (și **Chiande**) era bunicul slugilor domnești Ion, Neagul ș. a.; a fost întărit în Câmpul lui Dragoș, „probabil același cu Chiande, tatăl lui Mania și al lui Oance”. Mai amintim numele lui Toma **Cânde** (**Cândea**, **Cândevice**, **Chinde**, **Chindea** și **Ghindea**) la 1454-1469 (Gonța, Persoane, 98). Și tot aici **Oană Căndescul**, boier, 1452 (ibidem, 521).

În revista „Formula AS”, nr. 1224 din iulie 2016, p. 16-18, cunoscutul scriitor Ciprian Rus publică un mare articol intitulat neamul **Cândeștilor** în care prezintă mărirea și decăderea familiei ardelene **Cândea**, care a lăsat urme de neșters în istoria noastră. Înainte de anul 1300 apare în istorie cneazul Nicolae zis **Kende de Râu de Mori**. Acesta devine nobil, iar peste vreo două secole numele **Cânde/Chende** va fi maghiarizat **Kendefi**. După o etimologie populară, aceasta formă maghiară ar fi însemnat **Când o fi**. **Chende** ar fi devenit grad militar cu sensul „Căpitan” sau „Căpetenie”. Se știe că boierii **Cândești** erau viteji căpitani ai lui lancu de Hunedoara, care le-a dat mari proprietăți în Hațeg.

Mai sus am văzut că numele **Cânde** are o seamă de variante, între care **Cânde**, **Conde**.

Iorgu Iordan, în **Dicționar**, 133, explică numele **Cânda** prin bg. **Kānda**. Tot el spune că numele **Candrea** vine din gr. **Kandri(s)** și că numele **Cândrea** este același cu **Candrea**. Trebuie să spunem că explicațiile acestea a numelor românești citate mai

sus ca avându-și originea în bg. **Kānda**, respectiv gr. **Kandri(s)** sunt inacceptabile, întrucât **Cânda** este numele românesc **Cānda**, **Cānda**, iar **Cândrea** este același cu **Candrea** și se explică printr-o temă **Cāndr-**, prezentă în nume precum **Cāndrova** (de aici numele de familie **Cāndroveauu**).

În studiul nostru **Cuvântul gând și familia lui**, publicat în **Memoria limbii române**, vol. II, p. 285-316, la paginile 303 și următoarele, am prezentat numeroase exemple în care consoana inițială **g** a cuvântului **gând/gond** fost înlocuită de **c** perechea sa surdă, așa că **gond/gând** devin **cond/când** (cu varianta **când**). Prin urmare, numele **Cond**, **Condea**, **Când**, **Cāndea** este același cu **Gând**, **Gāndea**. Prin **Cānde** se explică numele **Cāndea** cu forma lui grecizată **Chindeas**. Vechimea acestui nume ține de antroponimia autohtonă.

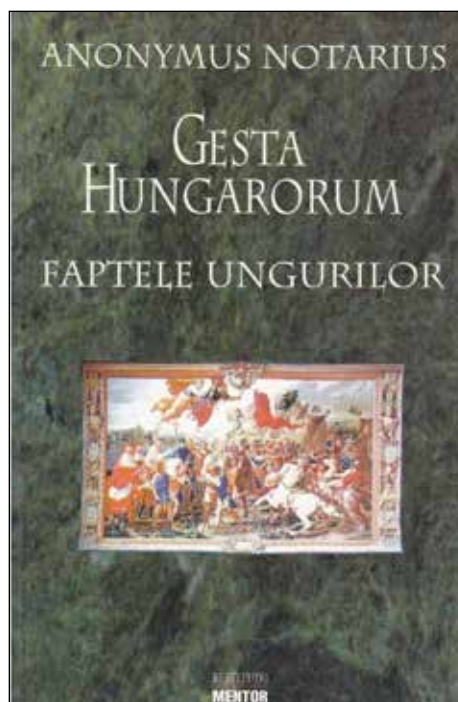
Notă adăugată de redacție. După toate semnele cunoscute de noi, numele **Frunđa** este purtat de urmașii unor români care au fost maghiarizați forțat, în timpuri și condiții cunoscute de istoria încercată a României. Pierzându-și limba și religia, s-a diminuat în sufletul acestora și simțul național al apartenenței la neamul stăpânitor de drept al pământului străbun geto-dac și românesc.

Ca **Gheorghe Frunđa**, azi europarlamentar din partea celor care i-au răpștit izvorul, îndreptându-i cursul spre străine panonii, sunt mii. Se remarcă deci cât de nemiloasă și cinică poate fi stăpânirea unei Duble Monarhii, ca cea instaurată de austrieci și maghiari în 1867, de exemplu. Un cetățean ca **Gheorghe Frunđa** nu e în stare să admită că **odată**, **cāndva** a fost **valah**. Dar asta nu ne împiedică să rostim un adevăr care, înainte de orice alt argument, e plauzibil.

P. conf. Gruia NOVAC

Anonymus Notarius

„Mon verre n'est pas grand, mais je bois dans mon verre.” (Paharul nu mi-e mare, dar beau din paharul meu.) Alfred de Musset

Constantin Frosin

În 2018, Constantin Frosin a primit *Premiul pentru Traducere* al Fundației «Naji Naaman» din Liban și *Premiul european pentru Traducere Horace 2018*, oferit de cenacul european afiliat Fundației Culturale a Uniunii Europene (<http://cenacleeuropeen.eklablog.fr/prix-horace-a136155152>). Este al doilea premiu european al reputatului traducător gălățean, după cel din 2003 - *Premiul european de poezie POÉSİAS*).

Constantin Frosin, care este considerat de academicianul Giovanni Dotoli, “le Prince de la Francophonie et de la Francophilie” sau “Le Prince de la Traduction” (după lectura cărții “Au fil de mes idées”, editura eLiteratura, 2014), are în palmares o bogată colecție de titluri și premii internaționale, dintre care se disting: MEDALIA PARLAMENTULUI EUROPEAN, 1995; Médaille d’Argent du Rayonnement Culturel, La Renaissance Française, patronată de Președintele Franței, J. CHIRAC; Medalia Jubiliară MATSUO BASHO, 1995; Marele Premiu al Academiei Francofone, 1999; Medalia de Aur a Academiei Internaționale din Luteția, 1999; Marele Premiu pentru Literatură al Institutului Italian de Cultură și al revistei NUOVE LETTERE, 1998; CAVALER al Ordinului francez al Artelor și Literelor, 2000; OFIȚER al Ordinului national francez Laurii Academici (Les Palmes Académiques), 2004; Medalia de Argint (cu Diplomă) a Societății Academice ARTS-SCIENCES-LETTRES din Paris, 2009; OFIȚER al Ordinului national francez al Artelor și Literelor, 2009; Medalia de aur a Meritului și Devotamentului Francez 2009, MEDAILLE D’OR POUR LA LITTÉRATURE, SAPF (Société des Auteurs et Poètes de la Francophonie) 2009, Grand Prix International de Littérature - Poésie - SAPF

2011, Médaille d’Or de la Renaissance Française 2012, (BEST) SCIENTIST OF THE WORLD (section Philologie), decernat de Oxford în 2015 etc.

Totodată, Constantin Frosin este inclus în edițiile 1994-1995, 1996-1997, 1988-1999 și 2000-2001 ale Anuarului Personalităților din Francofonie: LE RICHELIEU.

În urmă cu mai mulți ani, mai exact în 2012, îl prezentăm pe Constantin Frosin ca fiind un scriitor-traducător de geniu, care deranjează ordinea valorică într-o țară (evident, România) și care merită recunoașterea și aprecierea totală a conaționalilor săi. Spuneam atunci că scriitorul și traducătorul gălățean, proaspăt pensionat de la Universitatea Danubius, pare venit de pe o altă planetă și nu dintr-un oraș de provincie. Medalia de Aur a Renașterii Franceze pentru promovarea Culturii, acordată de Ministerele de Externe, Interne, Apărare și Educație, sub președinția de onoare a doamnei Simone Veil, de la Academia Franceză, și titlul de Doctor de Onoare al Academiei Balcanice de Știință, Cultură și Dezvoltare “Denis Jersov” din Bulgaria, veneau, pentru a câta oară?, să confirme valoarea lui Constantin Frosin, valoare dobândită cu sârg și talent extraordinar dincolo de granițele patriei noastre.

Încet-încet, și românii au început să-l aprecieze pe Constantin Frosin, recompensându-l cu titlul de Doctor Honoris Causa al Universității “Appolonia” din Iași sau oferindu-i calitatea de membru al Centrului de Excelență Academică din România. Recompense binemeritate pentru un român care ne-a reprezentat țara cu cinste în locurile unde numai foarte puțini ajung. Poate că acest scriitor și genial traducător ar fi fost mult mai cunoscut, dacă nu ar fi deranjat prin atitudinea sa sinceră și verticală cu privire la neregulile din viața literară românească. Domnia sa și-a permis să spună lucrurilor pe nume, fiindcă nu a depins niciodată de găștile literare sau de persoanele care au o puternică influență în viața literară românească. Constantin Frosin a ales drumul confirmării în străinătate, un drum mult mai sinuos, și s-a întors ca un fiu nerisipitor al patriei, îmbogățit cu o tolă de premii internaționale, pentru a ne deschide ochii și a ne arăta că se poate ajunge sus fără să-ți vinzi sufletul și fără să-ți cumperi notorietatea pe spinarea săracilor sau a naivilor. Felicitările noastre domnului Constantin Frosin!

De la Otilia Cazimir, la Vasile Alecsandri

- Doamnă profesoară Maria Palade, sunteți directoarea Școlii Gimnaziale „Otilia Cazimir” din Cotu-Vameș, comuna Horia, județul Neamț, unde ne aflăm acum. O școală care a reînviat în ultima vreme. Cel puțin, ne aflăm aici într-o clădire care s-a ridicat acum o sută de ani. Nu? Ce a fost înainte aici?

Prof. Maria Palade: - Da. Acum o sută de ani, în 1914, a început construcția ei, iar în 1915 s-a terminat. Aici a fost școală cu clasele I-IV inițial, după care au fost șapte clase. Clădirea a fost construită cu mare responsabilitate: cei care au lucrat la reabilitarea ei au găsit niște temelii foarte serioase, de aproape doi metri, iar zidurile sunt duble ca grosime față de zidurile pe care le avem la celelalte corpuri de școală. Și reabilitarea s-a făcut la fel, cu simț de răspundere. Inițial, biroul tehnic al Inspectoratului Școlar Neamț a propus demolarea acestui corp de școală. Am avut șansa să mă asculte o doamnă ingineră, doamna Pașcu, de la acel birou tehnic, pe care am rugat-o să aducem o echipă de expertiză de la Iași, pentru a salva clădirea. Aveam în vedere că satul împlinește anul acesta 605 ani, iar școala, 155 de când este atestată. Și pentru că într-un sat cu o vechime istorică nu avem decât biserica veche și școala, am ținut neapărat să reabilităm această clădire, dacă se poate. Iată că s-a putut și suntem foarte bucuroși pentru lucrul acesta.

- V-a reușit gândul cel bun. Acum venim de la biserica satului, o adevărată bijuterie arhitectonică, realizată tot așa, într-un timp scurt, ceea ce mă face să cred că al treilea proiect pe care l-ați înaintat va izbândi. Este legat de Otilia Cazimir.

M. P.: - Pornind de la faptul că nu foarte des, dar nici foarte rar, în timpul verii ne întâlnim cu grupuri de turiști (în vara aceasta a fost un grup de turiști de la Timișoara) care se interesau de Casa memorială a Otiliei Cazimir, am pus pe planșetă o idee mai veche. N-am materializat-o încă, pentru că avem și o expoziție muzeală în școală. Ne propunem

să construim o casă a Otiliei Cazimir după modelul pe care-l avem, cel lăsat de proprietarul clădirii, care a fost pictor. El a cumpărat casa de la părinții Otiliei Cazimir când aceștia au plecat la Iași. Sperăm să deschidem astfel un muzeu al satului. Lucrurile acestea nu le pot face eu ca persoană fizică, nu le poate face școala. Împreună cu comunitatea locală, intenționez să înființez o asociație Otilia Cazimir, ca să avem șansa să aplicăm pentru un proiect european. Când? Nu știu.

- Locul care-i va fi?

M. P.: - Încă suntem într-o dilemă: fie aici în fața școlii vechi, fie în curtea bisericii vechi, care este foarte aproape de locul casei părințești.

- Ar fi mai motivată a doua variantă.

M. P.: - Da, pentru că intenționăm să facem și un complex social acolo.

- Și apoi Gheorghe Gavrilescu, tatăl Otiliei Cazimir, a fost aici învățător, iar bunicul, preot.

M. P.: - Tatăl Otiliei Cazimir a urmat părintelui Vasile Focșa ca învățător.

- Doamnă directoare, noi ne aflăm aici după douăzeci de ani. Nu-mi vine să cred. În 1994, la 12 februarie, când am venit aici, am depistat o masă și o fereastră, din fosta casă, și fântâna. Ne-am întâlnit atunci cu o bătrână care tocmai scosese apă. A lăsat găleata jos și ne-a cerut să privim o poză pe care cu multă gingășie a scos-o dintr-un buzunar aflat în dreptul inimii. „Este fratele meu, Nicolae. Om învățat. Acuși îs șapte ani de când stă acolo.” (Ne-a arătat cu mâna spre cimitirul satului.) După aceea am aflat că Nicolae Grigoraș, istoric ieșean (1911-1987), s-a născut în satul Cotu-Vameș. Revenind la cele două piese din lemn, martore ale casei, aș zice că le putem vedea într-un alt așezământ.

M. P.: - Da, cred că da. Așa cum spunea și domnul profesor Aurel Stanciu, care a venit cu dv. de la Bacău, dintr-o masă și o fereastră se poate da contur la o casă. Vom vedea ce va ieși. Într-adevăr, lângă biserică este fântâna din care s-a botezat Otilia Cazimir.

- Din care am ținut să beau și eu apă atunci, în 1994.

M. P.: - Să dea Dumnezeu să fim sănătoși, că intențiile noastre sunt bune.

- Eu mă înscriu de pe acum în această asociație Otilia Cazimir.

M. P.: - Ne onorați. Ați inaugurat tot ceea ce s-a făcut în numele Otiliei Cazimir la Cotu-Vameș. Eu v-am mărturisit și vă mărturisesc că nu știam că este născută aici. Nu sunt de-a locului, dar știți cum, m-am prins ca salcia aici.

- V-am dat un telefon atunci, cu niște zile

înainte.

M. P.: - Ne-ați dat un telefon și ne-ați spus scurt: „Noi venim pe 12 februarie cu o clasă de elevi de la Liceul Pedagogic din Bacău și vrem să sărbătorim o sută de ani de la nașterea Otiliei Cazimir”. Dar nu știu cum, parcă v-ați vorbit sau nu, pentru că în același timp au venit și de la Asociația Culturală „Miron Costin” din Roman și au dezvelit o placă comemorativă. Avem poze de atunci.

- A venit și directorul de la Arhivele Statului din Piatra-Neamț, Gheorghe Radu.

M. P.: - Da. Cred că e domnul pe care nu-l cunosc acum în fotografie.

- A adus copia actului de naștere. (În două locuri - pe Wikipedia și în „Dicționarul scriitorilor români” al lui Mircea Zăciu - este trecut, greșit, 1884 ca an al nașterii poetei.)

M. P.: - Probabil era altceva. Actul de naștere l-am găsit noi în arhivele Parohiei, în registrul cu certificate de naștere ale parohului, și îl avem și acum. Ne-au rugat cei de la Casa „Pogor” din Iași să-l dăm. Deocamdată noi intenționăm să construim un muzeu; măcar asta să fie piesa de rezistență a muzeului.

- Azi sunt 120 de ani (n.red.: născută la 12 dec. 1894) de la nașterea Otiliei Cazimir. Am asistat la un

spectacol al spectacolelor ținute de copii. Aveți un colectiv de cadre didactice inimos, competent. Aveți toate șansele să reînviați modelul de spiritualitate întemeiat de părinții Otiliei Cazimir, de bunicii ei, de revista „Viața românească” de la Iași. Vă mărturisesc acum, în final, că discuția noastră are și o țintă ascunsă: conduita culturală a dv. vreau să fie un impuls foarte serios pentru ca la Bacău să avem cât mai repede Casa „Vasile Alecsandri” ca un așezământ de cultură de prim rang. Dacă proiectul dv. de acum 20 de ani a dat roade, de ce nu s-ar întâmpla la fel și în urbea unde, la 14 iunie 1818, s-a născut autorul „Pasteluri”-lor?

M. P.: - Noi nu putem decât să vă mulțumim pentru implicare, pentru curajul pe care ni l-ați insuflat, pentru că ați știut să ne puneți la treabă atunci și cred că am făcut ceva. Aseară, la o televiziune din Roman, mă întrebau pentru ce fac lucrurile acestea. Mie mi se pare în firea lucrurilor să lăsăm ceva în urma noastră. Vă doresc succes și dv.

- Doamne-ajută!

12 februarie 2014, Cotu Vameș - Neamț

Transcrierea înregistrării: stud. Valentina Bătrînu, Facultatea de Litere a Universității „Vasile Alecsandri” din Bacău; activitate în cadrul practicii de specialitate

Amintire cultural-documentară

21 august 1957 - ÎNMORMÂNTAREA POETULUI G. TUTOVEANU
(decedat la 18 august 1957, la vârsta de 85 de ani)

G. Tutoveanu, în carul cu boi spre Cimitirul „Eternitatea” din Bârlad

L-au condus, printre cei mulți, fiul său, Alexandru Tutoveanu și prof. Eugenia Leu, cea de-a doua soție, după moartea primei, în 1940, poeta Zoe G. Frasin, căreia prietenii îi spunea „Mama Zoe”.

Alaiul mortuar

Prima coroană este purtată de învățătorii Petru Coloșenco (stânga) și Toader Arhire (dreapta).

Niciunul nu mai trăiește. Poate doar fetița de pe caldarâm...

„Când va suna-ntr-o zi și pentru mine,
Din turla veche, clopotul de-aramă
Și voi porni spre zărilor senine”

„Și de pe cer se va mai stinge-o stea,
Să mă cuprinzi cu dragoste de mamă
La sânul tău cel cald, Moldova mea.”

(Sonetul *Moldova mea*, publicat în revista „Tânărul scriitor”, octombrie 1955, București, pag. 32)

Cântec de prieten

Dragului de Ionică

Mă-ntreb, ca mai mereu, în zile cu septembrie harnic, cu sufletul răvășit de insomniile singurătății, „Cum poți tomni fără Bacovia, când nopțile se trec în alăute de-ntuneric?”, duminindu-mă, după obicei, că „după dom’ profesor/... numai poemul de toamnă/nu se scrie toamna/nu se scrie nicicând și/ nu se publică niciodată”. Și totuși, toamna românească începe (musai!) de la Bacău, acolo unde Mitică Brăneanu devine Amfitrionul fenomenului „Toamna bacoviană”, dându-ne nouă, muritorilor de rând, impresia c-am fi și noi ceva, vreun fel de heralzi ai timpurilor duse către începuturile poeziei, când ziduri de cetate se întăreau măreț numai cu sunet de liră și murmur de versete. Și ce ne-am face dacă nu s-ar ivi printre noi Ioan Dănilă - șlefuitorul diamantelor cărturărești -, adevărat MAESTRU DE CEREMONII, ținând de braț pe distinsa Doamnă Limba Română!... În zilele acelea, cu adevărat de necuprins, el venea la întâlnirea cu Spiritul lui Bacovia, coborând voievodal din munții săi sâlhui și nemțeni, purtând drept „armă” (singur a spus-o!) hronica domnească intitulată „Bacoviana”, spre știința cetății și a tot natul cum că „A-ul și B-ul literaturii române s-au ivit la Bacău”. Poruncită înștiințare izvodită prin vreo cancelarie domnească mirosind a busuioc și a tămâie, vezi bine, mai ales că Dumnealui Jupânul Profesor alcătuiește această tipăritură-unicat ca pe o strașnică Datorie închinată marelui Maestru de Ordin Bacoviensis, unde se înglotesc, pe drept și cu multă cinstire, unele dintre cele mai valoroase „condeie” ale scripturii românești, reprezentative

pentru noul văleat în care ne înscriem și noi. Așa cum schimnicul este nebun întru Hristos, tot așa cărturarul Ioan Dănilă (o afirm cu mâna pe inimă!) este nebun întru LIMBA ROMÂNEASCĂ și se află întru cei dintâi chemați și aleși la Curtea Cuvântului! Nu știu din ce puteri anteice își trage vлага, însă mie mi se pare peste poate să trudești 25 de ceasuri pe zi, să „urechezi” „studinții” (unii!) care scriu fără diacritice (las’ că elevii mei - unii! - și vorbesc fără diacritice!), să cari apă cu ciurul la statuia lui Don Quijote (cică să mai crească!), să te afli la locul potrivit spre a trage cu urechea la palpitul literaturii române, să asiești cu neputință la derapajele istoriei autohtone, să culegi spinii întunericului acolo unde ți-ai pus cele mai multe speranțe... Să scrii cu încrâncenare și să publici cu rost, să stai, rareori, la masa taclalelor sprintare cu D. S. și să tot „besăduiești” despre etimologii nesigure, toponime, cărți închipuite, scrise sau citite, prieteni-umbre de aur, virgule, nevirgule, jumătăți sau sferturi de virgulă - bune și nebune... Când mi-a arătat fluturașul de pensie, am crezut, inițial, că ... Apoi, am simțit că... Acasă, când am fost sigur că nu mă vede nimeni, am plâns. Și-am pus mâinile la ochi ca Socrate, după ce-a băut cucuta... Citind colecția „Bacoviana” - atâta cât este ea! -, abia-ncăpută într-o cută a eternității care vom fi prin MAÎTRE Bacovia, realizezi harul cu care Ioan Dănilă reușește să adune oameni de litere, să-i împace în lumina slovei tipărite, să le dea puterea să creadă în mireasma „cărții de cetire”! Nu pomenesc nume: ei sunt prietenii mei, frații mei, sunt plămădiți din același aluat, se aseamănă și se confundă benefic tocmai prin ceea ce nu scriu și-„și calcă din urmă-n urmă/ Parcă sunt făcuți de-o mumă...” Ei sunt entitățile Ființării Hristice! Ce l-ar mai fi îndrăgit Valerică Filimon, dacă l-ar fi cunoscut! Desigur, am fi mers împreună la Casa Universitarilor din București și, acolo, după câteva discuții aprinse pe teme de literatură română, după obicei, și după rimele date de mentorul nostru, ne-am fi apucat să compunem versuri, să scriem ceva, în general... Numai să scriem!... Și-acum mai păstrez câteva șervețele cu rudimente de scriitură... Inconfundabilul, Seriosul, Reflexivul, Imbatabilul Ionică - parcă-l văd - s-ar fi apucat să care luceferi cu roaba, să ne spună că acribia e mai bună decât toate, că toamnele bacoviene musai că trebuie suferite la Bacău și c-ar cam fi cazul să ne-adunăm în volume... Ușor

de spus, greu de făcut la acea vreme! Ne vedem nu prea des, așa cum ar trebui... Eu locuiesc pe strada-nfundată, la numărul șters, sunt mai mereu plecat prin lumi paralele, el, mai mult pe drum (nu pe drumuri!), încearcă să anihileze Timpul văzut ca dimensiune convențională, creată de bieții oameni, și-abia când brațul ne va deveni de criță și limba de pâslă, de nu vom mai putea bocăni la poarta cuvintelor, atunci vom avea tot Timpul să vorovim pe-ndelete, să pribegim pe cele meleaguri veșnice ale irizării de spirit, să ne invocăm himerele din lut dispărute, să creăm subtil și cu miez, să terminăm, totuși, cărțile ce ne-au rămas de scris, să fim, în sfârșit, bătrâni și

cu „penzia” la zi, să pupăm cardul ca pe poștaş (un personaj drag mie!) și să ne bucurăm că putem să admirăm din lăuntruri de fericire oul dogmatic al prieteniei!

Ave, MAÎTRE!

Nota redacției

Dragă Domnule Profesor,

Am primit de la poetul Dan Sandu, de la Berzunți, un text special. Tare m-ar bucura să vă placă. Pretextul e revista „Bacoviana”. Până dau de interviul promis (despre Casa „Alecsandri”), pimiți-l, rogu-vă, pe acesta.

Cu caldă prietenie,
Ioan Dănilă

28 ianuarie 2018

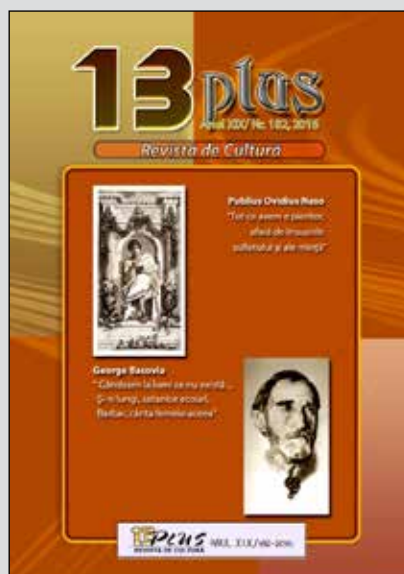
Reviste primite

- **TECUCIUL LITERAR-ARTISTIC**, serie nouă, nr. 47, anul 11, decembrie, 2017, redactor-șef: Eleonora Stamate. „Sunt România cea de peste Prut,/ Cea care nu-i trecută pe vreo hartă,/ Ca un orfan de mumă alungat,/ Visând la patria de altădată.//...// Eu sunt românul care nu-i român,/ Rusificat pe un meleag durut,/ Sunt Basarabia ce a-nghițit venin/ De peste Nistru și de peste Prut...” (Liuba Liubastra Botezatu, *Antinațională*, pag. 67).
- **13 PLUS**, anul XXI, nr. 187/2018, Bacău, redactor-șef: Petre Isachi. „Aș transcrie aici zeci de poeme ale lui Marcel (Mureșan - n.m.), în care cuvintele flămânde te iau în hora lor tonică. Mă voi mărgini la un poem scurt, un testament uluitor, ca o sabie hotărâtă: ÎN SCRIS. Las totul/ Poeziei/ - ei! -/ celei ce/ Credincioasă fiindu-mi/ a murit odată/ cu mine!” (Alexandru Jurcan, *Un poet pentru eternitate*, pag. 21).
- **CLIPA**, Magazinul actualității culturale românești, an. IX, nr. 56, ianuarie-februarie, 2018, director fondator: Dinu Săraru, editor-coordonator: Alexandra Săraru. „Europa înainte de Trianon era o Europă a imperiilor ratate și inviscerate periodic. Europa după Trianon este o Europă a națiunilor care s-au unificat creând edificiul Uniunii Europene, visat de marile spirite ale Europei perene. UE este o moștenire a Trianonului și fără Trianon n-ar exista UE. Trianonul este un mod de gândire, de trăire și de profeție a omului și a spiritului european. A acționa împotriva Trianonului înseamnă a opera subversiv împotriva UE. (...) Apărarea Trianonului este astăzi una și aceeași cu apărarea Europei profunde, astfel că orice agresare a spiritului trianonic este o agresiune împotriva Europei Națiunilor Unite, adică a Uniunii Europene a Statelor-Națiuni” (Prof. univ. dr. Ilie Bădescu, *Europa Trianonului (I)*. Marea Unire la 100 de ani, pag. 3).
- **13 PLUS**, revistă de cultură, an. XXI, nr. 188/2018, redactor-șef: Petre Isachi, apare la Bacău. Un număr generos, cu nume cunoscute (de noi) și necunoscute (de noi), a cărui variațiune mulțumește gusturi de toate țările, ca-n „Sărbătoarea blocului” a

clușeanului Alexandru Jurcan. Redactorul șef, Petre Isachi, om de carte, om de gust, știe nu numai să selecteze, dar și să metamorfozeze un conglomerat aparent într-un aglutinant acceptat până și de un neofit.

Citez aproape la întâmplare: „A iubi cu dragoste milostivă, înlăcrimată, Țara, Neamul, Copiii și neuitând să rostești, ca în Psalmul 42,3: «Doamne, trimite Lumina Ta!»” (Virgil Nistru Țigănuș, *Patria în Opera lui Hasdeu*, pag. 30).

- **Ateneu**, anul 55 (serie nouă), februarie 2018, director: Carmen MIHALACHE. „*Dosarul Bacovia este și o splendidă revanșă a unui marginal(izat).* (...) Șicanat la catedră și în presă, ignorat în cercurile înalte și ocolit de premii, Constantin Călin triumfă la modul durabil prin acest volum, care rotunjește cărțile precedente dedicate lui Bacovia. Nimeni în critica și istoria literară românească nu a făcut mai mult decât Constantin Călin pentru cunoașterea și promovarea poetului, a operei sale și, implicit, a Bacăului. Prin acest triptic avem, în sfârșit, răspunsul, pertinent și convingător, la întrebarea fundamentală: de ce Bacovia este Bacovia?” (Adrian Jicu, *Constantin Călin - triumful unui „marginal”*, pag. 3.)

Un spectacol prosemite și prouman...

...realizat perfect, cu mijloace foarte departe de parcimonie, pentru a împlini un scop care, nemărturisit explicit, ci, undeva, vag, în *Caietul (splendid) de sală*, eufemistic doar, a fost perceput, sigur, foarte diferit de un public (numeros), a cărui eterogenitate este explicabilă prin diferențele de vârstă și, mai ales, prin precarul nivel cultural-informațional. Dar, e cert, nimic din ce remarc eu nu infirmă titlul, fiecare amănunt - interpretativ, regizoral și scenografic - fiind gândit cu acuitate.

TEATRUL „VICTOR ION POPA” BÂRLAD
28 ianuarie 2018, ora 19:00

O lecție de bune maniere, de Jean-Claude Grumberg, în regia lui Alexandru Berceanu și interpretarea aproape de perfecțiune a actriței Maia Morgenstern, a fost evenimentul zilei de (duminică) 28 ianuarie, 2018, desfășurat pe scena Teatrului „Victor Ion Popa” din Bârlad. Jucat într-o manieră impresionistă, direct și aproape brutal, fără niciun menajament, spectacolul, splendid (ca reprezentare teatrală!), lung și neobositor, a fost *certamente* un genial pretext - singular însă - a unuia dintre cele mai fierbinți subiecte ale contemporaneității mondiale de după 1945.

Piesa-problemă *O lecție de bune maniere* este un text dramatic, alături de atâtea altele din ultima jumătate de secol, care dezbate problema spinoasă a holocaustului, ale cărui dimensiuni au crescut atât de mult, nu numai datorită politicii Germaniei lui Hitler, încât despre cauze nu mai vorbește nimeni sau, atunci când se întâmplă, apare superficialitatea ori selectivitatea. Nici Jean-Claude Grumberg n-a putut (nici n-a intenționat) să fie exhaustiv, așa că autorul, luându-și punct de plecare o carte cu pretenții de cercetare științifică, *19 tare ale evreilor*, tipărită la Paris, pe la începutul secolului al 20-lea, demonstrează că atunci când scopul unei, așa-zise, cercetări este evidențierea, prin exagerarea interpretărilor, a defectelor unei etnii sau a unei comunități, concluziile nu pot fi altele decât contrariile moralității sociale și ale bunului simț colectiv. Nu se poate vorbi de bune maniere când, prin mijloace propagandistice cu impact, impui cu fățarnicie mentalului unei majorități împestrițate idei și informații aparent apărătoare ale destinului național. Rădăcinile rasismului, fiind foarte aproape de sol, pot fi, rapid și „eficient”, udate cu apă otrăvită, rezultatele așteptate apărând uneori foarte repede! Cu atât, atenția neamurilor trebuie trezită mereu, altfel, „*Somnul rațiunii naște monștri*”.

Este, de aceea, lăudabilă inițiativa Teatrului Evreiesc de Stat din București de a relua spectacolele cu piesa lui Grumberg, mai ales că montarea din 2009, în regia lui Harry Eliad, și-a arătat eficacitatea. Iar interpretarea protagonistei de atunci, d-na Maia Morgenstern, a înnobilit acum rețeaua deasă de semnificații a textului, prin aducerea în prim-plan a unor valențe noi, cărora regia (Alexandru Berceanu) le-a descoperit profunzimi nespuse până azi, iar tălmăcirea intonatorie a Doamnei a atins înălțimile regale în stare să declanșeze emoții de durată.

Regizorul, în care văd un reflexiv, încearcă să mă îndrume, cu intenții de bune maniere, spre răs. „*O lecție de bune maniere, administrată cu curaj. Dacă te uiți unde indică autorul, urletele de groază se transformă în râsete*”, ne spune el în *Caietul de sală*, luându-ne parcă de mână. E aici o subtilitate pe care nu vreau s-o înțeleg, refuz; totuși, „lecția” lui Grumberg nu e o... comedie. E o tragedie, crescută în timp, pe care cu prea multă bunăvoință ai socoti-o tragicomedie! Nu e, în consecință, o simplă împrejurare conștiența (luciditatea) cu

care D-na Maia Morgenstern s-a dezlănțuit într-o sarabandă de mijloace ale comunicării, ținându-ne în fotoliile sălii. Am simțit-o când polemică (în gr. *război „polemos”*), când ironică (în gr. *întrebare „eironeia”*). Autoironia, apărând în dizertație ca un „argument”, d-na prof. dr. Maia Morgenstern, de la pupitru, făcea ca lecția-conferință a domniei-sale să depășească limitele teoriei și, printr-un avatar aproape cabalistic, să prindă contururile unor secvențe de eveniment veridic, care generează indignarea, nu înduioșarea. Și pentru ca percepția spectatorului să devină vindicativă, actrița a mânuit, cu uluitoare dexteritate, autoironia, atacul („Cine este Celine, cine este Drumont? Cine este Montandon, profesorul doctor Montandon? Cărți secrete, oglinzi strâmbe.”), blestemul, invectiva, autoflagelarea și, bineînțeles, grotescul. Dar ceea ce m-a mulțumit, în constatare, a fost grija farmaceutică cu care a fost dozat, la vreme, în clipa exactă, lipsind ezitățile, fiecare din stările nutrite de narațiunea dramatică.

Statutul evreilor pe vremea lui Petain, crimele regimului de la Vichy, cifra de mai puțin de 2000 evrei din Franța care au supraviețuit Holocaustului, din totalul de 75.721 de deportați spre Auschwitz, la care se adaugă toată nebunia rasistă europeană, inclusiv cele „*câteva file de poveste românească la marele curent antisemit european*”, toate - dar și atâtea altele nespuse încă - au constituit „aluatul” din care fenomenul cu charismă **Maia Morgenstern** a durat un spectacol care răspunde perfect dezideratului gândit cu franchețe de d-l Alexandru Berceanu: „*Vrem să facem o reparație istorică, să învățăm să îi recunoaștem mai bine pe*

Actrița Maia Morgenstern
într-un moment cheie al spectacolului.

proștii noștri și să ne întrebăm cât mai putem să îi lăsăm să se odihnească în pace”.

Din modă formală, poate dintr-o necesitate căreia globalismul îi maschează veșmântul demagogic, *conciliația* a ajuns cuvânt de ordine. Ca procedură în dreptul internațional, împăcarea, în vederea înlăturării conflictelor, e de acceptat. Dar a uita de ce ne împăcăm e o crimă.

Să nu uităm să fim OAMENI! Shalom!

P.S. Păcat că spectacolul și-a pierdut parțial din semnificație, din pricina alunecării necumpănite a mulțumirilor de după final, într-un festivism de gust îndoielnic, sinonim cu îngustimea simțirii afectiv-estetice a organizatorilor. Marea Actriță, luată prin surprindere, a acceptat siderată secvența siropoasă și s-a retras apoi timidă și jenată...

31 ianuarie, 2018
Bârlad

Vaslui - o mândrețe. Ce bucurie!

„Azi a fost o zi binecuvântată, am cântat în fața unui public extraordinar, în fața bisericii «Tăierea Capului Sf. Ioan Botezătorul» din Vaslui, datorită domnului primar Vasile Pavăl și a gazdei noastre, părintele Constantin Mogoș și întreaga echipă. Dacă aveți drum prin Vaslui, vă recomandăm să treceți și pe la Curtea Domnească, veți fi profund impresionați! Dar întreg orașul este o minunăție! Cine vine o dată sigur revine! Mulțumesc, totodată, părintelui Marius Ciprian Pop, pentru onoarea de a cânta împreună, mulțumesc corului «Fantasia», o bucurie. Ce bucurie!”

Aprilie - Paști, 2018
Vaslui

Paula SELING

Metamorphose

Teatrul pentru Copii,
„Arlechino”, Brașov

Manager:
Mihaela Soloceanu

Văzând și revăzând spectacolul, mi-au venit în gând imagini din *Dansul morții* (Strindberg) și replica cea mai frumoasă din toată piesa: „Moartea începe odată cu viața”... Privind spectacolul în sens invers, de la final la început, constat că se pliază perfect pe această cugetare. Alb și negru, yin și yang, încă de la început, se împletesc, se

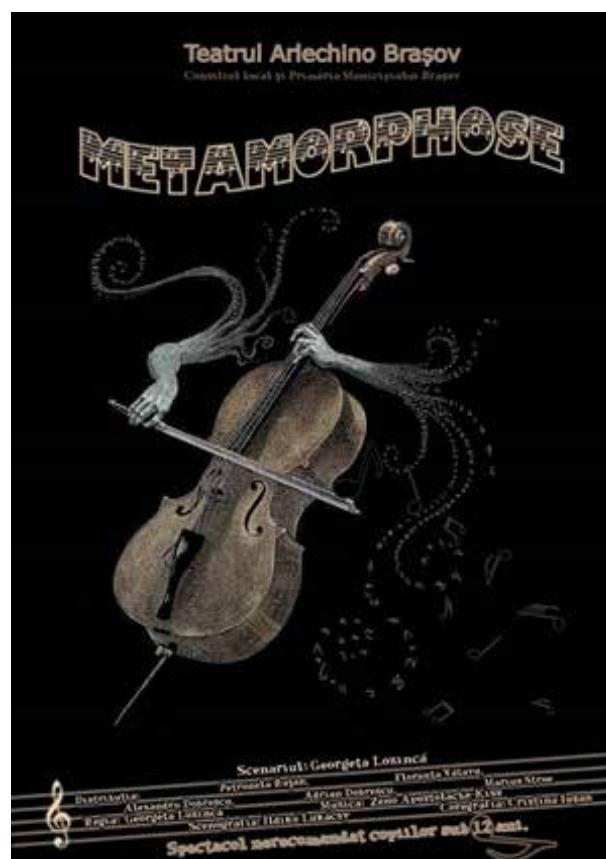

dezlănțuie, întocmai ca și eternul inexplicabil joc de-a viața și de-a moartea - tandemul ineluctabil. Pentru scurtă vreme ne înmuiem ființarea și în Eros, pentru a trece, într-un final, tot în Thanatos. Balansul acesta între extreme poate fi farmecul, dulceața trecerii scurte a bieteii ființe umane. Într-o viață și moarte ni se întâmplă ceva: poate mărirea și decăderea. Fiecare primește un fir al său, cu care se poate juca, nu știm încă dacă după plac sau după cum este dirijat. Și ne apropiem de muzică. Viața poate fi un dans amețitor când muzica ne umple ființele, ne stăpânește gândurile...

Asistăm la drumul unui pui de om care își găsește fericirea în armonia notelor muzicale, după îndelungi tatonări. Încrederea în sine constituie o condiție esențială a reușitei. Etapele vieții se ard repezitor: prima mașinuță, primul concert, primul succes la public, prima iubire, primul eșec... Succesul garnisit cu pudra pierzaniei duce la eșec. Trecerea prin ființare este dureroasă, dar ne învățăm de mici cu loviturile!

...Despre muzică, iubire, timp, alegeri, transformare - iată despre ce ne vorbește acest spectacol, captivant prin culoare, pantomimă, muzică, lumină, costume, dans - totul pliat pe limbajul comun al montării. E un prilej de meditație asupra condiției artistului, cu zbaterile și bucuriile sale, în care se îmbină armonios interpretarea actoricească și mânăuirea păpușilor, ce prind viață sub ochii privitorului. Este un spectacol viu, fără cuvinte, dar grăitor, prin care publicul tânăr poate fi inspirat în formarea de axe de valori, înarmați fiind cu exemplul experienței altuia, căci „Copilul se naște curios de lume și nerăbdător de a se orienta în ea.” (G. Călinescu). Din crisalidă până la zborul grațios și la cel final, nu este prea mult timp de scurs. Poate transformarea, în sine, este cel mai important lucru. Răscolirea de sine, devenirea. „Teatrul este viață”, ne amintește Peter Brook - dacă ni se mai întâmplă să uităm sau să avem dubii.

Au făcut posibilă această experiență: Georgeta Lozincă (regie), Ildiko Lukacsy (Scenografie), Cristina Iușan (Coregrafie), Zeno Apostolache Kiss (Muzică) și actorii: Petronela Rujan, Florența Vătavu, Marius Stroe, Alexandru Dobrescu, Adrian Dobrescu.

Hans Christian Andersen povestitorul, străinul călător prin Țările Române

Dacă anul acesta povestea *Hainele cele noi ale împăratului* împlinește 181 de ani, dacă *Soldățul de plumb* și *Lebedele* au adunat fiecare câte 180 de ani, în vreme ce *Fetița cu chibrituri* a atins venerabila vârstă de 170 de ani, câte perechi de ochi au citit aceste nestemate ale genului, câte degețele au paginat cu repeziciune aceste bunuri ale patrimoniului literar universal? Luați în calcul și mult mai vârstnicele *Prințesa și mazărea*, *Degețica* sau *Mica sirenă*. Poate tocmai din această pricină, ziua de **2 aprilie**, ziua nașterii sale, a devenit din 1967 Ziua Internațională a Cărții pentru Copii și Tineret.

Devenit celebru prin basmele și poveștile sale, poet, nuvelist, romancier, autor dramatic, libretist de opere și scriitor de vodeviluri, **Hans Christian Andersen** s-a născut la 2 aprilie 1805, în orașul danez Odense din insula Fünen. Andersen a fost un copil timid și retras, pasionat de literatură într-atât de mult, încât și în jocurile cu păpuși prindeau viață personajele din piesele de teatru ale lui Shakespeare, pe care le memora și le recita.

A scris și a publicat încă din 1822, un succes fiind șapte ani mai târziu povestirea *O călătorie de la canalul Holmen la capătul răsăritean al insulei Ammager în anii 1828 și 1829*, dar și o colecție de poeme. În 1834 încredințează tiparului *Agnete și tritonul*, anul următor scrie romanul *Improvizatorul*. La 30 de ani îi apare primul fascicul al *Poveștilor* sale nemuritoare, a căror faimă a crescut constant, fiind solicitată reeditarea în 1838; o a treia serie apare în 1845.

A fost un pasionat al călătoriilor străbătând și vizitând locuri din Asia, Africa și Europa, consemnând cu o frecvență aproape zilnică în carnetele sale de călătorie impresii, observații, lăsând numeroase însemnări importante pentru istorici și etnografi. În jurnalul de călătorie *En Digtars Bazar* (în traducere românească s-ar numi *Bazarul unui poet*), publicat în 1842 la Copenhaga în editura E. A. Reitzel, Andersen povestește despre

oameni și locuri ce-i atrag atenția în teritoriilor valahe pe care le traversează în drum spre Viena. Plecase încă din 1840 din Danemarca, traversând Germania, Italia, Malta, Grecia, vizitând și Turcia, apoi continuă călătoria spre Viena, trecând prin Constanța, Hârșova, Cernavodă, Porțile de Fier, Orșova, Drencova, Budapesta.

Venind dinspre Constantinopol, danezul Andersen va coborî de la bordul navei „Ferdinand I” pe pământ românesc, la începutul lunii mai 1841, într-o Constanța populată preponderent de turci și tătari. Țărul mării, cheiul Constanței i se va părea neprietenos, neprimitor. Chiar și centrul Constanței arăta jalnic, pe strada centrală existând câteva case pricăjite, pe jumătate părăginite. O ruină era Constanța, căci fusese distrusă în întregime de ruși și, deși trecuseră trei decenii, urmele războiului ruso-turc (1806-1812) păreau a fi nu mai vechi de câteva săptămâni. Cum negura se lăsa destul de grăbit, înghițind hrăpăreață puținele repere ce duceau către han, Andersen va răzbi pornind „drept înainte”, cățărându-se „pe un gard de piatră”, scurtând din instinct drumul de întoarcere. Va ospăta și împreună cu însoțitorii săi va fi fermecat de gustul bucatelor pregătite, încât se simte dator să laude pe hangiuul Thomas Tadicsevici „ce locuiește colț cu Marea Neagră”, promițându-i că-i va face numele cunoscut, „împrăștiind vorba despre el”. Thomas hangiuul, ca o gazdă de nădejde, va avea grijă ca bagajele lui Andersen să ajungă în bună stare la Cernavodă, le va încărca în „care alcătuite cu totul din lemn”, le va porni la drum imediat după orele amiezii din 6 mai, însoțite fiind de „țărani valahi înfășurați în șube de oaie, cu pălării negre de pâslă, ale căror umbre atârnav pur și simplu ca o umbrelă peste spinare și umeri”. Oaspeții au ascultat poveștile și legendele locului, s-au minunat că Valul lui Traian chiar există și e mai mult decât o neînsemnată rămășiță, se vor înfiora la auzul asprelor ierni ce fac gheața să se întindă pe mare cale de câteva mile, de se putea merge pe ea de la Constanța la Varna.

A doua zi în zori, în trăsură cu cai valahi iuți, grupul de călători va pleca spre Cernavodă. Vor trece pe lângă lacul Carasu, Andersen notând legenda conform căreia acest luciu de apă n-ar fi decât „urma canalului prin care Traian ar fi legat Dunărea de Mare”, considerând la vremea aceea ca fiind util a fi redat navigației, recomandând însă ca variantă mai puțin costisitoare construirea unei căi ferate. În drumul lor vor vedea ziduri de apărare din perioada ultimului război rus, vor afla în mijlocul stepei un cimitir turcesc, apoi un sat cu case lipite și temelii de piatră. Turmele de vite ce se zăreau la marginea satului „păreau armate în front de luptă”, iar păstorii români păreau a avea o înfățișare sălbatică numai pentru faptul că purtau sarici lungi de oaie cu mița în afară, pălării mari sau căciuli de sub care părul lung și drept atârna pe umeri. Mai văzuse cu o zi înainte oamenii locului în asemenea haine, se obișnuise cu înfățișarea lor aproape sălbatică, dar mirarea mare a fost să -i vadă pe acești păstori încotoșmănați în cojoacele lor, stând sprijiniți și nemișcați în bătele lor sub bătaia arzătoare a soarelui, pe o arșiță și un zăduf înăbușitor.

Tot urcând și coborând dealurile noastre cu păduri de fagi și mesteceni, gândul îi zboară la plaiurile natale, căci se simte în însemnările sale cum dorul îi dă târcoale iar cuvintele îl trădează când spune că aici „totul are un caracter danez, blând, zâmbitor”. Găsește plăcut orașul Cernavodă, cu case ce se întrec în frumusețe pitorească. Este impresionat de mulțimea copiilor, de zburdălnicia lor și notează amuzat că „cei mici erau goi pușcă”, în timp ce „unul avea, e drept, o căciulă de miel, dar asta-i era toată găteala”; sau cum un altul, poate mai înstărit, purta caftanul larg al tatălui său, dar, descheiat fiind, nu acoperea goliciunea trupului pentru că alte veșminte nu avea. Din Cernavodă, călătoria continuă pe apele Dunării la bordul vasului „Argo”, traversează Porțile de Fier către Orșova, călătorului danez plăcându-i mult peisajul, entuziasmându-se adesea la frumusețile care defilează pe maluri: „multe curcubeie s-or fi ridicat aici, sub ochii pașalelor și boierilor, dar aveau să piară căci nici un pictor sau poet nu le-a văzut. Priveliște fermecătoare... de ce nu sunt pictor?”.

Ajuns la Orșova în data de 12 mai, rămâne 10 zile în carantină, timp suficient să străbată împrejurimile. Constată că în această zonă a țării, „parte a graniței militare austriece”, locuiesc țărani români ale căror case din lut, cu pereți crăpați, au în pătratul ferestrelor nu sticlă ci hârtie, iar poarta e prinsă în stâlpi cu scoarță de copac împletită. Cu toate astea, țărani sunt oameni mândri, gonesc pe uliță în picioare în carele lor, precum vechii romani pe hipodromuri. Are posibilitatea să asculte doi tineri muzicanți români doinind unul la fluier, altul la

nai, fiind în mod deosebit impresionat de nai, asemuind acest instrument muzical cu o „armonică de sticlă”. Durata mai mare a șederii la Orșova dă călătorului danez posibilitatea să asiste și la o horă duminicală admirabil prinsă în relatările sale: „În dreptul bisericii, sub teii înfloriți, e joc mare pentru bătrâni și tineri. În mijlocul cercului sunt lăutarii. Unul cântă din cimpoi, altul scârțâie dintr-o scripcă. Hora merge întâi spre dreapta, apoi spre stânga. E duminică și toți sunt în straie împodobite cu ciucuri și cu flori”. În aceeași zi, făcând o călătorie la Mehadia (azi comună din Caraș-Severin), călătorul este încântat de frumusețea zilei și a locurilor: „Ce mulțime de flori în iarba verde și înaltă! Ce lumină de soare pe coastele împădurite ale muntelui! Aerul e atât de albastru și de străveziu! Azi e duminică și de aceea lumea pe care o întâlnim e îmbrăcată sărbătorește”. Continuând călătoria pe Dunăre, călătorul admiră ținutul scăldat de soare, punctat de vestigiile dominației romane. Zona Cazanelor e apreciată de marele scriitor ca întrecând în frumusețe Rinul.

În 24 mai pleacă de la Orșova spre Drencova cu poștalionul, urmând să-și continue drumul spre Budapesta, imbarcat pe „Galathea”. Însemnările lui Andersen despre călătoria sa pe meleagurile noastre se încheie cu relatarea unei întâlniri cu un copil de țăran în pădurea Drencovei, localitate și mic port de pe clisura Dunării, unde călătorul danez făcea o plimbare. Întrebat dacă germana este limba lui maternă, căci dăduse „bună ziua” în această limbă, copilul răspunde că acasă vorbește românește, dar a învățat nemțește la școală. Era sărăcăcios îmbrăcat dar nespus de curat, părul neted pieptănat, acest aspect îngrijit dar și privirea vie producând o impresie puternică asupra povestitorului străin, determinându-l să noteze încântat că avea în „chipul lui ceva atât de deștept și de bun, cum n-am mai întâlnit decât la puțini copii”.

Curiozitatea lui Andersen nu se oprește aici, îl va întreba dacă cunoaște Danemarca, băiatul răspunzând politicos că bănuiește că e foarte departe, pe la Hamburg. Voind să îl ajute în vreun fel, dar fără să-i jignească mândria, Andersen va ruga pe copil să-i culeagă un buchet de flori, răsplătindu-l cu câteva monede și notând în însemnările sale: „Niciodată un copil străin nu-mi grăise ca acesta. Ființa lui nobilă, privirea lui deșteaptă și nevinovată erau cel mai bun hrisov de boierie”.

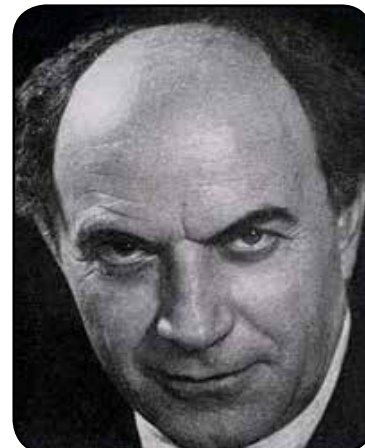
Primit cu dragoste și cu respect, Andersen a rămas profund impresionat de ospitalitatea și bunăvoința poporului român. Pretutindeni, în atât de via și colorata descriere a meleagurilor românești cutreierate, vine vorba de țăranul român, care, adăpostindu-l, împărtășindu-i credințele, obiceiurile și necazurile vieții lui, l-a socotit prieten.

N. D. Cocea

(1880-1949)

Scriitor, publicist, editor de ziare și reviste, renumit pamfletar, s-a născut la Bârlad, la 29 noiembrie 1880.

Ziarist de vocație, reprezentant al vieții noastre social-politice, N. D. Cocea este considerat, în cercuri oarecum restrânse, cel mai mare pamfletar pe care l-a dat România.

Scriitor, autor al unor romane satirice (*Vinul de viață lungă*, *Fecior de slugă*, *Nea Nae*), dramaturg, traducător din literatura universală, artist, neobosit animator cultural, patriot și democrat sincer, legat de poporul român și idealurile sale, N. D. Cocea este și rămâne una din interesantele personalități ale culturii noastre, din prima jumătate a secolului al XX-lea.

A rămas în memoria generației sale ca fondatorul revistei „Facla” - care a trezit conștiințe și a îndemnat la luptă și la faptă sau ca autorul unor foiletoane și pamflete, scrise în cea mai frumoasă limbă românească, îndreptate cu o virulență rară împotriva politicianismului ieftin.

În anul celui de-al Doilea Război Mondial, N. D. Cocea a scris roman, teatru, memorialistică. Piesa *Canalia* umplea sălile teatrelor.

Observator fin al vieții sociale, în caietele sale de însemnări a supus unei analize veridice realitățile timpului. „Jurnalul” său a fost ținut pe aproape toată perioada războiului (1 sept. 1939 - data declanșării, până în 1943).

În acea zi de 1 sept. 1939, prima zi a celui de-al Doilea Război Mondial, N. D. Cocea se afla la Sighișoara. Iată ce scria el în „Jurnalul” său în acea fatidică zi: „(...) Îmi spuneam, îmi repetam în mine cu deznădejde, cu exasperare, că nu se poate, că oricât l-ar fi înnebunit măririle neașteptate și

nemeritate pe fostul zugrav de firme ajuns cancelar, e om și el la urma urmei, a fost pe front, știe ce înseamnă prăpădul războiului, și ca om măcar, dacă n-ar fi măcar dintr-un instinct de conservare, n-ar putea, nu poate, ar fi o aberație să joace soarta și destinul unui întreg imperiu pe cartea îndoielnică a unui măcel general.

Cu speranța asta, cât un grăunte de muștar, în suflet, mă apropii de radio. Învârtesc butoanele cu înfrigurare, Londra, Roma, Paris, Moscova. Pe unde lungi, pe unde mijlocii, pe unde scurte, toate posturile cântă. N-ar cânta omenirea dacă ar fi început dezastrul. E adevărat că posturile nemțești urlă. Dar e obiceiul lor să urle. Țara care a dat odinioară pe un Bach și pe un Beethoven nu mai răspândește azi în lume decât armonia marșurilor ei militare și răgetele oratorilor ei furioși. Din diareea asta verbală încerc să surprind o vorbă, două, mai cunoscute. Aud de o sută de ori „Deutschland”, de o sută de ori „fuhrer”, niciodată „krieg”.

Sunt mai liniștit.

Îmi reiau locul la masa de scris. Caut să-mi concentrez gândurile. Fumez țigară după țigară. N-aștept inspirația. O forțez. Zadarnic. Nici o idee nici-un rând. Pagina albă rămâne imaculată. Creionul mi-a înțepenit între degete. Mintea-mi bate câmpii, dacă, totuși, a izbucnit războiul?

Ar fi ridicol și profund omenesc în același timp. Tragicul amestecat cu grotescul. Ceasul crucial al omenirii, anul mării răspântii care ne va înfunda mai adânc în barbaria capitalistă sau va lovi cu tot sângele milioanei de victime ale războiului, de la un capăt al lumii la altul, ceasul revoluției sociale, să-mi fie anunțat de un sas hitlerist!

Ora 13. Radio București. Războiul a izbucnit!...

Noaptea târziu. Am fost toată ziua ca năuc. Maică-mea e bolnavă de inimă rea. A trecut de optzeci de ani. A văzut destule războaie și răzmerițe în viața ei. Le-a suportat cu resemnată înțelepciune fatalistă. De când i-am adus însă vestea că Germania a declarat război Poloniei, își strânge bieții ei pumni neputincioși, îi curg lacrimi din ochii uscați, blestemă, se revoltă și mă întreabă de zece ori pe ceas: - Într-o țară armată până-n dinți, cu atâția nemți comuniști într-însa, cum de nu se găsește un singur glonte și pentru Hitler?

Ce să-i răspund?

Mă întreb și eu.

Cum s-o fi întrebând, în clipa de față, atâția și atâția alții în largul lumii, surprinși, dezamparați, îngroziți, nenorociți, ca și biata maică-mea."

Când Camil Petrescu spunea că întreaga epocă dintre cele două războaie nu poate fi înțeleasă fără „neastâmpărul lui N. D. Cocea” avea multă dreptate. A fost dascălul unei generații de ziariști, printre care: Ion Vinea, Tudor Teodorescu-Braniște, Zaharia Stancu, Alexandru Sahia.

*

În zilele revoluției din octombrie, N. D. Cocea a stat la Petrograd aproape un an. Dar nu a fost un simplu spectator. El a fost un participant activ, pasionat, lucid, sincer, pe baricadele revoluției. „...Am fost în măsură - scria N. D. Cocea mai târziu - să văd oamenii și lucrurile în însăși inima revoluției și adeseori să iau parte, firește, modestă, dar activă, la pregătirea unora dintre evenimente.”

La câteva zile după victoria revoluției, N. D. Cocea a adresat lui Lenin, în numele Asociației internaționale pentru informarea presei muncitorești din America, Anglia și Franța o scrisoare prin care solicita un interviu asupra problemelor fundamentale ale revoluției și puterii sovietice.

La data de 10/23 noiembrie 1917, Lenin a trimis Asociației o scrisoare prin care se arăta de acord cu interviul „dacă-mi dați o garanție cu totul formală și precisă în primul rând că veți informa întreaga presă muncitorească, adică de asemenea organele de presă de tendință internaționalistă (...), în al doilea rând că răspunsul meu va fi reprodus fără nici o schimbare, adică dumneavoastră aveți dreptul de a nu publica răspunsul meu, dar, dacă-l veți publica, n-aveți dreptul de a schimba nimic în textul meu.

Cine este responsabil aici, la Londra, la New York și la Paris, ca reprezentant al Asociației internaționale a dumneavoastră?

Lenin

Redactat în limba franceză, originalul scrisorii lui Lenin a fost dăruit Comitetului Central al P.C.U.S., în anul 1960, de către C.C. al P.C.R.

În Arhivele rusești se păstrează, în original,

scrisoarea prin care N. D. Cocea se angaja să se conformeze întru totul cerințelor formulate de V. I. Lenin.

Cetățene Lenin,

Dau în scris garanția mea personală, formală și precisă [...] că prin intermediul asociației noastre voi informa toată presa muncitorească, adică și organele presei muncitorești cu tendințe internaționaliste și în special această presă.

La fel, dau garanția mea că răspunsul dumneavoastră va fi reprodus fără nici o schimbare și că, dacă cumva țările aliate vor voi să facă tăieturi, se va refuza să se publice interviurile pe care veți binevoi să-mi dați.

La Petrograd eu mă țin tot timpul la dispoziția dumneavoastră și mă consider pe deplin responsabil, la Paris cetățeanul T. Daniel, strada Bassano 54, la Washington cetățeanul Couché, New street B. 23, și la Londra E. Nelfort, Hotelul Statelor Unite.

N. D. Cocea

Hotel „Astoria”, Petrograd, camera 512

*

N. D. Cocea a trecut la cele veșnice în ziua de 1 februarie 1949.

În ședința primului Parlament al României după războiul din 1916-1918, din ziua de 28 iulie 1920, N. D. Cocea a făcut o profeție, care peste cca. un sfert de veac se va îndeplini. El a spus atunci așa: „Nu aș fi socialist și nu aș crede cum cred în principiile socialiste dacă nu aș avea convingerea că în scurt timp - mai scurt decât se crede - România va fi socialistă”.

După 24 de ani și aproape o lună profeția lui N. D. Cocea era o crudă realitate - 23 august 1944.

Pe Cezar IVĂNESCU?

Omul? Nu l-am iubit. Poetul? L-am respectat întotdeauna. Fire voluntară și recalcitrant notoriu (mai cu seamă în momentele de alcoolizare, care nu erau rare!), C.I. nu-i agreea decât pe lingușitorii cărora le accepta țoiul, pe cei socotiți de departe inferiori lui, lustruitorii de bombeuri cotideni. De aceea nu l-a agreeat pe Lucian Vasiliu, care și azi îi cultivă amintirea!...

Eu nu am făcut parte din alaiul lui, cunoscându-i... idiosincraziile. Pentru profesori - mai ales ai lui - avea o inconsolabilă aversiune. Absolut toți, fără ordine și asemuiți cu o tălăbă, erau tâmpiți. Iar eu am fost profesor...

Poetul Cezar Ivănescu? Probabil o contestare pare inamicală. O prihană acceptată și, mai apoi, tolerată, fiindcă adeseori părea spectaculos; asemenea soitarului drăgaicelor din veac sau nebunului satului.

Așa se și explică amenitatea bengală pentru scriitura lui, parcă mai altfel, dar nicidecum diferită, aplecare stârnită de un sentiment de târșală (in)explicabilă cumva și nemărturisită de aceea nicicând; sentiment care nu te obligă la nimic, pricină pentru care, din rar în mai rar, îl lași să se manifeste. Nu strică, nu ajută, bâlciul tot are loc, cu lanțurile lui învârtitoare și cu gardurile vopsite „...Și-atunci simțim în felul nostru / că suntem de prisos” (C.I., *Agamemnon*).

„Interesul” câtorva mai încearcă să aprindă atenția pentru un *Agamemnon* multiplicat obositor,

pentru *Doine* improvizate, pentru câte un *Rosarium* inventat sau pentru niște discipoli inexistenți (din fericire)... Lui i s-a părut că „a biruit, cu vocea lui înspăimântată, spaimele”. Dar e părerea, singulară în 1985, doar a lui Artur Silvestri!

Poetul i-a fost mult superior Omului. Sigur din pricina aceasta, în anul 2011, am întocmit sârguincios o ediție (selecție, prefață, bibliografie) antologică a poeziilor sale, sub titlul *La Baaad*, apărută în col. „Poeți contemporani” la Editura Dacia XXI din Cluj-Napoca. Ave Caesar!

Către discipoli

(CXC VII)

(Ai plecat domniță Ralu)

Pentru Anta Raluca Buzinschi

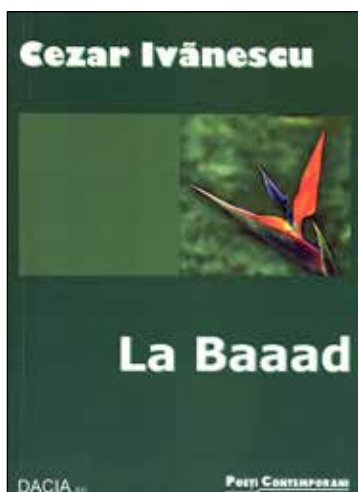
! te-ai dus, Neagra mea Fecioară, preafrumoasă, dintre vii,
ai plecat, Domniță Ralu, ai plecat și-ai să revii,
ai plecat, Domniță Ralu, ai plecat și-ai să revii!

! te-ai sfărmat de preaiubire în ciorchinii sfintei vii,
ai plecat, Domniță Ralu, ai plecat și-ai să revii,
ai plecat, Domniță Ralu, ai plecat și-ai să revii.

! sufletul îmi e ca tine, moare-n fiecare zi,
trupu-ndură fără suflet plaga cărnii mele vii,
trupu-ndură fără suflet plaga cărnii mele vii!

! tu erai chiar al meu suflet, tu ca sufletu-mi erai,
de-acum viața mea e moarte, de-acum moartea mea e rai,
de-acum viața mea e moarte, de-acum moartea mea e rai.

! de-acum viața mea e moarte, sînt cu-aceia morți de vii,
ai plecat, Domniță Ralu, ai plecat și-ai să revii,
ai plecat, Domniță Ralu, ai plecat și-ai să revii!

Ediția Gruia Novac, 2011

„Evreii înfricoșați îl răscumpără pe Crist!”

Pământul se-ncovoaie precum curcubeul

Iarba crescuse, se înălțase,
Noi dansam absolut cutremurați.
Uneori venea deasupra noastră un cer albastru,
Mai rece ca privirea metalică

În pas de doi ne ridicam să vedem câmpia
Întinsă ca o față de masă,
Apoi adormeam

(Prin ierburi - fantomă,
Fetele inocente văd o lume în extaz,
Adunată într-o singură imagine:
Umbre plătuite, tainice uniri ale tâmpelor,
Fructele cerului picurând stranii licori)

Seara dansam pe alt ritm,
Deși muzica răsuna aceeași și muzicanții
Ne priveau uluiți cum ne zbânțuiam
Din toate încheieturile

Atunci pământul se-ncovrigă ca șarpele,
Se-ncovoaie precum curcubeul,
Urmează hotarele de foc și lumină
În solemnele geografii

Presupusele măști ale omului

Lesne presimțite, au sosit de îndată
Fețele presupuselor măști ale omului.
La porțile orașului actorii poartă
Boabele grele ale textelor,
Imensele rotunjimi ale bolților,
Ghizdurile de piatră ale scenei,

Sandala de aur a tragediilor -
Pilotând spre fumul pădurilor zeitățile
Luminii

Foile extenuate ale rănilor

Evreii înfricoșați îl răscumpără pe Crist
Cui după cui, pe sucii de bucurie al vertebrelor,
Pe cele mai tăcute falduri ale trupului,
Mângâiat cu sulite jucăușe preschimbate în
Cuțite pneumatice...

Ascuțișul subtil tolerează doar nimicul,
Îndărătnic și în panică întinsă,
Viața punctiformă, în spațiul nestratificat
Al timpului - articulațiile surâsului
Pe foile extenuate ale rănilor

Orologiul orașului găjâie tac-tac

Un om cumsecade și alcoolic
Mângâie fulgii merilor în floare,
Apoi ca un copil în patru labe
Cu estetica chipului în crâmpie de țigară
Povestește lungi istorii,
Cu gravitatea cerută dimineața
Când te privești în oglindă

Ce băiat drăguț -
Și orologiul orașului găjâie tac-tac,
Mai devreme decât trâmbița păsărilor
Cântătoare

Estuarul de moarte al cerului

Pământul răsună scurt
Și se întoarce oriunde
Spre izvoarele din aversa văzduhului

Fulgerul își îndreaptă
Pânzele violete spre planctonul mării

Țărâna lui Ramses și a lui Keops
Se ridică nepăsătoare de veacuri
În estuarul de moarte al cerului

Solstițiul orelor înclină balanța
Spre loviturile sigure din dialectul
Inimii

Bâlciul

Pe atunci cea mai mare bucurie era bâlciul, toată lumea se plimba în bâlci, în centrul orașului nu mai vedeai pe nimeni. Și noi îl cutreieram de mai multe ori în fiecare seară. Ne mișcăm în cerc. Bâlciul forma o roată uriașă în mijlocul căreia se roteau lanțurile. Erau cam cinci-șase asemenea scrânciobe în care te învârteai, dacă voiai, până amețeai de nu mai știai unde te afli, în timp ce fanfara cânta neîncetat. Alămurile răsunau la mare distanță. De acasă, deși ne aflam la patru - cinci kilometri, auzeam toată noaptea sunetele stridente amplificate, reunite unele cu altele în eter.

În bâlci vacarmul era de-a dreptul amețitor, încât când scăpai de acolo răsuflai ușurat. Cu toate astea peste două - trei zile reveneai - dealtfel, nu aveai ce să faci într-un orașel în care nu se întâmpla nimic. Uneori puteai să te duci la cinema (unde rula filmul „Tudor”), dar tot mai frumos era la bâlci. Acolo vedeai lume pe viu, mai vedeai câte un circ, vedeai iluzioniști și mâncai cu plăcere, deoarece nu erai atent ce faci, gogoși pudrate cu zahăr fin de o calitate îndoielnică.

Mie îmi plăcea însă zidul curajului, motociclistul virtuos ce se învârtea în cerc într-o încăpere mare de forma unei jumătăți de sferă până ajungea să alerge cu motocicleta în partea de sus, pe pereți, cum s-ar spune. Spectatorii stăteau în bănci în jurul aceluia spațiu circular și priveau în jos, peste o balustradă, la motociclistul care învârtindu-se se tot ridica încât ajungea să se plimbe cu motorul aproape de ei. Motocicleta scotea un zgomot asurzitor - avea mulți cai putere fără de care acrobatul nu putea executa acrobația lui. Într-un an s-a zvonit că motociclistul de la zidul curajului a murit într-un accident. Fiind obosit de multe spectacole, a ambalat prea tare motorul și a sărit afară din cadru cu tot cu el, peste spectatori. Poate de aceea în anul următor acrobațiile de la zidul curajului lipseau. În locul lor, circarii au introdus un spectacol de iluzionism - faceau să dispară și să apară pe scenă diferite obiecte. Atunci m-am gândit că ar fi bine să facă să apară din nou și zidul curajului (care s-a numit mai târziu „zidul morții”). Unii spuneau că motociclistul acrobat n-a murit: s-a renunțat la acel spectacol pentru că era prea simplu, îl putea face oricine și nu avea haz decât pentru copii.

Până când au apărut instalațiile electronice, bâlciul era un bâlci adevărat. Prezenterii de spectacole își făceau reclamă strigând în pâlpii

metalice rezonante până răgușeau. Vocea lor stridentă trebuia să acopere strigătele celorlalți animatori, care se aflau doar la zece cincisprezece metri unii de alții. La unele spectacole, biletul de intrare costa după numărul de spectatori. Dacă erau puțini, pentru ca reprezentăția să aibă loc totuși, biletul se ieftinea.

Eu îndrăgeam și papagalii ghicitori ce trăgeau cu ciocul bilețelul pe care îți era scris viitorul. Pe fiecare din acele hârtii scria că vei trăi șaptezeci, optzeci de ani. Chiar și numai atât te făcea să privești cu simpatie spre papagal și proprietarul lui. Mă amuzau însă acele păsărele viu colorate, comportamentul lor automat; stăpânul numai cât le atinge ușor capul cu degetul și ele luau cu repeziciune în cioc un bilet norocos din grămada de bilete aranjate pe un suport. Cam așa se întâmpla și la roata norocului. De câte ori trăgeai cu pușca, nu câștigai decât o bomboană. Cineva a tras la țintă de multe ori, cheltuiseră mulți bani. În jur s-a adunat multă lume. Omul trăgea cu îndârjire, dar de câștigat câștiga câte o bomboană la fiecare tragere. Devenise nervos. Mulțimea aștepta cu gura căscată să vadă ce se întâmplă. Roata asta e blestemată! - spuse, trăgând încă o dată. Rezultatul același. Bărbatul, furios, a plătit din nou. Unul din spate zise: Mai lasă și pe altcineva, nu vezi că n-ai noroc! Asta l-a scos din sărite pe jucător. Am plătit, e bine?! ridică el glasul. Cel ce primea banii și punea în mișcare roata și-a schimbat deodată locul: Pac! Și săgeata ascuțită trimisă de pușcă se înfipse în altă parte. Drept câștig, a venit o sticlă cu vin. Cineva a strigat: Ura! Omul și-a luat repede „trofeul” și-a dispărut. Altul a pus mâna pe pușcă și a plătit o tragere. Lumea aștepta. Fiecare trăgea de câteva ori. După șase șapte bomboane câștigate, venea și „norocul”: sticla cu vin. (Mai târziu am făcut un calcul: nici unul din trăgători nu câștiga - sticla cu vin era mai ieftină decât banii pe care îi punea fiecare în joc).

Electronica a schimbat înfățișarea bâlciului. În locul fanfarelor au apărut boxe, microfoane, porta voce. Bâlciul era luminat de sute de reclame multicolore, lumina se înălța spre cer ca o văpaie. Muzica răsună asurzitor peste tot. Vacarmul năucitor îl întrecea pe cel de altădată. Circarii au mai inventat ceva: sub cupola de pânză unde aveau loc spectacolele de iluzionism au instalat discoteca. Nu departe au apărut și jocurile mecanice cu rachete teleghidate. Centru! orașului devenise iarăși pustiu. Lumea mergea din nou la

bâlci.

Cei în vârstă spuneau: Pe vremea noastră era mai frumos. Venea la bâlci toată protipendada... Acum n-a rămas mai nimic, nici fanfara, nici zidul curajului. Ce să vezi la bâlci!?

Tinerii gândeau altfel: Avem discotecă, avem jocuri mecanice, ne-ajunge! Și-apoi, ne plac și celelalte. Vedem și noi cum era pe vremea bunicilor noștri.

Bâlciul, cu tot calabalâcul lui, se instala tot la marginea orașului, în același loc viran. Rămâneau două săptămâni, apoi pleca. N-am știut niciodată de unde venea și unde se ducea, auzeam doar atât: A venit bâlciul! A plecat bâlciul! După plecare se așternea peste oraș o monotonie apăsătoare, care ținea până când venea iarăși. Și totdeauna venea cu ceva nemaiauzit, nemaivăzut. Sau, poate, uitasem eu ce văzusem cu un an în urmă.

Anul ăsta bâlciul a fost mai mare ca oricând. De cum a sosit în orașul nostru, s-a pornit o paradă strălucitoare. Jongleori, clovni, iluzionisti defilau prin centrul orașului îmbrăcați în costume multicolore. Dresorii au adus animale exotice. Megafoanele umpleau străzile de muzică și

reclame. În față, pășea încet, imperturbabil un elefant ce purta la gât o pancartă uriașă: „Vă invităm să petreceți clipe de neuitat alături de noi. Numai anul acesta veți vedea o dresură de struți, pinguini și zebre africane”. Și orașul se golea, toată lumea pleca spre bâlci. Cu autobuzul, cu mașinile, pe jos, toți mergeau într-acolo. Vacarmul creștea continuu. Noapte de noapte orașul dormea liniștit, doar bâlciul își trăia cu o intensitate maximă timpul său, până se sfârșea. Plecarea era și ea un spectacol. Multe mașini mari, încărcate porneau la drum. În locul lor rămâneau praful și amintirea. Huruitul asurzitor al mașinilor mai trezea încă o dată orașul adormit. Lumea privea în tăcere. După plecarea lui, oamenii se retrăgeau în casele lor. A doua zi nu se mai vorbea de bâlci. Orașul de câmpie întinsă, monotonă, redevenea el însuși. Un oraș în care cel mai important eveniment al anului era bâlciul. Dar asta se întâmpla o dată pe an, doar o dată.

În restul timpului, de-a lungul unui an întreg, urbea noastră își dormea somnul ei netulburat. Un somn gigantic. Cât vacarmul adus prin eter de muzica asurzitoare din bâlciul de ieri și de astăzi.

Cărți primite

- Maximilian VASILIU, *Amintiri despre poetul Bacovia*, Editura Babel, 2017, Bacău, 99 pagini, ediție îngrijită și prefațată de Florin Vasiliu.
- Eleonora STAMATE, *Metamorfozele sinelui - poeme în proză*, Editura Zona Publishers, 2017, Iași, 159 pagini, prefață de Paul Gorban, postfață de Nicoleta Chiscop.
- Eleonora STAMATE, *Drumul destinului. The road of destiny*, poeme (poems), Editura Pax Aura Mundi, 2017, Galați, 191 pagini, traducător: Alexandra Stamate, prefață de Dan Movileanu.
- Liviu Ioan STOICIU, *Efecte 2.0*, poezii, Edit. Tracus Arte, 2017, București, 90 pagini, cu un autograf particularizat: „Cu îmbrățișări extraordinare Gruia Novac și Baaadului său literar. Devotat, LIS, 25.01.2018, Bv.”
- Ioan BERLEA, *FEPa*, Iași, 2017, 194 pagini.
- Constantin CĂLIN, *Dosarul Bacovia III, Triumful unui „marginal”*, Editura Babel, 2017, Bacău, conține bibliografie, index, 560 pagini.
- Răzvan Gabriel Dinu, *Fratele rășilor*, roman, Editura Vertical, 2017, Alba Iulia, 185 pagini.
- Petre Isachi, *Docuficțiuni critice. Exerciții de lectură hermeneutică. I. Critica criticii*, Editura Romived Publishers, 2018, Bacău, 279 pagini.
- Ion Popescu-Sireteanu, *Călător spre nopți, Proze*, Editura Printis, 2018, Iași, 106 pagini.
- Vasile Filip, *Destinul este rotund*, vol. 20, *Peana cronicarului*, proză, Editura PIM, 2018, Iași, 215 pagini.

Cărți tipărite de autori vasluieni

- Ariton Nicolae, *Cine a descoperit Europa*, Iași, Editura TipoMoldova, 2018;
- Ariton Nicolae, *Sfârșitul jocului*, Iași, Editura TipoMoldova, 2018;
- Balan Gabriela Ana, *Moartea trece pe tușă*, București, Editura Art Creativ, 2018;
- Balaur Emil, *Biserica: între necesitate și interes*, Bârlad, Editura Dacri, 2018;
- Codreanu Lina, *Răsfrângeri critice*, București, Editura Detectiv literar, 2018;
- Gâlcă Marinela, *Torentul*, roman, Editura Art Creativ, 2018, București, prefață („Acuzarea are cuvântul”) de Petruș Andrei și o postfață („Argument meritoriu asupra pasiunii unui spectacol efervescent al vieții”) de Daniela Popa, 623 pagini.
- Grigoraș Vasilica, *O corabie la timpul potrivit*, Iași, PIM, 2018;
- Irava George, *Melancolii*, Bârlad, Editura Sfera, 2018;
- Lefter Ion Iancu, *Ograda eternă*, Iași, PIM, 2018;
- Radu Lorena Teodora, *Personajele lui Marin Preda între istorie și ficțiune*, Iași, PIM, 2018;
- Răvaru Dan, *Revenirea Basarabiei la patria străbună*, Iași, PIM, 2018;
- Roșu Eva, *Natură moartă*, Iași, Alfa, 2018;
- Rotaru-Papadimitriou Anna-Nora, *Ut pictura poesis*, Târgoviște, Singur, 2018;
- Rotaru-Papadimitriou Anna-Nora, *Pe urma pașilor pierduți*, Târgoviște, Singur, 2018;
- Vlahuță A., *Din trecutul nostru. Ștefan cel Mare*, ediție anastatică, Bârlad, Editura Sfera, 2018.

„Nici ziua nu va fi anume,/ ci una la-ntâmplare!”

Ceasul

Un ceas de tihnă,
un singur ceas de tihnă
a mai rămas în grabă să mă-nchidă.
În liniștea serii sonoră
să-și depene
îngăduirea lui, prea repede.

Un ceas, un singur ceas de tinerețe
în trup de ceară
cu lumină-amară,
un ceas, un singur ceas învins,
pierdut sub culpa unui vis.

Un ceas, un ceas cu ore și secunde
ar vrea să stea
și n-are unde;
îl simt plutind ca mărilor
își aruncă-n gol visările;
un ceas -
un dor de viață pătimaș
prins într-un ceas sinucigaș...

Un ceas curgând,
un singur ceas de humă
în cerul lui vrea să mă-nchidă!

Istorie literară

24 mai 2007, primul an al apariției *Baaadului literar*. Prozatoarea Silvia Adamek își lansează volumul *Luiza îndrăgise otrava*. Alături, de la stânga la dreapta, scriitorul Valeriu Stancu, criticul Gruia Novac, poezii Valentin Talpalaru și Horia Zilieru.

„Locuri și oameni proiectați
într-o viziune mitică”**Binecuvântare de toamnă**

Călător străin între lumi,
învolverat de poveri,
nu bate la porți să-ți deschidă lume străină,

lasă-te dus de blânda lumină de toamnă,
să-ți curgă pe tâmpile ca apa de ploaie,
să nu știi în ce valuri te scalzi,

despovărat de toate clipele grele,
îmbăiat în ploaie ca în apă sfințită,
în blândețea zilei de toamnă pentru o clipă,
ca o binecuvântare.

Urme stelare

Suntem fărâme de stele
risipite în infinit,

prindem rădăcini undeva
pe pământ,

pulberi cosmice în vârtej,

semințe ciudate pe solul arid:

visătorii, gânditorii, revoltații,
contestatarii, bârfitorii,

în fiecare e o urmă stelară
ce nu uită să se înalțe,
măcar cu privirea,
trupul e captiv al deșertăciunii,

făcuți din același praf de stele,
o fărâma de univers
în cădere continuă,

atomi în descompunere
pentru o refacere
ceva mai încolo, în alt univers,

un tratat de descompunere
pentru urmași,

același praf de stele,
visul din urmă

ori cine știe,
doar începutul pe căi ocolite,

întoarcerea despre care nu știm
aproape nimic,

doar suferința din lumea
în care cădem cu uimire,

culmile disperării,

extazul unui altfel de-a fi
într-o clipă stelară
de mult rătăcită,

pulberi stelare...

ce lume haotică,
spun unii,
ce ordine în univers,
recunosc alții,

în necunoașteri de tot soiul,
vorba poetului,
vorba fizicianului,

credință ori necredință
în pulberile de stele,

suntem o parte a lumii,
în culorile noastre,
sombre ori extatice,
teoriile în care ne învelim
pentru a supraviețui ori renaște,

dar culorile timpului dintr-o stea?

Ploi întunecate

La adăpostul zilei,
dar mai există oare adăpost,
când lumina se clatină,
cerul mohorât devine mai greu,
iar ploile reci se răzbună?

În ochiuri de bălți nu mai clipește ziua
amuzată de o ploaie de vară,
lunecând senin peste straturi de zgură,

ochiuri de apă tulburi
sub cerul înnegrit din care cad ploi nesfârșite:
straturi de minciuni peste straturi de zgură;

tot mai reci și întunecate ploile,
încât ochiul curat clipește ciudat,
nu mai recunoaște ziua
târâtă în noroaie între rădăcinile smulse;

mai există oare adăpost,
sub ploile zgrunțuroase,
colțoase, abrupte,
în zbaterea seninului de vară
împotriva negreliei?

Destrămări

Clipe,
singuratice clipe,

clipe solare,
crepusculare,

clipe frenetice,
dureroase,

clipe tragice,
infernale,

doar șir de clipe,
fărâme de viață,

scânteieri, fulguri,
înorări, însoriri,

fulgerări, încremeniri,
tainice fulgurații,

clipe,
singuratice clipe,

stranii iluminări,

foșnete, strigăte,

șipete, asurziri,

treceri,
fărâme de timp,

înnorări, însoriri,
zadarnice zbateri,

clipe,
șoapte pentru mâine,

un ieri topit
precum fumul
dintr-un rotocol de țigară,

clipe,
singuratice clipe,

frânturi de lumi
rostogolite prin aer,

clipe:
miracolul a fi,
acum și aici.

Poeme traduse din română în engleză de Cristina-Elena Safta (doctorand în Filologie, Limba engleză) din Sonia Elvireanu, *Umbrele curcubeului - Les ombres de l'arc-en-ciel*, ediție bilingvă română-franceză, édition bilingue romaine-française, poeme/poèmes, prefață Isabelle Poncet-Rimaud, Postfață Denis Emorine, Iași, Ars Longa, 2016.

Printre hârtii de tot soiul, câteva rânduri,
un parfum răcoros, din ce vremuri, Doamne,
atât a rămas dintr-o viață, cuvântul,
chipuri ireale în fotografii înstrăinate
nu vor să stea în album, au unghii și zgârâie,
lucrurile nu mai au nume, doar amintirile
se îngheșuie să capete unul să te învăluie în real.

*

Te-ai destrămat în eter, ai încolțit
în pământ, pe o stea,
te-ai furișat în arborele vieții,

fă-mi un semn că exiști undeva,
oricât de departe,
să știu că lumea ta te înalță,
că durerea-ți nebună

Lost in all sorts of paperwork are some lines,
a refreshing perfume, from what ages, God
this is all that's left of one life, the word,
unreal faces in strange-looking photographs
won't lie quietly inside the album, they have sharp
nails to scratch the soul, things no longer have
names, only memories will rush in to be named, to
cover you in reality. / body you forth.

*

You've unwoven yourself into eternity,
you've sprouted from the ground on a star,
you've slipped into the tree of life,

give me a sign that you exist somewhere,
no matter how far away
to know that your world aggrandizes you,
that your frantic fall

s-a stins printre cei vii,

dă-mi un semn că ți-e bine
undevea în alt timp,
raiul să nu sece în mine,
să-l simt aici pe pământ

*

Privesc dintr-o realitate înaltă,
nu mai știu care e de vină
că întâlnirea noastră e doar un gând,

în urmă, absența nu mai trece,
e o boală ce coboară în inimă,

preaplinul din prima realitate
s-a mutat în imaginar,

trăiesc în două realități deodată,
nu mai știu care din ele e reală,
te-ai retras într-o a treia,
trecem dintr-una în alta dar ratăm întâlnirea,
dar ratăm întâlnirea,

umbra realității dintâi ne caută
rătăcită în golul absenței.

*

În umbra cascadei din insula Orleans,
ne-am logodit în vara lui 2008,
veneam de foarte departe, tocmai din Est,
în marea aventură de peste ocean,

mi-ai prins la gât colierul de perle
la treizeci de ani de la prima logodna
și am intrat în noua poveste
pe stânca de la Cap Diamant,

ne-am oglindit în Fântâna șoaptelor
de pe țărmul fluviului Saint-Laurent,
murmurul apei și dragostea
ne-a înpurpurat în amurg,

ne-am reîntâlnit pe faleză,
bătaia inimii ne-a recunoscut,
în aripi de îngeri ne-a învăluit,

am lăsat țărmul în așteptare,
orașul însingurat,
nu ne-am întors, el ne-a uitat,

doar fluviul ne-a urmat înspre ocean,
crucea s-a înfipt în pământul din Est.

has ended up amongst the living,

give me a sign that you are well
in another time, elsewhere,
so that heaven won't dry up in me,
and I might feel it on earth evermore.

*

I gaze from one reality to another,
I know not who is to blame
that our encounter is just a thought,

lost in the past, absence won't pass,
it's sickness cascading into the heart,

the overabundance from the first reality
has moved into the imaginary,

I live between two coeval realities
I know not which one is real anymore
you've retired into a third
with us passing from one into the other,
yet missing the encounter,

the shadow of the first reality is haunting us
in the hollow of our absence

*

In the shadow of a waterfall, on the Orleans island,
were we engaged in the summer of 2008,
we had come from afar, from the far-off East,
in the great adventure of ocean crossing,

you tied a pearl necklace to my neck
thirty years from our first engagement
and so we began our new story
on the cliff of the Cap Diamant,

we found our reflections in the Fountain of whispers
on the banks of the river Saint-Laurent,
the water's murmur and our love
saw us into the reddening sundown,

we met again on the sea front,
the pounding heartknew it was us,
taking on angel wings,

we left the shore awaiting,
and the lonesome city,
wenever got back, it has forgotten us.

the river alone followed us towards the ocean,
the cross took roots in eastern earth.

SILABE COLORATE

Altceva

Sunt bobul de piper în prăjitură:
De-aici începe marea aventură.

Glumă

În căutarea unor arhetipuri
Îmi vinde fantezia mici tertipuri.

Deasupra

O gură de canal privește doar în sus -
Dar chiar nimic nu vede ce-ar merita sedus.

Vers orb

Mă las condus de vorbe. Vers beteag,
Sărmanul meu, ce orb e, - dar tot drag!

Cuculeasa

Cu oul împreună, un scurt bilet: „E cert
Că-n primăvară/vară va da megaconcert.”

Profesor cu aripi

Mierloiul predă gratis în grădină
Plimbând sub limbă stropul de lumină.

Dorul de altceva

De înconjori cuvintele prin est
Îți vor vorbi numai de vest.

Finis

Alunecă pământul, piatra crapă,
Nici Nostradamus nu mai scapă!

Atitudini

Îmbrățișez negația degrabă;
Cu afirmația, - e altă treabă.

Prea devreme

Gândul ce-l scriu putea să aștepte,
Prea e pustiu în concepte!

Rezumat

Am străbătut un drum cu cotituri
Trecând pe lângă vagi arhitecturi.

Poetul la bătrânețe

- E musai ca bunicii să poarte bărbii? - întreb.
(Cum sunt legat de rimă, le văd crescând și gheb)

Așteptând comanda

La gât, cravata-i ca un crin.
De vrei, îl înroșim puțin.

Casa din vis

Din planul sfânt și drag a mai rămas
Doar reverența vechiului compas.

Puțină prozodie

I
Unele cuvinte, în a lor structură,
Au, pe post de rimă, chiar cuvântul „ură”.
II
Schingiuit mă zvârle sala de tortură -
Roșu între buze e cuvântul „ură”.

Trestiorind

O rimă-adolescentă
Rămase repetentă.

Verdict

De intri-n vreme sau de ieși din vreme
Decide volumașul de poeme.

RECUPERĂRI LIRICE

Crez

Cu gândul meu fac ce vreau eu
Dacă mă lasă Dumnezeu.

Poemul

A crescut din cuvinte
Printre florile sfinte.

Evrika!

Neantul ascunde
Și gânduri rotunde!

Mica publicitate

Vând epopei cu nisip și cu mare,
Scrise de zei cu dactili drept altare.

Prin parc

Nu mai merg singur, ci cu el,
Prieten nou, cu Bastonel.

Mica surpriză

Sub preș, pe lângă cheie, -ai să găsești
Și umbra mâinii pe care-o iubești.

În artă

Voi deveni ce mi-am dorit atât:
Îmblânzitorul de urât.

Recviem

Cuvintele cad în uitare
Dacă cerșesc la poarta mare.

Trântind portiera

- Să trăiască ea, amenda!
- Fie precum zici! Amen. Da!

Accent

Văd în simetrie
Cuib de poezie.

Vizită prețioasă

De umbra cercului ne sprijinim
Când vin spre noi idei despre sublim.

7 noiembrie, în tramvai

Îngrămădiți ca castraveții în borcan.
(Cacofonii n-am mai făcut de-un an!)

Eufonii

A prins contur grădina cu mirări,
Alunecări spre tainice chemări.

Maestrul amânării

Târziu de tot e prea devreme
Să termin cartea cu poeme.

Schimbări

În răpă se oprește, de-o vreme, vechiul drum,
Trecutul viscolește în mine, de acum.

Portretul cercului

Pe fondul meditației pictez
Cercul ieșit puțin obez.

Erotică

În catifeaua pielii tale
Se ofilesc încă petale.

Reticență

Alunecos ai fost întotdeauna,
Ca dialogul meu cu mătrăguna.

Peisaj nou

Când munții de orgolii s-au topit
Cărarea spre credință s-a ivit.

Intimități

Când nu m-aștept, *distihul* sare-n față;
Mă sperie puțin, dar mă răsfăță.

Istorie literară

Doi prieteni statornici ai *Baaadului literar*:
criticul Theodor Codreanu
și poetul Lucian Vasiliu.

Prea mulți...

Prea mulți sunt făcătorii de cuvinte
Și nu îți spun măcar că vântul bate,
Din toate broșurelele-adunate
Nu ai un vers spre ținere de minte.

Ei spun că-s adevăruri încifrate
Sau că-n adânc e lava cea fierbinte,
Ea însă-i rece cu mult înainte
Și sunt sleite astfel de bucate.

Poetul care s-a născut cu harul
Culege într-o carte tot nectarul
Că-n stilul clasic poți să simți măsura.

El are tâlc și muzicalitate
Și simțurile toate-s afectate
Fiindcă-n el a strâns toată căldura.

Eu mi te văd...

„Eu mi te văd un om fără păcate,
Nu bei și nici nu vrei să faci avere,
Nu mite lupti nicicând pentru putere
Și nici ca alții nu-ți ridici palate.

Nici în desfrâu tu nu găsești plăcere,
Nu frecventezi localuri deocheate,
Nici nu te-aud spunând vreo răutate
Iar, dacă suferi, suferi în tăcere!”

„E-adevărat că stau în rugăciune,
Că-s înclinat să fac doar fapte bune
Și nu m-atrag castelele de gheață.

De vrei să afli taina mea, străine,
Eu mă supun preceptelor creștine
Că am păcătuț... în altă viață!”

Gemeni

Întotdeauna eu văd doi în mine:
Unu-i sfios precum o fată mare
Iar celălalt stă pe un drac călare
Și permanent mă face de rușine.

Sfiosul cere, oportun, iertare
Și ține-ntr-însul verbele blajine,
Obraznicul, când nu-i chemat, el vine
Și ca un junghi în coaste îmi apare.

Aș renunța la unul cu plăcere
Că-mbătrânesc și nu mai am putere
Să duc mereu pe câte unu-n spate

Dar, din păcate, eu nu știu pe care
Să îl trimit să facă o plimbare
Și toate le trăiesc pe jumătate.

Transmigrație

Desigur, voi fi fost și-n altă viață:
Budist, evreu, creștin sau ins fanatic
Și-n jurul meu voi fi privit extatic
Și Sudul cald și Nordul prins în gheață.

C-am fost și eschimos în cercul arctic
Și rareori vedeam în jur verdeață
Dar nici când ursul alb ieșea din ceață
Eu nu mă comportam ca un sălbatic.

Extrem de mulțumit de viața asta,
Deși mă cearcă, uneori, năpasta,
Mi-agonisesc, cu multă trudă, hrana.

Dar nu stârnesc invidii, nu port pică,
Mai scriu câte un vers care urzică
Și locuiesc, de-o vreme, în Nirvana.

Mai fugim

Mai fugim de-acasă, câteodată,
Să uităm de-o mică supărare,
Însă dăm de un necaz mai mare
Și de-o neplăcere-adevărată.

Ne-ntâlnim cu cetele barbare
Până și-n „Dumbrava minunată”,
C-o manea-i atât de tare dată
Că se-aude până-n depărtare.

Fauna umană e cumplită,
Încât țara pare cotropită
De prost-gust, de kitsch și mârłanie.

Și te-ntorci mai indispus acasă,
Parcă și puterile te lasă
Și în tine cauți armonie.

CENTENAR ROMÂNIA !

(Filă de istorie)

*Noi ne eliberăm din an în Paște
Cu jertfe omenești, curaj și sânge
Și-o vreme biata țărișoară plânge,
Sperând, pe urmă, că ea va renaște.*

*De-atâta jale inima se frânge,
Prăpastia începe să se caște,
Copiii disperarea vor cunoaște,
C-asupra lor dezastrul se răsfrânge.*

*Apar hienele dar și coioții
Să ducă toată țara la pierzare
Și ca ciupercile răsar și hoții.*

*Ce a urmat după Eliberare?
De câțiva ani ne întrebăm cu toții.
Desigur c-a urmat MAREȚA VÂNZARE.*

Deținătorilor de responsabilități naționale

(Ecou la „Poveste de... basm”, pg. 53)

„Durch nichts bezeichnen die Menschen mehr ihren Charakter als durch das, was sie lächerlich finden” (Prin nimic nu-și arată mai bine oamenii caracterul lor decât prin ceea ce găsesc că este ridicol).

(Johann Wolfgang GOETHE, 1749-1832)

Lecția de istorie

La vremea când pe-aici se ridică aburul din frunze
și maimuțica proletară descojește la mandarine,
bătrânii conchistadori se întorc în Spania
cu hainele mai ponosite și demodate,
cu corăbiile putrezite,
fără a mai ține bine minte nici pentru ce au plecat,
aurul, oricum, a cam intrat la apă
și dulcineele au ajuns de mult niște pensionare
apatice, la a nu știu câta generație de nepoți.

Ce să știe ei că la răsărit,
pe unde Velázquez n-a înțârcat niciodată vreo iapă,
porcul pune de nuntă cu pârlitoarea cu gaz,
țuica începe să se legene în ochii albaștri
ai foștilor ilegaliști, iar în spatele căminului cultural
mai joacă uneori șotron doar niște dascăli de școală
ramoliți și nostalgici...

Poți să le și strigi, dacă te ține gâtul:
“Hei, voi fameni și pirați, voi, lifte de-ale lui Cortez
și Pizzaro, nu știți că pe-aici, pe la răsărit,
jalba e cea mai fragedă și sarea, și vadra cu apă
sunt cel mai bun anestezic al principiilor
flămânde și pururi cârtitoare?”,
că tot nu te vor auzi,
ei vorbesc de-acum azteca și incașă,
nu mai înțeleg decât șoapta fantomatică
a indianului responsabil cu focul
din piramidele celor mai liniștiți dintre noi.

Rămășag

Doar știți că-n urbea noastră sunt cel ce vinde fluturi
și-mparte blând norocul purtând mănuși și frac,
în timp ce răposații săraci sunt luați la șuturi,
în timp ce mic-burghezii rod la covrigi cu mac.

Mă spovedesc când popa nu mai visează dame,
sparg ușa fericirii cu praf de pușcă vechi,
parcă deprind născutul din preafrumoase mame,
care se pierd prin lanuri de grâu perechi, perechi.

Și toate-acestea fiindcă se-ntâmplă să mai intre
cu ciocu-n pânza lumii vreun corb sentimental,
cu ceai de anghinare să se panseze-n vintre
vreun decăzut de înger pe-un pat alb de spital.

Doar Dumnezeu, săracul, mai dă în cartea vieții,
pe-aici cei sinceri umblă cu chinta mică-n băț,
se-mpușcă raza lunii în faptul dimineții,
din cârciumă, nici caii de la tramvai n-au hăț.

Mai adunați în pungă polenul nemuririi,
căci nu se știe mâine ce va mai fi și cum,
mai dați un ban pe cuie încă mai stau fachirii
și-autostop mai face câte-o fantomă-n drum.

Când dau și eu să fluier pocnește fericirea,
și, înjurând de mamă, plec ca să spăl statui,
dar când ajung acolo, ce mare mi-e uimirea:
cică e-n “fără plată”, și azi statuia nu-i.

Hei, tu, care pe pâine întinzi untura milei,
tu, osul cel molatec al vreunui zavergiu,
că-i roz-muștar sau galben, pe șobolanul zilei
pune pariu, că altfel, nu ieși din iarnă viu.

Grădinile suspendate

Să-mi doarmă osul lunii în patul meu de paie
și să-i recit poeme de ocnă și de stuf,
și-n restul lumii, Doamne, s-arunci parfum și zoaie,
cernind în faptul zilei ca ploaia prin zăduf.

Când dau smintiții drumul la iepurii sălbatici
și-apar din semafoare dresorii altui veac,
mă-ndrăgostesc de pește ca de-un guvern acvatic
și-o iau spre mănăstirea din fundul vreunui lac.

Prelați, corsari, iubite, nostalgice infecții...
Din prăbușiri ies fluturi de varză îngerești.
Prin pielea ta madame asmut dulăi și frecții,
dar tu descânți lumina din merele domnești.

Și iar ți se năzare că nu-i albastră vodka,
o, tu, chezaș cu viața înaltei rânduiei,
ce-ți rătăcești prin lume și vâslele și lotca,
și-aștepți copii din crânguri de glod și vânt să-i speli.

E vremea să mă umplu de urlete și focuri,
dau sortii rest de milă și-apoi m-agăț de-un tren,
sunt prea bătrân de farse, de ideal, de jocuri,
prin spaimă-mi curge râul cel liber și peren.

Nu vom ști niciodată

Eu zic, până la urmă, să ne îmbătăm cu ceva,
ar fi păcat să ne prindă treji sfârșitul acesta de lume.
În brațele noastre vor cădea de la etaje copii albi,
ținându-se fiecare de câte o lumânare aprinsă,
porci cu mărul în gură vor înota prin marile revărsări
până înspre calea ferată, în speranța ultimei
garnituri de tren podită cu paie frumos mirositoare,
femeile ușoare vor dansa prin orologii de lapte,

ușile vor fi trântite pentru ultima oară și praful
se va așeza dintr-o dată, temeinic, pe obiecte.

O să te caut, o să te caut cu o pungă plină de sticle
și cu două pahare de cristal între degete,
bătrânul meu cal își va face loc prin mulțimea
dezlănțuită,
tu mă vei zări de departe și îmi vei striga:
“Într-o suburbie de la capătul orașului împlânzitorul
de fulgere zice că știe o ascunzătoare în pământ
unde putem sta câteva clipe liniștiți, ne așteaptă,
pare obosit, are ochii roșii”.
“Bine”, am să-ți strig de departe strunindu-mi calul,
“dar el va bea din sticlă, căci nu am decât două
pahare”.

De fapt, nici nu vom ști dacă acela va fi într-adevăr
sfârșitul lumii sau doar un nou și frumos început.

Dragoș NICULESCU (n. 14 oct. 1968), București, cu studii
postuniversitare masterale în filosofie, este Specialist în relații
publice și redactor. *Filosofia culturii* și *criza supraviețuirii*
sunt printre temele predilecte ale cercetătorului.

Paradă militară de Ziua Națională la Vaslui.

„Prea ades ne-ascundem în câte o eroare!”

Mi-e dor de mama

Mamă Dumitra, te caut, te chem.
Timpul ți-a ieșit, parcă, din oasă.
Eu, încă, aștept. Dar mă tem
Că n-ai să mai vii niciodată acasă.

Mamă Dumitra, încotro ai plecat
Prea devreme și fără cuvinte,
Peste pragul casei, cutremurat
De toate aducerile aminte?

Mamă Dumitra, pe ce cărări rătăcești,
Precum vântul, fără oprire?
Ce spații din cer pregătești,
Pentru marea ta adormire?

Mamă Dumitra, te caut, te strig,
La margine de veșnicie.
Te-aștept, e iarnă și-mi este frig.
Și cărarea întoarcerii nimeni n-o știe.

Lumina poemului

Dacă încerci să ucizi lumina,
Acest poem iar o va-nșufleți,
Că-n el este zidită rădăcina
Minunilor din fiecare zi.

Nu ai să poți ajunge-ntre cuvinte,
Să stingi magia visurilor lor,
Cât veșnicia-n ele e fierbinte
Și va mai fi în viață-un visător.

Cu-acest poem adaug depărtării
O mișcătoare rază de înțeles
A cântecului valurilor mării,
Care sporește taina-n Univers,

Pân-o preface-n alte neînțeleșuri,
Ce se vor mereu însuflețite,
De către-acest poem, ale cărui versuri
Va trebui ca să le ținem minte.

Sora mea

Melancolia mi-a umplut odaia.
Melodii umbroase îmi zgârie pereții.
Cuvinte nerostite mă vor întârzia,
În roua de la marginea tristeții,

Pe unde iarba a uitat s-apară,
Pe unde mieii trec spre abator,
Intrând cu toată nemurirea-n seară,
Unde eu plâng cu lacrimile lor

Și strig din amintire-o veșnicie,
Să crească fiecărui miel aripe,
Precum la îngerii, în copilărie...
Dar strigătele mele sunt risipe.

Melancolia - sora mea de sânge -
Mă întârzie în țara de cuvinte,
Peste care o dimineată plânge,
Cu roua purității din lucrurile sfinte.

Mi se lungește umbra

Se-aud pe sub câmpie semințele-ncolțind,
De parcă dogorește, suav, o evadare.
În jurul lor pândește tăcerea, până când
Mieii sacrificați mai vor o respiraare.

Eu sper, cutremurat, să vină o iertare,
Să spulbere blestemul tăierilor de îngerii.
Că prea ades ne-ascundem în câte o eroare,
De-aceea poate, încă, mai suntem efemerii.

Dar simt singurătatea cum își înfige gheara,
De parcă aş călca, peste ciulini, desculț.
Umbra mi se lungește. E semn că vine seara,
Și dacă-ți spun și ție, tu te prefaci că-asculți,

Și taci, de se usucă și iarba pe câmpie.
Și tac, pân-mi se șterg cuvintele pe gură.
Și între noi s-a spart ulcica de beție,
Și nu știu dac-a fost în ea vreo băutură.

Un zâmbet

Zâmbești, știindu-te dorită,
 Și voluptatea-i al tău dar,
 În ochi magia ta-i ispită
 Când sânii tăi în mers tresar.

Cuprind a trupului mlădiță
 Și sunt parfum de trandafir,
 Piciorul saltă sub fustiță
 Și de ființa ta mă mir.

Când mă aprinzi cu vorbe blânde
 Sunt cel mai fericit bărbat
 Și te frământ cu mâini flămânde
 Ca pe un tainic aluat.

E toamnă, toamnă...

O lacrimă s-a scurs pe-un colț de gând
 Când norii sting lumina-n depărtare
 Coșare-nalte până-n vârf umplând
 Iar mustul aprig fierbe în pahare.

Livada parcă-i dată cu parfum
 Sunt gârbovi merii de a lor povară,
 Nu-i de vânzare clipa de acum
 Și nu aş da-o pentru altă țară.

În vene clipele domol se scurg,
 Mi-i dublă toamna și o simt în spate:
 Cu una stau de vorbă în amurg,
 Cu cealaltă voi sta pe înnoptate.

Și rând pe rând, din amândouă gust,
 Mi le păstrez, cu drag, pe amândouă,
 Și parcă-aș vrea să mă îmbăt cu must,
 Dar strâng poveri și mă îndop cu rouă.

Primăvară târzie

Mai ninge încă peste sat
 Cu fulgi pufoși de nea
 Iar vântul bate ca turbat
 Pe vremea asta rea.

Troiene stau pe lângă drum
 Și calea n-o mai știi
 Iar albu-acoperă acum
 Coline și câmpii.

Și pomii-n șiruri s-au albit
 Cu crengile-n pământ
 Iar vântul s-a mai liniștit
 Pe-ntregul alb veșmânt.

Ce-i iubirea?

Iubirea e un lucru sfânt,
 Iubești atâta cât trăiești,
 Iubești cu-ntregul tău avânt
 Că doar iubind te întregiești.

Iubești copii, iubești părinți,
 Bunici și frați și dragi surori,
 Așa cum îi iubești pe Sfinți
 Întreaga viață, până mori.

Abia iubind ești fericit
 Și nu te superi, nu te cerți,
 Iubești, de vrei să fii iubit
 Și doar iubind tu poți să ierți.

Speranță

Focul schimbă flacăra-n cenușă,
 Primăvara poposește-n ram,
 Marea cerului deschide-o ușă
 Și-n adâncuri parcă eu intram.

Spuza timpului te înfășoară,
 Din neant în labirint cobori,
 Crugul cerului încet măsoară
 Trecere înaltă de cocori.

Caii-s potcoviți cu idealuri,
 Cerul tot l-am strâns într-o privire,
 Vin din câmp miresmele în valuri,
 Cerbii ierbii trec în unduire.

de pe soclu zâmbești uneori
apoi tragi perdeaua și mori
digerând pe câteva perne
perspectiva morții eterne

lași în plus mereu de la tine
tot ce-i vast declansează crepine
un coșmar mai dulce ca nordul
abia dacă îți cere acordul

când pulsează ochiul alert e
nu depinde nimic nu e verde
creuzetele spală minciuna
îndărătul căreia luna

eu mizez pe voracele tandru
ineptii coerent palisandru

coșmar

în natură pretutindeni sunt doi
însă mor emițând amândoi
raze vaste de silă și flasc
zgura nopții din care se nasc

în incert rămân piruete
amintiri închinare secrete
ce refac în minuții și-n joc
profeții atentate noroc

delirez desigur și eu
c-aș avea mai lesne un zeu

însă moartea tremură-n coaste
josnicii inexacte și vaste

retrăiesc inutil din contraste
moleșit de candoare sufleu

duo

să ne urcăm la cer precum iisus
să inventăm un zeu al morții
între gigantice proporții
de fericire în surplus

acuz mereu printre consorții
petrec adică mă refuz
în poezie cu același loose
în clorofilă prin absorbții

nedumerit că nu-s inclus
în circuitul vast al forții
că mă voi trezi și-un dor ți-i
de-apus de veșnicul apus

mă schimb acum precum se schimbă
un anotimp în anotimpă

zeul morții

o să vezi imbecili și mirese
o să bucuri lumea pe șest
cine este dator are-un rest
de firesc de nectar pe alese

să mă bucur de-atâtea adrese
când ador când adorm în incest
în infern să mă aflu agrest
de nimic în surplace să nu-mi pese

universul se-ntâmplă adese
îl contemplan l-admir îl detest
sunt aproape sincer la est
pot să-l fac orișicând să-nceteze

prin ambiguu prin vast prin proteze
să mă mir detestând orice gest

agrest

„Și cu ea-mi pare că pleacă Celălalt din mine-oleacă...”

„Îți mai aduci aminte”

„Îți mai aduci aminte, Doamnă...”
Cântecul romanțat, bonom -
Era, ca și acum, toamnă
Și-l ascultam la patefon.

Eram dănac - erai codană
Și-a dat iubirii noastre ton
„Îți mai aduci aminte, Doamnă”
Cântecul romanțat, bonom...

Cu sărutări fără prihană
I-am ținut amândoi ison,
Nu aveam pe atunci vreo toamnă,
Nu ne păsa de niciun zvon...
Îți mai aduci aminte, Doamnă?

Iubirea noastră

Iubirea noastră-așa e dară:
Soare puțin și multe ploi
Nu duminim de-i primăvară
Sau este toamnă și apoi...

Și ne mirăm cum să-i răsară
Sămânța-n strat, muguri pe-altoi
Iubirea noastră-așa e dară
Soare puțin și multe ploi...

De nouri peste ea coboară
Sau vântu-o lasă fără foi...
Tot nu se face de ocară:
Ne dă și flori și fruct de soi
Iubirea noastră-așa e dară.

Umbra

Am ajuns la țărm de mare
și caut la umbra-mi care
în amurg se tot întinde
de sub talpa mea-nainte.

Traversează plaja goală
lăsând dâră de cerneală
ca o literă grăbită
pe coala îngălbenită.

Se sucește-apoi în dungă
sub uimirea mea prelungă
și-alunecă mai departe
peste apă-adânc în noapte.

Și cu ea-mi pare că pleacă
Celălalt din mine-oleacă.

Ca-ntr-un poem bacovian

Ca-ntr-un poem bacovian uitat
Decembre ninge... Zile, nopți de-a rândul...
Demult, demult n-a mai pățit pământul
Așa potop de-omăt, în lung și-n lat!

N-ai unde, unde să mai pleci din gândul
În care - iubito - te-am întâmpnat...
Pe sub zăpadă drumurile s-au curmat
Și-abia șoptește-înămețit cuvântul.

Și ninge, ninge, fără de aman...,
Dar ce ne pasă, tu, de-o să-ne-ngroape
Zăpezile cu nesfârșite voaluri albe?

Te vreau, precum poetul, mai aproape...
În scrinul cu-amintiri pline de-alean
Ai să găsești inel, cercei și salbe!

Așteptându-te

Ceas de taină... Zămile
și-aprind lumânările,
în arbori vântul subțire
și-adaugă sările

Cu floarea izvoarelor
în ciutura mâinilor
așteptându-te, iubito,
m-alătur fântânilor.

I. Cecitate cronică versus imparțialitate structurală

Democratizarea cu genă (contemporană) românească a cuprins și viața literară. La câtă poezie (mai ales) și proză se scrie și se publică unde vrei și unde nu te aștepți, era normal să se deschidă, fără scârțâituri, ușile, cândva înguste, ale Uniunii Scriitorilor din România. Mi-amintesc, zâmbind și acum, de nonșalanța magnanimă cu care, prin anii '95-'96, scriitorul nestăpânit Cezar Ivănescu promitea „membrii” în breasla în care, se pare, mai făcea niște jocuri, culmea fiind că mai toți aceia au devenit...

De aici (situații similare mai existând, nu e loc și spațiu să le detaliem!) și până la diminuarea, ades jenantă, a conceptului de scriitor n-a mai trebuit de făcut decât pasul. Care n-a întârziat. Știu, e falsă stabilirea unui primat: al scriitorului sau al criticului. Dar de dragul jocului, adaug că primatul scriitorului l-a subordonat pe cel al criticului (al judecătorului onest care cunoaște „limba micii sale” în toate cutele ascunse ale ei...), nu o dată ridicându-se, nepermis de ireverențios și, adesea, josnic, voci care negau (iertăți-mă!) prostește și sfertodocist rolul (măcar) de intermediar între creator și cititor. Asemenea „intelectuali” nu pot pricepe că, totuși, întotdeauna și-n toate timpurile, critica obiectivă a participat structural la consolidarea literaturii.

...Lipsa cititului unor etajere cu kilometri de cărți; absența deprinderii memorizării; neputința aprofundării măcar a unor texte ordinare; incapacitatea sintetizării și apoi a ordonării ideilor desprinse; neatenția (!) crasă în elaborarea și redactarea unui material (articol) analitic; imposibilitatea folosirii unui limbaj expresiv propriu sau măcar a unei corecte limbi standard; folosirea neroadă a virgulei, dar și a altor jaloane ortografice; fiecare în parte sau toate la un loc sunt „motive” nemărturisite de posesorii „talentului neînțeles”, care, cu înconștiență, vorba unuia Ștefan a Petrei, își tot îmbăloarează gura pe critic degeaba... Iar ca un apogeu rizibil, aceștia,

pe lungimea a câtorva pași și pe arii restrânse, au, în momente de aparente confuzii sau „conflicte”, audiențe bengale.

Că situația e generală, așa cum se mai perorează pe ici și pe colo, nu știu; eu nefăcând, în „cestiune”, o anchetă. Câteva realități însă din zone ale ținutului în care viețuiesc activ îmi sunt cunoscute, mai abtîr în conjuncție cu mentalitatea devenită simptom. Un exemplu, nenominalizat dară, va fi relevant și sugestiv, nu înainte de a-mi aminti că „prietenul” face parte din „loja” acelor care - așa cum îi numește un senior al literaturii de azi (știu cine-i, dar nu vi-l spui!) - se cred egalii faraonilor și pretind să fie îngropați împreună cu caii. „Păcat de harnașament!” E, adică, un „artist sonor” (M. M.) .

Nesimțindu-mă niciodată persecutat în lunga mea viață, probabil nici n-am să-i înțeleg curând pe veleitari, ei fiind primii care, manifestându-și zgomotoso frustrarea, îngroașă frontul nemulțumiților...

Despre un astfel de nemulțumit (prieten, de altfel, eu stăruind să sper într-o revenire a judecății lui în privința perceperii textului care, adesea, produce și transformă sensul, realizând mai curând o structurare decât o structură; dar pentru asta mai sunt de trebuință și câteva noțiuni de teorie literară...) vreau eu să vorbesc. Într-un număr de anul trecut al revistei, publicam o cronică literară despre un volum de versuri al unui poet dintr-un târg riveran. Despre volum, pe care și acum îl apreciez foarte mult, scriam: „Îi citesc ultimul volum (ultimul?), (...), iar impresia dominatoare e că seamănă cu primul (de demult). E înalt, fiindcă înalt e gândul devenit gândire, însoțirea aceasta devenind umbra lui (...); și cum «nimenea nu poate sări peste umbra lui...», pe lângă „înalt” a rămas și **constant**”. Și continuam: „Poezia lui (...), de vreo patru decenii încoace, e un imens context național, din care orice ai scoate rămâne natural și proaspăt, păstrând seva rădăcinii și zbaterea zborului spre înălțime. Poetul e același, pentru că el doar aparent a avut nevoie de creștere, el era matur din capăt, ca Făt-Frumos...”. Și încheiam prezentarea volumului de versuri cu un sfârșit continuu: „Un poet mereu de descifrat...”.

Am exagerat cu exemplificarea dintr-o pricină simplă: autorul volumului, neînțelegând că are în față un ansamblu textual, dar, mai ales, fiindu-i străin conceptul de intertextualitate care precizează caracteristica estetică a structurii textuale, a perceput exact pe dos cronică, socotind-o și nedreaptă, și jignitoare. Iar dacă mă gândesc că e vechi membru al U.S.R. (breaslă a scriitorilor români), nu mă mai minunez că numărul, de aproximativ 2600 de „chemări”, este de puțin apropiat, vorba unui cotidian sportiv, tot de un număr cu patru cifre (zice-se 3500!) al uniunii similare chineze (!). Oare așa de „profunzi” să fie creatorii noștri, ori s-au obișnuit doar cu encomioane ipocrite care le-au tocit aplecarea spre nuanțe?

Ușa de intrare în Uniunea Scriitorilor trebuie regândită, dar, mai înainte, dorința (intenția) însăși de a o folosi e bine să fie supusă unui proces personal de evaluare: te faci de râs sau nu. Dar după ce te dezbari de cecitate, dacă știi ce-i aia! Altfel...

II. Pe scurt despre patrimoniul moral

Suntem deținători ai unor moșteniri. E vorba, evident, mai întâi și pe înțelesul tuturor de una genetică, supusă, în funcție de fiecare individ, unor modificări evolutive, dictate de vârsta care crește, de experiența dobândită, de seriozitatea și permanența culturii însușite, de împlinirea profesională în interiorul specialității obținute prin studiu organizat și complet, de comportamentul în familie și societate, dar și de alți factori nenumiți, nu și uitați.

O parte a acestei moșteniri poate fi viciată și de sechelele cu care, de cele mai multe ori fără voia noastră, venim din vechimea care, poate involuntar, încă ne mai influențează, deși intrând într-o altă lume, după 1989, toți avem alte și multe așteptări. Probabil, mai mult dorind decât acționând. Adesea așteptăm schimbarea fără să ne implicăm.

Dorim cu toții democrație și o clamăm. Ne mulțumim a o socoti sinonimă cu libertatea, părând că astfel suntem îndreptățiți să facem orice și oricum. Cred că așa se explică - și cer scuze pentru brusca și obraznica reflecție care mult mai târziu trebuia abordată - dispariția cvasitotală a bunelor maniere, tradusă prin proliferarea golăniei, a mârânăiei, a prostului gust vestimentar, lexical și gestual, a libertinajului din comportarea analfabetului față de școlit și formator, a copilului față de părinți, a prostului față de deștept, a subalternului față de organizatorul unei instituții sau al unui proiect, a băieților față de fete și invers, dar mai cu seamă - sărind voit peste alte... trepte - a inundării vieții noastre cotidiene cu o practică jenantă de sexualitate, care, bineînțeles că știm cum, a coborât până la vârsta, vai, a copilăriei...

De ce? E la mintea oricărui om cu scaun la cap că observațiile acestea nu urmăresc eradicarea democrației sau a libertăților individuale. Dar a stopa prăsierea proastelor imitații ar însemna igienă socială care să devină cutumă pentru oricine. Cum? Mi se pare simplu și la îndemână, cu condiția existenței unei voințe, și politice, și patriotice, de a descoperi - foarte repede, **acum chiar** - drumul reîntoarcerii spre **EDUCAȚIE**. Prin școală? Probabil. Sau printr-un sistem asemănător. Dar serios. Dar obligatoriu. Dar slujit de specialiști devotați, cu gândul la... mâine.

Altfel? Prefer să discutăm despre această „posibilitate” altădată sau... niciodată.

III. Gând timorat în plină... democrație

Curajul de a pune pe hârtie o opinie - opinie?! durere - mi l-a dat vârsta mea (sunt născut în 1935, într-un sat din Basarabia, în care, în 1819, s-a născut și Alecu Russo), dar și cei 50 (cincizeci) de ani sluiți la (pe?)

o catedră de LIMBĂ ȘI LITERATURĂ ROMÂNĂ, între 1958 și 2008. Nu știu de vă va fi convenabilă părerea unuia din „generația expirată”, însă insolența mea, anemiată și pernicioasă, poate fi ușor socotită impertinență, cu toată unda pleonastică pe care-o provoacă.

Școala românească din clipa în care scriu a renunțat la rostul ei secular: aceea de a-i învăța **pe elevi** să învețe. Atâta timp cât **școala**, ca instituție, a devenit **un club** (puteți să-i spuneți chiar #Colectiv!), în care poți face orice-oricând, trebuie să-și schimbe denumirea, ba, mai mult, să se desființeze... Ce rost are să perpetuezi un așezământ - glorios pe vremuri, prin efectele spectaculoase - care azi e golită de cunoaștere și de gustul pentru pricepere aprofundată, în care nu se învață deloc și din exemplele căreia au dispărut complet valorile perene ale inteligenței neamului românesc? În locul acestor virtuale nevoi, în școala anului postdecembrist (lung cât trei decenii!!!) elevii vin la... lecții când și cum pot, costumați ca după beție, cu blugii rupți în... genunchi (dar nu târzie vreme îi vor rupe și **acolo**), foarte des cu băutura-n cap, permanent cu țigările-n poșeta care-a-nlocuit ghiozdanul, vorbesc ca de la egal la egal (dar altfel!) cu profesorii, îi ironizează, îi îmbrâncesc, îi bat, îi taie cu cuțitul, îi amenință cu „telefonul inspectoratului” (o invenție sadică, periculoasă și... antiprodactivă!), îi înjură mai rău decât căruțașii animalele de tracțiune, nu citesc, nu-și fac temele (profesorilor li se și cere să nu le mai dea!...), nu-și ascultă părinții (când nu sunt plecați să slugărească „civilizații”... occidentului!), barurile sunt pline de școlari (cuvânt arhaic), trotuarele de gloatele lor, din rigolă în rigolă, în autobuze și tramvaie scaunele sunt ocupate de ei, nu știu să salute din respect, expresiile bunei-cuviințe sunt necunoscute, devenind inutilități, telefonul mobil ține loc de cap, de tabla înmulțirii, se omoară în curtea școlii etc. etc. etc.

Închei, întrebând: școala mai are în atenție, printre scopurile ei „învechite”, și **educația**?

Vai de tine, POPOR ROMÂN DE MÂINE!

IV. Patria - o frază

Partidele parlamentare, care mai mult zâmbet trist generează, de mult, de pe vremea F.S.N.-ului, nu mă încântă. Liberali? Să fim serioși. Social-democrați? Glume de „Cărăbuș”.

Le înțeleg intenția, măsurată bine cu metrul „interesului național”, dar un simț neprelucrat al meu îmi întreține senzația că un iz de egoism cu intensitate greu de contabilizat deocamdată se slobozește prin niște pori invizibili, încât, nu suspiciuni, neliști mă încearcă.

Ceialți? Niște hopa-mitici de bălci la spartul lui, când oboseala îi obligă să stea treji și cerința de trudă cotidiană îi adoarme. Cine-s? Adepți (încă) ai lui Traian Băsescu, privind spre o zare necunoscută, useriști care și-au pierdut alfabetul, dar vor să citească, aldiști în căutarea idealului pierdut pentru totdeauna și gloata - numită stradă - semianalfabetă, grobiană și cu tendințe extremiste, fasciste când urlă lozinci degringolatoare, stradă atât de dragă unui președinte absent de la problemele vitale ale neamului românesc, dar prezent în mijlocul haosului din care declară că vrea să ieșim...

Asta-i imaginea zilei de azi. Ce-am vrea? Am pierdut o șansă - am pierdut-o pentru vecie - șansa de a-l fi rugat pe **M. S. Regele Mihai I** să ne scoată din hazna. Poporul ăsta, înțelept și prost deopotrivă, așteaptă mereu conjuncturi internaționale și dă nonșalant cu piciorul șanselor naționale. Atât. Oare m-ați ascultat?!

V. Vorbe despre Cuvânt și Punctualitate

Există tipi care ies în evidență prin ceea ce nu au. Și nu mă refer la fizionomii, cu efecte sau defecte, ci - și o spun răspicat - la fiziologiile care îl ajută pe individ să intre ori să iasă din sistemul, macro-micro, de relații interumane.

În timp ce alte viețuitoare au primit din partea Proniei: lătratul, urletul, zbieratul, mieunatul, privitul, ciripitul ori atâtea alte și alte mijloace de semnalizare/comunicare, pentru ca să se poată întruni: haita, turma, cireada, stolul, roiul, grupul, bancul; **OMULUI**, și-l scriu apăsător, cu aldine, i-a fost dăruit **Cuvântul**.

Articulat din sunete, câteva zeci, el s-a multiplicat în milioane de forme sonore, rezonând perfect cu toate minunățiile concrete și abstracte ale universului, ridicându-l astfel pe **OM** la înălțimea de care nici el însuși nu este conștient, până astăzi. Din această lipsă de conștientă s-au nutrit confuziile, ba chiar și grandomaniile, absența „regulilor de întrebuintare” generând disfuncții și... comportări mentale „cuvenite...”

...Dintre toate, și nici măcar nu voi insista, una dintre „abaterile” de la morala care încă nu fusese „inventată” atunci este **lipsa de cuvânt**. Și abia când omul a descoperit **sensul** a sesizat eroarea, dar era prea târziu ca s-o și poată remedia. Deprinderea devenise regulă...

Punctualitatea a rămas „o frază”, călcarea „cuvântului” o dulce plăcere. De aici înainte, reflecțiile nu pot fi decât individuale. Depinde de educație.

VI. Un text...

...cu clarificări tardive, selectiv-autobiografic, fără dimensiuni prestabilite, ar putea fi „umplut”, amplificat, exemplificat, fantazat (pe ici-pe colo), negat, acceptat; c-o expresie unică: ar contura o imagine... fără tentații eroizante.

...Viața mea întreagă, de când s-a trezit conștiința că exist și că nu trebuie să rămân doar la atât, până la clipa certitudinilor relative, **a fost una a compromisurilor fățișe**, mascate numai și numai de interesul foarte conștient și mereu conștientizat de a exista, în speranța deloc vană că într-o zi chiar voi fi distins.

Procesul acesta a însemnat un lung șir de patimi (să nu dea Dumnezeu nimănui o pribegie de-o viață!) și de certitudini triste, dar mereu păstrând, nu ușor, o verticală pe care mulți au văzut-o ca fiind «a la Pisa». Nu mă cunoșteau.

Dar eu mă știu, Lume, mă știu!...

VII. Cânt o litanie

(parafrază după un text... „proletcultist”)

În liberă țară de vrei să trăiești,
Să urci visul tânăr pe schele,
Această mândrie la noi n-o găsești...
Găsești doar durerea Republicii mele.

Să faci, ca-n poveste, din orașe grădini?
Prin parcuri să auzi ciocârlii?
Să crești spic de aur și utile uzini?
Sunt iluzorii, române, așa bucurii.

Să scoți minerale, furnale să crești?
Scânteile lor să pară că-s stele?
Străin dacă ești, aici doar găsești
Umilită mândria Republicii mele...

Bârlad, secolul XXI

„...În Decembrie (...) coborâse o liniște ca la început de lume.”

I. Ningea în decembrie

„Și astfel, coborâse o liniște ca la început de lume...”

Adela dădu ușor ultima pagină, închise cartea și rămase așa, multă vreme, pe gânduri, privind în tavan. O stăpânea aceeași senzație de gol, de neîmplinire, ca de fiecare dată când termina de citit cărțile lui Dorin Zahanagiu. Încerca să și-l imagineze, se întreba, destul de intrigată, de ce tipul nu-și dăduse nicio fotografie pe nicăieri, în epoca internetului, când toată lumea postează mai cu seamă poze: poze de la la masă, poze de pe casă, din grădină, din față, din profil... Își zise că, probabil, asta îi mărea aura misterioasă, dând o anume greutate personajelor sale. Cărțile lui o dădeau cu capul de toți pereții, ștergeau cu ea pe jos, o terminau psihic, dar o și înălțau sus, sus de tot, departe de lumea cu toate ale ei. Îi lăsa o stare de suflet plâns, dar plânsul ăla bun, care nu doare, ci alină. Căpătase o obsesie: trebuia să-l vadă! Să-l privească, să-i audă vocea, să-l simtă. Nu se mai putea altfel, nu se mai putea. „Tâmpito, te-ai îndrăgostit de-o fantomă!”, își spunea în rarele momente de luciditate. Cum e posibil să înceapă să te obsedeze un om pe care nu-l cunoști, să te îndrăgostești de el doar prin scrisul lui, să simți nevoia prezenței sale fizice? Nu-i vorba, se mai îndrăgostise ea și de actori de film, chiar și morți, d-ăia care făcuseră filmul pe vremea când ea nici nu se născuse, dar măcar ei îi ofertaseră o imagine, fie ea și numai pe o peliculă veche de film alb-negru. Nici măcar nu știa dacă e tânăr sau bătrân, brunet sau cărunt, înalt sau pitic. Dar, atunci când încerca să și-l imagineze, nu-l vedea altfel decât tânăr și frumos, cât mai apropiat de imaginea asistentului aceluia din facultate, care îi plăcea tare mult, dar la care nici nu îndrăznea să ridice ochii, deși era doar cu vreo doi ani mai mare decât ea. În mintea-i de copil nepurtat prin saloane, catedra interpusă între ei era o barieră suficient de puternică încât să împiedice numai gândul. O bleagă, asta fusese toată viața. Dar acum era hotărâtă să facă ce-o face și să-și întâlnească idolul necunoscut.

Nu fusese prea greu. Pe coperta interioară a cărții, autorul își lăsase adresa de e-mail. Prinse curaj și îi scrisese.

Despre cărțile lui, despre stările ei, când le citea, despre ce credea ea cu privire la un personaj sau la o situație creată, despre câte și mai câte. Evident, avusese grijă să nu se dea de gol în ce privește sentimentele față de el, sau cel puțin așa credea. Ce fericire când, peste două zile, primi răspunsul! Au purtat conversații lungi, numai prin e-mail, câteva luni de zile și, cu dibăcia pe care o au doar femeile îndrăgostite, reușise să afle câteva lucruri despre el: erau apropiați ca vârstă, el avea cu vreo 4 ani mai mult, era necăsătorit, mai exact divorțat și avea o fată care, după divorț, rămăsese cu el. Asta i se păruse foarte interesant. Sunt rare cazurile unor tați singuri care-și cresc fetele. Aflase chiar și unele obiceiuri pe care le are când scrie, despre corvezile zilnice, despre activitatea lui dincolo de scris; numai un lucru rămăsese învăluit în mister: imaginea lui.

Nu mai știa care dintre ei propusese să se întâlnească. De fapt, ideea se născuse firesc, nici nu mai avea importanță cine avusese inițiativa. Hotărâseră să se vadă în București, la el, într-una din zilele în care Mioara, fiica lui, se afla în vacanța de iarnă la mama sa. Agitația care-o cuprinsese a împiedicat-o să facă orice altceva în afară de visat. Își imagina de zeci de ori pe zi întâlnirea lor, cum se vor privi, ce-și vor spune, cum se vor îmbrățișa, cum își vor petrece împreună sărbătorile și poate tot restul vieții. Căci da, se vorbise și despre asta și era clar că nici ea nu-i era lui indiferentă. Adela își spunea că așa arată fericirea și nu avea decât o singură emoție: aceea că ea ar putea să-i placă prea puțin sau deloc.

Zilele se scurtaseră, nopțile deveniseră reci și ziua mult așteptată se apropia.

Era sâmbătă. Când a coborât în stația de tramvai, gătită ca de nuntă, făcu ochii roată peste toată mulțimea care părea să nu aibă nimic de făcut, dar nu i se păru că vede nicăieri pe cel care, cu siguranță, o aștepta. La un moment dat, se desprinsese un bărbat cu un buchet de trandafiri în mână, îmbrăcat sport, dar cu gust, și care părea că se îndreaptă hotărât către ea. „Nu poate fi el”, își zise, când îi studie chipul. „Nu, nici vorbă să fie el! Figura aceasta asimetrică, aproape buhăită, cu ochii mici, trași mult înspre frunte, cu dinții care nu au loc în gură, cu zâmbetul acela strâmb... Nu, nu! Scriitorul meu nu poate fi purtătorul unui astfel de chip! Cu niciun chip!” Și totuși...

- Eu sunt Dorin, i se adresă gura pe care nasul făcea eforturi s-o acopere.

O mie de gânduri îi treceau prin cap. Mai întâi, își propusese să fugă. Că doar nici el nu știa cum arată ea, putea să creadă că n-a venit. Dispărea și gata. Dar uimirea în care căzuse o împiedica să facă orice gest. Involuntar, imaginea lui reală se suprapunea în mintea ei peste cea pe care și-o formase în lunile de conversații amoroase și, Doamne! - era mai ușor să suprapui imaginea unui struț peste cea a unei feline. Astea două se asemănau mai mult decât imaginea ei falsă peste cea nedrept de reală care se înțepenise în fața ei, fără vreun gând de abandon. Și ce trup frumos avea,

ce bine legat, ce alură sportivă, ce voce frumoasă! Ce bărbat atent, delicat, inteligent, avea toate calitățile din lume, dar toate anihilate de... „Doamne, de ce l-ai pedepsit cu chipul ăsta? Ce frumos ar fi fost fără cap!” Când a formulat gândul, dându-și seama ce enormitate i-a trecut prin minte, i-a venit să rădă, iar zâmbetul schițat l-a încurajat pe Dorin, care i-a oferit florile și a îmbrățișat-o. S-au sărutat pe obraji, ceea ce i-a dat prilejul să-i simtă coșurile. Groaznic! Dar nu mai putea da acum înapoi, din jenă, poate și din milă.

S-au plimbat o vreme, au vorbit, cam stingheri la început. „Mă voi obișnui, își spunea Adela. Nu-i așa că, după ce stai mai mult în preajma oamenilor urâți, mai ales dacă sunt buni la suflet și inteligenți și cu simțul umorului, bașca scriitori nemaipomeniți, te obișnuiești cu ei și nu-ți mai par deloc urâți?” Îl studia discret din diverse unghiuri, sperând zadarnic să găsească unul mai favorabil. „Pentru început, până mă obișnuiesc, îl voi privi doar din unghiul acela care-l avantajează, apoi, cu timpul...” Dar concluzia la care ajunsese era că Dorin nu arăta acceptabil decât privit din spate.

După ce au colindat un timp, i-a propus să urce la el. Oricum, ce mai conta? În hol, i-a luat haina de pe umeri și a strâns-o ușor în brațe. O atingere atât de caldă. Dacă închidea ochii, era perfect. „Râzi de mine, Doamne? Când l-am cunoscut pe frumosul ăla de la care nu mi-aș mai fi luat ochii, cu care aș fi plecat până la capătul lumii, a trebuit să află că e înșurat. Și-acum? Ce lecție trebuie să învăț? Știu, știu că am o problemă! Nu judec oamenii după chip, dar dacă nu pot să...”

Așezată în fotoliu, sorbea din vinul aromat și pufăia dintr-o țigară. În încercarea de a-și încălzi inima și atmosfera, își amintea pasaje întregi din scrierile lui, pe care le citise de nenumărate ori, pe care le știa pe de rost, care-i creaseră stări de beție spirituală. Degeaba! Dorin se așezase pe covor și o privea cu mare drag. Își lipi buzele de mătasea ciorapilor, undeva puțin deasupra genunchiului. Adela nu mai voia să închidă ochii. „Dacă tot trebuie să beau otrava, s-o beau măcar până la capăt.” Deodată o cuprinsese o imensă milă: de el, de simțămintele ei, de speranțele irosite, de nopțile pierdute cu toate mesajele frumoase dintre ei. „Ești darul meu de mâine” - fusese ultimul lui mesaj târziu în noapte. Ce mai dar! Începu să plângă, întâi doar cu lacrimi, urmate apoi de suspine adânci, de sughițuri. De ce nu putea să treacă peste handicapul acesta, care era al ei, nu al lui? Știa că oamenii nu trebuie judecați după chip, dar ce rost ar fi avut să se prefacă? La ce i-ar fi ajutat ei, la ce i-ar fi ajutat lui?

El o îmbrățișă, de data aceasta ca pe o soră, scoase o batistă și-i șterse fardurile scurse pe față.

- Ești atât de frumoasă, chiar și cu boielile astea curse pe ochi! Vezi, Adela, știam că asta se va întâmpla, dar nu m-ai fi crezut, trebuia să te convingi. Eu am greșit, cumva, am sperat... Să nu te învinuiești, te înțeleg. Nu știu dacă ai observat, în casa mea nu se află nicio oglindă. Hai, bea-ți vinul, apoi te conduc.

Când au ieșit din scara blocului, mai străini decât atunci când se întâlniseră, afară ninge. Și primul ei gând, atât de stupid, a fost: „Ninge în decembrie!” De parcă ninsoarea în decembrie ar fi fost ceva nemaivăzut, nemaîntâmpnat. De parcă s-ar fi pus să ningă în mijlocul verii. Frigul îi pătrunse toată ființa, iar blana de vulpe abia dacă o mai încălzea. Orașul era luminat de sute de beculețe și ornamente de Crăciun, o imagine ce o făcu

să simtă mai puternic frigul din ea. Ninge în decembrie și, între ei, coborâse o liniște ca la început de lume...

II. Bradul

Nu știu de ce tot amânasem în anul acela până în ultima zi să cumpăr bradul. Și nu știu cum s-a făcut că n-am mai găsit nici măcar o crenguță. Fusese viscol, mașinile nu mai ajunseseră. Nu brad natural, nu artificial, nimic! Ce-i voi spune copilului? El știa că bradul îl aduce Moș Crăciun. Să-i pătez obrazul, nevinovat, moșului ăluia, să-i spun că s-a țicnit, c-a dat în Alzheimer, c-a uitat, amezitul, adresa? Dar orice i-aș fi spus, efectul va fi fost același: „Va să zică, pe mine m-a uitat Moș Crăciun, deși am fost cuminte.”

Mă îndreptam abătută spre casă, nevenindu-mi să intru, parcă tot așteptam să-mi vină salvarea de undeva, deși eram conștientă că n-are de unde veni. În scara blocului, am mai avut o speranță. Am văzut-o pe vecina mea cu un braț de crengi în mână. Nici ea nu mai apucase brad, dar măcar avea crengile, tot era ceva. Am rugat-o să-mi dea și mie măcar una, un singură. Eram dispusă să-i dau pe ea cât pe un brad întreg, tot aveam banii pregătiți. Nu s-a ndurat. Că unele le pune colo, că pe altele - dincolo... În fine, n-am mai stat să-i ascult argumentele.

Sonerie. Omul acela, prieten, s-a scuturat de zăpadă, s-a făcut comod și aștepta să-i pun înainte ceva de mâncare și chiar de băut, să se dezmoștească. Și-a dat seama repede că nu eram în apele mele. M-a întrebat și i-am spus ce-i cu mine. Îl văd ridicându-se deodată, de unde nici nu apucase să-și dezghețe mâinile, punând șuba la loc, căciula, mănușile...

- Ce faci, unde pleci?

- După brad. Cum o să stea copilul fără brad? Unde o să-i pună Moșul cadoul?

- Nu găsești, nu înțelegi că am căutat peste tot?!

- Nu-i treaba ta! Mă-ntorc, ajung înaintea Moșului, a mai zis până să dispară în noapte.

Trecuseră ore, nu credeam că mai vine. Într-un târziu, aud soneria din nou și-l văd printre crengi.

- Ia! Ți-am adus doi, să-l alegi pe care-ți place.

- Ce-ai făcut? De unde...

- Ce era să fac? M-am întors la țară, am luat fierăstrăul și i-am tăiat. Mai greu a fost că era să nu mai ajung, drumul e înzăpezit. Am plătit unul cu tractorul. Simplu. Ia uite la ea, doar nu credeai c-o să rămână copilul fără brad! Câtă vreme mai sunt bărbați pe lume, n-au voie să plângă nici copiii, nici femeile.

O spunea firesc, în felul brutal, țărănesc, iar eu nu-mi reveneam din uimire. Am ales unul din cei doi brazi, de-abia l-am băgat pe ușă.

- Te rog să i-l duci pe celălalt vecinei.

- Tu de ce nu i-l duci?

- Pentru că m-aș abține cu greu să i-l dau în cap. I-am cerut mai devreme o creangă și n-a vrut să-mi dea.

- Atunci, lasă că i-l dau eu în cap.

Bradul era imens, cu trunchiul gros, n-aveam suport adecvat pentru el, l-am rezemat cumva strâmb de perete. Dar a fost cel mai frumos brad pe care l-am avut vreodată. Și ce mult m-am bucurat că Dumnezeu a lăsat bărbați pe Pământ! Câtă vreme sunt ei, nici copiii, nici femeile n-au voie să plângă.

Așa mi-a spus omul acela odată, demult, într-un ajun de Crăciun.

„Peștele... se împute !”

I. O partidă de pocher

- Servim ceva, sau mai întâi jucăm?
- Întîi jucăm, chiar dacă sufrageria asta te trimite cu gândul la altceva.
- Cine face cărțile?
- Le faci tu, generale, că le ai în mână.
- Bine... Deschide cineva?
- Pas.
- Începuși bine, Sericică.
- Poate deschide doamna.
- Deschid eu cu o plângere penală.
- Doamna e pe fază. Merg și eu.
- Cărți!
- Două.
- Servită.
- Câte, maiorule?
- Una.
- Eu trei. Doamna are cuvântul.
- O delațiune la dosarul mogulului Pîrcălăbescu.
- Și din partea mea o delațiune, plus două stenograme.
- Așa te țin curelele, Sericică? Parcă ai veni cu o completare. Ce faci, maiorule?
- Eu vă propun o nouă pistă de abordare.
- La delațiune și stenograme, plus un sprijin de sus.
- Generale, te întreci cu gluma. Așa e, doamnă? Sprijin avem toți. Vreau să văd cum crește potul.
- O delațiune în dosarul lui Covrig, instrumentat de ANI.
- Generale, cobori tensiunea. De la ANI n-a ieșit nimeni cu cătușe la mâini.
- Dați voi sec și mai vorbim. Ce zici, maiorule?
- Eu plusez cu o mobilizare în Piața Victoriei.

Garantez că o să aibă ecou.

- Poate ne spui și cum...
 - Dublez caricaturile și insinuările pe Facebook.
 - Și pe ce contezi?
 - Toți internauții devin formatori de opinie.
- Așa aduni zeci de mii de protestatari în stradă. Avem deja experiență.
- Și ce strigă?
 - Ce au strigat și până acum. Nu dă nimeni socoteală nimănui.
 - Ar fi o idee.
 - Din partea mea plus finalizarea dosarelor celor interimari.
 - Ce faceți, doamnă, îi lăsați și fără interimari? Îi curățați până la liftiere?
 - Lupta asta rămâne în istorie. Vă garantez.
 - Încep să fac echivalențe: o decorație la zece cătușe.
 - Dacă raportul coboară la o treime, cădem în dizgrație.
 - Dacă așa stau lucrurile, atunci plus încă o delațiune.
 - E ceva de ea?
 - Încă mai trăiesc cei care au înstrăinat hărțile geologice cu toată bogăția subsolului României.
 - S-a dus flota, s-au dus hărțile geologice, s-au dus multe. Acum ne interesează altceva.
 - De la mine plus cerere către Camera Deputaților.
 - Mă retrag. Nu sunt șanse de ridicare a imunității.
 - Și eu mă retrag. Opoziția nu întrunește numărul de voturi.
 - Sec! zice Sericică.
- Doamna scoate din geantă adresa către Biroul Camerei Deputaților.

II. Peștele de la cap...

- Pentru ora următoare de dirigenție, vă rog să vă gândiți la ce vă spune proverbul românesc „Peștele de la cap se împute”. Ar fi bine să redactați un text pe această temă și să mi-l dați în ziua precedentă orei de dirigenție.
- Doamna profesoară Minodora Albu este diriginta clasei a XII-a B și dorește să aprecieze în ce măsură apropiații absolvenți de liceu sunt capabili să înțeleagă felul cum merg lucrurile în societate, dacă sunt mulțumiți sau nu și care ar fi argumentele pe care ei le-ar putea invoca.

Intenția doamnei profesoare a fost repede cunoscută de colegi, care și-au exprimat nedumerirea pentru alegerea unui asemenea subiect de testare a spiritului de observare și de judecată al elevilor. Au ei capacitatea de a fi obiectivi, gândeau unii colegi, chiar dacă mijloacele lor de informare sunt atât de numeroase și la îndemâna oricui? Ascultă ei mai multe posturi de televiziune sau urmăresc ce le oferă Fesbook-ul zi și noapte și ajung ei la capacitatea să discearnă ce este comentariu obiectiv și ce este propagandă făcută cu anumită intenție? Cineva și-a dat cu părerea că elevii nici nu urmăresc programe de știri la televizor, iar pe Facebook văd multe mășcări politice. Ei sunt toată ziua cu tableta în mână, pe care n-o lasă nici în timpul unor ore de clasă.

Cum era de așteptat, vestea a ajuns și la directorul liceului, chiar în săptămâna următoare, când doamna dirigintă urma să analizeze la clasă răspunsurile elevilor. La început directorul a crezut că e o glumă, dar când s-a convins de adevăr a chemat-o la cabinet pe doamna dirigintă să justifice această acțiune care nu aduce nimic nou în procesul educativ din școală.

- Credeți dumneavoastră că sunt capabili elevii să aprecieze modul de organizare a diferitelor structuri din societate, pentru că, îmi dau seama, aceasta este ținta pe care o urmăriți.

- Domnule director, exagerați în a-i subaprecia pe elevi.

- Cum, pentru Dumnezeu, exagerez? Iată, îmi pun fireasca întrebare: Cine e peștele al cărui cap se împute? E școala? Adică mă vedeți pe mine, aflat în fruntea instituției, gata să fiu denigrat?

- Doamne ferește.

- Merg mai departe. E municipiul nostru peștele din proverb? I se poate imputa primarului ceva?

- Nu cred că sunt motive.

- Și atunci? E vizat Guvernul? Critici sunt la adresa unor miniștri, dar la cine altcineva decât la primul ministru se face aluzie când interpretăm proverbul? Este peștele din proverbul dumneavoastră România? Nici nu vreau să gândesc mai mult.

- Nici nu trebuie. Elevii sunt pragmatici. Au felul lor de a judeca faptele.

- Care fapte?

- Am aici toate răspunsurile elevilor. Cu o singură excepție, răspunsul este identic, parcă ar fi fost multiplicat la xerox.

- Și cine e peștele?

- Clasa.

- Cum clasa?

- Clasa consideră că a greșit când și-a ales șeful clasei.

- Dar a fost, din câte știu, o alegere corectă.

- Așa s-au mobilizat atunci. Au comunicat prin telefoane sau chiar prin viu grai, dar acum clasa e dezamăgită și chiar revoltată.

- Există un motiv serios?

- Mi-au spus câțiva elevi că s-a depus la Inspectoratul școlar o reclamație la adresa doamnei profesoare de geografie Iulia Potra, care a spus la o lecție că bogățiile subsolului nostru nu ne mai aparțin, din care cauză prețurile la benzină și motorină sunt fixate de companiile străine care le exploatează. Despre acest lucru nu se spune nimic, dar i se impută Guvernului că a crescut acciza la aceste produse. Vina profesoarei este de abuz în serviciu, pentru că atât programa școlară, cât și manualul nu fac referire la cei care exploatează zăcămintele petroliere românești. Ne așteptăm să se dea curs acestei reclamații.

- Cine s-o fi făcut?

- Să nu credeți că elevii nu comunică cu părinții lor despre cele auzite la școală. Tatăl șefului clasei este leaderul local al unui partid din opoziție, care l-a susținut pe contracandidatul dumneavoastră la funcția de director. Lor li s-a datorat campania de presă prin care erați acuzat de susținere politică.

- Chiar să fi mers până acolo?

- Când e vorba de interes personal, orice poate fi invocat, cu atât mai mult contestarea rezultatului concursului. Tot ce se petrece în școală vă vizează personal. Clasa e convinsă că reclamația nu putea urma altă cale decât aceasta.

- Vedeți, doamnă profesoară, în ce mizerie ne-ați băgat? Alt proverb n-ați mai găsit? Suntem în școală. Nu era mai nimerit proverbul „Ai carte, ai parte”?

- Domnule director, chiar credeți că cei cu carte sunt acolo unde trebuie? De ce ne-am împrumutat cu vreo trei milioane de specialiști de toate categoriile care au luat drumul străinătății?

- Dragă colega, datoria noastră e să obținem rezultate care să ridice prestigiul liceului. Cât despre anchetă, dacă va fi, vă asigur că voi avea un cuvânt greu de spus. Până una-alta iau legătura cu inspectorul general.

„...Un necondiționat exercițiu de admirație.”

...alături de Cella Neamțu (Botoșani, 1995)

Rafinamentul tapiseriei

Arta tapiseriei ține întotdeauna de noblete. Ea își identifică originile în mediul culturii tradiționale și se exprimă în alesături sau textile de interior, de la covoare, păretare sau lăicere, până la arta broderiei și vestimentația aulică de uz curent sau de ceremonie. Tapiseria a ilustrat, în cazul nostru, o sinteză formal-cromatică bazată pe îndelungi cristalizări stilistice, în acord cu o filozofie marcată de raporturi cordiale cu natura. Simbolismul la care s-a ajuns în timp ține seamă de elementele universului unde aștrii compun o cosmogonie, vegetația o șansă a vieții. Semnele Soarelui și ale Lunii, Arborele Vieții, simbolurile zodiacale devin, toate, chintesența plastică a unor concepții despre lume. Puterea creatorilor anonimi de a sugera prezența cosmosului derivă din șlefuirea milenară a minții, capabilă să tranșeze orizontul iluzoriului în semnele unei autentice mitologii.

Cella Neamțu, una dintre cele mai reprezentative creatoare de tapiserie din artele decorative românești de astăzi, face din experiența ei culturală ieșeană și din atitudinea față de tradiție elementele de sprijin în dezvoltarea unui parcurs creator marcat de originalitate prin viziune și exemplar prin rafinamentul simbolurilor noi pe care le-a adăugat patrimoniului deja existent. O licență în arte consacrată școlii de broderie de la Putna a valorificat tradiția aulică și a identificat în expresie ceea ce a devenit, prin ea, „punctul de la Putna”. Conștientizarea faptului că fiecare generație amplifică semnificativ posibilitățile de exprimare a permis ieșirea din rigori, manifestate uneori inertial, ale tradiției și trecerea într-un alt registru de comunicare simbolică. Cultura populară și medievalitatea sunt punctele fixe ale unui eșafodaj pe care se poate clădi estetica unei arte aflate într-o

permanentă relație cu socialul și nevoile omului de a-și gestiona intimitatea în dialog cu bunurile simbolice. Tapiseria franceză, occidentală în general, poate părea frivolă prin scenele ei somptuoase, cu serbări galante sau scene clamoroase de amor ori cavalcade vânătoarești și ține, în general, de capacitatea de a iscodi tainele eterne ale lumii. Or, în cazul nostru, stilizarea semnelor universului indică accesul la metafizică.

Expoziția recentă de la Bârlad a reiterat discuția despre capacitatea tapiseriei de a participa la configurarea ambientului modern, relația cu spațiile definite prin îndrăzneală arhitecturală și materialele puse la dispoziție de tehnologiile moderne. Demonstrația Cella Neamțu sugerează tocmai o formă de complementaritate firească cu modul modern de a stabili datele unui dialog în spațiul individual, privat sau cel public. Tapiseria are, în astfel de împrejurări, rolul de a umaniza și individualiza prin personalizare un loc și a-i conferi noblete. Printre exponatele de acum, am remarcat noi variante ale atât de celebrelor ei ferestre, simboluri evidente ale relației dintre elementele primordiale pământ, aer, foc, conexate ideii de poezie a spiritului. Ferestrele ei fac conjuncția dintre aici și dincolo, real și imaginar. Pe sub arcul torsadelor, pășim în teritoriile visului și descoperim cu uimire un parcurs ideal al omului, terestru prin limite biologice, astral prin aspirații și destin. Nota brâncovenească a construcției plastice face, și ea, trimitere la individualitatea unui stil și la capacitatea tapiseriei asociate cu broderia de a genera impresia de fastuos.

În conexiune cu „punctul de la Putna”, se remarcă miniaturile artistei, premiate adesea în străinătate, ciclul semnelor zodiacale fiind exemplar. Fiecare centimetru din lucrare dezvoltă armonii cromatice rafinate și elocvente în subtila arhitectură interioară și sugerează monumentalitatea detaliului. Tot astfel pot fi privite glosele pe tema „Păsărilor măiestre”, veritabile fantezii privind zborul, lumea fascinantă și adevărată a basmelor. Inteligența și culturalitatea o fac pe Cella Neamțu să tatoneze și universul abstractului, ciclul de „Semne” nefiind altceva decât propensiuni în universul posibilului, plasat dincolo de stricta vizualitate. Geometria formelor aleatorii are ritm și consistența materialității, firul de lână, țesut sau brodat, având aceeași căldură a tactilității spirituale.

Cella Neamțu face din proiectele ei de tapiserie pictură, și din pictură tapiserie. Aflată la apogeul creației, își onorează vocația și își respectă publicul, iar pe comentator îl obligă la un necondiționat exercițiu de admirație...

VERNISAJ

« Expoziția „Zidirile mele de lână»
(13 de lucrări)

Autor: **Cela Maria NEAMȚU**
(n. 16 iulie, 1941,
satul Piciorul Lupului,
com. Ciurea, jud. Iași)

Studii: Institutul de Arte Plastice
„N. Grigorescu” București.

Prezentă în expoziții din străinătate
ca: Praga (Cehia), Łódź (Polonia), Düsseldorf,
Bad Oeynhausen, Velbert, Hilden, Krefeld,
Bonn, Berlin, Erfurt (Germania), Lausanne,
Geneva (Elveția), Valparaíso, Washington,
New York, Anchorage (S.U.A.), Paris, Soissons,
Angers, Strasbourg (Franța), Bruxelles, Malin,
Tournai (Belgia), Szombathely (Ungaria),
Seul (Coreea de Sud), Istanbul (Turcia), Cork
(Irlanda), Lisabona (Portugalia), Așkelon,
Ierusalim (Israel).

Reproducerile sunt însoțite de versuri de
Mihai Eminescu, vol. *Poezii*, E.P.L., București,
1963, ediție îngrijită de Perpessicius, prefață
de Mihai Beniuc, ediția a III-a. Selecția
versurilor pentru vernisaj: Gruia Novac.

„Nu e păcat
Ca să se lepede
Clipa cea repede
Ce ni s-a dat?”

(*Stelele-n cer*)

„Pe un artist atât de complex și atât de implicat în spiritualitatea
cetății este aproape redundant să-l mai definești și e superfluu să-i
mai discuți imaginarul cu superlative, fiindcă el este intrat de mult
în conștiința publică, laolaltă cu toată încărcătura valorică. Cela
Neamțu este o conștiință civică de excepție, ceea ce o deosebește
de mulți dintre confrăți.”

Iolanda Malamen
scriitoare (2012)

*Ferestre pentru
Eminescu (2012)*

„Cu bucele lui negre, ce mândre strălucite!
Cu fața lui cea trasă, ce dureros de pal!
Cu ochii mari ce-și primblă privirile-i unite,
C-o frunte-n bucle-și pierde puternicul oval...”
(*Povestea magului călător în stele*)

„Și din amestecul de vise dalbe,
Dintre danțândeale ființe albe,
lese cum cântecul dintre suspine
Regina albelor nopții regine.”

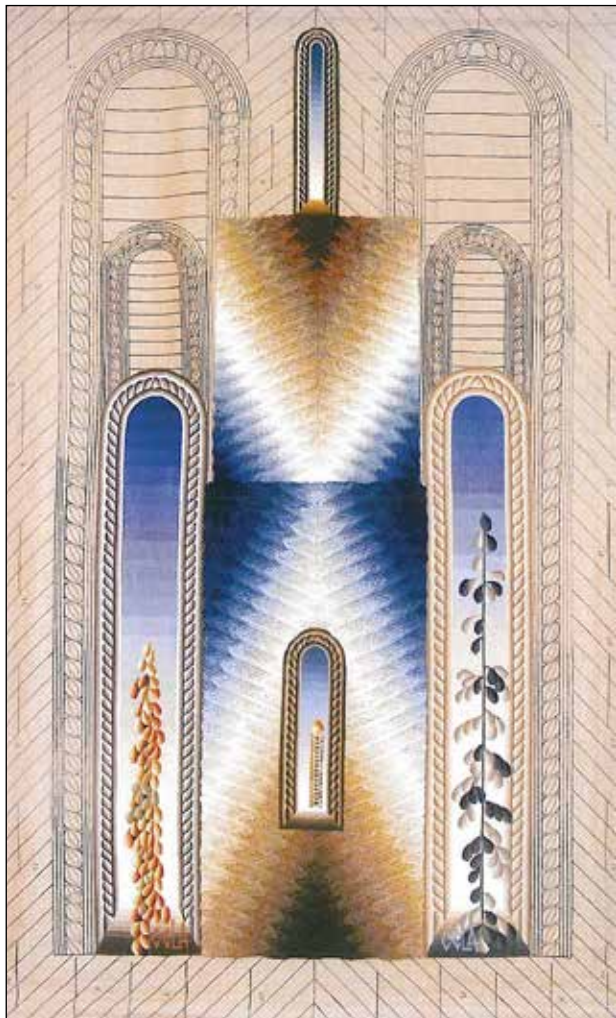
(Ondina)

Imperiala
(2012)

Arheologie (1997)

„Cu glas adânc, cu graiul de Sibile,
Rostește lin în clipe cadențate:
«Nu-nvie morții - e-n zadar, copile!»”
(Veneția)

Umbrăe parve III
(2014)

Zodia Leului și Zodia Săgetătorului (2011)

„El cartea-și deschide, la ceruri privește
Și zodii descurcă în lungul lor mers.
E-o carte ce nimeni în veci n-o citește,
Cu semnele strâmbe întoarse-arăbește:
Sunt legile-n semne din ăst univers.”

(Povestea magului călător în stele)

„Două umbre albicioase
Ca și fulgii de ninsori,
Razele din luna albă
Mi le torc, mi le-mpreună
Pentru-ntregul viitor...”

(Misterele nopții)

Ferestre pentru Voroneț
(2011)

„Și-n odăile înalte din frumoasa monastire
Sunt pe muri tablouri mândre, nimerită zugrăvire
Ale miturilor dace, a credinței din bătrâni;
(...)”

Iar în altul zori eterne cu-aer răcoros de mai;
Sufletele mari viteze ale-eroilor Daciei
După moarte vin în șiruri luminoase ce învie -
Vin prin poarta răsăririi care-i poarta de la rai.”

(Memento mori)

În atelierul artistei
(2014)

„Cu gândiri și cu imagini
Înnegrit-am multe pagini:
Ș-ale cărții, ș-ale vieții,
Chiar din zorii tinereții.”

(Cu gândiri și cu imagini)

„Cum Dumnezeu cuprinde cu viața lui cerească
Lumi, stele, timp și spațiu ș-atomul nezărit,
Cum toate-s el și dânsul în toate e cuprins
Astfel tu vei fi mare ca gândul tău întins.”

(Povestea magului călător în stele)

Cântec pentru Tescani
(2013)

Pasărea dimineții
(2008)

„Și visează vis de aur,
Văi de umbre și miros,
Unde-n luncile de laur
Vântul cântă răcoros.”

(*Visul unei flori*)

Pasărea Crângului
(2015)

„Cu penetul ca sideful
Strălucește-o porumbiță,
Cu căpșorul sub aripă
Adormită sub o viță.”

(*Cu penetul ca sideful*)

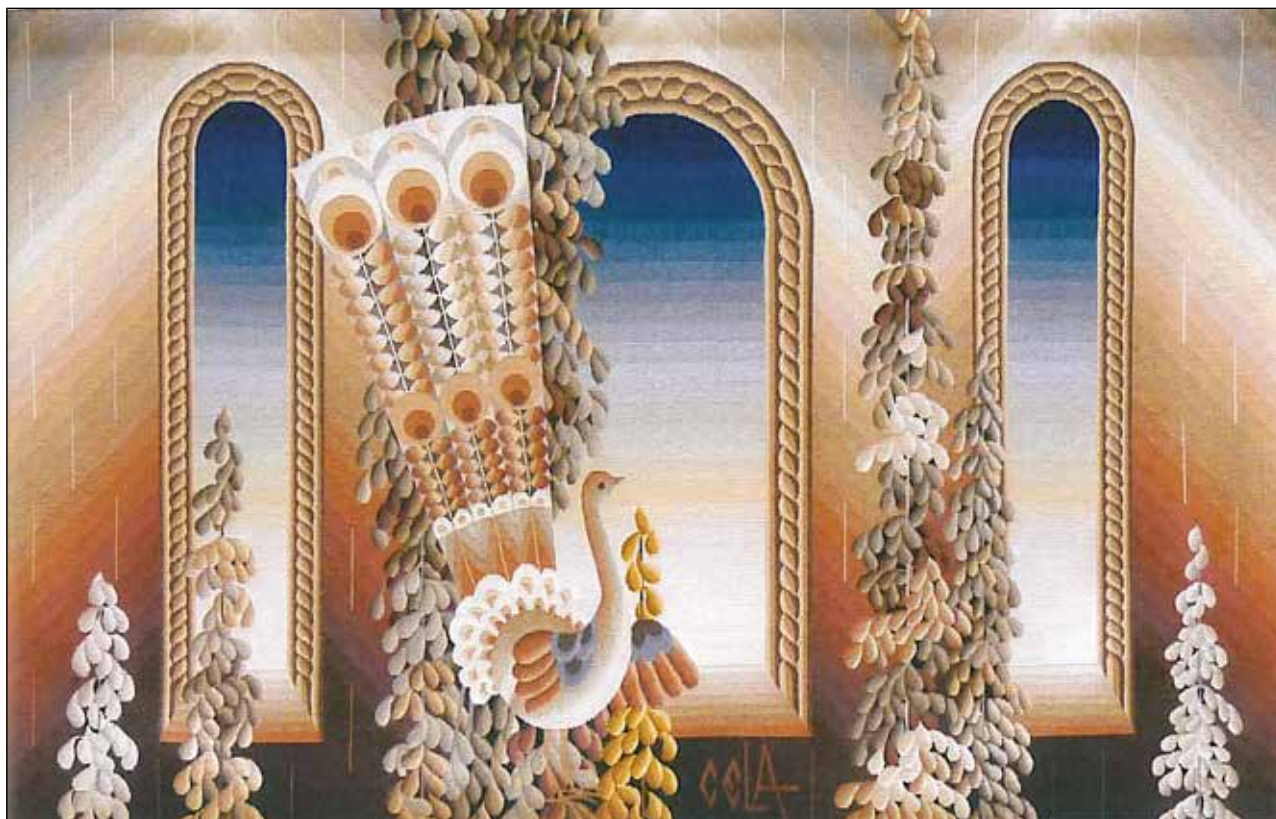
Câmpia Libertății
(1973)

„Privim reci la lumea asta - vă numim vizionari.
O convenție e totul; ce-i azi drept, mâne-i minciună;
Ați luptat luptă deșartă, ați vânat țintă nebună,
Ați visat zile de aur pe-astă lume de amar.”

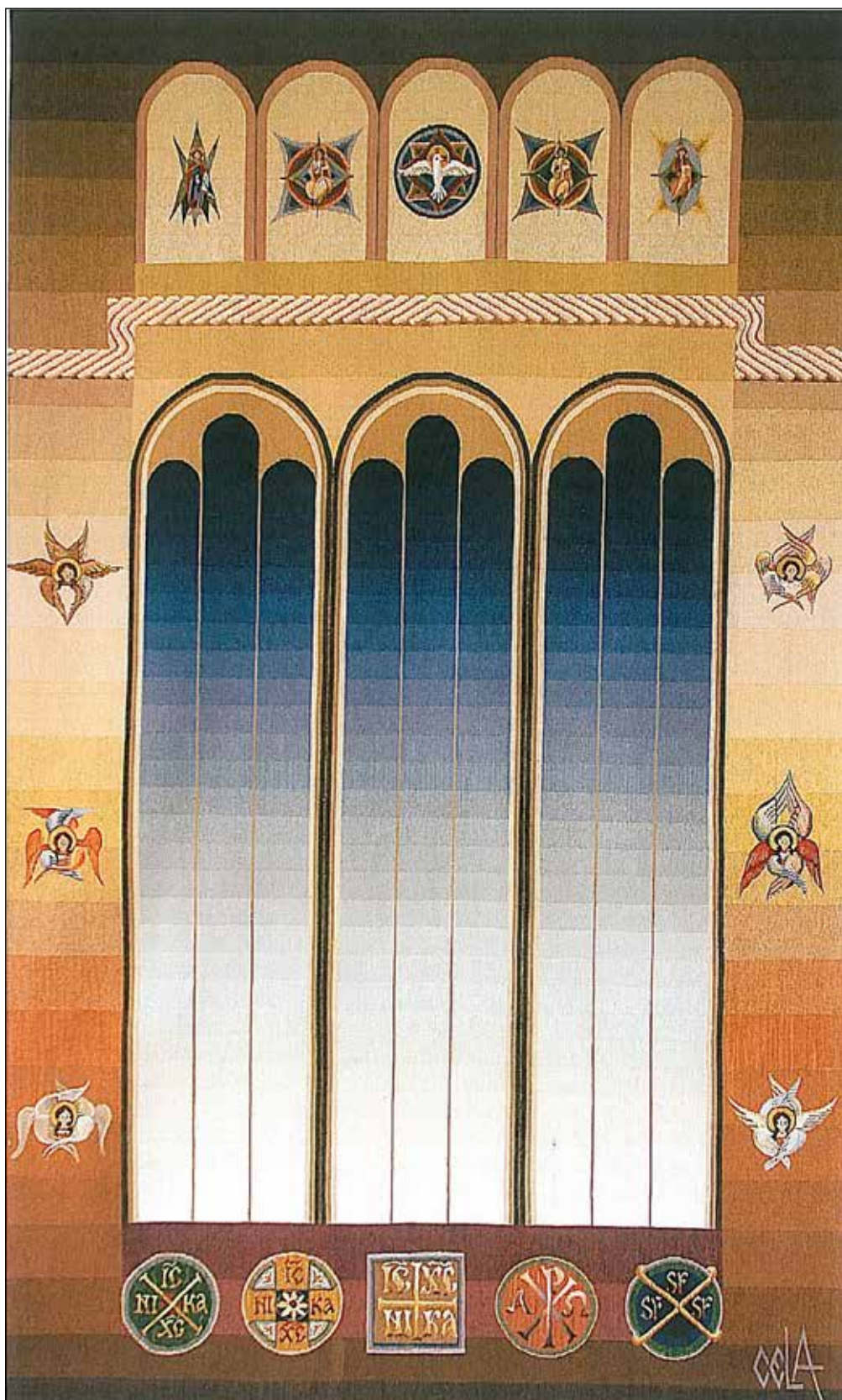
(Epigonii)

„Regină peste îngeri,
Din neguri te arată,
Lumină dulce, clară,
O, Maică prea curată
Și pururea fecioară,
Marie!”

(Rugăciune)

Pasărea Maria (2009)

„Vezi Iordanul care udă câmpii verzii Palestine:
Dintre vii cu struguri de-aur se ridic mândre coline,
Pe Sion, templul Iehovei, o minune îl privim;
Codrii de măslin s-amestec printre lunci de dafin verde,
Chidron scaldă-n unda-i clară ierburi mari - și-apoi se pierde
În cetatea ce-n văi doarme - miticul Ierusalim.”

(Memento mori)

Un tăvălug...

...vine spre mine, eu grăbesc pasul, dar parcă nu avansează. Ți se pare din ce în ce mai aproape, deși nu face niciun efort în a se grăbi. Tu tragi după tine atâtea planuri neîmplinite, iar cele deja schițate se agață de călcâie, încercând să ocupe un loc prioritar... Baaadul literar...

Baaadul literar are, fără nicio tocmeală, drept de preemțiune: prin vechime (aleargă prin țară și, când poate, pe „dincolo”, din 2007), prin constanță, prin substanță, prin tematică, prin varietate, prin originalitate, prin colaboratori (peste 250), prin aprecierile primite, dar mai cu seamă prin curajul opiniilor, prin sobrietate stilistică și prin limbajul descătușat de frica hulei cârtitorilor nevolnici, a veleitarilor, a agramăților și posesorilor de atestate căpătate pe un colț cu aldămaș plătit. Doar așa a ajuns la numărul pe care-l aveți în față, însumând, har Domnului, **3719 + 130 pagini**. O mică istorie! Total: **3849** pagini.

Baaadul literar s-a născut din speranță și încredere... Cu gândul la un mai vechi și cunoscut volum de versuri al lui Cezar Ivănescu, le-am propus lui Vasilian Doboș și Ancelin Roseti titlul. L-au validat repede-repede, udat cu o „Frâncoșă” de Cotnari, iar, în zilele următoare, Vasilian i-a cerut, formal, acceptul autorului. N-a refuzat, cam cum îi era firea, aceasta fiind **singura și ultima „contribuție”** la ctitorirea revistei.

Așa a apărut primul număr, în 20 Mai, 2007, iar subsemnatul, într-un entuziasm exagerat și naiv, pe care mi-l reproșez, i-am trecut numele pe copertă

ca „fondator” (!?), facilitând astfel lățirea știrii că, în sfârșit, a făcut și el o... revistă. N-a protestat că și-a văzut „acolo” numele, cum mă așteptam, dar nici n-a pus vreodată umărul la „facerea” vreunui număr. De fapt, infatuarea lui era de notorietate. Poveste bine de reținut.

Baaadul literar a intrat în al treilea lustru cu o istorie originală: un fondator „fictiv”, alături de un „colectiv redacțional” de ochii lumii. Revista a rezistat totuși, subsemnatul, răspunzător a tot ce depindea de apariția primului număr, dar și a următoarelor, asumându-mi atragerea unor colaboratori de ascensiune, obținerea materialelor, selectarea lor, întocmirea cuprinsurilor, tipărirea revistei (tehno-redactarea fiind făcută de d-l **Bogdan Artene**, de la Tipografia „Sfera” din Bârlad, tipografie care mi-a fost permanent alături prin administratorul ei, d-l **Ionel Irimia**), corectarea integrală a revistei, difuzarea către colaboratorii locali, din țară și străinătate, precum și pregătirea, eventuală, a lansării, în Bârlad sau, uneori, Vaslui, a fiecărui număr apărut. În asemenea condiții, un colectiv formal de redacție a devenit, în vreme, inutil prin totală neimplicare, dispărând apoi din casetă. Indiferent cum se va interpreta formularea, apariția revistei *Baaadul literar*, în cei doisprezece ani de prezență, a fost asigurată de un singur om, împopoțonat cu funcția de redactor-șef. Finanțarea ei, pentru care mulțumirile mele, ale colaboratorilor și cititorilor sunt fără limită (**Mulțumim!**), a fost asigurată de Consiliul Local Bârlad, iar de la 1 ianuarie 2017 de Consiliul Județean Vaslui.

Cine va asigura continuitatea publicației de-aici înainte? În toată perioada aceasta, preocuparea pentru un succesor a fost mai mult decât permanentă, efectul neapărând niciodată, fie că întârzie încă, fie că truda pentru lucrarea „solului” l-a anulat. Zeci de tatonări fără folos; câteva propuneri directe, urmate de refuz elegant, „motivate”, toate, ba de alte ocupații, ba de absența experienței redacționale. Nimeni n-a pretextat lipsa de pricepere! Și nimeni n-a spus că e incompatibil. Dimpotrivă. Una a și fost de acord - frumos de altfel! - să-i scriu numele după cuvintele „redactor șef adjunct”. O floare pasageră la butonieră!...

Baaadul literar poate avea viitor. Cu simpla condiție de a se ivi *omul* cu harul răspunderii, cu priceperea, cu limba și cultura română la...

purtător. Nu cred să nu apară cândva. Bârladul zămislește, când și când, asemenea oameni. E prea mare grădina, ca în perimetrul ei să nu-și facă loc minunea care să-și răspândească aroma „în taină și-n singurătate” (Baudelaire).

Cine sunt eu? Din toamna lui 1958, când am intrat în rețeaua asumată a responsabilităților zilnice și până în clipa în care scriu, viața mea, matrimonială și profesională, s-a derulat într-un ritm de argat urmărit de un vătaf nebun, ritm pe care, până de curând, l-am socotit firesc, eu aflând târziu că vechilu-i în noi... Acum, domolindu-mi-se umbletul din pricina efectului unei avarii iscate la cerebel, ca răzbunare probabil a lenei uitate (și atrofiată!) în decenii multe, mă supun eventualului oprobriu, oferind cea mai uimitoare față de egotist, prin reactivarea părerilor a trei (doar) reputați oameni de adevărată cultură românească. În 3 oct. 1977, într-o scrisoare expediată din București, prof. univ. dr. doc. **Ion Zamfirescu**, specialist în filosofia culturii, filosofia istoriei și literatură comparată, scria, la cei 70 ani împliniți în acel an: *Stimate Domnule Novac, reîntors la București, încărcat de amintiri și de impresii, țin să-mi exprim încă o dată, și pe această cale, bucuria de a vă fi cunoscut și de a fi fost în ambianța Dvs., omul și intelectualul. Ceasul acela, la liceul „Codreanu”, mi-a provocat o reală satisfacție. Nu mai puțin, și o confirmare în gândurile și judecățile mele, despre școala românească și oamenii ei. // Vă felicit din inimă pentru fervoarea Dvs. de dascăl-cărturar și dascăl-misionar. Să fiți încredințați că serviciul pe care-l aduceți orașului, învățământului și tuturor acelor care vin în contact cu Dvs. este viu și esențial. Personal, mi-am simțit pentru Dvs., o dată cu sentimentul de prețuire, și unul egal, de prietenie.// Îmi va fi oricând cât se poate de agreabil să vă întâlnesc. Vă mulțumesc pentru gândurile de atenție și de prietenie pe care mi le-ați arătat.// Vă rog să transmiteți D-nei Novac, bănuiesc admirabila Dvs. colaboratoare, sentimentele mele de respect și omagiu.// Cu calde și clare salutări, Ion Zamfirescu. Nu pot*

să tac. Mă închin cu plecăciune în fața memoriei Dumneavoastră!

Pășind peste ani, în 1992, la Editura Meridiane din Capitală, apărea vol. I (367 pag.) al cărții *Jurnal de drum al unui critic teatral 1994-1984*, semnat **Valentin Silvestru**, supranumit „Domnul Teatru”. Într-o întâlnire a Societății literare „Academia Bârlădeană” (al cărei președinte eram atunci), i-am lansat, prezentând-o, proaspăta tipăritură. Autograful domniei-sale, cunoscându-i-se parcimonia aprecierilor, e câștigător prin substanțialitate. *D-le profesor Gruia Novac, pentru mine, dv. sunteți o emblemă intelectuală a Bârladului. // Vă mulțumesc cu îndatorință pentru tot ce ați făcut, de atâta vreme, pentru cultură, pentru teatru/ și chiar pentru/ Valentin Silvestru/ mai 1993/ Bârlad - Academia Bârlădeană/ (la lansarea aici, mișcătoare, a cărții).* Măgulitor și responsabilizator. M-am conformat!

Pe unul din multele volume oferite, cărturarul tenace al Bacăului, deslușitorul permanent și sagace al poeziei unicului Bacovia, d-l prof. univ. dr. **Constantin Călin** îmi scrie: *Domnului Gruia Novac, irezistibilul redactor-șef al „Baaadului literar”, care, persuasiv și ferm, distins și baritonal, nu lasă bietului colaborator nici un motiv de a se sustrage ori de a întârzia. Ulterior, acesta se simte dator să-i mulțumească.// Bacău, 1 nov. 2010/ Const. Călin.*

Cred că mă citiți mirați! V-am oferit un text cu formă poemă și cu conținut epopeic. Poate revista „Baaadul literar”, pe care-o veghez de-o vreme, să fie ceva mai aparte. Nu eu hotărâsc...

Un cunoscut de-o singură întâlnire, poet din Liești (de Covurlui), nota pe-o carte de versuri ale domniei-sale: *Pentru Gruia Novac, un om rar, întâlnit prea târziu!* Mulțumesc, d-le **Săndel Stamate!**

Târziu sau netârziu, o sentință definitivă cineva socot c-o da...

Stima mea pentru toți cei
care citesc și înțeleg...
Gruia NOVAC

Avertisment post mortem !

Români ! Un popor care-și uită trecutul, care-și disprețuiește ISTORIA prin dezinteresul față de ea, lăsând să fie furată sau, și mai rău, vânzând-o cu bună știință, riscă să-și piardă memoria.

Viitorul nostru e în pericol!

Acad. Dinu C. GIURESCU

IANUARIE

- 1/1919: A apărut, la Bârlad, revista „Florile Dalbe”
 1/1939: S-a născut poetul Emil BRUMARU
 1/1972: S-a născut pictorul Felix AFTENE
 4/1954: A murit (la Craiova) poeta Elena FARAGO
 5/1878: S-a născut scriitorul Emil GÂRLEANU
 6/1883: S-a născut pictorul Stavru TARASOV
 8/1940: A murit profesorul comparatist Charles DROUHET
 8/1954: S-a născut poetul Lucian VASILIU
 15/1850: S-a născut Mihai EMINESCU
 20/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Paloda literară”
 20/1939: S-a născut scriitorul Alexandru JURCAN
 22/1879: S-a născut profesorul Charles DROUHET
 25/1931: S-a născut scriitorul Ion HOBANA
 25/1934: S-a născut pictorul Val GHEORGHIU
 25/1911: S-a născut profesorul univ. G. G. URSU
 30/1852: S-a născut I. L. CARAGIALE

FEBRUARIE

- 1/1949: A murit scriitorul N. D. COCEA
 2/1942: S-a născut publicistul Gheorghe V. CLAPA
 5/1859: A murit Alecu RUSSO
 9/2003: A murit dramaturgul Dumitru SOLOMON (Dolfi)
 11/1882: S-a născut compozitorul Gheorghe V. CUCU
 12/1943: A murit poetul Dimitrie NANU
 14/1941: S-a născut publicistul Serghei P. COLOȘENCO
 15/1840: S-a născut Titu MAIORESCU
 17/1874: A murit filantropul Neculai ROȘCA-CODREANU
 19/1950: S-a născut scriitorul Liviu Ioan STOICIU
 25/1939: S-a născut romancierul Virgil DUDA (Rubin Leibovici)
 26/1940: A murit pictorul Nicolae N. TONITZA

MARTIE

- 1/1867: A apărut, la Iași, revista „Convorbiri literare”
 1/1906: A apărut, la Iași, revista „Viața românească”
 1/1990: A murit poetul Ion Iancu LEFTER
 3/1901: S-a născut pictorul Mihai ADAMIU
 12/1936: A murit criticul literar Garabet IBRĂILEANU
 12/1925: S-a născut prozatorul Constantin CHIRIȚĂ
 13/1891: S-a născut scriitorul Felix ADERCA (Froim Edelstein)
 14/1888: S-a născut poetul Alexei MATEEVICI („Limba noastră”)
 15/1904: A apărut, la Bârlad, revista „Făt-Frumos”
 16/1936: S-a născut scriitorul Bujor NEDELCOVICI
 17/1819: S-a născut, la Prodăneștii Vechi – Soroca, Alecu RUSSO
 20/1820: S-a născut, la Bârlad, Alex. Ioan CUZA
 20/1928: S-a născut filologul Cicerone D. POGHIRC
 22/1933: S-a născut scriitorul Vasile FILIP
 23/1969: A murit publicistul Tudor TEODORESCU-BRANIȘTE
 25/1902: S-a născut poetul și traducătorul George LESNEA

- 28/1883: S-a născut scriitorul **Athanasie MÂNDRU**
 29/1878: S-a născut poeta **Elena FARAGO** (născută Paximade)
 29/1968: S-a născut scriitoarea **Florentina Loredana DALIAN**
 30/1946: A murit **Victor Ion POPA**
 31/1868: Apare ziarul „Curierul de lassy”, unde a fost redactor **M. Eminescu**

APRILIE

- 3/1975: A murit poetul **George T. NEDELEA**
 4/1941: S-a născut scriitorul **Viorel SAVIN**
 5/1885: S-a născut scriitorul **Alexandru LASCAROV-MOLDOVANU**
 5/1946: S-a născut scriitorul **George ARION**
 7/1936: S-a născut poetul **George V. IRAVA**
 7/1953: S-a născut scriitorul **Daniel CORBU**
 10/1926: S-a născut scriitorul **Virgil N. CHIRIAC**
 13/1886: S-a născut pictorul **N.N. TONITZA**
 13/1935: S-a născut scriitorul **C.D. ZELETIN**
 16/1908: S-a născut folcloristul **Gheorghe VRABIE**
 18/1884: S-a născut ziaristul **Pamfil ȘEICARU**
 19/1895: A murit scriitorul **Raicu V. IONESCU-RION**
 24/2008: A murit scriitorul **Cezar IVĂNESCU**
 25/1899: S-a născut scriitorul **Tudor TEODORESCU-BRANIȘTE**
 26/1963: A murit poetul **Vasile VOICULESCU**
 27/1952: S-a născut scriitoarea **Sonia ELVIREANU**

MAI

- 1/1859: S-a născut filologul **Alexandru I. PHILIPPIDE**
 1/1933: S-a născut poetul **Ion HURJUI**
 5/1933: A murit medicul-savant **Ernest JUVARA**
 12/1934: S-a născut criticul literar **Lucian RAICU**
 14/1870: S-a născut medicul-savant **Ernest JUVARA**
 18/1870: S-a născut sculptorul **Ioan C. DIMITRIU-BÂRLAD**
 19/1921: S-a născut scriitorul **George NESTOR**
 20/1938: S-a născut prof. univ. dr. **Dan MĂNUCĂ**
 21/1950: S-a născut pictorul **Năstase FORȚU**
 23/1871: S-a născut criticul **Garabet IBRĂILEANU**
 25/1967: S-a născut scriitorul **Ancelin ROSETI**
 29/1970: S-a născut prof. dr. **Laurențiu CHIRIAC**

IUNIE

- 1/1946: S-a născut scriitorul **Petruș ANDREI**
 2/1946: S-a născut cronicarul dramatic **Teodor PRACSIU**
 3/1938: S-a născut istoricul literar **Mircea P. COLOȘENCO**
 4/1929: S-a născut compozitorul **Vasile DONOSE**
 7/1940: S-a născut scriitorul **Ion V. MURGEANU**
 16/1953: S-a născut scriitorul **Marian CONSTANDACHE**
 19/1953: S-a născut scriitorul-pictor **Vasilian DOBOȘ**
 21/1941: S-a născut conf. dr. **Nicolae CREȚU**
 22/1940: S-a născut prof. univ. dr. **Constantin CĂLIN**
 24/1936: S-a născut prozatoarea **Petruța CHIRIAC**
 26/1940: A murit poeta **Zoe FRASIN**
 26/1926: A murit istoricul-savant **Vasile PÂRVAN**
 28/1922: S-a născut sculptorul **Marcel GUGUIANU**